

अध्वस्य मेध्यस्य शिरः । सूर्यधनुः वातः प्राणः व्याजमग्निर्वैश्वानरः संवत्सर आत्माध्वस्य मेध्यस्य

CELE MAI VECHI UPANISADE

BIBLIOTHECA ORIENTALIS

112
य आत्मा पहत पाप्मा विजरो विष्टद्युविशोको विजिषत्सोऽपि पात्रः सत्यकामः सत्यमङ्कल्पः सोऽन्वेष्टव्यः

284179

STUDIU INTRODUCATIV

„Precum cel care va pleca, împărate, într-o călătorie lungă
își ia un car sau o corabie, tot astfel tu ai Sinele înzestrat cu
aceste *Upanișade*“ (*Bṛhadāraṇyaka-Upaniṣad*, IV, 2, 1)

Upanișadele se numără cu certitudine între textele fundamentale ale gândirii umane. Ne referim la acele scrieri prestigioase care cuprind problematica esențială a ființei umane în relația sa cu cosmosul, cu viața și cu moartea, cu timpul, cu destinul, cu sacrul, cu absolutul. . . , într-un cuvânt, la marile întrebări și la marile răspunsuri. Poziția lor privilegiată în miezul acestui filon major al spiritualității omenirii îl va fi determinat în 1879 pe Max Müller — celebru orientalist și istoric al religiilor — să dedice traducerii sale din *Upanișade* întâiul volum al seriei „Sacred Books of the East“, pe care a întemeiat-o și a coordonat-o. Însemnătatea lor în interiorul culturii indiene capătă mai mult relief dacă se are în vedere înfruntarea Indiei asupra întregii civilizații asiatice și, nu mai puțin, faptul că bazele indo-europene comune de ordin lingvistic și mental conferă Indiei statutul de partener predilect în dialogul inter-cultural pentru care Europa modernă se vedește atât de interesată.

„Ne putem imagina — spune Gabriel Liiceanu — un moment în istorie, cînd nu vor supraviețui decît limbile care și-au obținut un Platon sau un Aristotel al lor. Pentru că fiecare cultură realizează, printr-o transpunere de acest fel, un test de universalitate“¹. Vizînd tocmai această dimensiune culturală planetară, nu ezităm să alăturăm lui Platon și lui Aristotel cărțile *Upanișadelor*, al căror excepțional prestigiu și neobișnuită altitudine spirituală le înscriu cu certitudine în rîndul acelor texte pe care orice cultură trebuie să le posede în propria-i limbă. Dacă asemenea traduceri sînt pietre de încercare pentru o cultură sau alta, lectura lor este, deopotrivă, o piatră de încercare pentru fiecare indi-

vid care simte chemarea valorilor spiritului. Ele nu-și dau adevărata lor măsură în rezumate, capitole de tratat ori „Introduceri în...”, ci numai prin intimitatea cu expresia genuină a textului, cu fecundele sale ambiguități și sugestii, cu desfășurarea autentică a gândului — măcar atît cît le poate restitui o traducere onestă.

Apariția celor mai vechi *Upanișade* se situează într-un moment crucial pentru istoria gândirii indiene. Am spune că este momentul tranziției de la gândirea mitologică la cea filosofică, dacă nu ne-am teme de o simplificare excesivă, străină de specificitatea spiritualității Indiei... O asemenea definiție sumară își vădește inadecvarea din perspectiva caracteristicilor culturale ale acelei civilizații care a dat naștere *Upanișadelor*. Se cuvine precizat că în expunerea de față prin „civilizație indiană” nu înțelegem și substratul autohton preindoeuropean de pe teritoriul Indiei, ci numai civilizația care se constituie pe la mijlocul mileniului al II-lea î.e.n., în urma instalării în India de miazănoapte a populațiilor ariene; o civilizație care se întemeiază pe datele sociale și spirituale ale acestora și se exprimă în idiomul lor: limba sanskrită. Din punct de vedere tipologic, este vorba de o cultură arhaică, dominată de autoritatea faptului originar de la care se revendică și la care se raportează tot ceea ce este act creator de mai târziu. Potrivit acestei mentalități, evoluția spirituală nu poate fi convulsivă, cu mutații brutale de valori și cu antiteze, ci de o creștere firească în care valorile primordiale sînt îmbogățite și nuanțate, nu contestate: „În mod tradițional în India se admite ca textele prestigioase să fie reinterpretate periodic, spre a da seama de dezvoltări ulterioare. Opinia că un text trebuie interpretat în limitele propriului său loc și timp este un punct de vedere istoric occidental. Învățămîntul tradițional indian susține opinia că textele prestigioase (...) nu au vîrstă și sînt perfecte: rolul comentatorilor este acela de a extrage din text lecțiile pe care le conține, într-un proces de continuă revelație”².

Evoluția spirituală a Indiei își are punctul de pornire, cum am spus, pe la mijlocul mileniului al II-lea î.e.n., în ceea ce se numește civilizație vedică. Așa cum poate fi ea reconstituită din vechile texte, această civilizație este dominată de o gândire religioasă tradițională exprimată, pe de o parte, în luxurianta mitologie cuprinsă în imnurile din cărțile *Vedelor* și, pe de altă parte, într-un sistem complex de ceremoni-

aluri ce gravitează în jurul ritului sacrificial. În mit și în rit, ca limbaje isomorfe, se deslușește aceeași gândire simbolică arhaică potrivit căreia orice structură mitico-rituală reprezintă în esență o constelație de imagini simbolice ambigue și polisemice; o dată reunite într-o sintagmă, ele își asociază și potențează reciproc bogăția de înțelesuri, spre a circumscrie o realitate inefabilă. Vedismul se manifestă așadar pe două planuri: unul al „Scripturilor”, altul liturgic. Primul din ele, pe care l-am numit astfel numai *lato sensu*, deoarece aparține de fapt unei culturi eminentemente orale, este reprezentat de textele ce alcătuiesc *Veda*, adică „Știința Sacră”.

Ceea ce comunică *Vedele* constituie, într-un cuvânt, o extrem de abundentă mitologie ale cărei personaje sînt zeități nu mai puțin abundentului panteon vedic. Identitatea acestora se arată a fi destul de vagă, personalitatea diferiților zei întrepătrunzîndu-se adesea. Aceleași atribute, aceleași formule de invocare, aceleași acțiuni mitice se regăsesc la mai mulți dintre ei, iar imnurile tind să promoveze divinitatea căreia îi sînt închinete la rangul suprem în panteon. Dintr-o perspectivă generală, se poate descifra în această multitudine fluctuantă de entități divine — ca ipostaze diferite ale unui unic principiu divin — o expresie mitologică a motivului central al gândirii indiene, definit de către Ananda K. Coomaraswamy astfel: „Miezul și esența experienței indiene este de găsit într-o intuiție statornică a unității a tot ceea ce este viață și în convingerea instinctivă și de nedezrădăcinat că recunoașterea acestei unități este supremul bine și desăvîrșita libertate”³.

Deosebit de importante în ordinea gândirii speculative sînt imnurile cosmogonice: dialectica Unului și a Multiplului se regăsește aici în relația dintre realitatea precosmogonică și cosmos ca realitate creată. În termenii mitici ai cosmogoniilor vedice, nașterea Universului nu este o înlocuire a „nimicului” prin „ceva”, ci o trecere a Realului dintr-o condiție ontologică în alta. Ceea ce exista în unitate și pură latență se angajează în multiplicitate și manifestare, nefăcînd decît să-și actualizeze infinitele virtualități și ființînd ca atare în timp și spațiu. Potrivit resorturilor proprii gândirii simbolice de tip arhaic cu care *Veda*, ca și cultura indiană în general, este solidară, feluritele imagini (și complexe de imagini) vin să exprime inexprimabilul realității precosmogonice. Din perspectiva ulterioară a vechilor *Upanișade*, cel

mai semnificativ dintre miturile cosmogonice ar fi cel al Gigantului Primordial, mit cuprins în imnul 90 din cartea a X-a a *Rg-Vedei* (v. *Addenda*). Entitatea precosmogonică este aici antropomorfă, reprezentată ca un Om (*puruṣa*) atâteacontînător, prin a cărui jertfire rituală ia naștere Universul. Spațiul, timpul, zeii, oamenii, animalele, scrierile sacre, ierarhia socială, totul este instituit ca urmare a acestui sacrificiu inițial care este — cum textul doar sugerează — un sacrificiu de sine. Tot astfel, doar sugerată este coexistența principiului masculin și a celui feminin în făptura lui *Puruṣa*, dar atît ideea autosacrificiului cît și cea a androginiei divine vor fi precizate și dezvoltate în exegeza care succede *Vedelor*. Deopotrivă semnificativ este și mitul Germenului de Aur (*hiranya-garbhā*), chiar dacă acestei versiuni a cosmogoniei nu-i este dedicat exclusiv nici un imn, iar motivul trebuie reconstituit din strofe disparate⁴. Este vorba de o viziune asupra realității precosmogonice ca „lumină a latentei“, întrucît imaginea embrionului — sugerînd condiția virtuală — se asociază cu cea a aurului. Participînd la simbolismul luminii, acesta din urmă își asumă și valoarea ei de epifanie a absolutului. Paradoxul Germenului de Aur constă în faptul de a fi în egală măsură nucleul tuturor virtualităților și agentul maximei manifestări a Universului, identificat în acest sens cu Stîlpul Cosmic (*skambha*). În virtutea analogiei între realitatea precosmogonică și realitatea absolută, imaginile chemate a o simboliza pe cea dintîi o vor simboliza și pe cea de-a doua.

Dacă în gîndirea vedică există o dimensiune mitică, există deopotrivă și o dimensiune rituală. Modul în care acestea două sînt împletite este ilustrat chiar de imnul lui *Puruṣa*, proiectare a sacrificiului în planul mitului. În civilizația vedică actul religios fundamental este sacrificiul. El se desfășura nu într-un edificiu de cult (ceea ce explică în cea mai mare măsură lipsa specimenelor de artă plastică din această perioadă), ci într-un spațiu ritual amenajat *ad hoc* în aer liber. Configurația spațială ce conferea cadrul efectuării sacrificiului reprezenta, în esență, o *imago mundi* constînd într-o arie rectangulară (*viḥāra*) trasată pe sol, în interiorul căreia erau amplasate cele trei focuri (*agni*) cu destinații rituale diferențiate. În zona centrală se găsea „altarul“ (*vedi*), de fapt o porțiune de teren acoperită cu, gazon (*barhis*) și

marcată de un stîlp (*yūpa*) de care era legată victima animală (*paśu*). Aria rectangulară reprezentînd în tradiţia simbolică însuşi spaţiul terestru, organizat în funcţie de cele patru puncte cardinale, iar stîlpul ritual fiind o replică a miticului Stîlp Cosmic, situat în Centrul Lumii, care separă cerul de pămînt, sprijinindu-le şi făcînd posibilă comunicarea celor două planuri, putem afirma că acest cadru spaţial al sacrificiului rezumă, simbolizînd-o, însăşi structura Universului. Sacrificiul în totalitatea sa este un „model” al lumii, funcţionînd ca un mecanism de reglare a echilibrului între sacru şi profan, de periodică reconstituire simbolică a unităţii primordiale şi racordare a lumii la nucleul sacralităţii cosmice. Din morfologia deosebit de complexă a riturilor vedice — aşa cum este cunoscută din exegeza ulterioară — se poate desprinde ideea refacerii *hic et nunc* a primordialului sacrificiu al lui *Puruṣa*. Ca replică a Gigantului Primordial, victima sacrificiului reeditează unitatea precosmogonică şi, implicit, concentrează în sine sacralitatea cosmică. Uciderea şi împărţirea trupului acesteia echivalează cu actul cosmogonic în urma căruia unitatea trece în multiplicitate, iar esenţa sacră se răspîndeşte asupra lumii, diversele porţiuni din trupul animalului de jertfă revenind diverşilor actori ai ritului spre a fi consumate nemijlocit, în cazul participanţilor umani (preoţi şi laici), sau prin intermediul focului, în cazul zeilor. Forma în care am prezentat ritul vedic al jertfei este simplificată la maximum. Acesta comportă, în fapt, o mare bogăţie structurală, numeroase etape însoţite de abluţiuni, incantaţii şi gesturi consacrate, operaţiuni concrete efectuate cu un instrumentar specific, recitări şi cîntări etc. Este de reţinut existenţa a cel puţin patru preoţi care aveau misiunea de a oficia ritul, precum şi a laicului care institua sacrificiul şi în beneficiul căruia acesta avea loc (*yajamāna*).

Dintre preoţi, celui numit *hotṛ* îi revenea recitarea strofelor (*ṛc*) aparţinente imnurilor din *Rg-Veda*; preotul *adhvaryu* rostea formulele sacrificiale (*yajus*) în proză reunite în *Yajur-Veda*, fiind totodată agentul operaţiilor manuale necesare desfăşurării ritului, iar *udgātṛ* cînta melodiile (*sāman*) ce alcătuiesc *Sāma-Veda*. Un al patrulea preot, numit *brahman*, prezida sacrificiul, în general fără a vorbi sau a face gesturi, intervenind numai atunci cînd apărea o neregulă în îndeplinirea ritului, o încălcare a prescripţiilor strict codifi-

cate, de natură să convertească efectul benefic al întregului act religios într-un efect malefic.

„Scripturile” erau astfel direct implicate în rit, la fel cum date din domeniul ritului erau prezente în trama unor mituri vedice. *Rg-Veda*, *Yajur-Veda* și *Sāma-Veda* alcătuiau o triadă consacrată ca atare de tradiție și desemnată generic ca „Tripla știință” (*trayī vidyā*). Ulterior i se adaugă acestei triade și *Atharva-Veda*, cuprinzând, în afara materialului preluat din prima *Veda*, descîntece cu caracter magic. În mentalitatea indiană tradițională prestigiul *Vedelor* este absolut: ele sînt considerate de origine supraomenească și eterne, obiect al unei revelații făcute „autorilor” lor, așa-numiții *ṛṣi* („poet inspirat”, „profet”, „vizionar”).

Actul verbal avea, după cum se vede din cele arătate, o pondere însemnată în desfășurarea sacrificiului. Ramuri ale lingvisticii, cum sînt fonetica, metrica sau etimologia, s-au dezvoltat ca discipline aferente ritualismului vedic, datorită imperativului ca Verbul Sacru să fie conservat cu maximă exactitate. Prestigiul Verbului în mentalitatea vedică își are o grăitoare ilustrare în imnul Cuvîntului (*Rg-Veda*, X, 125; v. *Addenda*). Personaj feminin, Cuvîntul (*vāc*) apare în acest text ca o divinitate cosmogonică și cosmocratică, preeminentă în panteon, benefică și omniprezentă. Această preeminență a Verbului se manifestă nu numai la nivel mitic, ci și la nivel ritual. Un termen central în ritualismul vedic este *brahman*, derivat de la radicalul verbal *BRH* („a spori”, „a fi mare”), sugerînd ideea de magnificență. El desemnează rostirea liturgică, formula sfîntă pronunțată în cadrul ritului, rugăciunea; de aici, prin extensie, un text sacru și chiar *Veda* în general⁵. Datorită rolului central al Cuvîntului în rit, *brahman* ajunge să desemneze esența sacrificiului ca verb sacru. Pe de altă parte, dimensiunea cosmică proprie ritului sacrificial va conferi lui *brahman* valoarea de esență sacră a Universului, așa cum apare el în *Atharva-Veda*. Filosoficul fiind în India solidar cu religiosul, sensul de „sacru” al cuvîntului *brahman* îl implică pe cel de „absolut”, sens care va fi cel principal în evoluția ulterioară a gîndirii indiene.

Dacă vedismul a izbutit să dea un nume esenței unice a Universului, a cărei intuiție constituie vocația metafizică a cugetului indian, nu la fel s-a întîmplat cu esența unică a individului. Odată cu transpunerea sa în context cosmic din inițialul context ritual — care l-a generat și în care de-

semna rostirea sacră în mod metaforic — cuvîntul *brahman* s-a eliberat în fapt de conotaţii concrete, devenind nu numai unul din cele mai importante, dar şi cel mai timpuriu concept al gîndirii filosofice indiene.

Aspiraţia omului vedic de a se integra în mod armonios într-un cosmos armonios la rîndu-i, echilibrul şi armonia fiind garantate de eficienţa actului sacrificial, se consumă în planul lumii exterioare, atît umană cît şi divină. Prin aducerea jertfei se urmărea nu numai sacralizarea lumii şi a tot ceea ce ea cuprinde, ci şi atingerea idealului de fericire terestră. Acesta constă în avere, în primul rînd numeroase cirezi de vite, într-o progenitură numeroasă, în primul rînd de sex masculin, şi în longevitate. Mentalitatea omului vedic era orientată spre lumea exterioară. Totodată, aducătorul jertfei nu era atît o individualitate, cît mandatarul întru cele religioase al unui grup: al familiei sale, cînd el era un *pater familias*, al regatului său, cînd el era un monarh.

Introversia şi introspecţia sînt deocamdată mai curînd timide. În viziunea predominant macrocosmică a vedismului, locul rămas experienţei religioase — şi implicit metafizice — individuale este foarte mic, însul fiind mai cu seamă un actor în spectacolul universal, nu el însuşi teatrul unei drame a cunoaşterii şi realizării lăuntrice. Descoperirea esenţei unice în interioritatea individului uman este doar incipientă în vedism. În timp ce nucleul sacral şi ontic al Universului este recunoscut în *brahman*, numit nu mai puţin abstract şi „Unul“ (*tad ekam*), aceeaşi căutare se limitează, în cazul omului, la tatonări. Se vorbeşte cînd despre „corp“ (*tanū*), cînd despre „răsuflarea vieţii“ (*asu*), cînd despre „organul gîndirii“ (*manas*), fără ca un cuvînt sau altul să se impună pentru a desemna corespondentul microcosmic al lui *brahman*. În această serie se înscrie şi cuvîntul *ātman*, al cărui principal sens în *Veda* este cel de „suflu“, dar care va fi centrul de interes al căutărilor metafizice de mai tîrziu.

Revenind la *brahman*, termenul-cheie al vedismului, care desemna atît principalul preot oficiant al sacrificiului, cît şi Verbul Sacru sau Sacrul pur şi simplu, este momentul să ne referim la faimoasa cvadripartiţie a societăţii indiene antice, compusă din patru caste (*varṇa*) ierarhizate cu stricteţe. Prima castă era cea a sacerdoţilor şi învăţătorilor, dedicaţi prin excelenţă problemelor religioase şi spirituale, cultului şi educaţiei. Denumirea lor este sugestivă în acest

sens: termenul *brāhmaṇa*, consacrat pentru a-i desemna, este derivat de la *brahman*, avînd înţelesul cel mai general de: „aflat în legătură cu *brahman*“. El denotă o mentalitate în care „cele sfinte“ sînt considerate ca apanaj al membrilor primei caste. Dacă autoritatea religioasă şi spirituală era deţinută de brahmani, cea laică şi politico-militară revenea membrilor castei a doua, suveranilor şi războinicilor (*rājanya*, *kṣatriya*). Casta a treia (*vaiśya*) cuprindea pe agricultori, meseriaşi şi negustori, iar a patra (*śūdra*) era casta servilă, reunindu-i pe nearieni. Această ierarhie socială este formulată încă din imnul lui *Puruṣa* (strofa 12), unde se spune că brahmanul, războinicul, lucrătorul şi servitorul provin, respectiv, din gura, braţele, coapsele şi picioarele Gigantului Primordial. Conotaţiile religioase ale acestei cvadripartiţii sînt evidente prin purul fapt că ea apare într-un mit cosmogonic. Mai mult însă, criteriul religios al iniţierii în învăţătura sfîntă este cel principal în diferenţierea casteilor, învăţătura fiind rezervată primelor trei şi rămînînd inaccesibilă castei ultime. Ierarhizarea se face simţită şi în durata diferită a perioadei de „ucenicie în cele sfinte“ (*brahmacharya*), în funcţie de apartenenţa de castă a tînărului.

Societatea vedică este una profund elitistă, ale cărei expresii extreme sînt excluderea de la iniţiere a castei a patra (care cuprindea populaţia autohtonă supusă de cuceritorii arieni), şi pe de altă parte monopolul religios deţinut de brahmani, veritabili „profesionişti ai sacralului“. Fenomenul schiţat mai sus — ca şi anumite elemente de interpretare a gândirii vedice — depăşesc sfera civilizaţiei *stricto sensu* vedice, fiind de urmărit în continuitate cu perioada post-vedică numită îndeobşte „brahmanism“. Este perioada de cristalizare a structurii sociale deja evocate şi de sistematizare doctrinară. Concomitent cu amplificarea prestigiului şi autorităţii brahmanilor are loc o operă teologică de codificare şi exegeză a gândirii mitico-rituale din *Veda*. Opera aceasta de comentariu a generat un nou capitol în corpusul de texte vedice, anume cele numite *brāhmaṇa*⁶, rod al efortului speculativ al gînditorilor din casta sacerdotală. Viziunile cosmogonice se împletesc aici cu stufoase consideraţii hermeneutice asupra sacrificiului, abundînd în referinţe la configuraţia, instrumentarul şi protagonişti acestuia. Exegezei *Brāhmaṇelor* îi este definitorie o viguroasă gîndire analogică, prin care sînt stabilite cele mai felurite corespondenţe între planul cosmic

și cel ritual, amplificînd și nuanțînd la infinit sugestiile inerente simbolismului cosmic al sacrificiului. Vastul demers interpretativ analogic este solidar cu concepția magică proprie ritului vedic, de fapt cu mentalitatea magică general umană conform căreia elementele dintr-un anumit plan al realității au corespondente în alt plan al aceleiași realități, iar acțiunea asupra unora are efecte asupra celorlalte. Asemenea concepție s-a dezvoltat tot mai mult în *Brāhmaṇe*, odată cu accentul tot mai mare pus pe pură operaționalitate a ritului, tinzînd să fie conceput ca sieși-suficient și generînd o formă atotdominantă de formalism sacerdotal.

⊗ Exegeza brahmanică ne poate apărea de o derutantă prolixitate: unul dintre cele mai importante texte *Brāhmaṇa* se intitulează sugestiv tocmai *Śatapatha*, ceea ce înseamnă: „a celor o sută de drumuri. . .” Pe aceste nenumărate cărări interpretative riscăm, noi europenii moderni, să ne rătăcim, pierzîndu-ne în jungla amețitoare a supraabundentelor „potriviri” între, bunăoară, astre, plante, animale, fenomene atmosferice, măsuri ale timpului, pe de o parte, și focuri, litanii, preoți, momente ale ritului, pe de altă parte. Logica acestor analogii ne poate rămîne uneori ascunsă în detaliile sale. Limpede este, fără îndoială, ideea de ansamblu ce se desprinde din strădania autorilor *Brahmaṇelor*. Este ideea armoniei universale, de care aceștia se arată fascinați, ideea că toate cele își corespund în mod tainic, iar „cunoscătorii lui *brahman*” au menirea de a lămuri aceasta, dezvoltînd și analizînd secretele corespondențe în scrieri ce au ele însele un pronunțat caracter esoteric. În lipsa unui limbaj abstract, ei formulau această viziune a armoniei cosmice în concretul celor mai pregnante imagini, pe cît de insolite, pe atît de sugestive.

În alcătuirea corpusului vedic — numit și *Veda* în sens larg — *Brāhmaṇelor* le urmează o nouă categorie de opere exegetice. Ele se intitulează *Āraṇyaka*, adică „texte forestiere”, fiind destinate acelor care au abandonat viața comunitară și s-au retras în pădure (*araṇya*) pentru a duce o viață pur contemplativă. Consubstanțiale cu *Brāhmaṇele*, izvorîte tot din mistica sacrificiului, ele au un caracter mai pronunțat esoteric și ascetic, marcînd o progresie a gîndirii religioase brahmanice de la comentariul asupra ritului la speculația și alegoreza pe marginea acestuia.

* * *

Fenomenul ilustrat de *Veda*, *Brāhmaṇa* și *Āraṇyaka* acoperă aproximativ un mileniu de evoluție spirituală indiană. Corpusul vedic pe care aceste scrieri îl alcătuiesc este considerat prin tradiție ca fiind Revelația divină, denumirea lui sanskrită fiind *śruti* („audiție”). În perioada propriu-zis filosofică a culturii indiene, toate școlile, indiferent de orientarea lor, vor accepta ca prim instrument de cunoaștere percepția, oricare ar fi numărul acestor instrumente (de la unul la șase). Termenul uzual pentru a o desemna este *pratyakṣa*, ceea ce literal înseamnă „în fața ochilor”. Astfel, percepția ca modalitate comună de cunoaștere este primordial vizuală, ceea ce permite interpretarea retrospectivă a condiției de percepție auditivă a textelor sacre revelate ca o expresie a naturii ieșite din comun a acestora, apte de a fi comunicate pe o cale alta decât cea comună, care este calea vizuală. Dacă explicația propusă se bazează pe date tardive în raport cu momentul vedic, un alt aspect al aceluiași statut auditiv al Revelației — atestat chiar în vechile texte și caracteristic tipologiei culturale indiene — este cel puțin la fel de grăitor. Învățătura vedică era una inițiativă, obiect al transmisiei directe de la maestru la discipol. Însușirea doctrinei revelate se făcea prin recitarea de către primul și prin ascultarea și memorizarea de către celălalt. Comunicarea *Vedei* era prin excelență orală, oralitatea fiind o trăsătură dominantă a culturilor tradiționale de tip arhaic, așa cum este, nu în ultimul rând, cultura vechii Indii. Astfel, omul inițiat în învățătura vedico-brahmanică, beneficiarul acestei Revelații a științei sacre era numit *śrotriya*, adică „auditivul”, termen înrudit cu *śruti*, provenind din radicalul verbal *ŚRU* („a auzi”, „a asculta”). Spre deosebire de acestea, restul operelor de veche tradiție — tratatele tehnice de ritual, epopeile, legendele, tratatele de știință politică etc. — erau denumite generic *smṛti* („memorizare”), cuvânt tradus îndeobște mai liber prin „tradiție”.

Ținând seama de relativitatea și imprecizia cronologiilor în lumea indiană, să plasăm în mod orientativ acel punct crucial de care vorbeam la început — momentul de apariție a primelor *Upaniṣade* — în secolul al VI-lea î.e.n. Este momentul unor mutații în raport cu civilizația brahmanică de pînă atunci, civilizație definită socialmente prin cristalizarea crescîndă a cvadripartiției în caste și, implicit,

a preeminenţei brahmanilor, iar spiritualmente prin formalismul sacerdotal al exegezei ritualiste. Aceste mutaţii se manifestă atît în interiorul tradiţiei ortodoxe brahmanice, prin deschiderea de noi orizonturi şi promovarea de noi valori spirituale, cît şi în afara ei, prin apariţia celor două mari curente heterodoxe: jainismul şi buddhismul. Dincolo de particularităţile unuia sau altuia, reorientarea brahmanismului tardiv, pe de o parte, şi reacţia jainismului şi buddhismului incipient, pe de altă parte, faţă de sistemul socio-cultural strict codificat existent la vremea aceea, au cîteva elemente comune notabile.

Mai întîi, este vorba de o depăşire a rigurilor de castă şi a supremaţiei spirituale necondiţionate a brahmanilor. Astfel, atît Vardhamāna (Mahāvira), fondatorul jainismului, cît şi Siddhārtha (Gautama), fondatorul buddhismului, sînt fii de regi, deci membri ai castei *kṣatriya*. Tot astfel, curente iniţiate de cei doi nu iau în consideraţie apartenenţa individului la o castă sau alta. În *Upaniṣade* cercul dezbaterilor teologico-metafizice se deschide pentru regi precum Ajātaśatru din Kāśi, Janaka din Videha ori Aśvapati Kaikeya, adeseori mai cunosători decît brahmanii, pentru femei — care erau excluse de la iniţierea brahmanică — precum Gārgī ori Maitreyī, sau pentru un rîios solitar precum Raikva Sayugvan. Apoi, atît jainismul cît şi buddhismul resping autoritatea spirituală a *Vedelor*, în vreme ce în anumite locuri din *Upaniṣade* se conturează ideea limitelor cunoaşterii cuprinse în cărţile sfinte.

În prima linie a prefacerilor spirituale din această perioadă se află însă apariţia sentimentului existenţei ca suferinţă. Viaţa şi lumea sînt tot mai mult valorizate negativ, gîndirea indiană — deopotrivă religioasă şi filosofică — precizîndu-şi acum acea orientare care îi va fi definitorie pe mai departe: orientarea soteriologică. Din această perspectivă, aventura spirituală indiană nu este una a purei cunoaşteri, oricît de magnifice ar fi edificiile intelectuale construite de filosofi, ci o aventură a cunoaşterii ca drum care duce la mîntuire, la salvare (*mukti*, *mokṣa*). O dată cu această nouă orientare, certitudinile realismului optimist vedico-brahmanic sînt înlocuite de o conştiinţă a universalei dureri, a tribulaţiilor inerente angajării individului în relativitatea lumii exterioare. Soluţiile propuse vor fi diferite, după cum diferite sînt şi premisele curenţilor de gîndire care lansează

această nouă problematică. Deși *Upanișadele* pornesc de la amintita concepție vedico-brăhmanică a unui Sacru/Absolut de maximă consistență ontologică, jainismul de la un realism atomist, iar buddhismul de la un nihilism care plasează atît eul cît și cosmosul sub specia iluzoriului, toate trei școlile vor aborda soteriologicul prin aducerea în centrul atenției a interiorității umane, printr-o investigație a proceselor sau a esenței lăuntrice a individului. Se deschide astfel un orizont nou care, dincolo de multitudinea orientărilor filosofico-religioase indiene, le va subsuma pe cele mai multe din ele, în măsura în care — cum spune Jean Filliozat — gînditorii Indiei „au dat cu precădere speculațiilor lor un scop salvator, salvarea constînd într-o desprindere de fenomenalitatea empirică, pentru a regăsi, prin cunoaștere, esența pură a sinelui”⁷.

Upanișadele încheie corpusul textelor revelate, în continuitate cu *Veda*, *Brāhmaṇa* și *Āraṇyaka*, drept care sînt numite și *Vedānta*, adică „Sfîrșitul *Vedelor*”. Între scrierile din aceste categorii există relații de filiație, cu punctul de pornire într-o *Veda* sau alta. Nu ne propunem aici o clasificare a tuturor *Upanișadelor*, întreprindere deosebit de dificilă dată fiind multitudinea lor: numărul acceptat în tradiția indiană este de 108, iar acum un secol Albrecht Weber vorbea de 235 asemenea texte. O dată consacrat ca gen aparte al literaturii religios-filosofice, cele mai diferite școli și-au compus propriile lor *Upanișade*, ilustrînd cele mai diferite orientări și datînd din cele mai diferite epoci⁸. *Upanișadele* antice, aparținînd realmente tradiției vedice, sînt în număr de paisprezece. Un prim grup cuprinde scrieri în proză, pe alocuri cu pasaje în versuri; acestea sînt: *Bṛhad-āraṇyaka-*, *Chāndogya-*, *Taittirīya-*, *Aitareya-*, *Kauṣītaki-* și *Kena-Upaniṣad*. Al doilea grup, în întregime versificat, cuprinde: *Kaṭha-*, *Īśa-*, *Śvetāśvatara-*, *Muṇḍaka-* și *Mahā-nārāyaṇa-Upaniṣad*. Ultimul și cel mai recent grup, din nou în proză, reunește: *Praśna-*, *Maitrāyaṇa-* și *Māṇḍūkya-Upaniṣad*. Acestea sînt, ca să spunem așa, *Upanișadele* „de referință”, la care se opresc majoritatea filosofilor de mai tîrziu în comentariile lor. Evident că eșalonarea pe trei etape corespunzătoare celor trei grupuri menționate presupune o evoluție stilistică precum și una ideatică. În cele ce urmează ne vom ocupa cu precădere de problematica

textelor din primul grup și mai ales a celor traduse în volumul de față.

Însuși cuvântul *upaniṣad* a fost obiectul mai multor interpretări. Etimologic, el provine de la verbul *SAD* („a ședea”) precedat de prefixele *ni-* („jos”) și *upa-* („către”, „lângă”), atribuindu-i-se ca atare înțelesul de: „ședere jos alături [de maestru]” — aluzie la atitudinea specifică a învățăcelului în *Veda*. De aici și sensul de „învățătură secretă”, în acord cu caracterul esoteric al doctrinei, sau prin extensie „mister”. Accepția de față este confirmată și de glosarea prin termeni ca *guhya* și *rahasya* („secret”, „mister”) sau prin sintagma *guhya ādeśāḥ* („învățături secrete”). Față de interpretarea aceasta tradițională, Louis Renou⁹ propune o alta, pe baza sinonimiei verbului *upa-ni-SAD* cu verbul *upa-ĀS*. Acesta din urmă este format de la rădăcina *ĀS* („a ședea”) cu același prefix *upa-* care exprimă adeseori ideea de apropiere sau contact în sens mistic, apărind cu această valoare semantică în vocabularul ritualist, în cel al inițierii brahmanice precum și în cel al religiozității devoționale din Evul Mediu indian. Pe lângă sensul frecvent de „a adora”, „a venera”, verbul *upa-ĀS* semnifică, în textele de care ne ocupăm, procesul mental de natură religioasă prin care se stabilesc echivalențe între entități ce aparțin unor planuri diferite ale realului. Conform acestei interpretări, însuși titlul *Upaniṣadelor* ar reliefa continuitatea lor cu *Brāhmaṇele*, sub specia unei viguroase gândiri analogice care se desfășoară amplu și în unele și în celelalte. Continuitatea este de altfel ilustrată și de abundența materialului magico-ritualist din numeroase capitole ale „Sfârșitului *Vedelor*”, impunând anumite rezerve față de afirmațiile simpliste referitoare la conținutul lor „pur metafizic”. . . . Dar marea cotitură marcată de vechile *Upaniṣade* se datorează, cum spuneam mai înainte, mai cu seamă orizontului microcosmic ce se deschide acum cu generozitate spiritului indian.

Gândirea brahmanică evolua preponderent în paralelismul planului ritual cu cel cosmic, dezvoltând în infinite și nebănuite forme sugestiile simbolice ale sacrificiului vedic. Dar un al treilea plan — cel microcosmic — este prezent în nuce încă din *Rg-Veda*. Astfel, mitul Gigantului Primordial (X-90), mai sus amintit, implică datorită viziunii sale antropocosmice analogia dintre Univers și individul uman. În această

etapă, termenul *puruṣa* este rezervat desemnării „Omului” ca protagonist al autosacrificiului cosmogonic, sanskrita vedică dispunînd de alte cuvinte pentru „om” în accepția comună. *Puruṣa* se va îmbogăți ulterior și cu acest ultim sens, ambiguitatea referentului său — simultan macro- și microcosmic — urmînd a fi exploatată din plin în căutările metafizice ale *Upanișadelor*. La rîndul său, ritul conține în structura sa trimiteri clare la realitatea individului uman, cum ar fi, printre altele, corelarea spre identificare simbolică a dimensiunii stîlpului sacrificial (*yūpa*) cu înălțimea sacrificantului (*yajamāna*). În *Brāhmaṇe* sacrificiul devine termenul mediu al procesului de identificare între Cosmos și om: *Puruṣa* — asimilat de-acum cu Prajāpati („Stăpînul Creaturilor”) — este identificat *expressis verbis* cu sacrificiul. Pe de altă parte, tot cu sacrificiul este identificată și persoana umană: „Într-adevăr, omul (*puruṣa*) este sacrificiul. Omul este sacrificiul deoarece omul îl făptuiește pe acesta. Într-adevăr, fiind înfăptuit, acesta este rînduit de-o măsură cu omul. De aceea omul este sacrificiul”¹⁰. Se poate vorbi, în ultimă instanță, de trei teritorii simetrice: macrocosmosul, sistemul sacrificial și microcosmosul, străbătute toate trei de elanul analogic al exegezei teologico-ritualiste proprii *Brāhmaṇelor*.

Moștenind de la speculația vedico-brahmanică această viziune tristratificată a realului, *Upanișadele* modifică echilibrul planurilor, în sensul sporirii ponderii planului microcosmic și al diminuării ponderii celui ritual. Chiar dacă abundă încă în referințe la etapele ritului, la diferiții officianți, la cele trei focuri, la feluritele ofrande, la structura melodiei liturgice, la instrumentele sacrificiale etc., vechile *Upanișade* au tendința evidentă de a-și desfășura discursul metafizic în paralelismul dintre cosmic și uman sau, altfel spus, tendința de a investiga esența unică și indestructibilă a individului ca analogă esenței Universului.

* * *

„Îmi dau seama o dată mai mult — notează Mircea Eliade¹¹ — cît de «concretă» era speculația indiană la începuturile sale, legată indisolubil de imagini și de gesturi.” Într-adevăr, tensiunea dintre concretul expresiei imagistice și abstracția semnificației este resortul fundamental al gîndirii simbolice proprii spiritualității arhaice cu care

cultura indiană este atît de solidară în liniile sale de forţă. Avîndu-şi rădăcinile în tradiţia vedico-brahmanică, gîndirea filosofică incipientă ilustrată de vechile *Upanișade* va prelua motive consacrate ale acestei tradiţii, valorizîndu-le în noul context al unei obsesive căutări a Absolutului. O căutare a Absolutului subiectiv simetrică celei a Absolutului obiectiv, în virtutea intuiţiei identităţii celor două, definitorie pe mai departe pentru spiritul indian. Potrivit amintitei omologări a realităţii precosmogonice cu realitatea absolută, *Puruşa* — Gigantul Primordial din *Rg-Veda* — devine în *Upanișade* simbolul predilect al celei din urmă. Dezvoltînd sugestiile corespondenţei cosmo-umane din imnul respectiv, gîndirea upanișadică deosebeşte două ipostaze ale acestui Absolut antropomorf. Avînd în această etapă şi sensul comun de „om“, termenul *puruşa* desemnează deopotrivă şi Absolutul macrocosmic — „omul“ care se vede înăuntrul discului solar — despre care textele spun că este unul şi acelaşi cu „omul“ din ochiul drept — aşadar cu Absolutul microcosmic. Esenţa luminoasă a Germenului de Aur (*hiranya-garbha*) din cosmogonia vedică se regăseşte acum la cei doi *puruşa*: evidentă în privinţa „omului“ din soare — astrul luminător prin excelenţă —, natura photică a „omului“ prezent în organul vederii este, la rîndul său, reliefată cu pregnanţă în numeroase pasaje din *Bṛhadāraṇyaka*- şi din *Chāndogya-Upaniṣad*, unde se spune despre el că este „lumină interioară“, că are „aspect luminos“, că este „de aur tot“ sau că forma sa proprie este „lumina supremă“. Vedismul cuprindea două mari domenii: mitologia şi ritualismul. Celei dintîi îi datorează *Upanișadele* motivul central al efervescenţei lor ideatice, pe *Puruşa*, entitate mitică ce se converteşte acum în *puruşa* ca reprezentare antropomorfă a Absolutului, investită şi cu natura luminoasă a acestuia, configurată în celălalt mit vedic, al lui *Hiranya-garbha*. În cazul de faţă, este vorba de consistenţa concret-vizuală a unor imagini care converg într-o exprimare intuitivă a Absolutului inexprimabil, deci de un *simbol* dintre cele mai autentice, asupra generoaselor conotaţii ale căruia urmează să revenim.

Aventura metafizică a *Upanișadelor* fructifică valorile vedismului şi pornind de la domeniul ritual, unde elaborarea savantă a comentariului sacerdotal are o pondere semnificativă. Aşa cum a fost el codificat şi interpretat în

Brāhmaṇe, ritul este un veritabil „model” al lumii, categoriile proprii lui putînd fi extrapolate din contextul lor inițial la întregul Univers¹². Datorîndu-se proiecției cosmice a actului sacrificial, cristalizarea teoretică a lui *brahman* conferă termenului solide valențe abstracte, acesta constituind virtualmente, încă din brahmanism, un „concept” — primul din filosofia indiană. Chiar dacă în *Atharva-Veda* și în *Brāhmaṇe* reprezentarea sa mentală pune în mișcare variate imagini, lipsa unui referent concret al cuvîntului *brahman*, care să declanșeze procesul intuitiv pornind de la percepția de tip vizual, îi conferă un statut opus celui al lui *puruṣa*.

Pentru a da un nume corespondentului microcosmic al lui *brahman*, gîndirea upanișadică alege o vocabulă care, spre deosebire de acesta și de *puruṣa*, deși atestată în textele corpusului vedic, nu căpătase consistența unui termen-cheie în ordine religios-filosofică. Este cuvîntul *ātman* care, cu sensurile sale de „suflare a vieții” și de „trup”, ca și cu valoarea sa de pronume reflexiv, era de natură să circumscrie cu aproximație ideea de esență unică și indestructibilă a individului, evoluînd apoi spre exprimarea celei de Absolut subiectiv. Ca atare, el va desemna de acum înainte contrapartea subiectivă a lui *brahman*, Absolutul obiectiv. Dacă acest din urmă termen este intraductibil în accepția sa metafizică, *ātman* își află însă echivalentul exact — atît în literă cît și în sens — în cuvîntul „Sine”¹³.

A da un nume Absolutului subiectiv nu înseamnă atît a-l găsi pe *ātman*, cît a-l căuta. Filonul spiritual major al celor dintîi *Upaniṣade* îl constituie tocmai această căutare metafizică, o căutare care își află expresia predilectă în dialog. Veritabilă matrice a spiritualității în culturile tradiționale, comunicarea orală de la maestru la discipol ține de scenariul învățămîntului inițiativ. Relația de la maestru la discipol este aici una de autoritate, în virtutea prestigiului de natură divină al celui dintîi, căci „numai știința aflată de la învățător duce la desăvîrșire”¹⁴. În forma sa consacrată — care este și cea a învățămîntului vedic — dialogul inițiativ între învățător și învățăcel are ca scop transmiterea adevărurilor ultime, revelate. Ca atare, el se plasează nu sub semnul problematicei, ci al certitudinii. Fidelă tradiției, gîndirea *Upaniṣadelor* se desfășoară și ea adeseori în forma dialogului. Cu repetițiile, cu gradațiile, cu progresia lui,

dialogul este un traseu care se cere străbătut, un traseu inițiativ al cărui terminus reprezintă comunicarea unui mesaj revelatoriu în orizont metafizic. Acest salt în ordinea cunoașterii nu vine, de astă dată, să încheie un drum drept, de o linearitate proprie transmisiei neabătute a adevărului de origine sublimă, a celui adevăr pe care generațiile nu au decit a-l duce mai departe în forma sa primordială.

Deși plasate sub semnul certitudinii, investite cu toată autoritatea magistrală inerentă scenariului inițiativ în care sînt integrate, memorabilele rostiri upanișadice ies la iveală în urma a nenumărate tatonări și ocolișuri ce jalonează inevitabil această aventură spirituală a căutării Sinelui. Căile urmate sînt multiple, cum multiple sînt și soluțiile propuse, de la complementare pînă la contradictorii. Nu elaborarea unui sistem urmăresc vechile *Upanișade*, a căror efervescență de idei nu lasă loc articulării tuturor filosofemelor într-o construcție coerentă. Fenomenul este potențat și de polisemia termenilor centrali ai speculației, cu multiple semnificații — unele concrete, altele virtualmente specializate filosofic — care sînt simultan valabile în unul și același context. Disocierea lor este anevoioasă, dacă nu chiar improprie, căci legile gîndirii simbolice sînt cele care guvernează în continuare terminologia upanișadelor. Anne-Marie Esnoul afirmă că „o trăsătură esențială a acestor *Upanișade* este aceea că un termen nu trebuie niciodată luat cu o singură semnificație; el este încărcat cu toate sensurile sale posibile. De aceea, dincolo de bogăția lor speculativă, *Upanișadele* prezintă o extraordinară densitate poetică”¹⁵. Segmentarea discursivă a lanțului de asociații simbolice este, fără îndoială, inadecvată spiritului acestor texte.

Pe vechiul fond al realismului optimist vedico-brahmanic, noua problematică a Sinelui generează, în primă instanță, o viziune imanentistă. Prezența Absolutului — pentru desemnarea căruia cuvintele *ātman* și *brahman* devin coocurente — este descifrată în cele mai diverse entități aparținătoare fie planului cosmic, fie celui individual. Dar descoperirea Absolutului în feluritele aspecte particulare ale realității provoacă o anume insatisfacție metafizică, un sentiment al dispersării esenței sale unice care ar contrazice vocația unității, atît de specifică spiritului indian. Imanența este resimțită ca o lipsă a dimensiunii transcendente, ca o pierdere a Unului în multiplicitate. În acest moment, care este și

punctul culminant al discursului, unitatea este regăsită prin afirmarea existenței unui *ātman/puruṣa* de dincolo de particularitatea nenumăratelor sale ipostaze, localizat în spațiul de maximă interioritate al inimii. Din această perspectivă în care interioritatea implică esențialitatea lui *puruṣa* cel de natură luminoasă, transcendența nu este alternativă, ci complementară imanenței. Revelația realității esențiale nu anulează realitatea fenomenală, ci echilibrează balanța celor două planuri egal consistente ontologic, vădind încă o dată solidaritatea speculației upanișadice cu dialectica simbolului. Conform acestei dialectici, relația dintre Absolut și Relativ, dintre Unu și multiplicitate, presupune paradoxul fundamental al unui raport de simultană identitate și alteritate. Oricare entitate a lumii relative se deosebește de Absolut numai în măsura în care se și confundă cu el, partea semnificând astfel întregul și avînd ca atare valoare de simbol. Ambiguitatea constă în dubla angajare a Sinelui: pe de o parte în Absolut, ca *puruṣa* unic și interior individului, pe de altă parte în Relativ, ca nenumărați *puruṣa* prezenți în multitudinea diversă a elementelor, a fenomenelor, a simțurilor, a astrelor sau, cum spune textul, „în toate părțile” (*sarveṣu anteṣu*)¹⁶.

Dublul statut ontologic al Sinelui se precizează grație amintitelor analogii între realitatea precosmogonică și cea absolută, precum și între macrocosmos și microcosmos, efortul speculativ concentrîndu-se cu precădere asupra acestui ultim domeniu. Atotconținător, spațiul intracardiac este coextensiv cu spațiul precosmogonic, sumă latentă a tuturor entităților. Astfel, ceea ce există ca manifestare în Univers există, în același timp, ca non-manifestare în Sinele din inimă, iar *Puruṣa* cel de dinainte de sacrificiul cosmogonic este același cu *puruṣa* ca imagine a lui *ātman*.

Teoria celor trei stări de conștiință deschide noi perspective de aprofundare a investigației Absolutului la nivel subiectiv. În opoziție cu starea de veghe, somnul cu vise este perceput ca o detașare, ca o retragere din fenomenalitatea lumii obiective și o instalare în contrapartea sa subiectivă, în universul latent al interiorității. Dar visul nu este decît replica interioară a realităților exterioare, reeditînd determinările acestora, chiar dacă acum realul este convertit în iluzoriu. Tendința pesimistă de valorizare negativă a existenței, de resimțire ca suferință a angajării în relativi-

tatea condiţiei mundane, determină devalorizarea metafizică a acestor prime două nivele simetrice ale conştiinţei, stimulînd totodată sondarea celui de-al treilea, cel al somnului profund şi lipsit de vise. Eliberată atît de tribulaţiunile conştiinţei diurne cît şi de proiecţiunile lor onirice, starea aceasta absolută este una a dualităţii depăşite, dar nu anulate, într-o paradoxală bi-unitate. Transgresarea opoziţiei obiect/subiect, identificarea insului cu Totul, evocă o dată mai mult condiţia virtuală a miticului Gigant Primordial.

Elanul spiritual al *Upanişadelor* împinge încă mai departe căutarea metafizică. Experienţa ultimă a Absolutului constă în unificarea planului individual şi a celui cosmic, în unirea celor doi *puruṣa*. Prefigurată cotidian în somnul fără vise, realizarea supremă a Absolutului are loc o dată cu moartea, prin mişcarea ascensională a luminii lăuntrice pînă la contopirea sa cu lumina supremă. O asemenea concepţie s-a putut dezvolta numai concomitent cu cea a Sinelui ca esenţă incoruptibilă şi indestructibilă a făpturii umane. Nepieritor fiind, *ātman/puruṣa* parcurge existenţe succesive, efectul actelor omenestii prezente determinînd inexorabil condiţia într-o nouă naştere. Lapidar şi sugestiv formulată în cîteva locuri din vechile *Upaniṣade*, această idee se va cristaliza ulterior în faimoasa doctrină indiană a transmigraţiei.

Upaniṣadele găsesc două soluţii deosebite inefabilităţii Absolutului. Prima este, cum am arătat mai înainte, cea a preluării unor arhaice reprezentări cosmogonice — Gigantul Primordial, Germenele de Aur — care, inerent naturii lor simbolice, vin să exprime inexprimabilul, circumscriind ceea ce nu este accesibil decît cunoaşterii intuitive. A doua soluţie, opusă celei dintîi, presupune asumarea prin limbaj a acestei inefabilităţi, fapt ilustrat de celebra formulare apofatică: *neti neti*, care ne comunică numai cum *nu* este Sinele, postulîndu-se astfel natura sa translogică¹⁷. Revinînd la filiaţia celor două desemnări ale Absolutului, este semnificativ faptul că *Upaniṣadele* preiau vechile imagini mitice în contextele în care realitatea absolută este numită *puruṣa*, în timp ce natura lui *ātman* este exprimată prin *via negativa*. Reprezentarea Absolutului antropomorf şi luminos beneficiază de toată încărcătura simbolică a imageriei arhaice a *Vedelor*, care îi conferă forţă de sugestie şi relief intuitiv. Pe de altă parte, noua problematică a Sinelui

celui insondabil complică, nuanțează și aprofundează vechea viziune a celui *brahman* abstract de origine ritualistă cu care *ātman* este echivalat pînă la identificare.

* * *

Indubitabil că imensa bogăție spirituală și ideatică a *Upanișadelor* este imposibil de rezumat și, mai mult, imposibil de prezentat într-o formă ordonată. Oricînd rămîn de făcut noi conexiuni, de încercat noi interpretări, de reconstituit noi concepții, de valorificat noi sugestii, de aprofundat noi intuiții, căci gîndirea upanișadică „se exprimă — cum remarcă Giuseppe Tucci — nu atît în discursuri logice, cît în străfulgerări și intuiții neașteptate și divinațiuni poetice care fac din această literatură una din cele mai sugestive din întreaga Indie”¹⁸. Astfel, noi înșine am fi putut vorbi și despre problematica interiorizării sacrificiului, despre lume ca iluzie ce camuflează Realul, despre anatomia subtilă și experiențele simbolice bazate pe aceasta, despre *coincidentia oppositorum* ca descriere a Absolutului, și despre multe altele. . . Toate acestea sînt motive de primă importanță în istoria gîndirii religioase și filosofice a Indiei, motive care își au originea în vechile *Upanișade*¹⁹.

Să nu căutăm însă a trata exhaustiv și a sistematiza ceea ce se refuză sistemului: o gîndire filosofică *in statu nascendi* căreia tocmai ambiguitatea sa i-a conferit acea „prodigioasă fecunditate” pe care o evidențiază Paul Masson-Oursel²⁰. Fără îndoială că cele mai vechi *Upanișade* sînt o lectură dificilă, în primul rînd pentru că logica lor diferă calitativ de a noastră. Această logică a simbolurilor nu este prea la îndemîna spiritului european modern, generînd și reale dificultăți hermeneutice, dificultăți care țin de traducerea în limbaj discursiv a unei gîndiri simbolice exprimate în imagini multiplu sugestive. „Filosofia indiană — spune Heinrich Zimmer — subliniază că sfera gîndirii logice este mult depășită de cea a posibilelor experiențe mentale ale realității. Pentru a exprima și a comunica o cunoaștere dobîndită în momente de intuiție care transcende gramatica, trebuie folosite metafore, comparații și alegorii. Acestea nu mai sînt atunci simple ornamente, accesorii dispensabile, ci adevăratele vehicule ale semnificației, care nu ar putea fi redată, și nu ar fi putut niciodată fi atinsă, prin formulele logice ale gîndirii verbale normale. Imaginile semnificative

pot cuprinde și face manifest cu claritate și consistență picturală caracterul paradoxal al realității cunoscute înțeleptului: o realitate translogică, care, exprimată în limbajul abstract al gândirii normale, ar părea inconsistentă, în contradicție cu sine însăși, sau chiar absolut fără înțeles. De aceea, filosofia indiană se folosește direct de simbolurile și imaginile mitului, și nu este, pînă la urmă, în contradicție cu tiparele și cu sensul credinței mitologice²¹.

NOTE

¹ *Parabola alfabetului armean*, în *Încercare în politropia omului și a culturii*, București, 1981, p. 28.

² Rosane Rocher, *India*, în *Current Trends in Linguistics*, vol. 13 (Historiography of Linguistics), Haga-Paris, 1975, p. 44.

³ *What Has India Contributed to Human Welfare*, în *The Dance of Shiva*, Bombay, Calcutta, 1956, pp. 21–22.

⁴ *Rg-Veda*, X, 82, 5–6; 121, 1 și 5; *Atharva-Veda*, X, 7, 28.

⁵ Acesta este sensul substantivului la genul neutru, accentuat în limba vedică pe prima silabă (*bráhman*); la genul masculin, accentuat pe ultima silabă (*brahmán*), el desemnează preotul supraveghetor al sacrificiului.

⁶ În acest sens de „comentariu la *brahman*”, cuvîntul este de genul neutru; la masculin el desemnează pe membrii primei caste.

⁷ *La Philosophie indienne*, în *Encyclopaedia Universalis*, Paris, 1976, vol 8, p. 827.

⁸ De exemplu, *Allah-Upanișad*, legată în mod evident de pătrunderea Islamului în India, nu poate fi anterioară secolului al X-lea; *Rāmahr̥ṣṇa-Upanișad*, purtînd numele faimosului maestru spiritual mort la 1886, trebuie datată la începutul secolului al XX-lea.

⁹ V. Louis Renou, Jean Filliozat, *L'Inde Classique*, vol. I, Paris, 1985, p. 299.

¹⁰ *Śatapatha-Brāhmaṇa*, I, 3, 2, 1.

¹¹ *Fragments d'un Journal*, Paris, 1973, p. 404.

¹² Vitalitatea modelului ritual este dovedită, de exemplu, de faptul că discipline științifice ulterioare își vor elabora aparatul conceptual propriu și vor soluționa probleme specifice inspirîndu-se decisiv din ritualismul vedic (v. Sergiu Al-George, *Limba și gîndire în cultura indiană*, București, 1976); de notat, de asemenea, analogiile între actul sacrificial și creația artistică sau interiorizarea sacrificiului în religia post-vedică.

¹³ Această substantivare a pronumelui reflexiv — deja încetățenită în română — este în spiritul originalului sanskrit, unde *ātman* este de fapt un substantiv cu valoare de pronume reflexiv. La fel a fost tradus în franceză („le Soi”), în engleză („the Self”) ori în germană („das Selbst”). Avem serioase rezerve față de traducerea lui *ātman* prin „suflet” („l'âme”), al cărei adept este Jean Varenne (v. inter alia *Upanishads du Yoga*, Paris, 1971, pp. 29–30), deoarece introduce conotații străine de concepția indiană.

¹⁴ *Chāndogya-Upanișad*, IV, 9, 3.

¹⁵ *Upaniṣad*, în *Encyclopaedia Universalis*, vol. 16, Paris, 1980, p. 481.

¹⁶ *Chândogya-Upaniṣad*, VIII, 7, 4.

¹⁷ V. *Brhadāranyaka-Upaniṣad*, II, 3, 6; III, 9, 26; IV, 2, 4; 4, 22;

5, 15. Această expresie, devenită celebră în forma originală sanscrită, este redată de obicei prin: „Nu așa, nu așa”. Considerăm improprie o asemenea traducere, deoarece ea neglijează sensul exact al particulei adverbiale *iti* (*na iti, na iti*), care semnalează vorbirea directă, subînțelegind un *verbum dicendi*. Fraza: *sa eṣa neti nety ātmā* s-ar traduce literal prin: „[Despre] Sinele acesta [se spune]: «Nu, nu»,” adică este exprimat numai prin negații. despre el se spune numai cum nu este.

¹⁸ *Storia della filosofia indiana*, Bari, 1957, p. 46.

¹⁹ Am încercat să abordăm în comentariile pe marginea textului tradus acele probleme a căror tratare nu a intrat în economia „Studiului introductiv”.

²⁰ *Esquisse d'une histoire de la philosophie indienne*, Paris, 1923, p. 55.

²¹ *Philosophies of India*, Princeton, 1971, p. 25.

NOTĂ ASUPRĂ EDIȚIEI

Traducerea acestor texte — prima în limba română — s-a făcut după originalul sanskrit din: *Chāndogya-Upaniṣad*, traduite et annotée par Emile Senart, Paris, 1930, și *Bṛhad-āranyaka-Upaniṣad*, traduite et annotée par Emile Senart, Paris, 1934.

Pentru elucidarea unor dificultăți, am consultat toate edițiile și traduceri care ne-au fost accesibile: în afara ediției bilingve mai sus citate, cea mai utilă a fost versiunea germană a lui Paul Deussen din: *Sechzig Upanishad' s des Veda*, Leipzig, 1938.

În elaborarea versiunii românești, am urmărit o cât mai mare fidelitate față de original, atât în redarea articulațiilor sintactice ale textului sanskrit, cât și în cea a semantismului complex al termenilor-cheie. Sperăm să fi reușit a dovedi că limba română este mai aptă pentru traducerea unor asemenea texte decît, bunăoară, franceza sau engleza.

Pentru un număr limitat de vocabule esențiale din gândirea upanișadică, am adăugat între paranteze, după echivalentul românesc, și termenul sanskrit, ale cărui valori semantice sînt lămurite în partea de comentariu.

Cuvintele sanskrite care apar ca atare în traducere sau în comentarii figurează în indicele-glosar de la sfîrșitul volumului.

În unele cazuri cînd, într-un context dat, un cuvînt are două sensuri simultan, am dat în traducere ambele sensuri, separate printr-o bară oblică și urmate de termenul sanskrit între paranteze.

Adăugirile noastre, făcute numai atunci cînd claritatea traducerii le impunea, figurează între paranteze drepte.

Transliterația cuvintelor sanskrite s-a făcut conform uzanțelor științifice internaționale. Față de scrierea românească, sînt de notat următoarele particularități principale: *a* se pronunță mai închis, apropiat de rom. *ă*;

ā, ī, ū sînt vocale lungi;

ai, au sînt diftongi;

r, l sînt vocale, pronunțate *ri, li*;

m notează nazalizarea vocalei precedente, ca în fr. *bon*;

h este o aspirație surdă a vocalei precedente;

h este aspirată sonoră, ca în rom. *horn*;

t, d sînt ocluzive cerebrale, pronunțate cu virful limbii întors spre cerul gurii, ca în engl. *town, done*; nazala cerebrală *n* și sibilanta cerebrală *ṣ* au același loc de articulare cu ocluzivele respective;

ṅ este nazală guturală, pronunțată ca în engl. *king*;

ñ este nazală palatală, pronunțată ca în fr. *compagnie*;

ś este sibilantă palatală, pronunțată ca în rom. *scenă*;

c, j sînt africcate palatale, pronunțate ca în rom. *cinci, geam*;

g înainte de *e* și *i* se pronunță ca în rom. *ghem, ghindă*;

y este semivocală, pronunțată ca în rom. *iapă, iepure, iureș*;

kh, gh, ch, jh, ṭh, ḍh, th, dh, ph, bh sînt sunete unice în care aspirația se aude distinct.

Datorită frecvenței trimiterilor, am folosit următoarele prescurtări: *Brhadāraṇyaka-Upaniṣad* = *BĀU*; *Chāndogya-Upaniṣad* = *ChU*; *Śatapatha-Brāhmaṇa* = *ŚB*.

* * *

Dorim să exprimăm prețuirea și recunoștința noastră D-lui Idel Segall care, în calitate de redactor, a susținut cu nedezmînițită pasiune și pricepere nașterea anevoioasă a acestei cărți.

R.B.

translitterare cuvintele românești în alfabetul latin
 alfabetul latin internațional. Într-o scrisoare
 adresată de către unii lingviști români
 la un profesor dintr-un liceu din România
 în anul 1900, se găsește următoarea
 listă de cuvinte românești care au fost
 translitterate în alfabetul latin internațional
 în scopul de a fi înțelese de către
 străinii care au venit în România
 în timpul războiului mondial.
 Această listă este compusă din 100
 de cuvinte care au fost translitterate
 în alfabetul latin internațional în
 scopul de a fi înțelese de către
 străinii care au venit în România
 în timpul războiului mondial.
 Această listă este compusă din 100
 de cuvinte care au fost translitterate
 în alfabetul latin internațional în
 scopul de a fi înțelese de către
 străinii care au venit în România
 în timpul războiului mondial.

बृहदारण्यकोपनिषद्

BRHADĀRANYAKA-UPANIṢAD

CARTEA ÎNȚII¹

*Brāhmaṇa I*²

1. Om³. Aurora este capul calului de jertfă⁴, soarele e ochiul, vântul e răsuflarea⁵ (*prāṇa*), botul e focul cel de pretutindeni⁶ (*vaiśvānara*) și anul e trupul⁷ (*ātman*). Calului de jertfă cerul îi este spinare, văzduhul stomac, pământul pîntece, zările coșul pieptului, între-zările⁸ coaste, anotimpurile mădulare, lunile și jumătățile de lună încheieturi, zilele și nopțile picioare, stelele oase, norii carne, hrană nemistuită nisipul, riurile mațe, ficat și plămîni munții, iar plantele și copacii păr. [Soarele] înălțîndu-se e jumătatea dinainte, și coborîndu-se jumătatea dinapoi. Cînd cascade, atunci fulgeră; cînd se scutură, atunci tună; cînd își lasă udul, atunci plouă. Glasul⁹ (*vāc*) său este Cuvîntul (*vāc*) însuși.

2. Într-adevăr, ziua s-a născut în urma calului, drept [cupa] *mahiman*¹⁰ din față; ea își are obîrșia în oceanul de la răsărit¹¹. Noaptea s-a născut în urma lui, drept [cupa] *mahiman* din spate; ea își are obîrșia în oceanul de la apus. Într-adevăr, acestea două se iviră de-o parte și de alta a calului, drept cele două [cupe] *mahiman*. Fiind bidiviu, i-a purtat pe zei; armăsar, pe *Gandharva*¹²; telegar, pe demoni; cal, pe oameni. Oceanul îi este stirpea, oceanul îi este obîrșia.

Brāhmaṇa II

1. La început, aici¹³ nu era nimic. Numai de Moarte era învăluit Acesta¹⁴, de Foame, căci Moartea este Foame¹⁵. Și-a pus în gînd¹⁶ (*manas*) astfel: „Să am un trup/Sine (*ātman*)“. Ea s-a pornit a străluci în rugăciune¹⁷. Pe cînd strălucea în rugăciune, s-au născut apele: „Într-adevăr, pe

cînd străluceam în rugăciune, a mea a fost apa bucuriei ¹⁸ (*ka*)". De aceea strălucirea în rugăciune se cheamă strălucire în rugăciune. Într-adevăr, apa bucuriei este a celui care știe astfel ¹⁹ de ce strălucirea în rugăciune se cheamă strălucire în rugăciune.

2. Într-adevăr, apele sînt strălucirea în rugăciune. Ceea ce era spuma apelor s-a întărit și s-a făcut pămînt. Pe acesta [Moartea] s-a trudit. Fiind ea trudită și înfierbîntată ²⁰ [în asceză], a ieșit la iveală seva văpăii, focul.

3. S-a desfăcut pe sine (*ātman*) în trei, soarele [mai fiind] o treime și vîntul (*vāyu*) o treime ²¹. Suflarea vieții (*prāṇa*) e aceasta, împărțită în trei. Răsăritul îi este capul, iar acolo și dincolo brațele. Apusul îi este coada, iar acolo și dincolo coapsele. Miazăziua și miazănoaptea sînt coșul pieptului, cerul e spinarea, văzduhul e stomacul și [pămîntul] acesta e pieptul ²². Ea se-ntemeiază pe ape. Oriunde merge, are temei astfel știutorul.

4. Ea a dorit: „Să mi se nască al doilea trup/Sine (*ātman*)". Moartea-Foame s-a împerecheat prin gînd (*manas*) cu Cuvîntul ²³ (*vāc*). Ceea ce era sămînța s-a făcut an; mai înainte nu fusese anul ²⁴. L-a purtat răstimp de un an. După acest răstimp, l-a adus pe lume. A dat să-l înghită pe noul-născut. El a făcut „*bhān*", și acesta a fost glasul ²⁵ (*vāc*).

5. Ea a chibzuit: „Într-adevăr, de-l voi omori, îmi voi imputîna hrana". Cu glasul (*vāc*) și cu Sinele/trupul (*ātman*) acesta, ea a creat tot ce există: strofe (*ṛc*), rostiri de jertfă (*yajus*), melodii (*sāman*), descîntece ²⁶ (*candas*), sacrificii, oameni și animale. Și s-a apucat să mănînce tot ceea ce crease. [Se spune] că mănîncă totul, de aceea Aditi se cheamă Aditi ²⁷. Este atotmîncător și are totul de mîncare acela care știe de ce Aditi se cheamă Aditi.

6. Ea a dorit: „Să sacrific foarte mult, într-un sacrificiu foarte mare". S-a trudit, s-a înfierbîntat în asceză ²⁸ (*tapas*). Fiind trudită și înfierbîntată, s-au desprins din ea frumusețea și vлага. Într-adevăr, suflurile (*prāṇa*) sînt frumusețea și vлага. După ce s-au desprins suflurile, trupul începu a se umfla. Dar în trupul său mai era gîndul ²⁹ (*manas*).

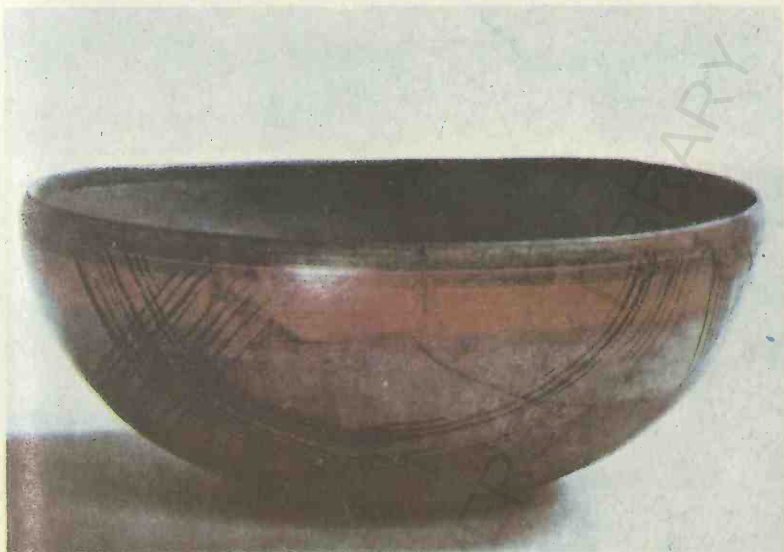
7. Ea a dorit: „[Trupul] acesta să-mi fie de jertfă; datorită lui să am un Sine (*ātman*)". Drept care s-a prefăcut în cal —. „Pentru că s-a umflat ³⁰, de aceea fu de jertfă". — De aceea jertfa calului se cheamă jertfa calului. Știe cu adevărat jertfa calului numai cel care o știe astfel. S-a gîndit

Yakṣi (făptură semidivină feminină), piatră, sec. II î.e.n.

Detaliu din balustrada stupei din Bhārhut, gresie roșcată, 125—75 î.e.n.
Calcutta, Indian Museum.

Vase ; ceramică, prima jumătate a sec. I î.e.n.; Uttar Pradesh.

Relief din sanctuarul rupestru de la Kârlă, sec. I.

Zeul Vişnu dormind pe şarpele Anantaşeşa, gresie roşcată, relief din templul Dasavatara, Deogarh, circa 500.

Adorator al zeului Siva; bronz, sec. XIII—XIV.

यत्तु निविडपुत्राससादितानां सती
 तादृशेति तत्र यत्तु तस्या कथा दनसा
 सद्यस्ति सत्यर मित्रस्य नाता विष्टमि
 यत्तु विष्टमि विष्टमि यत्तु विष्टमि
 एतत्तु विष्टमि विष्टमि यत्तु विष्टमि
 एतत्तु विष्टमि विष्टमि यत्तु विष्टमि

तद्व्यापि
 साहिता
 एतावति
 विष्टमि
 एतत्तु
 एतत्तु

तद्व्यापि
 साहिता
 एतावति
 विष्टमि
 एतत्तु
 एतत्तु

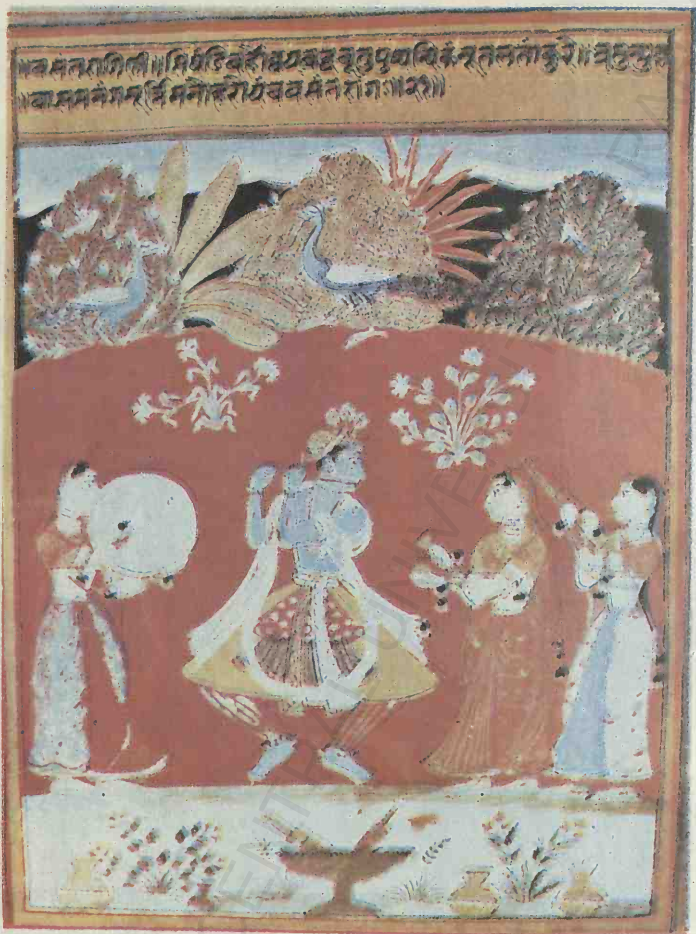
यत्तु निविडपुत्राससादितानां सती
 तादृशेति तत्र यत्तु तस्या कथा दनसा
 सद्यस्ति सत्यर मित्रस्य नाता विष्टमि
 यत्तु विष्टमि विष्टमि यत्तु विष्टमि
 एतत्तु विष्टमि विष्टमि यत्तु विष्टमि
 एतत्तु विष्टमि विष्टमि यत्तु विष्टमि

तद्व्यापि
 साहिता
 एतावति
 विष्टमि
 एतत्तु
 एतत्तु

तद्व्यापि
 साहिता
 एतावति
 विष्टमि
 एतत्तु
 एतत्तु

Miniatură dintr-un manuscris muzical *Rāgamālā*, circa 1650; New Delhi, National Museum of India.

la el fără să-l oprească. După un an l-a adus [ca jertfă] pentru sine³¹ (*ātman*). Vitele le-a păstrat pentru zeități. De aceea i se aduce lui Prajāpati [o jertfă] închinată tuturor zeităților. Într-adevăr, jertfa calului este cel care dogorește³²; anul este trupul său (*ātman*). Focul este strălucirea în rugăciune; lumile sînt trupurile sale. Aceștia doi sînt strălucirea în rugăciune și jertfa calului, dar ei devin din nou una și aceeași zeitate, anume Moartea. [Cel care știe astfel] învinge Moartea-din-nou, Moartea nu-l cuprinde, Sinele (*ātman*) său este Moartea și el devine unul dintre aceste zeități³³.

Brāhmaṇa III

1. Copiii lui Prajāpati sînt de două feluri: zei și demoni³⁴. Zeii sînt mai tineri, iar demonii mai vîrstnici. Ei s-au luat la luptă pentru lumile acestea. Zeii spuseră: „Hai să-i întrecem în sacrificiu pe demoni prin *udgītha* !”³⁵

2. Și spuseră glasului (*vāc*): „Cîntă-ne tu *udgītha* !” Încuviințînd, glasul le-a cîntat *udgītha*. A cîntat dobîndind pentru zei bucuria din glas, iar pentru sine (*ātman*) ceea ce se rostește cu bine. Ei și-au dat seama: „Ne vor întrece desigur datorită acestui cîntăreț de *udgītha*.” Repezindu-se, l-au străpuns cu răul. Răul este ceea ce se rostește nepotrivit; chiar acesta e răul.

3. Atunci spuseră suflului³⁶ (*prāṇa*): „Cîntă-ne tu *udgītha* !” Încuviințînd, suflul le-a cîntat *udgītha*. A cîntat dobîndind pentru zei bucuria din suflu, iar pentru sine ceea ce se miroase cu bine. Ei și-au dat seama: „Ne vor întrece desigur datorită acestui cîntăreț de *udgītha*.” Repezindu-se, l-au străpuns cu răul. Răul este ceea ce se miroase nepotrivit; chiar acesta e răul.

4. Atunci spuseră văzului³⁷: „Cîntă-ne tu *udgītha* !” Încuviințînd, văzul le-a cîntat *udgītha*. A cîntat dobîndind pentru zei bucuria din văz, iar pentru sine ceea ce se vede cu bine. Ei și-au dat seama: „Ne vor întrece desigur datorită acestui cîntăreț de *udgītha*.” Repezindu-se, l-au străpuns cu răul. Răul este ceea ce se vede nepotrivit; chiar acesta e răul.

5. Atunci spuseră auzului: „Cîntă-ne tu *udgītha* !” Încuviințînd, auzul le-a cîntat *udgītha*. A cîntat dobîndind pentru zei bucuria din auz, iar pentru sine ceea ce se aude cu bine. Ei și-au dat seama: „Ne vor întrece desigur datorită acestui cîntăreț de *udgītha*.” Repezindu-se, l-au străpuns

cu răul. Răul este ceea ce se aude nepotrivit; chiar acesta e răul.

6. Atunci spuseră gândului (*manas*): „Cîntă-ne tu *udgîtha*!“ Încuviințînd, gândul le-a cîntat *udgîtha*. A cîntat dobîndind pentru zei bucuria din gînd, iar pentru sine ceea ce se reprezintă³⁸ cu bine. Ei și-au dat seama: „Ne vor întrece desigur datorită acestui cîntăreț de *udgîtha*.“ Repezindu-se, l-au străpuns cu răul. Răul este ceea ce se reprezintă nepotrivit; chiar aceasta e răul. Și astfel le-au vătămat cu rele pe aceste zeități. Astfel le-au străpuns cu răul.

7. Atunci spuseră suflului (*prāṇa*) celui din gură: „Cîntă-ne tu *udgîtha*!“ Încuviințînd, suflul acesta le-a cîntat *udgîtha*. Ei și-au dat seama: „Ne vor întrece desigur datorită acestui cîntăreț de *udgîtha*.“ Repezindu-se, au vrut să-l străpungă cu răul. Așa cum s-ar fărîma [un bulgăre de pămînt, izbindu-se de o stîncă, la fel au pierit și ei risipindu-se în fărîme. Drept care zeii au rămas iar demonii s-au pierdut. Rămîne de sine (*ātman*) stătător și își pierde rubedenia dușmănoasă cel care știe astfel³⁹.

8. Ei spuseră: „Oare ce s-a întîmplat cu cel care ne-a fost așa de apropiat?“ — „El se află în gură.“ — Iată de ce este *Ayāsyā*; și *Āṅgīrasa*⁴⁰, căci este seva mădularilor.

9. Această zeitate se numește *Dūr*⁴¹, căci Moartea e departe de ea. Într-adevăr, Moartea e departe de cel care știe astfel.

10. După ce a gonit de la aceste zeități⁴² răul Morții, zeitatea aceasta l-a mînat pînă la hotarul zărilor; acolo a lepădat relele lor. De aceea, să nu se meargă la străini, să nu se meargă la hotar⁴³, spre a nu se merge pe urmele răului Morții.

11. După ce a gonit de la aceste zeități răul Morții, zeitatea aceasta le-a purtat și pe ele dincolo de Moarte.

12. Mai întîi a purtat dincolo glasul⁴⁴. Cînd a scăpat de Moarte, el s-a prefăcut în foc. Răzbătînd pînă dincolo de Moarte, el este focul care arde.

13. Apoi a purtat dincolo suflul. Cînd a scăpat de Moarte, el s-a prefăcut în vînt. Răzbătînd pînă dincolo de Moarte, el este vîntul care suflă.

14. Apoi a purtat dincolo văzul. Cînd a scăpat de Moarte, el s-a prefăcut în soare. Răzbătînd pînă dincolo de Moarte, el este soarele care dogorește.

15. Apoi a purtat dincolo auzul. Cînd a scăpat de Moarte, el s-a prefăcut în zări. Răzbătînd pînă dincolo de Moarte, acestea sînt zărilor.

16. Apoi a purtat dincolo gîndul. Cînd a scăpat de Moarte, el s-a prefăcut în lună. Răzbătînd pînă dincolo de Moarte, el este luna care strălucește. La fel îl poartă zeitatea aceasta pînă dincolo de Moarte și pe cel care știe astfel.

17. Atunci a cîntat dobîndind mîncarea pentru sine (*ātman*). Căci oricare hrană este mîncată, datorită lui este mîncată. Aici se-ntemeiază.

18. Zeii au spus: „Toată hrana asta așa de multă ai dobîndit-o cîntînd pentru tine însuși (*ātman*). Fă-ne părtași la astă hrană!” — „Adunați-vă la mine!” — Încuviințînd, au intrat în el din toate părțile. De aceea, cu hrana pe care o mîncă el se satură și [zeitățile] acestea ⁴⁵. Tot astfel, la el se adună ai săi, oblăduitorul, mai-marele și înainte-mergătorul alor săi, mîncător de hrană și stăpîn este cel care știe astfel. Dar cel care vrea, între ai săi, să se măsoare cu astfel-știutorul, acela nu-și îndeestulează oblăduiții. Iar cel care îi urmează pilda, sau care vrea să-i oblăduiască după pilda lui, numai acela își îndeestulează oblăduiții.

19. El este Ayāśya Āngirasa, căci este seva mădularilor. Într-adevăr, suflul (*prāṇa*) este seva mădularilor. Pentru că suflul este seva mădularilor, de aceea se usucă orice mădular pe care-l părăsește suflul. Căci el este, într-adevăr, seva mădularilor.

20. El este și Bṛhaspati ⁴⁶; într-adevăr, glasul (*vāc*) este [strofa] *bṛhatī*, iar el îi este stăpînul; de aceea este Bṛhaspati.

21. El este și Brahmanaspati; într-adevăr, glasul este rugăciunea (*brahman*), iar el îi este stăpînul; de aceea este Brahmanaspati.

22. El este și *sāman* ⁴⁷ (melodia); într-adevăr, glasul este *sāma* (*n*), iar el este *sā* și *ama*; de aceea *sāman* se cheamă *sāman*. Și pentru că este de-o seamă ⁴⁸ cu furnica, de-o seamă cu țînțarul, de-o seamă cu elefantul, de-o seamă cu cele trei lumi și de-o seamă cu Totul, de aceea este *sāman*. Ajunge alături de *sāman* și la un loc cu el, cel care știe acest *sāman* astfel.

23. El este și *udgītha*; într-adevăr, suflul este *ud*, căci Totul se sprijină pe suflu ⁴⁹; glasul este *gītha*; *ud* și *gītha* împreună sînt *udgītha*.

24. Tot așa a vorbit și Brahmadatta Caikitāneya ⁵⁰, sorbindu-l pe regele [Soma]: „Regele să-mi crape țeasta, dacă Ayāsyā Āṅgīrasa a cîntat *udgītha* altfel!” — Căci el a cîntat *udgītha* anume cu glasul și cu suflul.

25. Cel care știe bogăția ⁵¹ (*sva*) acestei melodii, acela are bogăție. Într-adevăr, bogăția sa este răsunetul (*svara*). Cine va îndeplini o slujbă preotească să-și dorească deci răsunet în glas și să îndeplinească slujba cu glasul plin de răsunet. De aceea se caută pentru sacrificiu cineva care are răsunet [în glas], adică are [această] bogăție. Bogăția este a celui care știe astfel bogăția melodiei.

26. Cel care știe aurul ⁵² (*suvarṇa*) acestei melodii, acela are aur. Într-adevăr, aurul său este răsunetul (*svāra*). Aurul este al celui care știe astfel aurul melodiei.

27. Cel care știe temeiul acestei melodii, acela se întemeiază. Într-adevăr, temeiul său este glasul, căci întemeiat anume pe glas, suflul devine cîntecul acesta. Alții spun însă că pe hrană ⁵³.

28. Iar acum, înălțarea imnurilor de limpezire ⁵⁴ (*pa-vamāna*). Într-adevăr, [preotul] *prastotr* ⁵⁵ cîntă începutul melodiei. În timp ce el cîntă, [aducătorul sacrificiului] să murmure cele ce urmează:

„Din Neființă (*a-sat*) poartă-mi pașii spre Ființă (*sat*),
Din beznă poartă-mi pașii spre lumină,

Din moarte poartă-mi pașii spre nemurire!” ⁵⁶

Cînd el spune: „Din Neființă poartă-mi pașii spre Ființă”, moartea este Neființa, iar Ființa nemurirea; aceasta înseamnă:
„Din moarte poartă-mi pașii spre nemurire, fă-mă nemuritor!”

[Cînd el spune]: „Din beznă poartă-mi pașii spre lumină”, moartea este beznă, iar lumina nemurirea; aceasta înseamnă:
„Din moarte poartă-mi pașii spre nemurire, fă-mă nemuritor!”
[Cînd el spune]: „Din moarte poartă-mi pașii spre nemurire”, aici nimic nu pare ascuns.

Cît despre celelalte imnuri, să cînte dobîndind în timpul lor hrana pentru sine ⁵⁷ (*ātman*). Să facă deci în timpul lor alegerea acelei dorințe pe care o dorește. [Preotul] *udgātṛ*, astfel-știutor împlinește prin cîntec, pentru sine sau pentru aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) ⁵⁸, acea dorință pe care

o dorește. Chiar prin aceasta se cucerește lumea. Pierderea lumii nu e de așteptat pentru cel care știe această melodie astfel ⁵⁹.

Brāhmaṇa IV

1. La început, Acesta nu era decît Sinele (*ātman*), cu înfățișarea Omului ⁶⁰ (*puruṣa*). Cercetînd în jur, el nu a văzut nimic în afară de sine (*ātman*). „Eu sînt acesta”, a grăit el la început. Drept care s-a numit „Eu”. De aceea, și în vremea noastră, cel chemat spune la început: „Eu sînt”, rostindu-și pe urmă celălalt nume pe care îl are ⁶¹. Pentru că el, mai înainte decît Totul, a pîrjolit toate relele, de aceea este Omul ⁶². Într-adevăr, pe cine vrea să i-o ia înainte îl pîrjolește cel care știe astfel.

2. El s-a temut. De aceea, singuraticul se teme. A chibzuit: „Dacă nu există nimic în afară de mine, de ce oare mă tem?” Drept care teama lui s-a risipit. Căci de cine să se fi temut? Într-adevăr, teama e de un al doilea ⁶³.

3. El nici nu s-a bucurat. De aceea, singuraticul nu se bucură. A dorit un al doilea. El era cît o femeie și un bărbat strîns îmbrățișați ⁶⁴. S-a despicaț pe sine (*ātman*) însuși în două. Drept care s-au ivit soțul și soția. De aceea, Yājñavalkya ⁶⁵ spunea: „Iată, noi doi sîntem cîte o jumătate.” De aceea, spațiul aceasta e umplut de către femeie. S-a împreunat cu ea. Drept care s-au născut oamenii.

4. Ea însă a chibzuit: „Cum oare, născîndu-mă din sine (*ātman*) însuși, se-mpreunează apoi cu mine? Hai să mă ascund!” S-a prefăcut în vacă, iar el în taur; s-a împreunat cu ea, drept care s-au născut vitele. Ea s-a prefăcut în iapă, iar el în armăsar; ea în măgăriță, iar el în măgar; s-a împreunat cu ea, drept care s-au născut [animalele] cu copita nedespicață. Ea s-a prefăcut în capră, iar el în țap; ea în oaie, iar el în berbec; s-a împreunat cu ea, drept care s-au născut caprele și oile. La fel au creat tot ceea ce este pereche, pînă la furnici.

5. El și-a dat seama: „De bună seamă, creațiunea sînt eu, căci eu am creat totul.” Iată de ce a fost creațiunea. Este părtaș la creațiunea sa cel care știe astfel.

6. Atunci a frecat așa ⁶⁶. Din gură, drept matcă ⁶⁷, și cu miinile el a creat focul. De aceea, nici una nici celelalte

nu au păr pe dinăuntru: căci matca nu are păr pe dinăuntru.

Astfel, cînd se spune: „Sacrifică-i aceluia, sacrifică-i celuilalt“, zeilor unul cite unul, aceasta e creațiunea sa parte cu parte, căci el însuși este toți zeii ⁶⁸.

Atunci a creat din sămînță tot ce este umed; acesta e *soma*. Totul, oricît de mare, este numai hrană și mîncător. *Soma* este hrana, iar focul mîncătorul ⁶⁹. Aceasta e supra-creațiunea ⁷⁰ lui *Brahman*. Pentru că a creat zei mai de seamă și pentru că, muritor fiind, i-a creat pe cei nemuritori, de aceea este supra-creațiune. Este părtaș la supra-creațiunea lui cel care știe astfel.

7. Pe atunci, Acesta era nedeosebit. El s-a deosebit prin nume-și-formă ⁷¹: „Iată-i numele, iată-i forma.“ Și în vremea noastră, Acesta se deosebește tot prin nume-și-formă: „Iată-i numele, iată-i forma.“ [Sinele] a pătruns aici pînă în virful unghiilor ⁷², așa cum ar sta ascuns briciul în teacă sau *viśvambhara* ⁷³ în cuibul său. Nimeni nu-l vede, căci el este neîntreg: răsuflînd, numele său este „suflu“ (*prāṇa*); vorbind, „glas“ (*vāc*); văzînd, „văz“; auzînd, „auz“; gîndînd, „gînd“ (*manas*). Acestea nu sînt decît numele acțiunilor (*karman*) sale. Cel care meditează la unul cite unul din ele, acela nu știe. Căci el este neîntreg prin unul cite unul din ele. Să mediteze la el ca „Sine“ (*ātman*), căci toate devin aici unul. Ceea ce trebuie urmărit în Totul este Sinele, căci prin el se știe Totul ⁷⁴. Într-adevăr, așa cum se poate găsi ceva după urme, la fel își găsește faima și lauda cel care știe astfel.

8. Ceea ce este mai drag decît fiul, mai drag decît averea, mai drag decît orice altceva și mai lăuntric este Sinele ⁷⁵. Dacă cineva ar spune — despre cel care îi spune drag altuia decît Sinelui — că îl va pierde pe cel drag, el ar avea, cu siguranță, dreptate. Să mediteze numai la Sine ca fiindu-i drag. Dacă cineva meditează numai la Sine ca fiindu-i drag, ceea ce are el drag nu este pieritor.

9. Se spune: „Dacă oamenii cred că vor deveni Totul datorită științei lui *Brahman* ⁷⁶, atunci *Brahman* ce a știut, încît a devenit acest Tot?“

10. Într-adevăr, la început Acesta era *Brahman* ⁷⁷. El și-a dat seama de sine (*ātman*) însuși: „Eu sînt *Brahman*.“ De aceea, a devenit acest Tot. Oricare dintre zei se deștepta într-o cunoașterea acestuia, devenea el însuși acesta; la

fel și dintre *ṛṣi*, la fel și dintre oameni. Văzînd aceasta, *ṛṣi* Vāmadeva a început prin a spune: „Eu am fost Manu și Sūrya” ⁷⁸. Chiar și în ziua de azi, cel care-și dă seama astfel: „Eu sînt *Brahman*”, acela devine Totul și nici măcar zeii nu pot să-l împiedice, căci el este Sinele (*ātman*) lor. Iar cel care meditează la zeități ca fiind altcineva: „Alta este ea și altul sînt eu”, acela nu știe. El este pentru zei întocmai ca o vită. Într-adevăr, așa cum omului îi sînt de folos multe vite, la fel zeilor le este de folos fiecare om în parte. Și dacă ți se ia o singură vită, tot este neplăcut, dar mai multe! De aceea, lor nu le place ca oamenii să știe aceasta.

11. Într-adevăr, la început Acesta era *Brahman*, unul singur. Fiind unul, el nu s-a manifestat ⁷⁹. A supra-creat o formă mai de seamă, domnia (*kṣatra*), adică pe aceia care sînt domnia în rîndul zeilor: Indra, Varuṇa, Soma, Rudra, Parjanya, Yama, Mr̥tyu și Īśāna ⁸⁰. De aceea, nu există nimic mai presus decît domnia. De aceea, la încoronarea regelui, brahmanul stă mai jos decît *kṣatriya*, cinstindu-l. Astfel proslăvește domnia. Dar matca domniei este *Brahman*. De aceea, ori de cîte ori ajunge pe culme, regele se retrage pînă la urmă în *Brahman*, în propria-i matcă. Însă cel care-l vatămă [pe un brahman], acela își rănește propria matcă. El este josnic, întrucît l-a rănit pe unul mai de seamă.

12. El tot nu s-a manifestat. A creat poporul ⁸¹ (*viś*), adică neamurile de zei împărțite în cetele numite Vasu, Rudra, Āditya, Viśvedeva și Marut.

13. El tot nu s-a manifestat. A creat casta *sūdra*, pe Pūṣan ⁸². Într-adevăr, [pămîntul] acesta e Pūṣan, căci el hrănește (*puṣyati*) tot ceea ce există.

14. El tot nu s-a manifestat. A supra-creat o formă mai de seamă, Legea ⁸³ (*dharma*). Legea este domnia (*kṣatra*) domniei. De aceea, nu există nimic mai presus decît Legea. Prin urmare, față de unul mai tare, cel mai slab își pune nădejdea în Lege, așa ca într-un rege. Desigur, ceea ce este Legea este și adevărul ⁸⁴ (*satya*). De aceea, despre cel ce rostește adevărul se spune că rostește Legea, iar despre cel ce rostește Legea că rostește adevărul. Pentru că amîndouă sînt unul și același.

15. Acestea sînt *Brahman*, domnia (*kṣatra*), poporul (*viś*) și *sūdra*. Prin foc a apărut *Brahman* între zei, iar între

oameni brahmanul; *kṣatriya* printr-un *kṣatriya*, *vaiśya* printr-un *vaiśya* și *sūdra* printr-un *sūdra*. De aceea [oamenii] își caută la foc lumea între zei și la brahman între oameni, pentru că *Brahman* a apărut în aceste două forme. Iar dacă cineva pleacă din astă lume nevăzîndu-și propria lume, neștiută fiind, aceasta nu-i este de folos, întocmai ca *Veda* nerecitată sau altă faptă (*karman*) nefăptuită. Iar dacă cineva, neștiind astfel, făptuiește totuși o faptă mare și bună, pînă la urmă aceasta i se isprăvește. Să mediteze numai la Sine (*ātman*) ca fiindu-i lumea. Dacă cineva meditează numai la Sine ca fiindu-i lumea, fapta nu i se isprăvește, căci din Sinele acesta creează el orice lucru pe care-l dorește ⁸⁵.

16. Așadar, Sinele ⁸⁶ acesta e lumea tuturor ființelor (*bhūta*). Întrucît aduce ofrande și sacrificii, este lumea zeilor. Întrucît recită [*Veda*], cea a *ṛṣi*-lor. Întrucît face libații pentru străbuni și își dorește odrasle, cea a străbunilor. Întrucît îi îmbracă pe oameni și îi ospătează, cea a oamenilor. Întrucît duce vitele la păscut și la adăpat, cea a vitelor. Și întrucît sălbăticiunile și păsările, pînă la furnici, trăiesc pe lingă casa lui, este lumea acestora. Într-adevăr, așa cum se dorește nevătămarea pentru propria-i lume, la fel doresc toate ființele totdeauna nevătămarea pentru cel astfel-știutor. Într-adevăr, lucrul acesta e știut și cercetat.

17. La început, Acesta era numai Sinele (*ātman*), unul singur ⁸⁷. El a dorit: „Să am soție, să mi se nască prunci, să am avere și să făptuiesc fapta/ritul (*karman*).” Într-atît este dorința. Chiar de-ar vrea, nimeni nu poate căpăta mai mult. De aceea, și în ziua de azi, singuraticul dorește: „Să am soție, să mi se nască prunci, să am avere și să făptuiesc fapta/ritul.” Atîta timp cît nu le dobîndește una cîte una, el se socotește neîntreg ⁸⁸. Iată-l și în întregime: gîndul (*manas*) îi este trupul/Sinele (*ātman*), glasul (*vāc*) soția, suflul (*prāṇa*) pruncii, văzul averea omenească, deoarece o capătă cu văzul; auzul cea zeiască, deoarece o aude cu auzul ⁸⁹; corpul (*ātman*) îi este fapta (*karman*), deoarece fapta o făptuiește cu corpul. Încincit este sacrificiul, încincită este victima, încincit este omul (*puruṣa*), încincit este tot ce există ⁹⁰. Pe toate acestea le dobîndește cel care știe astfel.

Brāhmaṇa V ⁹¹

1. „Din șapte hrane ce prin puterea minții

Și prin asceză (*tapas*) a născut Părintele ⁹²,

Una este aceeași pentru toți;

Două le-a împărțit zeilor,

Trei le-a ținut pentru sine (*ātman*),

Le-a dăruit una animalelor;

Totul e-ntemeiat pe ea,

Și ce răsuflă, și ce nu.

Cum de nu se-mpuținează,

Mîncate fiind ele mereu?

Cine le știe neîmpuținarea,

Acela mănincă hrană prin față,

Acela ajunge între zei

Și trăiește din seva puterii.”

Acestea sînt versurile ⁹³ *śloka*).

2. „Din șapte hrane ce prin puterea minții

Și prin asceză a născut Părintele.”

Într-adevăr, Părintele a născut prin puterea minții și asceză.

„Una este aceeași pentru toți.”

Aceeași pentru toți este hrana aceasta care se mănincă aici. Dacă cineva se închină la aceasta, el nu se desparte de rău, căci e amestecată.

„Două le-a împărțit zeilor.”

Jertfa în foc și ofranda. De aceea li se aduc zeilor jertfe în foc și ofrande. Li se mai spune „serbări de lună nouă și de lună plină”. De aceea, să nu se aducă sacrificii pentru împlinirea dorințelor ⁹⁴.

„Le-a dăruit una animalelor”.

Acesta e laptele, căci cu lapte trăiesc la început și oamenii și animalele. De aceea, copilului nou-născut i se dă la început să lingă unt topit sau să sugă la sân. Iar vițelului nou-născut i se spune „nemîncător de iarbă”.

„Totul e-ntemeiat pe ea,

Și ce răsuflă, și ce nu.”

Într-adevăr, pe lapte e-ntemeiat Totul, și ce răsuflă, și ce nu. Astfel, cînd se spune că cel care aduce ofrande de lapte un an învinge Moartea-din-nou ⁹⁵ (*punar-mṛtyu*), să se știe că nu este așa. În ziua cînd aduce ofrande, numai în acea zi învinge Moartea-din-nou cel care știe astfel. Căci le dăruiește zeilor toată mîncarea.

„Cum de nu se-mpuținează,
Mîncate fiind ele mereu?”

Într-adevăr, Omul (*puruṣa*) este neîmpuținarea, căci el naște neconținut hrana ⁹⁶ aceasta.

„Cine le știe neîmpuținarea?”

Într-adevăr, omul (*puruṣa*) este neîmpuținarea, căci el naște cu fiecare gînd pios hrana aceasta prin rituri (*karman*). De n-ar face așa, s-ar împuțina ⁹⁷.

„Acela mănîncă hrană prin față”.

Gura este în față; deci e vorba despre gură.

„Acela ajunge între zei

Și trăiește din seva puterii.”

Aceasta e preamărirea.

3. „Trei le-a ținut pentru sine.”

Gîndul (*manas*), glasul (*vāc*) și suflul ⁹⁸ (*prāṇa*); pe acestea le-a ținut pentru sine. „Am fost cu gîndul în altă parte, n-am văzut; am fost cu gîndul în altă parte, n-am auzit.” [Se spune așa] pentru că datorită gîndului vezi și datorită gîndului auzi. Dorința, reprezentarea (*sankalpa*), îndoiala, credința, necredința, statornicia, nestatornicia, sfiala, cugetarea și teama, toate acestea sînt gîndul însuși. De aceea, chiar și cel atins pe la spate recunoaște datorită gîndului ⁹⁹. Oricare sunet este glasul/Cuvîntul (*vāc*) însuși. Căci el are și totodată nu are un hotar/scop ¹⁰⁰. Suflul expirator (*prāṇa*), suflul inspirator (*apāna*), suflul răs-pîndit (*vyāna*), suflul urcător (*udāna*) și suflul adunat (*samāna*) — toate acestea sînt [numite] „suflare” (*ana*), adică suflu ¹⁰¹ (*prāṇa*). Într-adevăr, astfel e alcătuit Sinele (*ātman*): din glas, din gînd și din suflu.

4. Cele trei lumi acestea sînt ¹⁰²: glasul este lumea aceasta, gîndul lumea văzduhului și suflul lumea cealaltă.

5. Cele trei *Vede* acestea sînt: glasul este *Rg-Veda*, gîndul *Yajur-Veda* și suflul *Sāma-Veda*.

6. Zeii, străbunii și oamenii aceștia sînt: glasul sînt zeii, gîndul străbunii și suflul oamenii.

7. Tatăl, mama și copilul aceștia sînt: gîndul este tatăl, glasul mama și suflul copilul.

8. Cunoscutul, ceea ce e de dorit a se cunoaște și necunoscutul acestea sînt: oricare lucru cunoscut este o formă a glasului, căci glasul este cunoscut; fiind astfel, glasul e de folos.

9. Oricare lucru de dorit a se cunoaște este o formă a gândului; căci gândul e de dorit a se cunoaște; fiind astfel, gândul e de folos.

10. Oricare lucru necunoscut este o formă a suflului, căci suflul e necunoscut; fiind astfel, suflul e de folos.

11. Glasul are pământul ca trup și ca formă luminoasă ¹⁰³ focul. Astfel, pe măsura glasului este și pământul, este și focul.

12. Iar gândul are cerul ca trup și ca formă luminoasă soarele. Astfel, pe măsura gândului este și cerul, este și soarele. Aceștia doi s-au împerecheat, drept care s-a născut suflul. El este Indra ¹⁰⁴, el este fără de potrivnic. Într-adevăr, un al doilea este un potrivnic. Nu are potrivnic cel care știe astfel.

13. Iar suflul are apele ca trup și ca formă luminoasă luna. Astfel, pe măsura suflului sînt și apele, este și luna. Acestea sînt toate de-o seamă, toate nesfîrșite. Cel care meditează la ele ca fiind sfîrșite, acela cucerește o lume sfîrșită. Însă cel care meditează la ele ca fiind nesfîrșite, acela cucerește o lume nesfîrșită.

14. Prajāpati este anul și are șaisprezece părți ¹⁰⁵. Noapțile sînt cincisprezece părți ale sale; a șaisprezecea sa parte este neclintită. El crește și scade odată cu noapțile. În noaptea cu lună nouă, intrînd cu a șaisprezecea parte în tot ce este însuflețit (*prāṇa-bhṛt*), el se naște apoi de dimineață. Drept care, în noaptea aceasta nu trebuie retezat suflul celui însuflețit, chiar șopîrlă fie el, în cinstea acestei zeități.

15. Într-adevăr, Prajāpati care este anul și are șaisprezece părți este același cu omul (*puruṣa*) astfel-știutor. Averele sînt cincisprezece părți ale sale; a șaisprezecea sa parte este Sinele (*ātman*). El crește și scade odată cu averea. Butucul roșii este Sinele, iar obada averea ¹⁰⁶. De aceea, oricînd e păgubit de toate ale sale dar trăiește totuși prin sine (*ātman*) însuși, se spune: „A scăpat cu prețul obezii.”

16. Iar lumile, de bună seamă, sînt trei: lumea oamenilor, lumea străbunilor și lumea zeilor. Lumea oamenilor trebuie cucerită numai prin fiu, nu și prin altă faptă (*karman*); lumea străbunilor prin fapta [rituală], iar lumea zeilor prin știință. Într-adevăr, lumea zeilor este cea mai bună dintre lumi. De aceea este preamărită știința ¹⁰⁷.

17. Iar acum, transmiterea [către urmaș] ¹⁰⁸. Cînd socoate că va muri, îi spune fiului: „Tu ești *Brahman*, tu ești sacri-

ficiul, tu ești lumea." Fiul răspunde: „Eu sînt *Brahman*, eu sînt sacrificiul, eu sînt lumea." Într-adevăr, tot ce este recitat își are unitatea în [cuvîntul] „*Brahman*”¹⁰⁹. Într-adevăr, toate sacrificiile își au unitatea în [cuvîntul] „sacrificiu”. Într-adevăr, toate lumile își au unitatea în [cuvîntul] „lume”. Într-atît este Totul: „Fiind el Totul, de m-ar ajuta la plecare!” De aceea, fiului care a primit învățătura i se spune [deschizător] al lumii [celeilalte]¹¹⁰; de aceea i se dă învățătura. Cînd astfel-știutorul pleacă din astă lume, atunci el pătrunde împreună cu suflurile (*prāṇa*) în fiul său. Dacă a greșit cu ceva, fiul îl dezleagă cu totul. De aici numele de „fiu”¹¹¹. Datorită fiului are el temei în astă lume, iar suflurile divine și nemuritoare pătrund în el.

18. Din pămînt și din foc pătrunde în el glasul (*vāc*) divin¹¹². Într-adevăr, glasul divin este cel datorită căruia orice spune se și întîmplă.

19. Din cer și din soare pătrunde în el gîndul (*manas*) divin. Într-adevăr, gîndul divin este cel datorită căruia este bucuros și nu suferă.

20. Din ape și din lună pătrunde în el suflul (*prāṇa*) divin. Într-adevăr, suflul divin este cel care, atît în mișcare cît și în nemișcare, nu tremură și nici nu e vătămat. Astfel-știutorul este Sinele (*ātman*) tuturor ființelor (*bhūta*). Precum este această zeitate¹¹³, la fel este și el. Precum o slujesc toate ființele pe această zeitate, la fel îl slujesc toate ființele și pe cel astfel-știutor. Și orice este suferință pentru făpturi, la ele rămîne; la acela ajunge numai binele. Într-adevăr, răul nu ajunge la zei.

21. Iar acum, cercetarea legămintelor¹¹⁴ (*vrata*). Prajāpati a creat acțiunile [simțurilor] (*karman*)¹¹⁵. O dată create, acestea s-au luat la întrecere. Glasul (*vāc*) a hotărît: „Eu voi vorbi”; văzul: „Eu voi vedea”; auzul: „Eu voi auzi”; la fel și celelalte acțiuni (*karman*), fiecare în felul său. Prefăcîndu-se în osteneală, Moartea le-a prins, a pus stăpînire pe ele. Punînd stăpînire pe ele, Moartea le-a înlănțuit. De aceea ostenește glasul, ostenește văzul, ostenește auzul. Cît despre suflul (*prāṇa*) din mijloc, numai pe acesta n-a pus stăpînire. Celelalte hotărîră să-l cunoască: „Într-adevăr, cel mai de seamă dintre noi este el, cel care, atît în mișcare cît și în nemișcare, nu tremură și nici nu e vătămat. Hai să fim fiecare o formă a sa!” Ele au devenit fiecare o formă a sa. De aceea se cheamă ele „sufluri” (*prāṇa*).

la fel ca el. De bună seamă, familia din care este cel care ştie astfel este numită, ca familie, la fel ca acesta. Însă cel care se ia la întrecere cu astfel-ştiutorul se ofileşte. Ofilindu-se, pînă la urmă moare ¹¹⁶. Astfel în privinţa Sinelui ¹¹⁷ (*adhy-ātman*).

22. Iar acum, în privinţa zeilor (*adhi-devatam*). Focul a hotărît: „Eu voi arde”; soarele: „Eu voi dogori”; luna: „Eu voi străluci”; la fel şi celelalte zeităţi, fiecare în felul său. Precum suflul din mijloc între sufluri, la fel este şi Vîntul (*vāyu*) între zeităţi. Căci alte zeităţi apun, [iar] Vîntul nu. Vîntul este zeitatea fără de asfinţit.

23. Iată acum aceste versuri (*śloka*):

„Pe cel de unde soarele răsare

Şi unde merge-n asfinţit”

— într-adevăr, din suflu ¹¹⁸ (*prāṇa*) răsare el şi-n suflu asfinţeşte —

„Zei şi l-au făcut Lege (*dharma*);

Ea este astăzi la fel ca şi mine.”

Într-adevăr, cum au hotărît ei atunci, aşa fac şi astăzi. De aceea, trebuie urmat un singur legămînt. Să expire şi să inspire, ca să nu-l cuprindă răul Morţii. Şi de-l urmează, să dorească a-l împlini. Datorită lui ajunge alături de această zeitate şi la un loc cu ea.

Brāhmaṇa VI

1. Într-adevăr, Acesta e întreit: nume, formă şi acţiune ¹¹⁹ (*karman*). Pentru nume, glasul (*vāc*) este recitarea (*uktha*) lor, căci de aici pornesc toate numele. El este melodia (*sāman*) lor, căci este de-o seamă cu toate numele. El este rugăciunea (*brahman*) lor, căci poartă toate numele.

2. Iar pentru forme, ochiul este recitarea lor, căci de aici pornesc toate formele. El este melodia lor, căci este de-o seamă cu toate formele. El este rugăciunea lor, căci poartă toate formele.

3. Iar pentru acţiuni, corpul ¹²⁰ (*ātman*) este recitarea lor, căci de aici pornesc toate acţiunile. El este melodia lor, căci este de-o seamă cu toate acţiunile. El este rugăciunea lor, căci poartă toate acţiunile. Fiind întreit, Acesta e unul singur: Sinele (*ātman*). Iar Sinele, fiind unul singur, este cel întreit. Aceasta e nemurirea înveşmîntată în Real (*satya*). Într-adevăr, suflul (*prāṇa*) este nemurirea, iar numele-şi-forma sînt Realul ¹²¹. În ele două este înveşmîntat suflul.

CARTEA A DOUA

Brāhmaṇa I

1. Dr̥ṭabālāki era un învățat [din familia] Gārgya. El i-a spus lui Ajātaśatru din Kāśi: „Hai să-ți vorbesc despre *Brahman*!”¹²² Ajātaśatru a răspuns: „O mie [de vaci] îți dăm pentru cuvintele acestea, ca oamenii să alerge [strigînd]: Un Janaka, un Janaka!”¹²³

2. Gārgya a spus¹²⁴: „La omul (*ṣuruṣa*) acela din soare meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind mai-marele, căpetenia tuturor ființelor și regele.” Cel care meditează la el astfel este mai-marele, căpetenia tuturor ființelor și regele.

3. Gārgya a spus: „La omul acela din lună meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind marele rege Soma cu veșmîntul alb”¹²⁵. Cel care meditează la el astfel îl are zi de zi stors și încă stors, iar hrana lui nu se-mpuținează.

4. Gārgya a spus: „La omul acela din fulger meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind învăpăiat.” Cel care meditează la el astfel este învăpăiat și are odrasle învăpăiate.

5. Gārgya a spus: „La omul acesta din spațiu meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind plin și fără devenire.” Cel care meditează la el astfel se umple de odrasle și vite, iar odraslele sale nu-și curmă devenirea în astă lume.

6. Gārgya a spus: „La omul acesta din aer meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind Indra Nāvalnicul, oastea neînfrântă” ¹²⁶. Cel care meditează la el astfel este victorios, de neînfrînt și învingător al potrivnicilor.

7. Gārgya a spus: „La omul acesta din foc meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind biruitor.” Cel care meditează la el astfel este biruitor și are odrasle biruitoare.

8. Gārgya a spus: „La omul acesta din ape meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind după chip și asemănare.” Cel care meditează la el astfel este întîmpinat numai de chipuri frumoase, nu urîte, iar fiul îi este după chip și asemănare ¹²⁷.

9. Gārgya a spus: „La omul acesta din oglindă meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind sclipitor.” Cel care meditează la el astfel este sclipitor și are odrasle sclipitoare, iar pe toți cei întîlniți îi întrece în sclipire.

10. Gārgya a spus: „La sunetul iscat în urma celui care merge meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind răsuflarea” ¹²⁸. Cel care meditează la el astfel trăiește pînă la capăt în astă lume și suflul vieții (*prāṇa*) nu-l părăsește înainte de vreme.

11. Gārgya a spus: „La omul acesta din zări meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind însoțitorul nedespărțit.” Cel care meditează la el astfel are parte de însoțitori și nu-și pierde alaiul.

12. Gārgya a spus: „La omul acesta care nu e decît umbră meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind Moartea.” Cel care meditează la el astfel trăiește pînă la capăt în astă lume și moartea nu-l ajunge înainte de vreme.

13. Gārgya a spus: „La omul acesta din corp” ¹²⁹ (*ātman*) meditez eu ca fiind *Brahman*.” Ajātaśatru a răspuns: „Nu, nu-mi vorbi despre el! Într-adevăr, eu meditez la el ca fiind

stăpîn pe corp." Cel care meditează la el astfel este stăpîn pe corp și are odrasle stăpîne pe corp. — Și Gārgya a tăcut.

14. Ajātaśatru a spus: „Numai atît?” — „Da, numai atît.” — „Numai cu atît rămîne neștiut.” Gārgya a spus: „Vreau să vin [în ucenicie] la tine!”

15. Ajātaśatru a răspuns: „Este cu totul împotriva firii ca un brahman să vină la un *kṣatriya*, spre a i se vorbi despre *Brahman*. Îți voi dăruî totuși cunoașterea” ¹³⁰. S-a sculat, luîndu-l de mîină, și s-au apropiat amîndoi de un om ¹³¹ (*puruṣa*) adormit. L-a chemat cu numele acestea: „Mare rege Soma cu veșmîntul alb!” El nu s-a sculat. L-a trezit, atingîndu-l cu mîina, și el s-a sculat.

✱ 16. Ajātaśatru a spus: „După ce el a adormit aici, omul (*puruṣa*) care se manifestă drept cunoaștere ¹³² unde s-a aflat? De unde a revenit aici?” Dar pe Gārgya nu l-a dus mintea.

17. Ajātaśatru a spus: „După ce el a adormit aici, omul care se manifestă drept cunoaștere, retrăgîndu-și cunoașterea odată cu cunoașterea suflurilor/simțurilor (*prāṇa*), se odihnește în spațiul dinlăuntrul inimii. Cînd și le oprește pe acestea, atunci se cheamă că omul doarme. Acum oprit este suflul (*prāṇa*), oprit este glasul, oprit este văzul, oprit este auzul, oprit este gîndul” ¹³³.

18. Pe unde îl poartă visul ¹³⁴, acolo sînt lumile sale. Atunci îi pare și că este mare rege, și că este mare brahman, și că nimerește sus ori jos. Așa cum un mare rege, oprindu-și poporul [în preajmă], s-ar preumbla în voie prin țara sa, la fel și el, oprindu-și suflurile/simțurile, se preumblă în voie prin trupul său.

19. Iar atunci cînd doarme adînc și cînd nu mai știe de nimic, șaptezeci și două de mii de vene numite *hita* ¹³⁵ se îndreaptă din inimă în pericardiu. Strecurîndu-se prin ele, se odihnește în pericardiu. Așa cum s-ar odihni un prinț, un mare rege sau un mare brahman, o dată ajuns în culmea fericirii, tot astfel se odihnește și el acum.

20. Așa cum și-ar depăna păianjenul firul, așa cum din foc se răspîndesc scînteii mărunte, la fel din Sine (*ātman*) se răspîndesc toate suflurile (*prāṇa*), toate lumile, toți zeii și toate ființele ¹³⁶. Numele de taină (*upaniṣad*) al acestuia este «Realul Realului» ¹³⁷ (*satya*). Într-adevăr, suflurile sînt Realul, iar el este Realul lor.”

Brāhmaṇa II

1. Într-adevăr, cel care știe puiul de animal cu sălașul, cu acoperișul, cu stîlpul și curmeiul său, ține în frîu șapte rubedenii dușmănoase. De bună seamă, puiul de animal este suflul (*prāṇa*) cel din mijloc; [trupul] acesta e sălașul său, [capul] acesta e acoperișul, suflul stîlpul și hrana curmeiul¹³⁸.

2. Pe el îl slujesc cei șapte nepieritori. Astfel, prin liniile roșii din ochi îi este supus Rudra, iar prin apa din ochi Parjanya; prin pupilă Āditya; prin partea neagră Agni; prin partea albă Indra. Prin geana de jos îi este supus Pământul, prin cea de sus Cerul¹³⁹. Nu pierde hrana celui care știe astfel.

3. Despre aceasta sînt și versurile:

„Cu gura-n jos e blidul, și cu fundu-n sus;

E faima pusă-n el, sub felurite chipuri;

Pe buza lui sînt șapte *ṛși* așezați,

Cu glasul opt, cel îmbinat cu ruga (*brahman*)”¹⁴⁰.

„Cu gura-n jos e blidul, și cu fundu-n sus”: acesta e trupul, căci el e blidul cu gura în jos și fundul în sus; — „E faima pusă-n el, sub felurite chipuri”: într-adevăr, suflurile sînt faima pusă sub felurite chipuri, suflurilor li se spune așa; — „Pe buza lui sînt șapte *ṛși* așezați”: într-adevăr, suflurile sînt acci *ṛși*, suflurilor li se spune așa¹⁴¹; — „Cu glasul opt, cel îmbinat cu ruga”: pentru că glasul e al optulca și se îmbină cu ruga¹⁴².

4. [Urechile] acestea sînt Gotama și Bharadvāja: iată-l pe Gotama și iată-l pe Bharadvāja. [Ochii] aceștia sînt Viśvāmitra și Jamadagni: iată-l pe Viśvāmitra și iată-l pe Jamadagni. [Nările] acestea sînt Vasiṣṭha și Kaśyapa: iată-l pe Vasiṣṭha și iată-l pe Kaśyapa. Glasul este Atri¹⁴³, căci cu glasul se mănîncă hrana. Într-adevăr, Atri este alt nume pentru „Atti” (mănîncă)¹⁴⁴. Atotmîncător este și are totul ca hrană cel care știe astfel.

Brāhmaṇa III

1. Două sînt, de bună seamă, înfățișările (*rūpa*) lui *Brahman*: întruchipat și neîntruchipat, muritor și nemuritor, neclintit și mișcător, cel-care-ființează (*sat*) și Celălalt¹⁴⁵ (*tyam*).

2. Întruchipatul este altul decît vîntul (*vāyu*) și decît văzduhul. Este muritorul, este neclintitul, este cel-care-ființează. Esența (*rasa*) întruchipatului, a muritorului, a neclintitului, a celui-care-ființează este cel care dogorește. Căci el este esența celui-care-ființează.

3. Iar neîntruchipatul este vîntul și văzduhul ¹⁴⁶. Este nemuritorul, este mișcătorul, este Celălalt. Esența neîntruchipatului, a nemuritorului, a mișcătorului, a Celuilalt este omul ¹⁴⁷ (*puruṣa*) acesta din discul [solar]. Căci el este esența Celuilalt. Astfel, în privința zeilor (*adhi-devatam*).

4. Iar acum, în privința Sinelui (*adhy-ātman*): Întruchipatul este altul decît suflul și decît spațiul dinlăuntru insului (*ātman*). Este muritorul, este neclintitul, este cel-care-ființează. Esența întruchipatului, a muritorului, a neclintitului, a celui-care-ființează este văzul. Căci el este esența celui-care-ființează.

5. Iar neîntruchipatul este suflul și spațiul dinlăuntru insului. Este nemuritorul, este mișcătorul, este Celălalt. Esența neîntruchipatului, a nemuritorului, a mișcătorului, a Celuilalt este omul (*puruṣa*) acesta din ochiul drept. Căci el este esența Celuilalt.

6. Înfățișarea omului acestuia e asemenea unui veșmînt sofraniu, asemenea unei albe, asemenea cîrmizului, asemenea flăcării, asemenea lotusului, asemenea unei străfulgerări ¹⁴⁸. Într-adevăr, ca o străfulgerare este norocul celui care știe astfel. Vine apoi descrierea sa prin: „Nu, nu“ (*neti, neti*). Căci nu există altceva mai presus decît acesta, despre care [se spune]: „Nu“ ¹⁴⁹. Iar denumirea este „Realul Realului“ (*satya*). Într-adevăr, suflurile sînt Realul, iar el este Realul lor.

Brāhmaṇa IV ¹⁵⁰

1. „Maitreyī — a spus Yājñavalkya —, curînd eu voi părăsi starea aceasta. Haide să fac o împărțeală între tine și Kātyāyanī!“ ¹⁵¹

2. Maitreyī a spus: „De-ar fi al meu, fericitul, întreg pămîntul plin de averi, oare pot fi nemuritoare prin aceasta?“ — „Nu — a răspuns Yājñavalkya —, ca viața celor îndesulați, așa ar fi și viața ta. Dar speranță de nemurire prin avere nu există.“

3. Maitreyī a spus: „Ce să fac eu cu ceva prin care nu pot fi nemuritoare? Ceea ce știi, fericitule, spune-mi și mie!”

4. Yājñavalkya a răspuns: „Oh! Dragă fiindu-mi, drag mi-e cînd vorbești. Vino și șezi! Îți voi desluși totul. Dar ia aminte bine la lămuririle mele!”¹⁵²

5. El a spus¹⁵³: „Într-adevăr, nu din iubire pentru soț este drag soțul, ci din iubire pentru Sine (*ātman*) este drag soțul. Într-adevăr, nu din iubire pentru soție este dragă soția, ci din iubire pentru Sine este dragă soția. Într-adevăr, nu din iubire pentru copii sînt dragi copiii, ci din iubire pentru Sine sînt dragi copiii. Într-adevăr, nu din iubire pentru avere este dragă averea, ci din iubire pentru Sine este dragă averea. Într-adevăr, nu din iubire pentru sfințenie (*brahman*) este dragă sfințenia, ci din iubire pentru Sine este dragă sfințenia. Într-adevăr, nu din iubire pentru domnie este dragă domnia, ci din iubire pentru Sine este dragă domnia. Într-adevăr, nu din iubire pentru lumi sînt dragi lumile, ci din iubire pentru Sine sînt dragi lumile. Într-adevăr, nu din iubire pentru zei sînt dragi zeii, ci din iubire pentru Sine sînt dragi zeii. Într-adevăr, nu din iubire pentru ființe sînt dragi ființele, ci din iubire pentru Sine sînt dragi ființele. Într-adevăr, nu din iubire pentru Tot este drag Totul, ci din iubire pentru Sine este drag Totul. Într-adevăr, Sinele trebuie privit, ascultat, gîndit și luat aminte bine, Maitreyī. Într-adevăr, datorită privirii, ascultării, gîndirii și cunoașterii Sinelui este știut Totul.

6. Sfințenia l-a dat deoparte pe cel care află sfințenia în afara Sinelui. Domnia l-a dat deoparte pe cel care află domnia în afara Sinelui. Luminile l-au dat deoparte pe cel care află luminile în afara Sinelui. Zeii l-au dat deoparte pe cel care află zeii în afara Sinelui. Ființele l-au dat deoparte pe cel care află ființele în afara Sinelui. Totul l-a dat deoparte pe cel care află Totul în afara Sinelui. Sfințenia, domnia, lumile, zeii, ființele și Totul — acestea sînt Sinele¹⁵⁴.

7. Așa cum nimeni nu e în stare să prindă sunetele ieșite dintr-o tobă în care se bate, dar prinzînd toba sau pe toboșar, este prins sunetul;

8. Așa cum nimeni nu e în stare să prindă sunetele ieșite dintr-o scoică în care se suflă, dar prinzînd scoica sau pe suflătorul în scoică, este prins sunetul;

9. Așa cum nimeni nu e în stare să prindă sunetele ieșite dintr-o lăută la care se cîntă, dar prinzînd lăuta sau pe cîntărețul din lăută, este prins sunetul;

10. Așa cum dintr-un foc în care se pun vreascuri umede se răspîndește fum în toate părțile, tot astfel din răsufierea acestei mari Ființe (*bhūta*) au ieșit *Rg-Veda*, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda*, poveștile, legendele, științele, *Upanișadele*, versurile, aforismele (*sūtra*), lămuririle și comentariile. Toate acestea sînt ieșite din răsufierea ei ¹⁵⁵.

11. Așa cum oceanul este răspîntia tuturor apelor, la fel pielea este răspîntia tuturor atingerilor, nările sînt răspîntia tuturor mirosurilor, limba este răspîntia tuturor gusturilor, ochiul este răspîntia tuturor formelor, urechea este răspîntia tuturor sunetelor, gîndul (*manas*) este răspîntia tuturor reprezentărilor (*saṅkalpa*), inima este răspîntia tuturor științelor, miinile sînt răspîntia tuturor faptelor (*karman*), partea de jos este răspîntia tuturor plăcerilor, dosul este răspîntia tuturor excrețiilor, picioarele sînt răspîntia tuturor drumurilor și glasul (*vāc*) este răspîntia tuturor *Vedelor* ¹⁵⁶.

12. Așa cum s-ar topi un bulgăre de sare aruncat în apă și nimeni n-ar mai avea cum să-l scoată, dar din oricare parte ar lua, apa tot sărată e ¹⁵⁷, la fel această mare Ființă ¹⁵⁸ (*bhūta*) nesfîrșită și nemărginită este cunoaștere pură ¹⁵⁹. Ivindu-se din elementele (*bhūta*) acestea, cu ele piere dimpreună. După moarte nu există conștiință ¹⁶⁰, așa spun eu." Astfel vorbi Yājñavalkya.

13. Maitreyī a spus: „M-ai uluit, fericitule, [spunînd] că după moarte nu există conștiință." El a răspuns: „Eu nu spun, vezi bine, nimic uluitor. Ceea ce urmează e destul pentru a înțelege:

14. Cînd pare că există dualitate, atunci unul îl miroase pe celălalt, unul îl vede pe celălalt, unul îl aude pe celălalt, unul îi vorbește celuilalt, unul se gîndește la celălalt, unul îl cunoaște pe celălalt. Dar cînd totul a devenit una cu Sinele său, atunci cu ce și pe cine să miroasă, cu ce și pe cine să vadă, cu ce și pe cine să audă, cu ce și cui să vorbească, cu ce și la cine să se gîndească, cu ce și pe cine să cunoască? Cu ce să-l cunoască pe cel cu care cunoaște totul? Cu ce oare să-l cunoască pe cunoscător?" ¹⁶¹

Brāhmaṇa V ¹⁶²

1. Pămîntul este miera tuturor ființelor; miera pămîntului sînt toate ființele. Atît Spiritul (*puruṣa*) acesta din pămînt, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui (*adhy-ātman*) — Spiritul acesta al trupului, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele (*ātman*); este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

2. Apele sînt miera tuturor ființelor; miera apelor sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din ape, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al seminței, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

3. Focul este miera tuturor ființelor; miera focului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din foc, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta care e numai glas, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

4. Aerul este miera tuturor ființelor; miera aerului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din aer, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta [care e] suflu (*prāṇa*), numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

5. Soarele este miera tuturor ființelor; miera soarelui sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din soare, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al văzului, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

6. Zările sînt miera tuturor ființelor; miera zărilor sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din zări, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al auzului și al ecoului, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

7. Luna este miera tuturor ființelor; miera lunii sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din lună, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al gîndului, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

8. Fulgerul este miera tuturor ființelor; miera fulgerului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din fulger, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al văpăii, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

9. Tunetul este mierea tuturor ființelor; mierea tunetului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din tunet, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al zgomotului și al sunetului, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

10. Spațiul este mierea tuturor ființelor; mierea spațiului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din spațiu, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta [care e] spațiul din inimă, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

11. Legea sfîntă este mierea tuturor ființelor; mierea Legii sfînte sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din Legea sfîntă, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al Legii sfînte, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

12. Adevărul (*satya*) este mierea tuturor ființelor; mierea Adevărului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din Adevăr, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta al Adevărului, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

13. Omănescul este mierea tuturor ființelor; mierea omănescului sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din [ceea ce este] omănesc, numai văpaie și nemurire, cît și — în privința Sinelui — Spiritul acesta omănesc, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

14. Trupul/Sinele ¹³³ (*ātman*) este mierea tuturor ființelor; mierea trupului/Sinelui sînt toate ființele. Atît Spiritul acesta din trup/Sine, numai văpaie și nemurire, cît și Spiritul acesta [care e] Sinele, numai văpaie și nemurire, el anume este Sinele; este nemurirea, este *Brahman*, este Totul.

15. Într-adevăr, Sinele este stăpînul tuturor ființelor, regele tuturor ființelor. Așa cum sînt înfipite și în butuc și în obadă toate spițele roții, la fel sînt înfipite în Sine (*ātman*) toate ființele, toți zeii, toate lumile, toate suflurile, toate făpturile-în-sine (*ātman*) ¹³⁴.

16. Într-adevăr, despre mierea aceasta le-a vorbit Dadhyac al lui Atharvan celor doi Ásvini¹⁶⁵. Privind-o, *și* spuse:

„Cîstig să vă fie, grozava minune, voinicilor,
O dau la iveală, ca tunetul ploaia;
E mierea de care Dadhyác al lui Átharvan
Prin capul de cal cuvîntatu-v-a vouă“¹⁶⁶.

17. Într-adevăr, despre mierea aceasta le-a vorbit Dadhyac al lui Atharvan celor doi Ásvini. Privind-o, *și* spuse:

„Lui Dadhyác al lui Átharvan capul
Unui cal i-ați lipit, voi Ásvinilor;
Vouă el juruit cuvîntă despre mierea
De la Tvașṭr, ce taină vă e, minunaților“¹⁶⁷.

18. Într-adevăr, despre mierea aceasta le-a vorbit Dadhyac al lui Atharvan celor doi Ásvini. Privind-o, *și* spuse:

„Cetăți și-a făcut, cu două picioare,
Cetăți și-a făcut, cu patru picioare;
În cetăți, înaripîndu-se,
În cetăți pătrunse Spiritul (*puruṣa*)“.

Într-adevăr, Spiritul acesta e locuitor în toate cetățile: Nimic nu este neacoperit de el, nimic nu este neînvăluit de el¹⁶⁸.

19. Într-adevăr, despre mierea aceasta le-a vorbit Dadhyac al lui Atharvan celor doi Ásvini. Privind-o, *și* spuse:

„Cu fiecare chip s-a-ntruchipat asemeni;
Acesta-i chipul său venit vădirii;
Prin vrăji colindă Indra-n multe chipuri
Căci înhămați i-s murgii zece sute“¹⁶⁹.

Într-adevăr, el este murgii, el este miile cele zece, cele numeroase și nesfîrșite. Acesta e *Brahman* cel fără mai înainte, fără mai apoi, fără înlăuntru și fără afară¹⁷⁰. Sinele este *Brahman* și atotcuprinzător. — Așa este învățătura.

Brāhmaṇa VI

1. Iar acum, genealogia¹⁷¹:

Pautimāṣya	de la Gaupavana,
Gaupavana	de la Pautimāṣya,
Pautimāṣya	de la Gaupavana,
Gaupavana	de la Kauśika,
Kauśika	de la Kauṇḍinya,
Kauṇḍinya	de la Śaṇḍilya,

Śāṇḍilya
Gautama

2.

Āgniveśya

Ānabhimlāta

Ānabhimlāta

Ānabhimlāta

Gautama

Saitava și Prācīnayogya

Pārāśarya

Bhāradvāja

Gautama

Bhāradvāja

Pārāśarya

Vaijavāpāyana

Kauśikāyani

3.

Ghṛtakauśika

Pārāśaryāyana

Pārāśarya

Jātūkarnya

Āsurāyana

Traivāṇi

Aupajandhani

Āsuri

Bhāradvāja

Ātreya

Māṇṭi

Gautama

Vātsya

Śāṇḍilya

Kaiśorya Kāpya

Kumārahārta

Gālava

Vidarbhī-Kauṇḍinya

Vatsanapāt Bābhrava

Pathin Śaubhara

Ayāsyā Āngirasa

Ābhūti Tvāṣṭra

Viśvarūpa Tvāṣṭra

Cei doi Aśvini

de la Kauśika și de la Gautama,

de la Āgniveśya,

de la Śāṇḍilya și de la Ānabhim-
lāta,

de la Ānabhimlāta,

de la Ānabhimlāta,

de la Gautama,

de la Saitava și Prācīnayogya,

de la Pārāśarya,

de la Bhāradvāja,

de la Bhāradvāja și de la Gautama,

de la Bhāradvāja,

de la Pārāśarya,

de la Vaijavāpāyana,

de la Kauśikāyani,

de la Ghṛtakauśika,

de la Pārāśaryāyana,

de la Pārāśarya,

de la Jātūkarnya,

de la Āsurāyana și de la Yāska,

de la Traivāṇi,

de la Aupajandhani,

de la Āsuri,

de la Bhāradvāja,

de la Ātreya,

de la Māṇṭi,

de la Gautama,

de la Vātsya,

de la Śāṇḍilya,

de la Kaiśorya Kāpya,

de la Kumārahārta,

de la Gālava,

de la Vidarbhī-Kauṇḍinya,

de la Vatsanapāt Bābhrava,

de la Pathin Śaubhara,

de la Ayāsyā Āngirasa,

de la Ābhūti Tvāṣṭra,

de la Viśvarūpa Tvāṣṭra,

de la cei doi Aśvini,

de la Dadhyac Ātharvaṇa,

Dadhyac Ātharvaṇa	de la Atharvan Daiva,
Atharvan Daiva	de la Mṛtyu Prādhvaṃsana,
Mṛtyu Prādhvaṃsana	de la Pradhvaṃsana,
Pradhvaṃsana	de la Ekarṣi,
Ekarṣi	de la Vipracitti,
Vipracitti	de la Vyaṣṭi,
Vyaṣṭi	de la Sanāru,
Sanāru	de la Sanātana,
Sanātana	de la Sanaga,
Sanaga	de la Parameṣṭhin,
Parameṣṭhin	de la <i>Brahman</i> ;

Brahman ființează prin sine însuși. Închinare lui *Brahman*!

CARTEA A TREIA ¹⁷²

Brāhmaṇa I

1. Janaka din Videha ¹⁷³ aducea un sacrificiu cu bogată răsplată pentru preoți ¹⁷⁴ (*dakṣinā*). Erau adunați acolo brahmanii din neamurile Kuru și Pañcāla ¹⁷⁵. Janaka din Videha dori să afle care anume dintre acești brahmani era cel mai învățat. El puse de-o parte o mie de vaci; de coarnele fiecăreia erau agățați câte zece galbeni.

2. El le-a spus: „Cinstiți brahmani, cel mai sfânt dintre voi să-și ia vacile acestea” ¹⁷⁶. Brahmanii nu s-au încumetat. Atunci Yājñavalkya i-a spus ucenicului său: „Ia-le, dragă Sāmaśravas!” [Acesta] le-a pus deoparte și brahmanii s-au mîniat: „Cum de vorbește ca cel mai sfânt dintre noi?” Janaka din Videha îl avea atunci ca [preot] *hotṛ* pe Aśvala. Acesta l-a întrebat: „Oare tu, Yājñavalkya, ești cu adevărat cel mai sfânt dintre noi?” El a răspuns: „Ne închinăm celui mai sfânt; totuși noi dorim vacile.” Iar Aśvala, [preotul] *hotṛ*, începu de îndată să-l întrebe ¹⁷⁷:

3. „Yājñavalkya — a spus el —, dacă Totul este în puterea morții și Totul este cuprins de moarte, datorită cui scapă aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) din puterea morții?” — „Datorită preotului *hotṛ*, focului și glasului (*vāc*). Într-adevăr, glasul este *hotṛ* în sacrificiu; ceea ce este glasul este și focul; el este *hotṛ*, este scăparea și mîntuirea.”

4. „Yājñavalkya — a spus el —, dacă Totul este în puterea zilei și nopții și Totul este cuprins între zi și noapte, datorită cui scapă aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) din puterea zilei și nopții?” — „Datorită preotului *adhvaryu*, văzului și soarelui. Într-adevăr, văzul este *adhvaryu* în sacrificiu; ceea ce este văzul este și soarele; el este *adhvaryu*, este scăparea și mîntuirea.”

5. „Yājñavalkya — a spus el —, dacă Totul este în puterea creșterii și descreșterii lunii și Totul este cuprins de creșterea și descreșterea lunii, datorită cui scapă aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) din puterea creșterii și descreșterii lunii?” — „Datorită preotului *udgātṛ*, vîntului (*vāyu*) și suflului (*prāṇa*). Într-adevăr, suflul este *udgātṛ* în sacrificiu; ceea ce este suflul este și vîntul; el este *udgātṛ*, este scăparea și mîntuirea.”

6. „Yājñavalkya — a spus el —, de vreme ce văzduhul pare lipsit de [orice punct de] sprijin, pe ce cale urcă aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) în lumea cerului?” — „Datorită preotului *brahman*, gîndului (*manas*) și lunii. Într-adevăr, gîndul este *brahman* în sacrificiu; ceea ce este gîndul este și luna; ea este *brahman*, este scăparea și mîntuirea.” Acestea despre mîntuire. Iar acum, despre împlinire:

7. „Yājñavalkya — a spus el —, cîte strofe (*ṛc*) va folosi [preotul] *hotṛ* în sacrificiul de astăzi?” — „Trei.” — „Care sînt cele trei?” — „*Puro'nuvākya, yājyā* și — a treia — *śasyā*”¹⁷⁸. — „Ce se dobîndește prin ele?” — „Orice este însuflețit (*prāṇa-bhṛt*).”

8. „Yājñavalkya — a spus el —, cîte ofrande va aduce [preotul] *adhvaryu* în sacrificiul de astăzi?” — „Trei.” — „Care sînt cele trei?” — „Ofrandele ce izbucnesc în flăcări, ofrandele ce se revarsă și ofrandele ce se preling.” — „Ce se dobîndește prin ele?” — „Prin ofrandele ce izbucnesc în flăcări se dobîndește lumea zeilor; căci lumea zeilor pare a lumina. Prin ofrandele ce se revarsă se dobîndește lumea străbunilor; căci lumea străbunilor pare a fi dincolo. Prin ofrandele ce se preling se dobîndește lumea oamenilor; căci lumea oamenilor pare a fi jos”¹⁷⁹.

9. „Yājñavalkya — a spus el —, cu cîte zeități veghează din dreapta [preotul] *brahman* sacrificiul de astăzi?” — „Cu una.” — „Care este această una?” — „Gîndul (*manas*). Într-adevăr, nesfîrșit este gîndul, nesfîrșiți sînt și *Toṣi-Zei*. Prin acesta se dobîndește o lume nesfîrșită”.

10. „Yājñavalkya — a spus el —, cîte strofe cîntate (*stotriyā*) va cînta [preotul] *udgātṛ* în sacrificiul de astăzi?” — „Trei.” — „Care sînt cele trei?” — „*Puro'nuvākya, yājyā* și — a treia — *śasyā*.” — „Care sînt ele în privința Sinelui (*adhy-ātman*)?” — „Suflul expirator¹⁸⁰ (*prāṇa*) este *puro'nuvākya*, suflul inspirator (*apāna*) este *yājyā* iar suflul răspîndit (*vyāna*) este *śasyā*.” — „Ce se dobîndește prin

ele?“ — „Lumea pământului se dobîndește prin *puro'nu-vākya*, lumea văzduhului prin *yājyā* și lumea cerului prin *śasyā*.“ Apoi Aśvala, [preotul] *hotr*, a tăcut.

Brāhmaṇa II

1. Atunci Jāratkārava Ārtabhāga l-a întrebat: „Yajñavalkya — a spus el —, cîți sînt apucătorii și cîți sînt supra-apucătorii?“ — „Opt sînt apucătorii și opt sînt supra-apucătorii“¹⁸¹. — „Care sînt cei opt apucători și cei opt supra-apucători?“

2. — „Într-adevăr, suflul expirator (*prāṇa*) este un apucător. El este apucat de către suflul inspirator (*apāna*) ca supra-apucător; căci mirosurile se simt cu suflul inspirator.

3. Într-adevăr, glasul (*vāc*) este un apucător. El este apucat de către nume ca supra-apucător; căci numele se rostesc cu glasul.

4. Într-adevăr, limba este un apucător. Ea este apucată de către gust ca supra-apucător; căci gusturile se deosebesc cu limba.

5. Într-adevăr, ochiul este un apucător. El este apucat de către formă ca supra-apucător; căci formele se văd cu ochiul.

6. Într-adevăr, urechea este un apucător. Ea este apucată de către sunet ca supra-apucător; căci sunetele se aud cu urechea.

7. Într-adevăr, gîndul (*manas*) este un apucător. El este apucat de către dorință ca supra-apucător; căci dorințele se doresc cu gîndul.

8. Într-adevăr, mîinile sînt un apucător. Ele sînt apucate de către faptă ca supra-apucător; căci fapta se făptuiește cu mîinile.

9. Într-adevăr, pielea este un apucător. Ea este apucată de către atingere ca supra-apucător; căci atingerile se simt cu pielea.

Aceștia sînt cei opt apucători și cei opt supra-apucători.“

10. „Yajñavalkya — a spus el —, dacă Totul este hrana Morții, care este oare zeitatea a cărei hrană este Moartea?“ — „Într-adevăr, Focul este Moartea; el este hrana apelor. Învinge Moartea-din-nou (*punar-mṛtyu*)“¹⁸².

11. „Yājñavalkya — a spus el —, atunci cînd omul (*puruṣa*) moare, suflurile (*prāṇa*) ies din el sau nu?” — „Nu — a spus Yājñavalkya —, ci se retrag la un loc, iar el se umflă, se umple cu aer; mortul zace plin cu aer”¹⁸³.

12. „Yājñavalkya — a spus el —, atunci cînd omul moare, ce nu-l părăsește?” — „Numele; într-adevăr, nesfîrșit este numele, nesfîrșiți sînt și Toți-Zeii. Prin acesta se dobîndește o lume nesfîrșită.”

13. „Yājñavalkya — a spus el —, cînd glasul (*vāc*) omului mort pătrunde în foc, suflul (*prāṇa*) în aer, ochiul în soare, gîndul (*manas*) în lună, urechea în zări, trupul în pămînt, Sinele (*ātman*) în spațiu, părul de pe trup în ierburi, părul de pe cap în copaci, iar sîngele și sămînța coboară în ape, ce se întîmplă atunci cu omul?”¹⁸⁴.

14. „Ia-mă de mînă, dragă Ārtabhāga! Aceasta o vom ști numai noi doi; nu aici în fața lumii.” Depărtîndu-se, cei doi au stat de vorbă. De-au grăit despre ceva, numai despre faptă (*karman*) au grăit; și de-au preamărit ceva, numai fapta au preamărit-o. Într-adevăr, devii bun prin fapta bună și rău prin cea rea¹⁸⁵. Apoi Jāratkāra Ārtabhāga a tăcut.

Brāhmaṇa III

1. Atunci Bhujyu Lāhyāyani l-a întrebato: „Yājñavalkya — a spus el —, eram școlari rătăcitori prin ținutul Madra; ajunserăm acasă la Patañcala Kāpya¹⁸⁶. În fiica acestuia intrase un *Gandharva*¹⁸⁷. L-am întrebato: «Cine ești?» El a răspuns: «Sudhānvan Āngirasa.» Întrebîndu-l despre hotarele lumilor, i-am spus: «Ce s-a întîmplat cu urmașii lui Parikṣit?»¹⁸⁸ Ce s-a întîmplat cu urmașii lui Parikṣit, te întreb eu, Yājñavalkya. Ce s-a întîmplat cu urmașii lui Parikṣit?”

2. El a răspuns: „De bună seamă că ți-a răspuns astfel: «Ei s-au dus acolo unde se duc cei care fac jertfa calului (*aśva-medha*)» — „Unde se duc oare cei care fac jertfa calului?” — „Lumea aceasta e cale de treizeci și două de zile cu carul zeiesc. De două ori mai mare, pămîntul o înconjură pe de-a-ntregul. De două ori mai mare, oceanul înconjură pămîntul pe de-a-ntregul¹⁸⁹. Cît lama briciului sau cît aripa muștei, tot atît de mare e și spațiul dintre ele. Prefăcîndu-se în vultur, Indra i-a încredințat Vîntului

(*vāyu*). Primindu-i la sine (*ātman*), Vîntul i-a purtat pînă acolo unde se aflau cei care fac jertfa calului. — Cam așa va fi preamărit el Vîntul. Drept care Vîntul este fiecare lucru luat în parte (*vyasṭi*), Vîntul este și totul luat împreună (*samaṣṭi*)¹⁹⁰. Învinge Moartea-din-nou (*punar-mṛtyu*) cel care știe astfel.“

Apoi Bhujiyu Lāhyāyani a tăcut.

Brāhmaṇa IV

1. Atunci Uṣasta Cākṛāyaṇa l-a întrebat: „Yājñavalkya — a spus el —, pe *Brahman* cel din fața ochilor și neascuns privirii, pe Sinele (*ātman*) atotlăuntric lămurește-mi-l!“ — „Acesta e Sinele (*ātman*) tău atotlăuntric“¹⁹¹. — „Care este, Yājñavalkya, cel atotlăuntric?“ — „Cel care expiră prin suflul expirator (*prāṇa*), acesta e Sinele tău atotlăuntric. Cel care inspiră prin suflul inspirator (*apāna*), acesta e Sinele tău atotlăuntric. Cel care se răspîndește prin suflul răspîndit (*vyāna*), acesta e Sinele tău atotlăuntric. Cel care urcă prin suflul urcător (*udāna*), acesta e Sinele tău atotlăuntric. Iată Sinele (*ātman*) tău atotlăuntric“¹⁹².

2. Uṣasta Cākṛāyaṇa a spus: „Așa cum s-ar spune: « Iată o vacă, iată un cal », la fel ai arătat și tu. Pe însuși *Brahman* cel din fața ochilor și neascuns privirii, pe Sinele atotlăuntric lămurește-mi-l!“ — „El este Sinele tău atotlăuntric.“ — „Care este, Yājñavalkya, cel atotlăuntric?“ — „Nu-l poți vedea pe văzătorul vederii; nu-l poți auzi pe auzitorul auzirii; nu-l poți gândi pe gînditorul gîndirii; nu-l poți cunoaște pe cunoscătorul cunoașterii“¹⁹³. Iată Sinele (*ātman*) tău atotlăuntric. Orice altceva este durere“¹⁹⁴.

Apoi Uṣasta Cākṛāyaṇa a tăcut.

Brāhmaṇa V

1. Atunci Kahola Kauṣītakeya l-a întrebat: „Yājñavalkya — a spus el —, pe însuși *Brahman* cel din fața ochilor și neascuns privirii, pe Sinele (*ātman*) atotlăuntric lămurește-mi-l!“ — „Acesta e Sinele (*ātman*) tău atotlăuntric.“ — „Care este, Yājñavalkya, cel atotlăuntric?“ — „Cel care lasă în urmă foamea și setea, suferința, tulburarea minții, bătrînețea și moartea“¹⁹⁵. Într-adevăr, știind Sinele acesta

și desprinzându-se de dorul feciorilor, de dorul averilor și de dorul lumii, brahmanii duc viață de cerșetori. Căci dorul de feciori este dor de averi și dorul de averi este dor de lume; căci doruri sînt și unul și altul. De aceea, lăsînd cărturăria, brahmanul trebuie să stăruiască în [neștiința] copilăriei. După ce a lăsat atît cărturăria cît și [neștiința] copilăriei¹⁹⁶, atunci este schimnic¹⁹⁷. După ce a lăsat atît neschimnicia cît și schimnicia, atunci este brahman.“ — „Cum trebuie să fie brahmanul?“ — „Oricum ar fi, el rămîne la fel¹⁹⁸. Orice altceva este durere.“

Apoi Kahola Kauṣītakeya a tăcut.

Brāhmaṇa VI

1. Atunci Gārgī Vācaknavī¹⁹⁹ l-a întrebat: „Yājñavalkya — a spus ea —, dacă Totul este urzit și țesut pe ape, oare pe ce sînt urzite și țesute apele?“ — „Pe aer (*vāyu*), Gārgī.“ — „Pe ce este urzit și țesut aerul?“ — „Pe lumile văzduhului, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile văzduhului?“ — „Pe lumile [făpturilor] *Gandharva*, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile [făpturilor] *Gandharva*?“ — „Pe lumile soarelui, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile soarelui?“ — „Pe lumile lunii, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile lunii?“ — „Pe lumile stelelor, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile stelelor?“ — „Pe lumile zeilor, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile zeilor?“ — „Pe lumile lui Indra, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile lui Indra?“ — „Pe lumile lui Prajāpati, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile lui Prajāpati?“ — „Pe lumile lui *Brahman*, Gārgī.“ — „Pe ce sînt urzite și țesute lumile lui *Brahman*?“

El a spus: „Gārgī, nu întreba mai mult! Să nu-ți plesnească țeasta!²⁰⁰ Într-adevăr, tu întrebi despre o zeităate despre care nu trebuie întrebat mai mult. Gārgī, nu întreba mai mult!“ Apoi Gārgī Vācaknavī a tăcut.

Brāhmaṇa VII

1. Atunci Uddālaka Āruṇi²⁰¹ l-a întrebat: „Yājñavalkya — a spus el —, noi locuim în ținutul Madra, acasă la Patañcala Kāpya, învățînd sacrificiul. În soția acestuia intrase un *Gandharva*. L-am întrebat: «Cine ești?» El a

răspuns: «Kabandha Ātharvana.» El a vorbit către Patañcala Kāpya și către învățăcei: «Știi tu, Kāpya, firul pe care sînt înșirate lumea aceasta, lumea cealaltă și toate ființele (*bhūta*)?» Patañcala Kāpya a răspuns: «Eu nu-l știu, preacinstite.» El a vorbit către Patañcala Kāpya și către învățăcei: «Îl știi tu, Kāpya, pe rînduitorul lăuntric (*antar-yāmin*) ce rînduiește dinlăuntru lumea aceasta, lumea cealaltă și toate ființele?» Patañcala Kāpya a răspuns: «Eu nu-l știu, preacinstite.» El a vorbit către Patañcala Kāpya și către învățăcei: «Într-adevăr, Kāpya, cel care știe firul și rînduitorul lăuntric, acela este știutor al lui *Brahman*, știutor al lumilor, știutor al zeilor, știutor al *Vedelor*, știutor al ființelor, știutor al Sinelui (*ātman*), atotștiutor.» Astfel le-a vorbit. Eu le știu. Dacă tu, Yājñavalkya, îți iei vacile sfinte fără a ști firul și rînduitorul lăuntric, îți va plesni țeasta!“²⁰² — „Eu știu, Gautama, firul și rînduitorul lăuntric“. Oricine poate spune: «Știu, știu.» Spune ceea ce știi!“

2. El a spus: „Într-adevăr, vîntul (*vāyu*) este firul, Gautama. Pe vînt, ca pe un fir, sînt înșirate lumea aceasta, lumea cealaltă și toate ființele. De aceea, Gautama, despre omul (*puruṣa*) mort se spune: «I s-au înmuiat mădulele.» Căci pe aer, ca pe un fir, sînt ele înșirate“²⁰³. — „Așa este, Yājñavalkya; vorbește acum despre rînduitorul lăuntric!“²⁰⁴

3. „Cel care, stînd în pămînt, este altul decît pămîntul, pe care pămîntul nu-l știe, căruia pămîntul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru pămîntul, acesta e Sinele (*ātman*) tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.“

4. Cel care, stînd în apă, este altul decît apa, pe care apa nu-l știe, căruia apa îi este trup, care rînduiește dinlăuntru apa, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

5. Cel care, stînd în foc, este altul decît focul, pe care focul nu-l știe, căruia focul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru focul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

6. Cel care, stînd în văzduh, este altul decît văzduhul, pe care văzduhul nu-l știe, căruia văzduhul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru văzduhul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

7. Cel care, stînd în aer (*vāyu*), este altul decît aerul, pe care aerul nu-l știe, căruia aerul îi este trup, care rîn-

duiește dinlăuntru aerul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

8. Cel care, stînd în cer, este altul decît cerul, pe care cerul nu-l știe, căruia cerul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru cerul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

9. Cel care, stînd în soare, este altul decît soarele, pe care soarele nu-l știe, căruia soarele îi este trup, care rînduiește dinlăuntru soarele, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

10. Cel care, stînd în zări, este altul decît zările, pe care zările nu-l știu, căruia zările îi sînt trup, care rînduiește dinlăuntru zările, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

11. Cel care, stînd în lună și în stele, este altul decît luna și stelele, pe care luna și stelele nu-l știu, căruia luna și stelele îi sînt trup, care rînduiește dinlăuntru luna și stelele, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

12. Cel care, stînd în spațiu, este altul decît spațiul, pe care spațiul nu-l știe, căruia spațiul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru spațiul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

13. Cel care, stînd în beznă, este altul decît bezna, pe care bezna nu-l știe, căruia bezna îi este trup, care rînduiește dinlăuntru bezna, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

14. Cel care, stînd în lumină, este altul decît lumina, pe care lumina nu-l știe, căruia lumina îi este trup, care rînduiește dinlăuntru lumina, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

15. Cel care, stînd în toate ființele (*bhūta*), este altul decît toate ființele, pe care toate ființele nu-l știu, căruia toate ființele îi sînt trup, care rînduiește dinlăuntru toate ființele, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul. Acestea în privința firii (*adhi-bhūtam*). Iar acum, în privința Sinelui (*adhy-ātmam*).

16. Cel care, stînd în suflu (*prāṇa*), este altul decît suflul, pe care suflul nu-l știe, căruia suflul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru suflul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

17. Cel care, stînd în glas (*vāc*), este altul decît glasul, pe care glasul nu-l știe, căruia glasul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru glasul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

duiește dinlăuntru glasul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

18. Cel care, stînd în ochi, este altul decît ochiul, pe care ochiul nu-l știe, căruia ochiul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru ochiul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

19. Cel care, stînd în ureche, este altul decît urechea, pe care urechea nu-l știe, căruia urechea îi este trup, care rînduiește dinlăuntru urechea, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

20. Cel care, stînd în gînd (*manas*), este altul decît gîndul, pe care gîndul nu-l știe, căruia gîndul îi este trup, care rînduiește dinlăuntru gîndul, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

21. Cel care, stînd în piele, este altul decît pielea, pe care pielea nu-l știe, căruia pielea îi este trup, care rînduiește dinlăuntru pielea, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

22. Cel care, stînd în cunoaștere (*viṣṭiāna*), este altul decît cunoașterea, pe care cunoașterea nu-l știe, căruia cunoașterea îi este trup, care rînduiește dinlăuntru cunoașterea, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul.

23. Cel care, stînd în sămînță, este altul decît sămînța, pe care sămînța nu-l știe, căruia sămînța îi este trup, care rînduiește dinlăuntru sămînța, acesta e Sinele tău, rînduitorul lăuntric, nemuritorul, văzătorul nevăzut, auzitorul neauzit, gînditorul negîndit, cunoscătorul necunoscut. Nu există alt văzător, nu există alt auzitor, nu există alt gînditor, nu există alt cunoscător în afară de el. Acesta e Sinele (*ātman*) tău, rînduitorul lăuntric (*antar-yāmin*), nemuritorul. Orice altceva este durere."

Apoi Uddālaka Āruṇi a tăcut.

Brāhmaṇa VIII

1. Atunci Vācaknavī²⁰⁵ a spus: „Iată, cinstiți brahmani, eu îi voi pune două întrebări. De-mi va răspunde, nici unul dintre voi nu-l va învinge în vorbirea despre *Brahman*“.

— „Întreabă, Gārgī!“

2. Ea a spus: „Într-adevăr, împotriva ta, Yājñavalkya, așa cum s-ar ridica un voinic din neamul Kāśi ori Videha, încordîndu-și arcul discordat și apucînd două săgeți străpun-

gătoare de dușmani, împotriva ta m-am ridicat și eu cu două întrebări. Răspunde-mi!" — „Întreabă, Gārgī!"

3. Ea a spus: „Ceea ce este, Yājñavalkya, mai sus decît cerul, mai jos decît pămîntul, între cer și pămînt, ceea ce se numește trecut, prezent și viitor, pe ce este urzit și țesut?"

4. El a răspuns: „Ceea ce este, Gārgī, mai sus decît cerul, mai jos decît pămîntul, între cer și pămînt, ceea ce se numește trecut, prezent și viitor este urzit și țesut pe spațiu"²⁰⁶.

5. Ea a spus: „Închinare, Yājñavalkya, ție care mi-ai răspuns răs-picat la [întrebarea] aceasta. Pregătește-te pentru cealaltă!" — „Întreabă, Gārgī!"

6. Ea a spus: „Ceea ce este, Yājñavalkya, mai sus decît cerul, mai jos decît pămîntul, între cer și pămînt, ceea ce se numește trecut, prezent și viitor, pe ce este urzit și țesut?"

7. El a răspuns: „Ceea ce este, Gārgī, mai sus decît cerul, mai jos decît pămîntul, între cer și pămînt, ceea ce se numește trecut, prezent și viitor este urzit și țesut chiar pe spațiu." — „Dar spațiul pe ce este urzit și țesut?"

8. El a răspuns: „Într-adevăr, Gārgī, despre Nepieritorul²⁰⁷ (*akṣara*) acesta brahmanii spun că este nici gros, nici subțire, nici scurt, nici lung, fără sînge, fără grăsime, nici umbră, nici beznă, nici aer, nici spațiu, fără atingere, fără gust, fără miros, fără văz, fără auz, fără glas (*vāc*), fără gînd (*manas*), fără văpaie, fără suflu (*prāṇa*), fără chip, fără măsură, fără lăuntru, fără afară²⁰⁸. El nu mănîncă nimic și nu-l mănîncă nimeni²⁰⁹.

9. Într-adevăr, Gārgī, sub domnia celui Nepieritor (*akṣara*) soarele și luna stau la locul lor. Într-adevăr, Gārgī, sub domnia celui Nepieritor cerul și pămîntul stau la locul lor. Într-adevăr, Gārgī, sub domnia celui Nepieritor clipele, ceasurile, zilele și nopțile, jumătățile de lună, lunile, anotimpurile și anii stau la locul lor. Într-adevăr, Gārgī, sub domnia celui Nepieritor curg unele riuri la răsărit de munții albi, altele la apus, și spre fiecare zare. Într-adevăr, Gārgī, sub domnia celui Nepieritor oamenii îi preamăresc pe cei darnici, zeii pe cel care aduce sacrificii (*yajamāna*), iar străbunii lingura [pentru prinoase] cuvenită lor²¹⁰.

10. Într-adevăr, Gārgī, dacă cineva, fără a-l ști pe cel Nepieritor, aduce în astă lume prinoase, sacrifică și îndură asceza (*tapas*), după multe mii de ani acestea au totuși un sfîrșit. Într-adevăr, Gārgī, dacă cineva, fără a-l ști pe cel

Nepieritor, pleacă din astă lume, el este un nenorocit. Dimpotrivă, Gārgī, dacă cineva, știindu-l pe cel Nepieritor, pleacă din astă lume, el este un brahman²¹¹.

11. Într-adevăr, Gārgī, cel Nepieritor este văzătorul nevăzut, auzitorul neauzit, gânditorul negândit, cunoscătorul necunoscut. Nu există alt văzător, nu există alt auzitor, nu există alt gânditor, nu există alt cunoscător în afară de el²¹². Așadar, Gārgī, spațiul este urzit și țesut pe Nepieritorul acesta."

12. Ea a spus: „Cinstiți brahmani, să socotiți lucru mare dacă scăpați de el [numai] cu închinăciuni. Într-adevăr, nici unul dintre voi nu-l va învinge vreodată în vorbirea despre *Brahman*."

Apoi Vācaknavī a tăcut.

Brāhmaṇa IX

1. Atunci Vidagdha Śākalya l-a întrebat: „Câți zei există, Yājñavalkya?" El i-a răspuns cu această invocație: ²¹³ „Atîți cîți sînt numiți în invocația către Toți-Zeii: Trei sute trei și trei mii trei." — „Da — a spus el — ; cîți zei există de fapt, Yājñavalkya?" — „Treizeci și trei." — „Da — a spus el — ; cîți zei există de fapt, Yājñavalkya?" — „Șase." — „Da — a spus el — ; cîți zei există de fapt, Yājñavalkya?" — „Trei." — „Da — a spus el — ; cîți zei există de fapt, Yājñavalkya?" — „Doi." — „Da — a spus el — ; cîți zei există de fapt, Yājñavalkya?" — „Unul și jumătate." — „Da — a spus el — ; cîți zei există de fapt, Yājñavalkya?" — „Unul." — „Da — a spus el — ; cine sînt cei trei sute trei și trei mii trei?"

2. El a spus: „Acestea sînt numai forme ale măreției lor; dar zeii sînt numai treizeci și trei"²¹⁴ — „Cine sînt cei treizeci și trei?" — „Opt Vasu, unsprezece Rudra și doisprezece Āditya, sînt treizeci și unu, iar cu Indra și Prajāpati fac treizeci și trei."

3. „Cine sînt Vasu?" — „Focul, pămîntul, aerul (*vāyu*), văzduhul, soarele, cerul, luna și stelele, aceștia sînt Vasu. Fiindcă Totul e clădit pe ei, de aceea sînt [numiți] Vasu."

4. „Cine sînt Rudra?" — „Cele zece sufluri (*prāṇa*) din om (*puruṣa*) și — al unsprezecelea — Sinele (*ātman*). Cînd pleacă din trupul acesta muritor, atunci ele stîrnesc plînsul. Pentru că stîrnesc plînsul, de aceea sînt [numite] Rudra"²¹⁵.

5. „Cine sînt Āditya?” — „Într-adevăr, anul are douăsprezece luni; acestea sînt Āditya, căci înaintează luînd totul cu ele. Pentru că înaintează luînd totul cu ele, de aceea sînt [numite] Āditya”²¹⁶.

6. „Cine este Indra și cine este Prajāpati?” — „Tunetul este Indra, iar sacrificiul este Prajāpati.” — „Cine este tunetul?” — „Fulgerul.” — „Cine este sacrificiul?” — „Vitele.”

7. „Cine sînt șase?” — „Focul, pămîntul, aerul (*vāyu*), văzduhul, soarele și cerul, aceștia sînt șase. Căci ei șase sînt Totul.”

8. „Cine sînt cei trei zei?” — „Cele trei lumi, căci în ele sînt toți zeii.” — „Cine sînt cei doi zei?” — „Hrana și suflul (*prāṇa*).” — „Cine este unul și jumătate?” — „[Vintul] cel care suflă.

9. Drept care, se spune: «Dacă el suflă de unul singur, atunci cum de este unu și jumătate?» Pentru că în el s-a dezvoltat Totul, de aceea este unu și jumătate”²¹⁷. — „Cine este zeul cel unic?” — „Suflul (*prāṇa*). El este *Brahman* și se numește Celălalt”²¹⁸ (*tyad*).“

10. „Într-adevăr”²¹⁹, dacă cineva ar ști că Spiritul (*puruṣa*) acesta — care are pămîntul ca sălaș, focul ca lume și gîndul (*manas*) ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine (*ātman*), acela ar fi cu adevărat știutor, Yajñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul (*puruṣa*) acesta, țința supremă a fiecărui Sine (*ātman*), despre care vorbești. El este omul (*puruṣa*) acela din trup. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Nemurirea — a răspuns el —.

11. Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are dorința ca sălaș, inima ca lume și gîndul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yajñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine, despre care vorbești. El este omul acela alcătuit din dorință. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Femeile — a răspuns el —.

12. Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are formele ca sălaș, ochiul ca lume și gîndul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yajñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine, despre care vorbești. El este omul acela din soare. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Realul (*satya*)” —, a răspuns el. —.

13. Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are spațiul ca sălaș, urechea ca lume și gândul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yājñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine, despre care vorbești. El este omul acesta din auz și din ecou. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Zările — a răspuns el —.

14. Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are bezna ca sălaș, inima ca lume și gândul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yājñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine despre care vorbești. El este omul acesta alcătuit din umbră. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Moartea — a răspuns el —.

15. Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are formele ca sălaș, ochiul ca lume și gândul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yājñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine, despre care vorbești. El este omul acesta din oglindă. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Suflarea vieții (*asu*) — a răspuns el —.

16. Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are apele ca sălaș, inima ca lume și gândul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yājñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine, despre care vorbești. El este omul acesta din ape. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Varuṇa — a răspuns el —.

17. „Într-adevăr, dacă cineva ar ști că Spiritul acesta — care are sămînța ca sălaș, inima ca lume și gândul ca lumină — este țința supremă a fiecărui Sine, acela ar fi cu adevărat știutor, Yājñavalkya.” — „Într-adevăr, eu știu Spiritul acesta, țința supremă a fiecărui Sine, despre care vorbești. El este omul acesta întruchipat în fiu. Spune deci, Śākalya, care este zeitatea lui?” — „Prajāpati” — a răspuns el —.

18. „Śākalya — a spus Yājñavalkya —, oare brahmanii aceștia te-au ales pe tine să scoți tăciunii din foc?”²²⁰

19. Yājñavalkya — a spus Śākalya —, de vreme ce, vorbind astfel, i-ai întrecut pe brahmanii din neamurile Kuru și

Pañcāla, [ai făcut-o] cumva știindu-l pe *Brahman*?" — "Eu știu zările, cu zeii și temeiurile lor"²²¹. — „De vreme ce știu zările, cu zeii și temeiurile lor,

20. Care îți este zeitatea din zarea de răsărit?" — „*Āditya* este zeitatea." — „*Āditya* pe ce se-ntemeiază?" — „Pe ochi." — „Dar ochiul pe ce se-ntemeiază?" — „Pe forme, căci formele se văd cu ochiul." — „Dar formele pe ce se-ntemeiază?" — „Pe inimă — a răspuns el —, căci formele se cunosc cu inima; deci formele se-ntemeiază pe inimă." — „Așa este, *Yājñavalkya*.

21. Care îți este zeitatea din zarea de miazăzi?" — „*Yama* este zeitatea." — „*Yama* pe ce se-ntemeiază?" — „Pe sacrificiu." — „Dar sacrificiul pe ce se-ntemeiază?" — „Pe răsplata preoților (*dakṣiṇā*)." — „Dar răsplata preoților pe ce se-ntemeiază?" — „Pe credință, căci numai atunci când crezi dai răsplată preoților; deci răsplata preoților se-ntemeiază pe credință." — „Dar credința pe ce se-ntemeiază?" — „Pe inimă — a răspuns el —, căci credința se cunoaște cu inima; deci credința se-ntemeiază pe inimă." — „Așa este, *Yājñavalkya*.

22. Care îți este zeitatea din zarea de apus?" — „*Varuṇa* este zeitatea." — „*Varuṇa* pe ce se-ntemeiază?" — „Pe ape." — „Dar apele pe ce se-ntemeiază?" — „Pe sămînță." — „Dar sămînța pe ce se-ntemeiază?" — „Pe inimă — a răspuns el —; tocmai de aceea, despre cel născut după chipul și asemănarea [părintelui] se spune: «Parcă i-a ieșit din inimă, parcă i-a crescut în inimă.» Căci sămînța se-ntemeiază pe inimă". — „Așa este, *Yājñavalkya*.

23. Care îți este zeitatea din zarea de miazănoapte?" — „*Soma* este zeitatea." — „*Soma* pe ce se-ntemeiază?" — „Pe consacrare (*dikṣā*)." — „Dar consacrarea pe ce se-ntemeiază?" — „Pe adevăr (*satya*); tocmai de aceea, celui consacrat i se spune: «Rostește adevărul!» Căci consacrarea se-ntemeiază pe adevăr." — „Dar adevărul pe ce se-ntemeiază?" — „Pe inimă — a răspuns el —, căci adevărul se cunoaște cu inima; deci adevărul se-ntemeiază pe inimă". — „Așa este, *Yājñavalkya*.

24. Care îți este zeitatea din zarea cea neclintită?" — „*Agni* este zeitatea." — „*Agni* pe ce se-ntemeiază?" — „Pe Cuvînt (*vāc*)." — „Dar Cuvîntul pe ce se-ntemeiază?" — „Pe inimă." — „Dar inima pe ce se-ntemeiază?"

25. „Nesăbuitule — a spus Yājñavalkya —, cum crezi că poate fi altundeva decît în noi! Căci dacă ar fi altundeva decît în noi, ar mîncă-o cîinii sau ar sfîrteca-o păsările”²²².

26. „Dar tu și Sinele (*ātman*) pe ce vă-ntemeiați?” — „Pe suflul expirator²²³ (*prāṇa*).” — „Dar suflul expirator pe ce se-ntemeiază?” — „Pe suflul inspirator (*apāna*).” — „Dar suflul inspirator pe ce se-ntemeiază?” — „Pe suflul răspîndit (*vyāna*).” — „Dar suflul răspîndit pe ce se-ntemeiază?” — „Pe suflul urcător (*udāna*).” — „Dar suflul urcător pe ce se-ntemeiază?” — „Pe suflul adunat (*samāna*). Despre Sinele (*ātman*) acesta [se spune] numai «Nu, nu» (*neti, neti*): de neapucat, căci nu este apucat; de nenimicit, căci nu este nimicit; fără legături, căci nu se leagă [de nimic]; neînlănțuit, nu tremură și nu este vătămat²²⁴. Acestea sînt cele opt sălașe, cele opt lumi, cei opt zei și cei opt oameni (*puruṣa*). Despre cel care, ocolindu-i și înlăturîndu-i, a lăsat în urmă oamenii (*puruṣa*) aceștia, despre Spiritul (*puruṣa*) din *Upaniṣadā* te întreb²²⁵. Dacă nu-mi vei da răspunsul bun, țeasta îți va plesni”. Pe Śākalya nu l-a dus mîntea și țeasta i-a plesnit. Oasele i le-au furat hoții, crezîndu-le altceva²²⁶.

27. Atunci Yājñavalkya a spus: „Cinstiți brahmani, care dintre voi dorește, acela să mă-ntrebe, sau întrebați-mă cu toții! Care dintre voi dorește, pe acela îl întreb, sau vă întreb pe toți.” Brahmanii nu au cutezat.

28. El i-a întrebat prin ver-surile acestea:²²⁷

1. „Ca un copac, domn al pădurii,
Așa e omul, negreșit.
Părul lui sînt frunzele,
Pielea — scoarța din afară.
2. Din pielea sa sîngele curge,
Din pielea [copacului] seva;
Din cel rănit el țîșnește
Ca sucul din copacul ciuntit.
3. Carnea lui sînt așchiile,
Miezul — tendoanele; acesta-i tare.
Oasele sînt lemnul dinlăuntru,
Măduva e măduvei aidoma.
4. Copacul retezat de crește iar,
Întinerit, din rădăcină,
Muritorul de moarte retezat
Oare din ce rădăcină mai crește?

5. Nu-mi spuneți că din sămînță:
Numai cel viu o zămislește.
Crescînd ca dintr-un simbure, copacul
De-ndată ce-a pierit, prinde viață.
6. Dacă-ar fi smuls din rădăcină,
Copacul nu s-ar mai întoarce la viață;
Muritorul de moarte retezat
Oare din ce rădăcină mai crește?²²⁸
7. O dată născut, nu se mai naște;
Cine oare să-l nască iar?
Brahman e cunoașterea, bucuria²²⁹,
Mărinimia celui darnic, ținta supremă
A statornicului, a celui care-l știe.“

CARTEA A PATRA

Brāhmaṇa I

1. Janaka din Videha se așezase. Atunci s-a apropiat Yājñavalkya. El i-a spus: „Yājñavalkya, în ce scop ai venit? Doritor de vite, [sau] de învățăminte pătrunzătoare?” — „De amîndouă, împărate — a răspuns el —.

2. Să auzim ce ți se va fi spus.” — „Jitvan Śailini mi-a spus că *Brahman* este glasul (*vāc*).” — „Așa cum ar vorbi oricine are mamă, tată și învățător, la fel ți-a spus și Śailini că *Brahman* este glasul. Căci [omului] fără de grai ce-i mai rămîne? Ți-a vorbit însă despre sălașul și temeiul acestuia?” — „Nu mi-a vorbit.” — „În felul acesta el șchioapătă, împărate.” — „Vorbește-ne chiar tu, Yājñavalkya!” — „Glasul este sălașul, iar spațiul temeiul. Să se mediteze la el ca fiind cunoașterea (*prajñā*).” — „Care este esența cunoașterii, Yājñavalkya?” — „Glasul însuși, împărate — a răspuns el —. Într-adevăr, împărate, datorită glasului se cunoaște obîrșia; *Rg-Veda*, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda*, poveștile, legendele, științele, *Upanișadele*, versurile, aforismele, lămuririle, comentariile, jertfa, ofranda, mîncarea, băutura, lumea aceasta, lumea cealaltă și toate ființele (*bhūta*) numai datorită glasului sînt cunoscute, împărate. Într-adevăr, glasul este, împărate, supremul *Brahman*. Glasul nu-l părăsește, spre el se grăbesc toate ființele și, devenind zeu, ajunge între zei cel care meditează la acesta știind astfel.” — „Îți dau o mie [de vaci] cu un taur cît un elefant”, a spus Janaka din Videha. Yājñavalkya a răspuns: „Părintele meu gîndea că nu trebuie să primești [nimic] fără să fi dat învățătură.

3. Să auzim ce ți se va fi spus.” — „Udaṅka Śaulbāyana mi-a spus că *Brahman* este suflul (*prāṇa*).” — „Așa cum ar vorbi oricine are mamă, tată și învățător, la fel ți-a spus și Śaulbāyana că *Brahman* este suflul. Căci [omului] fără de

suflare ce-i mai rămîne? Ți-a vorbit însă despre sălașul și temeiul acestuia?" — „Nu mi-a vorbit.“ — „În felul acesta el șchioapătă, împărate.“ — „Vorbește-ne chiar tu, Yājñavalkya!" — „Suflul este sălașul, iar spațiul temeiul. Să se mediteze la el ca fiind plăcutul.“ — „Care este esența plăcutului, Yājñavalkya?" — „Suflul însuși, împărate — a răspuns el —. Într-adevăr, împărate, de dragul suflului [vieții] jertfește [omul] cui nu se cuvine și primește de la cine nu se cuvine. Oriîncotro merge, tot de dragul suflului [vieții], împărate, se naște teama de a nu fi ucis. Într-adevăr, suflul este, împărate, supremul *Brahman*. Suflul nu-l părăsește, spre el se grăbesc toate ființele și, devenind zeu, ajunge între zei cel care meditează la aceasta știind astfel.“ — „Îți dau o mie [de vaci] cu un taur cît un elefant", a spus Janaka din Videha. Yājñavalkya a răspuns: „Părintele meu gîndea că nu trebuie să primești [nimic] fără să fi dat învățătură.

4. Să auzim ce ți se va fi spus.“ — „Barku Vārṣṇa mi-a spus că *Brahman* este văzul.“ — „Așa ar vorbi oricine are mamă, tată și învățător, la fel ți-a spus și Vārṣṇa că *Brahman* este văzul. Căci [omului] fără de vedere ce-i mai rămîne? Ți-a vorbit însă despre sălașul și temeiul acestuia?" — „Nu mi-a vorbit.“ — „În felul acesta el șchioapătă, împărate.“ — „Vorbește-ne chiar tu, Yājñavalkya!" — „Văzul este sălașul, iar spațiul temeiul. Să se mediteze la el ca fiind adevărul (*satya*). — „Care este esența adevărului, Yājñavalkya?" — „Văzul însuși, împărate — a răspuns el —. Într-adevăr, împărate, celui care privește cu văzul i se spune: « Ai văzut? » și el răspunde: « Am văzut », iar acesta e adevărul. Într-adevăr, văzul este, împărate, supremul *Brahman*. Văzul nu-l părăsește, spre el se grăbesc toate ființele și, devenind zeu, ajunge între zei cel care meditează la acesta știind astfel.“ — „Îți dau o mie [de vaci] cu un taur cît un elefant", a spus Janaka din Videha. Yājñavalkya a răspuns: „Părintele meu gîndea că nu trebuie să primești [nimic] fără să fi dat învățătură.

5. Să auzim ce ți se va fi spus.“ — „Gardabhīvipīta Bhāradvāja mi-a spus că *Brahman* este auzul.“ — „Așa cum ar vorbi oricine are mamă, tată și învățător, la fel ți-a spus și Bhāradvāja că *Brahman* este auzul. Căci [omului] fără de auz ce-i mai rămîne? Ți-a vorbit însă despre sălașul și temeiul acestuia?" — „Nu mi-a vorbit.“ — „În felul acesta el șchioapătă, împărate.“ — „Vorbește-ne chiar tu, Yājñavalkya!"

valkya!" — „Auzul este sălașul, iar spațiul temeiul. Să se mediteze la el ca fiind nesfârșitul." — „Care este esența nesfârșitului, Yājñavalkya?" — „Zărilor însele, împărate — a răspuns el — . Tocmai de aceea, împărate, spre oricare zare se merge, nu i se dă de sfârșit; căci zărilor sint nesfârșite. Într-adevăr, împărate, zărilor sint auzul. Într-adevăr, auzul este, împărate, supremul *Brahman*. Auzul nu-l părăsește, spre el se grăbesc toate ființele și, devenind zeu, ajunge între zei cel care meditează la acesta știind astfel." — „Îți dau o mie [de vaci] cu un taur cît un elefant", a spus Janaka din Videha. Yājñavalkya a răspuns: „Părintele meu gîndea că nu trebuie să primești [nimic] fără să fi dat învățătură.

6. Să auzim ce ți se va fi spus." — „Satyakāma al Jabālei mi-a spus că *Brahman* este gîndul (*manas*)." — „Așa cum ar vorbi oricine are mamă, tată și învățător, la fel ți-a spus și fiul Jabālei că *Brahman* este gîndul. Căci [omului] fără de gînd ce-i mai rămîne? Ți-a vorbit însă despre sălașul și temeiul acestuia?" — „Nu mi-a vorbit." — „În felul acesta el șchioapătă, împărate." — „Vorbește-ne chiar tu, Yājñavalkya!" — „Gîndul este sălașul, iar spațiul temeiul. Să se mediteze la el ca fiind fericirea." — „Care este esența fericirii, Yājñavalkya?" — „Gîndul însuși, împărate — a răspuns el — . Datorită gîndului, împărate, este atras [bărbatul] de femeie și ea dă naștere unui fiu după chipul și asemănarea lui; aceasta e fericirea. Într-adevăr, gîndul este, împărate, supremul *Brahman*. Gîndul nu-l părăsește, spre el se grăbesc toate ființele și, devenind zeu, ajunge între zei cel care meditează la acesta știind astfel." — „Îți dau o mie [de vaci] cu un taur cît un elefant", a spus Janaka din Videha. Yājñavalkya a răspuns: „Părintele meu gîndea că nu trebuie să primești [nimic] fără să fi dat învățătură.

7. Să auzim ce ți se va fi spus." — „Vidagdha Śākalya mi-a spus că *Brahman* este inima." — „Așa cum ar vorbi oricine are mamă, tată și învățător, la fel ți-a spus și Śākalya că *Brahman* este inima. Căci [omului] fără de inimă ce-i mai rămîne? Ți-a vorbit însă despre sălașul și temeiul acestuia?" — „Nu mi-a vorbit." — „În felul acesta el șchioapătă, împărate." — „Vorbește-ne chiar tu, Yājñavalkya!" — „Inima este sălașul, iar spațiul temeiul. Să se mediteze la el ca fiind statornicia." — „Care este esența statorniciei, Yājñavalkya?" — „Inima însăși, împărate — a răspuns el — . Inima este, împărate, sălașul tuturor ființelor (*bhūta*). Inima este,

împărate, temeiul tuturor ființelor. Căci pe inimă se-nte-meiază, împărate, toate ființele. Într-adevăr, inima este, împărate, supremul *Brahman*. Inima nu-l părăsește, spre el se grăbesc toate ființele și, devenind zeu, ajunge între zei cel care meditează la acesta știind astfel." — „Îți dau o mie [de vaci] cu un taur cît un elefant", a spus Janaka din Videha. Yājñavalkya a răspuns: „Părintele meu gîndea că nu trebuie să primești [nimic] fără să fi dat învățătură."

Brāhmaṇa II

1. Înaintînd cu plecăciune dinspre [jilțul său de] iarbă, Janaka din Videha a spus: „Închinare ție, Yājñavalkya; dă-mi învățătură!" Acesta a răspuns: „Precum cel care va pleca, împărate, într-o călătorie lungă își ia un car sau o corabie, tot astfel tu ai Sinele (*ātman*) înzestrat cu aceste *Upanișade*. Astfel, fiind tu căpetenie bogată, cu *Vedele* învățate și *Upanișadele* ascultate, eliberîndu-te [din lumea] de aici, încotro te vei duce?" — „Eu nu știu, preacinstite, unde mă voi duce." — „Atunci îți voi spune chiar eu unde te vei duce." — „Spune-mi, preacinstite!"

2. — „Indha (arzătorul) se numește, cu adevărat, omul (*puruṣa*) acesta din ochiul drept; fiind Indha, el se cheamă în taină Indra; căci zeii îndrăgesc ceea ce e tainic și urăsc ceea ce e vădit.

3. Iar forma omenească din ochiul stîng este soția sa Virāj. Locul în care ei se roagă împreună este spațiul dinlăuntrul inimii. Hrana lor este turta de sînge dinlăuntrul inimii. Aco-perămîntul lor este cel asemenea unei împletituri înlăuntrul inimii. Calea pe care ei o urmează este vena ce se ridică deasupra inimii. Ca firul de păr despicat în o mie, astfel sînt venele pe nume *hitā* care își au temeiul înlăuntrul inimii²³⁰. Prin ele curge [hrana] cea care curge. De aceea, el are parte de o mîncare mai aleasă decît Sinele (*ātman*) cel trupesc.

4. Răsăritul îi sînt suflurile (*prāṇa*) din față, miazăziua suflurile din dreapta, apusul suflurile din spate, miazănoaptea suflurile din stînga, zenitul suflurile de deasupra și nadirul suflurile de jos; toate zările sînt toate suflurile. Despre Sinele (*ātman*) acesta [se spune] numai «Nu, nu» (*neti, neti*): de neapucat, căci nu este apucat; de nenimicit, căci nu este nimicit; fără legături, căci nu se leagă [de nimic]; neînălțuit, nu tremură și nu este vătămat²³¹. Într-adevăr, Janaka, tu

ai dobândit neteama. „Așa a vorbit Yājñavalkya. Iar Janaka din Videha a răspuns: „Neteama ajungă-te, cinstite Yājñavalkya, pe tine care ne faci să cunoaștem neteama. Închinare ție. Iată-i pe cei din Videha, iată-mă și pe mine!”

Brāhmaṇa III

1. Yājñavalkya a venit la Janaka din Videha. El și-a pus în gînd să nu vorbească. Dar atunci cînd Janaka din Videha și Yājñavalkya au stat de vorbă în timpul jertfei în foc, Yājñavalkya i-a îngăduit acestuia să-și aleagă ceva. El a ales să întrebe în voie și i-a fost îngăduit. Împăratul l-a întrebat cel dintîi:

2. „Yājñavalkya, ce lumină are omul (*puruṣa*) acesta?” — „Lumina soarelui, împărate — a spus el —. La lumina soarelui acesta șade, se preumblă, își făptuiește fapta (*karman*) și se întoarce.” — „Așa este, Yājñavalkya.

3. După ce apune soarele, Yājñavalkya, ce lumină are omul acesta?” — „Luna este lumina sa. La lumina lunii acesta șade, se preumblă, își făptuiește fapta și se întoarce.” — „Așa este, Yājñavalkya.

4. După ce apune soarele, Yājñavalkya, după ce și luna apune, ce lumină are omul acesta?” — „Focul este lumina sa. La lumina focului acesta șade, se preumblă, își făptuiește fapta și se întoarce.” — „Așa este, Yājñavalkya.

5. După ce apune soarele, Yājñavalkya, după ce și luna apune, după ce focul se stinge, ce lumină are omul acesta?” — „Glasul (*vāc*) este lumina sa. La lumina glasului acesta șade, se preumblă, își făptuiește fapta și se întoarce. Tocmai de aceea, împărate, cînd cineva nu-și mai deslușește nici măcar propria mină, atunci se îndreaptă spre locul unde răsună un glas”. — „Așa este, Yājñavalkya.

6. După ce apune soarele, Yājñavalkya, după ce și luna apune, după ce focul se stinge și glasul se stinge, ce lumină are omul acesta?” — „Sinele (*ātman*) este lumina sa. La lumina Sinelui acesta șade, se preumblă, își făptuiește fapta și se întoarce.”

7. — „Ce este Sinele?” — „Omul/Spiritul (*puruṣa*) acesta care se manifestă în rîndul suflurilor (*prāṇa*) drept cunoaștere (*vijñāna*) și e lumină lăuntrică în inimă²³², rămînînd același, cutreieră amîndouă lumile. Pare să cugete, pare să

pilpiie, căci prefăcîndu-se în somn, el răzbate dincolo de lumea aceasta, de formele morții.

8. Într-adevăr, născîndu-se și unindu-se cu trupul, Spiritul (*puruṣa*) acesta e mînjit cu rele. Părăsindu-l și murind, el se leapădă de rele²³³.

9. Într-adevăr, tărîmurile Spiritului acestuia sînt două: cel de aici și tărîmul lumii celeilalte²³⁴. Al treilea, de la răs-cruce, este tărîmul visului. Stînd pe tărîmul acesta de la răs-cruce, el privește amîndouă tărîmurile, atît pe cel de aici cît și tărîmul lumii celeilalte. Și oricare este calea sa pentru tărîmul lumii celeilalte, de cum a pornit pe calea aceasta, el privește deopotrivă rele și bucurii. Atunci cînd doarme, luîndu-și cărămizile din astă lume atotcuprinzătoare, dărimînd prin el însuși, clădind prin el însuși, doarme în propria-i strălucire și propria-i lumină. Spiritul acesta devine acum prin el însuși lumină.

10. Acolo nu sînt nici care, nici telegari, nici drumuri; atunci el zămislește care, telegari și drumuri. Acolo nu sînt nici bucurii, nici plăceri, nici desfătări; atunci el zămislește bucurii, plăceri și desfătări. Acolo nu sînt nici iazuri, nici lacuri cu lotuși, nici ape curgătoare; atunci el zămislește iazuri, lacuri cu lotuși și ape curgătoare. Căci el Țeste creatorul.

11. Despre aceasta sînt și versurile (*śloka*):

«Înlăturînd în vis ce e trupesc,
Neadormit, contemplă cele adormite;
Luînd limpede lumină, se-ntoarce pe tărîmul său
Spiritul de aur tot, lebăda singuratică.

12. Păzînd cu răsufarea (*prāṇa*) cuibul cel de jos,
Din cuib afară rătăcind nemuritor,

Cutreieră nemuritor după dorință
Spiritul de aur tot, lebăda singuratică.

13. Cutreierînd starea de vis în sus și-n jos,

Zeul ia felurite-nfățișări,
Ba petrecînd parcă voios cu femeile,
Ba chiar vâzînd primejdii parcă.

14. I se vede locul de popas;

Pe el nu-l vede nimeni»²³⁵.

Se spune că nu trebuie deșteptat în pripă. Tămăduirea este grea pentru cel în care el nu se înapoiază. Se mai spune că același e meleagul său acum și cînd e treaz. Căci dormind el vede aceleași lucruri ca atunci cînd e treaz. Spiritul acesta devine acum prin el însuși lumină.” — „Iată, preacinstate,

eu îți dau o mie [de vaci]. Vorbește mai departe spre mîntuirea mea!”

15. — „După ce a zăbovit și a rătăcit în tihna cea adîncă, după ce a văzut și binele și răul, el se întoarce în grabă pe drumul înapoi, înapoi la matcă, anume spre vis. Din tot ce vede el aici, nimic nu-l urmărește, căci Spiritul acesta rămîne neatins.” — „Așa este, Yājñavalkya. Iată, precinstite, eu îți dau o mie [de vaci]. Vorbește mai departe spre mîntuirea mea!”

16. — „După ce a zăbovit și a rătăcit în vis, după ce a văzut și binele și răul, el se întoarce în grabă pe drumul înapoi, înapoi la matcă, anume spre starea de veghe. Din tot ce vede el aici, nimic nu-l urmărește, căci Spiritul acesta rămîne neatins.” — „Așa este, Yājñavalkya. Iată, precinstite, eu îți dau o mie [de vaci]. Vorbește mai departe spre mîntuirea mea!”

17. — „După ce a zăbovit și a rătăcit în starea de veghe, după ce a văzut și binele și răul, el se întoarce în grabă pe drumul înapoi, înapoi la matcă, anume spre starea de vis.

18. Așa cum un pește mare colindă pe lîngă amîndouă malurile, atît cel din față cît și cel de dincolo, la fel Spiritul acesta colindă prin amîndouă stările, atît starea de vis cît și starea de veghe.

19. Așa cum un șoim sau un vultur, după ce a zburat pretutindeni în spațiu și și-a strîns ostenit aripile, se pregătește să coboare în cuib, la fel Spiritul acesta se avîntă spre starea în care, adormit, nu mai dorește nici o dorință, nu mai vede nici un vis²³⁶.

20. Într-adevăr, venele sale numite *hitā* sînt de o subțirime pe măsura firului de păr despîcat în o mie, pline cu alb, albastru, brun, verde și roșu²³⁷. Iar cînd i se năzare că este ucis, că este chinuit, că-l hărțuiește un elefant, că nîmerește într-o groapă, toate primejdiile văzute fiind treaz și le închipuie, din neștiință, și acum. Iar cînd, asemeni unui zeu și asemeni unui rege, gîndește: « Eu însumi sînt Totul », aceasta e lumea lui supremă.

21. Într-adevăr, aceasta e forma sa de dincolo de poște, dezbărată de rău și fără de teamă. Așa cum cel îmbrățișat de femeia dragă nu știe nimic dinafară, nici dinlăuntru, la fel și Spiritul acesta, îmbrățișat de Sinele (*ātman*) intelectual, nu știe nimic dinafară, nici dinlăuntru. Într-adevăr, cu

dorința împlinită, cu dorința întru Sine (*ātman*), fără de dorință, aceasta e forma sa străină de suferință²³⁸.

22. Aici tatăl este ne-tată, mama este ne-mamă, lumile sînt ne-lumi, zeii sînt ne-zei, *Vedele* sînt ne-*Vede*. Aici hoțul este ne-hoț, ucigașul este ne-ucigaș, *cāṇḍāla* este ne-*cāṇḍāla*, *paulkasa* este ne-*paulkasa*, schimnicul (*śramana*) este ne-schimnic, ascetul (*tāpasa*) este ne-ascet²³⁹. Binele nu-l urmărește, răul nu-l urmărește, căci de-acum el a trecut peste toate suferințele inimii.

23. Chiar dacă nu vede acum, nu vede văzînd. Căci pentru cel care vede nu se află pierdere a văzului, întrucît este nepieritor. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l vadă.

24. Chiar dacă nu miroase acum, nu miroase mirosînd. Căci pentru cel care miroase nu se află pierdere a mirosului, întrucît este nepieritor. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l miroasă.

25. Chiar dacă nu gustă acum, nu gustă gustînd. Căci pentru cel care gustă nu se află pierdere a gustului, întrucît este nepieritor. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l guste.

26. Chiar dacă nu vorbește acum, nu vorbește vorbind. Căci pentru cel care vorbește nu se află pierdere a graiului, întrucît este nepieritor. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, despre care să vorbească.

27. Chiar dacă nu aude acum, nu aude auzînd. Căci pentru cel care aude nu se află pierdere a auzului, întrucît este nepieritor. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l audă.

28. Chiar dacă nu gîndește acum, nu gîndește gîndînd. Căci pentru cel care gîndește nu se află pierdere a gîndirii, întrucît este nepieritoare. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l gîndească.

29. Chiar dacă nu pipăie acum, nu pipăie pipăînd. Căci pentru cel care pipăie nu se află pierdere a pipăitului, întrucît este nepieritor. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l pipăie.

30. Chiar dacă nu cunoaște acum, nu cunoaște cunoscînd. Căci pentru cel care cunoaște nu se află pierdere a cunoașterii, întrucît este nepieritoare. Nu există însă un al doilea, un altul deosebit de el, pe care să-l cunoască²⁴⁰.

31. Numai dacă ar apărea un altul, atunci unul l-ar vedea pe celălalt, unul l-ar mirosi pe celălalt, unul l-ar gusta pe celălalt, unul ar vorbi despre celălalt, unul l-ar auzi pe celălalt, unul l-ar gândi pe celălalt, unul l-ar pipăi pe celălalt, unul l-ar cunoaște pe celălalt²⁴¹.

32. Un văzător este singur în mijlocul apei²⁴², fără de dualitate; iată lumea lui *Brahman*, împărate — așa l-a învățat Yājñavalkya —. Aceasta e ținta lui supremă, împlinirea lui supremă, lumea lui supremă, bucuria lui supremă. Celelalte ființe (*bhūta*) trăiesc numai din crîmpeie ale acestei bucurii.

33. Dacă vreunul dintre oameni este norocos și bogat, stăpînul altora, îndestulat cu toate plăcerile omenești, aceasta e suprema bucurie a oamenilor. Iar o sută de bucurii ale oamenilor sînt o bucurie a străbunilor care și-au cîștigat lumea. Iar o sută de bucurii ale străbunilor care și-au cîștigat lumea sînt o bucurie în lumea [făpturilor] *Gandharva*. Iar o sută de bucurii în lumea [făpturilor] *Gandharva* sînt o bucurie a zeilor prin faptă (*karman*), cei care ajung să fie zei datorită faptei. Iar o sută de bucurii ale zeilor prin faptă sînt o bucurie a zeilor din născare și [a celui] care a ascultat Revelația (*śrotṛiya*), cinstit și nevătămat de dorință. Iar o sută de bucurii ale zeilor din născare sînt o bucurie în lumea lui Prajāpati și [a celui] care a ascultat Revelația, cinstit și nevătămat de dorință. Iar o sută de bucurii în lumea lui Prajāpati sînt o bucurie în lumea lui *Brahman* și [a celui] care a ascultat Revelația, cinstit și nevătămat de dorință. Iar aceasta e bucuria supremă, aceasta e lumea lui *Brahman*, împărate.“ Așa a spus Yājñavalkya. — „Iată, preacinstite, eu îți dau o mie [de vaci]. Vorbește mai departe spre mîntuirea mea!“ — Atunci Yājñavalkya s-a speriat: „Înțelept rege; el m-a smuls din hotarele învățaturii mele.“

34. — „După ce a zăbovit și a rătăcit în starea de vis, după ce a văzut și binele și răul, el se întoarce în grabă pe drumul înapoi, înapoi la matcă, anume spre starea de veghe.

35. Precum ar înainta gemînd o căruță foarte încărcată, tot astfel înaintează gemînd Sinele (*ātman*) trupesc încălecat de către Sinele intelectual, atunci cînd [omul] își dă ultima suflare.

36. Cînd îl ajunge slăbiciunea, cînd îl cuprinde slăbiciunea de bătrînețe sau de boală, așa cum se desprinde din codiță fructul de mango, de *udumbara* sau de *pippala*, la fel se desprinde de mădulele Spiritul (*puruṣa*) acesta, întorcîndu-se

în grabă pe drumul înapoi, înapoi la matcă, anume spre suflul vieții (*prāṇa*).

37. Așa cum nobilii, judecătorii, scutierii și căpeteniile satelor îl întâmpină cu bucate, băuturi și locuințe pe regele care vine, [spunînd]: «Iată-l, vine, se apropie!», astfel îl întâmpină toate ființele (*bhūta*) pe cel care știe astfel, [spunînd] «Iată, *Brahman* vine, se apropie!»

38. Așa cum nobilii, judecătorii, scutierii și căpeteniile satelor fac alai în jurul regelui dornic de plecare, astfel fac alai în clipa din urmă toate suflurile (*prāṇa*) în jurul Sinelei (*ātman*), atunci cînd [omul] își dă ultima suflare²⁴³.

Brāhmaṇa IV

1. „Cînd Sinele (*ātman*), căzînd în neputință, cade parcă în nesimțire, atunci suflurile (*prāṇa*) se adună în jurul său. Culegînd crîmpeie de văpaie, el se retrage în inimă. Cînd omul (*puruṣa*) din ochi se întoarce în partea cealaltă, atunci el nu mai deosebește formele.

2. Se spune: «S-a unificat, nu mai vede.» Se spune: «S-a unificat, nu mai miroase.» Se spune: «S-a unificat, nu mai gustă.» Se spune: «S-a unificat, nu mai vorbește.» Se spune: «S-a unificat, nu mai aude.» Se spune: «S-a unificat, nu mai gîndește.» Se spune: «S-a unificat, nu mai pipăie.» Se spune: «S-a unificat, nu mai cunoaște.» Atunci virful inimii sale începe a străluci. În strălucirea aceasta, Sinele iese prin ochi, prin creștet sau prin alte părți ale trupului. Plecînd, el este urmat de către suflu; urmîndu-l, suflul este urmat de către toate suflurile. Este înzestrat cu cunoaștere (*viññāna*), iar drumul pe care-l urmează este înzestrat cu cunoaștere. Știința și fapta se agață de el, ca și amintirea²⁴⁴.

3. Precum o omidă, ajungînd la virful firului de iarbă, se opintește, înaintînd mai departe, tot astfel Sinele, lepădîndu-se de trup și alungînd neștiința, se opintește, înaintînd mai departe.

4. Precum o meșteră în broderii, folosind firele de la o broderie, coase o altă formă mai nouă și mai frumoasă, tot astfel Sinele (*ātman*), lepădîndu-se de trup și alungînd neștiința, își făurește o altă formă mai nouă și mai frumoasă, de străbun, de *Gandharva*, de zeu, de *Prajāpati*, de *Brahman* sau de alte ființe (*bhūta*).

5. Într-adevăr, *Brahman* este Sinele acesta alcătuit din cunoaștere (*viññāna*), din gând (*manas*), din suflu (*prāṇa*), din văz, din auz, din pământ, din apă, din aer (*vāyu*), din spațiu, din foc, din ne-foc, din dorință, din ne-dorință, din minie, din ne-minie, din Lege (*dharma*), din Ne-lege (*a-dharma*), din Totul. Iar «alcătuit din ceva sau altceva» înseamnă că este pe potriva faptei și purtării sale: bun este făptuitorul de bine, rău este făptuitorul de rău; curat este prin fapta curată și rău prin cea rea. Se mai spune: «Omul (*puruṣa*) este rodul dorinței»: precum îi este dorința, astfel îi este și strădania; precum îi este strădania, astfel și fapta ce făptuiește; fapta ce făptuiește este și cea din care se înfruptă ²⁴⁵.

6. Despre aceasta sînt și versurile:

«Acolo merge înlănțuitul o dată cu fapta (*karman*)

Unde Semnul ²⁴⁶, gândul (*manas*) îi este ținut.

Dîndu-i de capăt faptei,

Oripecare o făptuiește el aici,

Din acea lume se înapoiază

În astă lume, întru faptă.»

Astfel [despre] cel ce dorește. Iar [despre] cel ce nu dorește — fără dorință, slobod de dorință, cu dorința împlinită, cu dorința întru Sine (*ātman*) —, pe el nu-l părăsesc suflurile (*prāṇa*); fiind însuși *Brahman*, pătrunde în *Brahman*.

7. Despre aceasta sînt și versurile:

«Cînd se desprind toate dorințele

Cele cuibărite în inima sa;

Atunci muritorul nemuritor devine;

De aici se-mpărtășește din *Brahman* »²⁴⁷.

Așa cum zace o piele moartă de șarpe, lepădată pe un mușuroi, la fel zace și trupul acesta. Iar suflul vieții (*prāṇa*) cel netru-pesc și nemuritor este însuși *Brahman*, însăși văpaia, împă-rate.” — „Iată, preacinstite, eu îți dau o mie [de vaci]”, a spus Janaka din Videha.

8. — „Despre aceasta sînt și versurile :

«Un drum îngust se-așterne din vechime;

M-a întîlnit, eu însumi l-am găsit.

Pe el merg înțelepții știutori de *Brahman*

Slobozi, mai sus, spre lumea cerului.

9. De-a lungul lui — se spune — este alb și-albastru, Galben, verde precum și roșu.

Drumul acesta fu găsit prin *Brahman*;

Îl urmează știutorul lui *Brahman*, cuvios și-nvăpăiat. ²⁴⁸

10. Intră în bezna oarbă
Cei care cinstesc neștiința;
În și mai mare beznă aceia
Mulțumiți cu știința.
11. Posomorite se numesc lumile
Învăluite în bezna oarbă;
Murind, spre ele se îndreaptă
Neștiutorii, oamenii neghiobi.
12. Dacă omul (*puruṣa*) și-ar cunoaște
Sinele (*ātman*) [gîndind]: Eu sînt acesta,
Ce năzuind și de-al cui drag
Ar pătimi cu trupul împreună?²⁴⁹
13. Cel ce, pătruns în trupeasca văgăună,
Găsindu-l, s-a deșteptat întru Sine (*ātman*),
E atotcreator, căci el e creatorul Totului;
A sa e lumea, iar el e lumea însăși²⁵⁰.
14. Aflîndu-ne aici, noi știm aceasta;
Altminteri, a nu ști e mare năpastă.
Cei care știu aceasta devin nemuritori,
Iar ceilalți se aleg numai cu nenorocul.
15. Atunci cînd ai dat cu privirea
De-a dreptul peste Sinele (*ātman*) divin,
Stăpînul trecutului și-al viitorului,
Nu te mai sature de acesta.
16. Pe cel după care anul
Se deapănă în zile,
Zei drept lumină a luminilor
Îl cinstesc, drept viață fără moarte.
17. Pe cel care-i temei tuturor cinci
Celor cinci neamuri și spațiului,
Pe-acesta îl socotesc Sinele (*ātman*),
Știindu-l eu, nemuritorul, pe *Brahman* cel nemuritor.
18. Cei care știu suflul suflului (*prāṇa*),
Văzul văzului și auzul auzului,
Precum și gîndul gîndului (*manas*),
L-au recunoscut pe *Brahman* străvechiul, cel
dintru-nceput.
19. Numai cu gîndul (*manas*) trebuie privit;
Aici nimic nu este felurit.
Petrece din moarte în moarte
Cel care vede parcă feluritul.

20. Numai drept unul trebuie privit.
 Cel netrecător și trainic;
 Neprihănit, întrecînd spațiul,
 Nenăscut este Sinele (*ātman*), mare și trainic.
21. Pe-acesta pricepîndu-l, înțelept,
 Cunoașterea (*prajñā*) săvîrșeasc-o brahmanul.
 Să nu cugete la vorbe multe,
 Căci sînt istovire Cuvîntului (*vāc*)».
22. Într-adevăr, acesta e marele și nenăscutul Sine (*ātman*) care se manifestă în rîndul suflurilor (*prāṇa*) drept cunoaștere (*viṣṇāna*). În spațiul dinlăuntrul inimii odihnește el, cîrmuitorul Totului, stăpînul Totului și domnul Totului. Nu crește prin fapta bună, nici nu scade prin cea rea. El este atotstăpînitorul, domnul ființelor (*bhūta*), oblăduitorul ființelor. El este zăgazul ce desparte lumile, spre a nu se contopi²⁵¹. Brahmanii caută să-l știe prin studiul *Vedelor*, prin sacrificiu, pomeni, asceză (*tapas*) și post. Numai știindu-l devii schimnic (*muni*). Către el pribegesc pribegii, căutîndu-și un loc în lume. Știind aceasta, cei vechi nu-și doreau odrasle. [Ei spuneau:] «Ce vom face cu odraslele, cînd ale noastre sînt Sinele (*ātman*) acesta și lumea?» Desprinzîndu-se de dorul feciorilor, de dorul averilor și de dorul lumii, ei duceau viață de cerșetori. Căci dorul de feciori este dor de averi și dorul de averi este dor de lume; căci doruri sînt și unul și altul²⁵². Despre Sinele (*ātman*) acesta [se spune] numai «Nu, nu» (*neti, neti*): de neapucat, căci nu este apucat; de nenimicit, căci nu este nimicit; fără legături, căci nu se leagă [de nimic]; neînlănțuit, nu tremură și nu este vătămat. Pe el nu-l biruie [gîndul] că de aceea a făcut răul sau că de aceea a făcut binele; dimpotrivă, el le biruie pe acestea amîndouă. Făptuirea și nefăptuirea nu-l chinuie.

23. Despre aceasta se vorbește și în strofa (*rc*):

«Iată veșnica măreție a brahmanului:
 Prin faptă nu sporește, nici nu scade.
 Să i se dea de urmă; cine-l află
 Nu e mînjit de fapta rea.»

De aceea, astfel-știutorul, fiind împăcat, potolit, liniștit, răbdător și concentrat, vede Sinele (*ātman*) în sine (*ātman*) însuși, vede Sinele ca Totul. Răul nu-l biruie, iar el biruie tot răul. Răul nu-l pîrjolește, iar el pîrjolește tot răul. Brahmanul este fără de rău, fără de prihană, fără de îndoială.

Iată lumea lui *Brahman*, împărate. Ai fost îndrumat spre ea." Așa a vorbit Yājñavalkya. — „Iată, preacinstite, eu ți-i dau pe cei din Videha, ba și pe mine însumi, ca supuși.”

24. Într-adevăr, acesta e marele și nenăscutul Sine, mîncătorul hranei și dătătorul belșugului. Dobîndește belșugul, cel care știe astfel.

25. Într-adevăr, acesta e marele și nenăscutul Sine, cel fără bătrînețe, fără moarte, nemuritor și netemător; el este *Brahman*. Într-adevăr, netemător este *Brahman*. Devine însuși netemătorul *Brahman*, cel care știe astfel.

Brāhmaṇa V 253

1. Yājñavalkya avea pe atunci două soții: pe Maitreyī și pe Kātyāyanī. Dintre ele, Maitreyī era pricepută în cele sfinte (*brahman*), pe cînd Kātyāyanī avea doar minte de femeie. Yājñavalkya se pregătea pentru un nou fel de viață.

2. „Maitreyī — a spus Yājñavalkya —, curînd voi pleca din starea aceasta în pribegie. Haide să fac o împărțeață între tine și Kātyāyanī!”

3. Maitreyī a spus: „De-ar fi al meu, preafericitule, întreg pămîntul plin de averi, oare aș fi nemuritoare prin aceasta, sau nu?” — „Nu — a răspuns Yājñavalkya —. Precum viața bogăților, astfel ar fi și viața ta. Dar speranță de nemurire prin avere nu există”.

4. Maitreyī a spus: „Ce să fac eu cu ceva prin care nu pot fi nemuritoare? Ceea ce știi, fericitule, spune-mi și mie!”

5. Yājñavalkya a răspuns: „Mult fiindu-ne drag, domniță, tu ne-ai sporit dragostea. Hai prin urmare! Îți voi desluși toate acestea. Dar ia aminte bine la lămuririle mele!”

6. El a spus: „Într-adevăr, nu din iubire pentru soț este drag soțul, ci din iubire pentru Sine (*ātman*) este drag soțul. Într-adevăr, nu din iubire pentru soție este dragă soția, ci din iubire pentru Sine este dragă soția. Într-adevăr, nu din iubire pentru copii sînt dragi copiii, ci din iubire pentru Sine sînt dragi copiii. Într-adevăr, nu din iubire pentru avere este dragă averea, ci din iubire pentru Sine este dragă averea. Într-adevăr, nu din iubire pentru vite sînt dragi vitele, ci din iubire pentru Sine sînt dragi vitele. Într-adevăr, nu din iubire pentru sfințenie (*brahman*) este dragă sfințenia, ci din iubire pentru Sine este dragă sfințenia. Într-adevăr, nu

din iubire pentru domnie (*kṣatra*) este dragă domnia, ci din iubire pentru Sine este dragă domnia. Într-adevăr, nu din iubire pentru lumi sînt dragi lumile, ci din iubire pentru Sine sînt dragi lumile. Într-adevăr, nu din iubire pentru zei sînt dragi zeii, ci din iubire pentru Sine sînt dragi zeii. Într-adevăr, nu din iubire pentru *Vede* sînt dragi *Vedele*, ci din iubire pentru Sine sînt dragi *Vedele*. Într-adevăr, nu din iubire pentru ființe (*bhūta*) sînt dragi ființele, ci din iubire pentru Sine sînt dragi ființele. Într-adevăr, nu din iubire pentru Tot este drag Totul, ci din iubire pentru Sine este drag Totul. Într-adevăr, Sinele trebuie privit, ascultat, gîndit și luat aminte bine Maitreyī. De bună seamă, Sinele fiind privit, ascultat, gîndit și cunoscut, este știut Totul.

7. Sfințenia l-a dat deoparte pe cel care află sfințenia în afara Sinelui. Domnia l-a dat deoparte pe cel care află domnia în afara Sinelui. Lumile l-au dat deoparte pe cel care află lumile în afara Sinelui. Zeii l-au dat deoparte pe cel care află zeii în afara Sinelui. *Vedele* l-au dat deoparte pe cel care află *Vedele* în afara Sinelui. Ființele l-au dat deoparte pe cel care află ființele în afara Sinelui. Totul l-a dat deoparte pe cel care află Totul în afara Sinelui. Sfințenia, domnia, lumile, zeii, *Vedele*, ființele și Totul — acestea sînt Sinele.

8. Așa cum nimeni nu e în stare să prindă sunetele ieșite dintr-o toacă în care se bate, dar prinzînd toba sau pe toboșar, este prins sunetul;

9. Așa cum nimeni nu e în stare să prindă sunetele ieșite dintr-o scoică în care se suflă, dar prinzînd scoica sau pe suflătorul în scoică, este prins sunetul;

10. Așa cum nimeni nu e în stare să prindă sunetele ieșite dintr-o lăută la care se cîntă, dar prinzînd lăuta sau pe cîntărețul din lăută, este prins sunetul;

11. Așa cum dintr-un foc în care se pun vreascuri umede se răspîndește fum în toate părțile, tot astfel din răsuflarea acestei mari Ființe (*bhūta*) au ieșit: *Rg-Veda*, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda*, poveștile, legendele, științele, *Upanișadele*, versurile, aforismele, lămuririle, comentariile, jertfa, ofranda, mîncarea, băutura, lumea aceasta, lumea cealaltă și toate ființele (*bhūta*). Toate acestea sînt ieșite din răsuflarea ei.

12. Așa cum oceanul este răspîntia tuturor apelor, pielea este răspîntia tuturor atingerilor, nările sînt răspîntia tuturor mirosurilor, limba este răspîntia tuturor gusturilor, ochiul

este răspîntia tuturor formelor, urechea este răspîntia tuturor sunetelor, gîndul (*manas*) este răspîntia tuturor reprezentărilor (*saṅkalpa*), inima este răspîntia tuturor științelor, mîinile sînt răspîntia tuturor faptelor (*karman*), partea de jos este răspîntia tuturor plăcerilor, dosul este răspîntia tuturor excrețiilor, picioarele sînt răspîntia tuturor drumurilor și glasul (*vāc*) este răspîntia tuturor *Vedelor*.

13. Așa cum o bucată de sare, fără lăuntru și fără afară, este pe de-a-ntregul numai gust, în același fel Sinele acesta, fără lăuntru și fără afară, este pe de-a-ntregul numai cunoaștere²⁵⁴. Ivindu-se din elementele (*bhūta*) acestea, cu ele piere dimpreună. După moarte nu există conștiință, așa spun eu." Astfel vorbi Yājñavalkya.

14. Maitreyī a spus: „M-ai adus în culmea uluirii, fericite! Pe acesta eu nu-l înțeleg." El a răspuns: „Eu nu spun, vezi bine, nimic uluitor. Nepieritor este Sinele, cu însușirea de a nu fi stîrpit.

15. Cînd pare că există dualitate, atunci unul îl vede pe celălalt, unul îl miroase pe celălalt, unul îl gustă pe celălalt, unul îi vorbește celuiilalt, unul îl aude pe celălalt, unul se gîndește la celălalt, unul îl pipăie pe celălalt, unul îl cunoaște pe celălalt. Dar cînd totul a devenit una cu Sinele său, atunci cu ce și pe cine să vadă, cu ce și pe cine să miroasă, cu ce și pe cine să guste, cu ce și cui să vorbească, cu ce și pe cine să audă, cu ce și la cine să se gîndească, cu ce și pe cine să pipăie, cu ce și pe cine să cunoască? Cu ce să-l cunoască pe cel cu care cunoaște totul? Despre Sinele (*ātman*) acesta [se spune] numai «Nu, nu» (*neti, neti*): de neapucat, căci nu este apucat; de nenimicit, căci nu este nimicit; fără legături, căci nu se leagă [de nimic]; neînlănțuit, nu tremură și nu este vătămat. Cu ce oare să-l cunoască pe cunoscător? A ta e-nvățătura rostită astfel, Maitreyī; de bună seamă, într-atît este nemurirea." Vorbînd astfel, Yājñavalkya s-a depărtat.

Brāhmaṇa VI

1. Iar acum, genealogia:

Pautimāṣya
Gaupavana
Pautimāṣya
Gaupavana
Kauśika

de la Gaupavana,
de la Pautimāṣya,
de la Gaupavana,
de la Kauśika,
de la Kaundinya

Kauṇḍinya
Śāṇḍilya
Gautama

de la Śāṇḍilya,
de la Kauśika și de la
Gautama,

2.

Āgniveśya
Gārgya
Gārgya
Gautama
Saitava
Pārāśaryāyaṇa
Gārgyāyaṇa
Uddālakāyana
Jābālāyana
Mādhyandināyana
Saukarāyaṇa
Kāśāyaṇa
Sāyakāyana
Kauśikāyani

de la Āgniveśya,
de la Gārgya,
de la Gārgya,
de la Gautama,
de la Saitava,
de la Pārāśaryāyaṇa,
de la Gārgyāyaṇa,
de la Uddālakāyana,
de la Jābālāyana,
de la Mādhyandināyana,
de la Saukarāyaṇa,
de la Kāśāyaṇa,
de la Sāyakāyana,
de la Kauśikāyani,

3.

Ghṛtakauśika
Pārāśaryāyaṇa
Pārāśarya
Jātūkarnya
Āsurāyaṇa
Traivṇi
Aupajandhani
Āsuri
Bhāradvāja
Ātreya
Māṇṭi
Gautama
Gautama
Vātsya
Śāṇḍilya
Kaiśorya Kāpya
Kumārahārīta
Gālava
Vidarbhī-Kauṇḍinya

de la Ghṛtakauśika,
de la Pārāśaryāyaṇa,
de la Pārāśarya,
de la Jātūkarnya,
de la Āsurāyaṇa și de la
Yāśka,
de la Traivṇi,
de la Aupajandhani,
de la Āsuri,
de la Bhāradvāja,
de la Ātreya,
de la Māṇṭi,
de la Gautama,
de la Gautama,
de la Vātsya,
de la Śāṇḍilya,
de la Kaiśorya Kāpya,
de la Kumārahārīta,
de la Gālava,
de la Vidarbhī-Kauṇḍinya,
de la Vatsanapāt Bābhava,

Vatsanapāt Bābhava
 Pathin Saubhara
 Ayāśya Āṅgīrasa
 Ābhūti Tvāṣṭra
 Viśvarūpa Tvāṣṭra
 Cei doi Aśvini
 Dadhyac Ātharvaṇa
 Atharvan Daiva
 Mr̥tyu Prādhvaṃsana
 Pradhvaṃsana
 Ekarṣi
 Vipracitti
 Vyāṣṭi
 Sanāru
 Sanātana
 Sanaga
 Parameṣṭhin

de la Pathin Saubhara,
 de la Ayāśya Āṅgīrasa,
 de la Ābhūti Tvāṣṭra,
 de la Viśvarūpa Tvāṣṭra,
 de la cei doi Aśvini,
 de la Dadhyac Ātharvaṇa,
 de la Atharvan Daiva,
 de la Mr̥tyu Prādhvaṃsana
 de la Pradhvaṃsana,
 de la Ekarṣi,
 de la Vipracitti,
 de la Vyāṣṭi,
 de la Sanāru,
 de la Sanātana,
 de la Sanaga,
 de la Parameṣṭhin,
 de la *Brahman*;

Brahman ființează prin sine însuși. Închinare lui *Brahman* !

Brāhmaṇa I

1. Plin e Acela, plin e Acesta,
Plinul din plin răsare;
Plinului plinul luindu-l,
Plinul e cel ce rămîne²⁵⁶.

„*Brahman* este golul (*kha*), golul cel dintru început, golul cel cu aer (*vāyu*)“. Așa a spus Kauravyāyaṇīputra²⁵⁷. Aceasta e știința sfântă (*veda*), iar brahmanii știu. Datorită ei se știe ceea ce trebuie știut.

Brāhmaṇa II

1. Fiii de trei feluri ai lui Prajāpati — zei, oameni și demoni — își făceau ucenicia în cele sfinte ²⁵⁸ (*brahmacarya*) la tatăl lor Prajāpati. Încheindu-și ucenicia, zeii au spus: „Vorbește-ne, preafericitele!“ El a rostit silaba „*da*“ [și i-a întrebat]: „Ați priceput?“ — „Am priceput — au răspuns ei —, ne-ai spus: Îmblânziți-vă (*dāmyata*)!“ — „Așa este — a spus el —, ați priceput.“

2. Atunci oamenii i-au spus: „Vorbește-ne, preafericitele!“ El a rostit tot silaba „*da*“ [și i-a întrebat]: „Ați priceput?“ — „Am priceput — au răspuns ei —, ne-ai spus: Dăruiți (*datta*)!“ — „Așa este — a spus el —, ați priceput.“

3. Atunci demonii i-au spus: „Vorbește-ne, preafericitele!“ El a rostit tot silaba „*da*“ [și i-a întrebat]: „Ați priceput?“ — „Am priceput — au răspuns ei —, ne-ai spus: Fiți milostivi (*dayadhvam*)!“ — „Așa este — a spus el —, ați priceput.“ Tot astfel îngînă și glasul (*vāc*) zeiesc, tunetul: „*da, da, da*: îmblânziți-vă, dăruiți, fiți milostivi (*dāmyata, datta, dayadhvam*)!“ — Să se stăruiască în treimea aceasta: blîndețe, dărnicie și milostenie.

Brāhmaṇa III

1. Inimă (*hṛdayam*) este Prajāpati, este Brahman, este Totul. Ea are trei silabe: *hṛ-da-yam*. *Hṛ* este o silabă; și rudele și străinii îi aduc [plocoane] celui care știe astfel. *Da* este o silabă; și rudele și străinii îi dăruiesc celui care știe astfel. *Yam* este o silabă; merge în lumea cerului cel care știe astfel²⁵⁹.

Brāhmaṇa IV

1. Într-adevăr, Acesta era Acesta, iar Celălalt tot Acesta²⁶⁰, adică Realul (*satya*). Cel care știe această mare minunăție, întâia născută, [precum și] că *Brahman* este Realul, cucerește lumile. Poate fi oare cucerit tocmai acela care știe astfel această mare minunăție, întâia născută, [precum și] că *Brahman* este Realul? Căci *Brahman* este cu adevărat Realul.

Brāhmaṇa V

1. La început Acesta era numai apă²⁶¹. Apa a zămislit Realul, Realul pe *Brahman*, *Brahman* pe Prajāpati și Prajāpati pe zei. Zeii meditează numai asupra Realului. El are trei silabe: *sa-ti-yam*. *Sa* este o silabă, *ti* este o silabă și *yam* este o silabă. În întâia și în ultima silabă se află Realul, iar la mijloc neadevărul (*anṛta*). Neadevărul acesta, înconjurat din amindouă părțile de către Real, se prefăce și el în Real. Neadevărul nu-l vatămă pe cel care știe astfel.

2. Ceea ce este Realul este și soarele. Omul (*puruṣa*) acela din discul [solar] și omul acesta din ochiul drept se-ntemeiază amindoi unul pe altul²⁶². Acela se-ntemeiază pe acesta datorită razelor; acesta se-ntemeiază pe acela datorită suflurilor (*prāṇa*). Atunci când este gata de plecare, el vede discul curățat [de raze]. Razele nu mai vin pînă la el²⁶³.

3. Omul acela din discul [solar] îl are pe „*bhūr*”²⁶⁴ drept cap: unul este capul, una e și silaba aceasta; pe „*bhuvas*” drept brațe: două sînt brațele, două sînt și silabele acestea; pe „*suar*” drept picioare: două sînt picioarele, două sînt și silabele acestea. Numele său de taină (*uṇiṣad*) este „*Zi*” (*ahar*). Ucide răul și îl alungă cel care știe astfel.

4. Omul acesta din ochiul drept îl are pe „bhūr” drept cap: unul este capul, una e și silaba aceasta; pe „bhuvā” drept brațe: două sînt brațele, două sînt și silabele acestea; pe „svar” drept picioare: două sînt picioarele, două sînt și silabele acestea. Numele său de taină (*upaniṣad*) este „Eu” (*aḥam*). Ucide răul și îl alungă cel care știe astfel.

Brāhmaṇa VI

1. Omul (*puruṣa*) acesta care are gîndul (*manas*) ca alcătuire și lumina ca realitate (*satya*) este înlăuntrul inimii asemenea bobului de orez sau de orz. El e stăpînitorul Totului, domnul Totului; el cîrmuiește Tot ceea ce există.

Brāhmaṇa VII

1. Se spune că *Brahman* este fulgerul. [El se numește] fulger de la dezlegare și-l dezleagă de rău pe acela care știe astfel că *Brahman* este fulgerul²⁶⁵. Căci *Brahman* este cu adevărat fulgerul.

Brāhmaṇa VIII

1. Să se mediteze la Cuvînt (*vāc*) ca fiind o vacă. Ea are patru ugere: „*svāhā*”, „*vaṣaṭ*”, „*hanta*” și „*svadhā*”²⁶⁶. Zeii își trag viața din două ugere ale sale: din „*svāhā*” și din „*vaṣaṭ*”; oamenii din „*hanta*”, iar străbunii din „*svadhā*”. Suflul (*prāṇa*) este taurul ei, iar gîndul (*manas*) vițelul²⁶⁷.

Brāhmaṇa IX

1. Focul *Vaiśvānara*²⁶⁸ este cel dinlăuntrul omului (*puruṣa*), cel prin care se mistuie hrana care se mănîncă. Al său este zgomotul pe care-l auzi, astupîndu-ți urechile așa. Iar cînd ești gata de plecare, nu mai auzi zgomotul acesta.

Brāhmaṇa X

1. Într-adevăr, cînd omul (*puruṣa*) pleacă din astă lume, el ajunge în aer (*vāyu*), iar acesta i se deschide atunci cît lărgimea unei roți de car. Pe aici el urcă mai sus. Ajunge la

soare, iar acesta i se deschide atunci cît lărgimea unei darabane. Pe aici el urcă mai sus. Ajunge la lună, iar aceasta i se deschide atunci cît lărgimea unei tobe. Pe aici el urcă mai sus. Ajunge în lumea fără de arșiță și fără de ger. Aici locuiește ani veșnici.

Brāhmaṇa XI

1. Într-adevăr, asceza (*tapas*) supremă este a fi chinuit de boală. Însăși lumea supremă o cucerește cel care știe astfel. Într-adevăr, asceza supremă este cînd mortul e dus în pădure. Însăși lumea supremă o cucerește cel care știe astfel. Într-adevăr, asceza supremă este cînd mortul e pus pe foc. Însăși lumea supremă o cucerește cel care știe astfel.

Brāhmaṇa XII

1. Unii spun că *Brahman* este hrana. Nu este așa: hrana se strică în lipsa suflului (*prāṇa*) Alții spun că *Brahman* este suflul. Nu este așa: suflul se sleiește în lipsa hranei. Dar aceste două zeități, devenind una și aceeași, ating desăvîrșirea. Despre aceasta i-a vorbit odată și Prātrda²⁶⁹ tatălui său: „Pot să-i fac vreun bine celui ce știe astfel, sau pot să-i fac vreun rău?” Acesta i-a răspuns [cu un semn] din mînă: „Nu, Prātrda; cine oare, devenind unul și același cu ele două, atinge desăvîrșirea?” Și i-a mai spus: „Vi.” Într-adevăr, *vi* este hrana, căci în hrană sînt adăpostite toate ființele (*bhūta*). [Și i-a mai spus:] „Ram.” Într-adevăr, *ram* este suflul (*prāṇa*), căci de suflu se bucură toate ființele²⁷⁰. Într-adevăr, toate ființele se adăpostesc la el și toate ființele se bucură de cel care știe astfel.

Brāhmaṇa XIII

1. Recitarea (*uktha*): într-adevăr, recitarea este suflul (*prāṇa*), căci suflul susține Totul. Din el se ivește un fecior știind recitarea, ajunge alături de recitare și la un loc cu ea cel care știe astfel.

2. Formula sacrificială: într-adevăr, formula sacrificială este suflul, căci în suflu se unesc toate ființele (*bhūta*). Pentru întiietatea lui se unesc toate ființele, ajunge alături de formula sacrificială și la un loc cu ea cel care știe astfel.

3. Melodia: într-adevăr, melodia este suflul, căci în suflu se întîlnesc toate ființele. Întîietății sale îi slujesc, întîlnindu-se, toate ființele, ajunge alături de melodie și la un loc cu ea cel care știe astfel.

4. Domnia: într-adevăr, domnia este suflul, căci domnia este, cu adevărat, suflul. Suflul îl ocrotește de răni, dobîndește o domnie netăgăduită, ajunge alături de domnie și la un loc cu ea cel care știe astfel²⁷¹.

Brāhmaṇa XIV

1. „Pămînt, văzduh, cer“ (*bhūmis, antarikṣam, diaus*), sînt opt silabe, iar un picior al [strofei] *gāyatrī*²⁷² are tot opt silabe; el îi este egal cu acestea. Cît de mult cuprind cele trei lumi, tot atît cîștigă și cel care știe astfel piciorul acesta al ei.

2. „Versuri, formule sacrificiale, melodii“ (*ṛcas, yajūṃṣi, samāni*), sînt opt silabe, iar un picior al [strofei] *gāyatrī* are tot opt silabe; el îi este egal cu acestea. Cît de mare este întreita știință, tot atît cîștigă și cel care știe astfel piciorul acesta al ei.

3. „Suflu expirator, suflu inspirator, suflu răspîdit“ (*prāṇas, apāṇas, viānas*), sînt opt silabe, iar un picior al [strofei] *gāyatrī* are tot opt silabe; el îi este egal cu acestea. Cît de mare este [lumea] cea însuflețită, tot atît cîștigă și cel care știe astfel piciorul acesta al ei. Iar al Patrulea (*turīya*)²⁷³ picior al ei, mîndru la vedere, este cel care dogorește dincolo de spațiu. Într-adevăr, al Patrulea este cel care vine în al patrulea rînd. [I se spune] „piciorul cel mîndru la vedere“ deoarece el pare a fi la vedere, și „cel de dincolo de spațiu“ deoarece el dogorește cu mult deasupra întregului spațiu. Tot astfel dogorește cu frumusețe și glorie cel care știe astfel piciorul acesta al ei.

4. Această [strofă] *gāyatrī* se-ntemeiază pe al Patrulea picior, cel mîndru la vedere, de dincolo de spațiu. Cît despre acesta, el se-ntemeiază pe Real (*satya*). Într-adevăr, Realul este văzul, căci Realul este, cu adevărat, văzul. De aceea, dacă tocmai ar veni doi care se ceartă [spunînd]: „Eu am văzut — Eu am auzit“, să-l credem numai pe cel care spune: „Eu am văzut.“ Cît despre Real, el se-ntemeiază pe putere. Într-adevăr, puterea este suflul (*prāṇa*); ea se-ntemeiază pe suflu. De aceea se spune că puterea este mai tare decît Realul. Acesta e deci temeiul [strofei] *gāyatrī*, în privința Sinelui

(*adhy-ātmam*). Iar ea este ocrotitoarea rubedeniilor. Într-adevăr, rubedeniile sînt suflurile. Este deci ocrotitoarea suflurilor. Pentru că este ocrotitoarea rubedeniilor, de aceea se numește *gāyatrī*²⁷⁴. Ea este aceeași cu [strofa] *sāvitrī*²⁷⁵ pe care o recită [învățătorul]. El ocrotește suflurile aceleia pentru care recită.

5. Unii recită această *sāvitrī* ca *anuṣṭubh*²⁷⁶ [spunînd]: „*Anuṣṭubh* este Cuvîntul (*vāc*); recităm deci Cuvîntul.“ Să nu facă așa. S-o recite pe *sāvitrī* numai ca *gāyatrī*. Într-adevăr, chiar dacă cel astfel-știutor pare să-și însușească multe, acestea tot nu prețuiesc cît un singur picior al [strofei] *gāyatrī*.

6. Acela care și-ar însuși cele trei lumi pline [de comori], acela ar dobîndi întîiul ei picior. Iar cel care și-ar însuși tot atît cît este de mare întreita știință, acela ar dobîndi al doilea picior al ei. Iar cel care și-ar însuși tot atît cît este de mare [lumea] cea însuflețită, acela ar dobîndi al treilea picior al ei. Însă al Patrulea picior al ei, cel mîndru la vedere, cel care dogorește dincolo de spațiu, nu poate fi dobîndit de către nimeni. De unde oare să-și însușească atît de mult?

7. Iată adorația ei: „*Gāyatrī*, tu ai unul, două, trei, patru picioare. Nu ai nici un picior, căci nu umbli. Închinare celui de-al Patrulea picior al tău, celui mîndru la vedere, celui de dincolo de spațiu. [Lucrul] acela să nu-l capete [omul] acela“ — pe care-l urăște, sau: „Dorința să nu i se împlinească.“ Și dorința nici nu i se împlinește celui împotriva căruia săvîrșește adorația. Sau: „De-aș căpăta eu [lucrul] acela.“

8. Într-adevăr, despre aceasta i-a vorbit și Janaka din Videha lui Buḍila Āśvatarāśvi²⁷⁷: „De vreme ce te-ai numit [singur] știutor de *gāyatrī*, atunci cum de te-ai prefăcut în elefant de povară?“ — „Pentru că nu i-am știut gura, împărate“, a răspuns el. Gura sa este focul însuși. Într-adevăr, chiar dacă se pun destul de multe [vreascuri] pe foc, totuși, el le mistuie pe toate. La fel și astfel-știutorul, chiar dacă făptuiește destul de mult rău, mestecîndu-l totuși pe tot, el devine curat, pur, fără de bătrînețe și fără de moarte.

Brāhmaṇa XV²⁷⁸

1. Cu o cupă făcută din aur
Acoperită e fața Realului (*satya*)²⁷⁹;
Înlătur-o tu, Pūṣan, ca să vadă
Cel căruia Realul îi e Legea (*dharma*).

Pūṣan, Unic Rși, Yama, Soare,
 Fiu al lui Prajāpati, împrăștie-ți razele,
 Adună-ți văpaia! Forma ta
 Cea mai frumoasă, pe-aceea o privesc.

Acela, omul (*puruṣa*) acela, eu sînt.
 Răsufletul (*vāyu*) e vînt fără de moarte²⁸⁰,
 Iar trupul sfîrșește în cenușe.
 Kratu²⁸¹, amintește-ți, amintește-ți fapta!
 Kratu, amintește-ți, amintește-ți fapta!

Agni, du-ne pe calea dreaptă către propășire,
 Zeu știutor al tuturor cărărilor,
 Ferește-ne de rătăcirea păcatului,
 Să te slăvim cu vorbe-mbelșugate de-nchinare!

CARTEA A ȘASEA²⁸²

Brāhmaṇa I

1. Într-adevăr, cine-l știe pe cel mai mare și cel mai bun este cel mai mare și cel mai bun dintre ai săi. Suflul (*prāṇa*) este cel mai mare și cel mai bun. Cel mai mare și cel mai bun dintre ai săi, precum și dintre oricine vrea el să fie, este cel care știe astfel.
2. Într-adevăr, cine-l știe pe cel mai bogat este cel mai bogat dintre ai săi. Glasul (*vāc*) este cel mai bogat. Cel mai bogat dintre ai săi, precum și dintre oricine vrea el să fie, este cel care știe astfel.
3. Într-adevăr, cine știe temeiul are temei pe loc neted, are temei pe loc povîrnit. Văzul este temeiul, căci datorită văzului ai temei atît pe loc neted cît și pe loc povîrnit. Are temei pe loc neted, are temei pe loc povîrnit cel care știe astfel.
4. Într-adevăr, cui știe împlinirea i se împlinește orice dorință dorește. Auzul este împlinirea, căci în auz ating împlinirea toate *Vedele*. I se împlinește orice dorință dorește celui care știe astfel.
5. Într-adevăr, la cine știe popasul este popasul alor săi, popasul oamenilor. Gîndul (*manas*) este popasul. Popasul alor săi și popasul oamenilor este la cel care știe astfel.
6. Într-adevăr, cui știe odrăslirea i se înmulțesc odraslele și vitele. Sămînța este odrăslirea. I se înmulțesc odraslele și vitele celui care știe astfel.
7. Sfădindu-se pentru întîietate, suflurile (*prāṇa*) s-au dus la *Brahman* și i-au spus: „Cine este cel mai de seamă dintre noi?” El a răspuns: „Cel a cărui plecare e socotită mai rea pentru trup, acela este cel mai de seamă dintre voi.”

8. Glasul (*vāc*) a plecat. Lipsind un an și întorcîndu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” Celelalte au răspuns: „Ca mușii: fără să vorbim cu glasul, răsuflînd cu suflul, văzînd cu văzul, auzind cu auzul, dîndu-ne seama cu gîndul și înmulțindu-ne prin sămînță; așa am trăit.” Și glasul și-a luat locul.

9. Văzul a plecat. Lipsind un an și întorcîndu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” Celelalte au răspuns: „Ca orbii: fără să vedem cu văzul, răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, auzind cu auzul, dîndu-ne seama cu gîndul și înmulțindu-ne prin sămînță; așa am trăit.” Și văzul și-a luat locul.

10. Auzul a plecat. Lipsind un an și întorcîndu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” Celelalte au răspuns: „Ca surzii: fără să auzim cu auzul, răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, văzînd cu văzul, dîndu-ne seama cu gîndul și înmulțindu-ne prin sămînță; așa am trăit.” Și auzul și-a luat locul.

11. Gîndul (*manas*) a plecat. Lipsind un an și întorcîndu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” Celelalte au răspuns: „Ca neghiobii: fără să ne dăm seama cu gîndul, răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, văzînd cu văzul, auzind cu auzul și înmulțindu-ne prin sămînță; așa am trăit.” Și gîndul și-a luat locul.

12. Sămînța a plecat. Lipsind un an și întorcîndu-se, ea a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” Celelalte au răspuns: „Ca neputincioșii: fără să ne înmulțim prin sămînță, răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, văzînd cu văzul, auzind cu auzul și dîndu-ne seama cu gîndul; așa am trăit.” Și sămînța și-a luat locul.

13. Dînd atunci să plece, suflul a tîrît cu sine celelalte sufluri, întocmai ca un mare bidiviu de la Sindhu care ar tîrî cu sine pripoanele. Ele au spus: „Nu pleca, preacinstite! Nu vom putea trăi fără tine.” — „De sînt eu acela, răsplățiți-mă!” — „Fie”.

14. Glasul (*vāc*) a spus: „Dacă eu sînt cu adevărat cel mai bogat, tu-mi ești cel mai bogat.” — „Dacă eu sînt cu adevărat temeiul, tu-mi ești temeiul”, [a spus] văzul. „Dacă eu sînt cu adevărat împlinirea, tu-mi ești împlinirea”, [a spus] auzul. „Dacă eu sînt cu adevărat popasul, tu-mi ești popasul”, [a spus] gîndul (*manas*). „Dacă eu sînt cu adevărat odrăslirea, tu-mi ești odrăslirea”, [a spus] sămînța. — „De sînt eu acela, care mi-e hrana și care mi-e veșmîntul?” — „Tot ce există, pînă la cîini, pînă la viermi, pînă la gîze și fluturi,

este hrana ta, iar apa veșmîntul." Într-adevăr, nici o hrană nu este de nemîncat, nici o hrană nu este de neprimut pentru cel care știe astfel hrana (*anna*) răsuflării (*ana*). Știind aceasta, cei care au ascultat Revelația (*śrotriya*) își clătesc gura înainte de a mânca ; și-o clătesc și după ce au mâncat ; ei cred că acoperă astfel goliciunea răsuflării.

Brāhmaṇa II

1. Într-adevăr, Śvetaketu fiul lui Āruṇi a venit la sfatul neamului Pañcāla. El a venit la Jaivali Pravāhaṇa cel înconjurat de slugi. Privindu-l, acesta i-a vorbit : „Copile !” — „Măria ta !”, a răspuns el. — „Ai primit oare învățătură de la tatăl tău !?” — „Da”, a spus el.

2. — „Știi cum se duc, pierind, ființele (*bhūta*) pe căi deosebite ?” — „Nu”, a spus el — „Știi însă cum se înapoiază în astă lume ?” — „Nu”, a spus el. — „Știi însă cum de nu se umple lumea cealaltă, atît de mulți fiind cei care pier neconținut ?” — „Nu”, a spus el. — „Știi însă după al cîtelea prinos apele, prinzînd glas omenesc, se scoală și vorbesc ?” — „Nu”, a spus el. — „Știi însă intrarea pe drumul care duce la zei sau pe cel care duce la străbuni, în urma căror fapte se intră pe drumul care duce la zei sau pe cel care duce la străbuni ? Căci noi înșine am ascultat spusa lui Țsi :

« De două căi pentru muritori
Am auzit eu : a străbunilor și-a zeilor ;
Pe ele se-ntilnește tot ce mișcă
Aici, între Tată și Mamă. »”

— „Eu nu mă pricep la nimic din acestea”, a spus el.

3. Atunci [Pravāhaṇa] l-a poftit în ospetie. Neluînd în seamă ospetia, băiatul a fugit. Mergînd la tatăl său, i-a spus :

„Iată în ce fel spuneai domnia ta că mi-am primit învățătura !”

— „Cum adică, înțeleptule ?” — „Un soi de rege mi-a pus cinci întrebări, iar eu nu mă pricep la nici una din ele !”

— „Care sînt ele ?” — „Iată-le”, și i-a înșirat începuturile.

4. El a spus : „În ce mă privește, află, băiete, că toate cîte le știu eu ți le-am spus ție. Nu mai sta ! Ne vom întoarce acolo, intrînd amîndoi ca ucenici în cele sfinte (*brahmacyā*).” — „Mergi numai domnia ta !”

Gautama s-a dus acasă la Pravāhaṇa Jaivali. Îndemnînd ușa șadă, [acesta] a cerut apă și i-a dat-o în semn de bun venit,

spunîndu-i: „Îi îngăduim cînstîtului Gautama să-și aleagă ceva!”

5. El a spus: „Primesc alegerea; deci vorba ce-ai rostit-o în fața feciorului spune-mi-o și mie!”

6. Celălalt a spus: „Într-adevăr, Gautama, lucrul ales este din rîndul celor zieiști; spune unul din cele omenești!”

7. El a spus: „Se știe că-mi prisosesc aurul, vacile și caii, slujnicele, covoarele și straiile. Măria Ta, nu fii zgîrcit cu mine la ceva mare, nesfîrșit și nemărginit!” — „Gautama, trebuie să mi-o ceri după datină!” Cu vorba: „Eu vin la domnia ta” se venea pe vremuri [în ucenicie]. Vestîndu-și venirea [în ucenicie], el a rămas.

8. Celălalt a spus: „Să nu mi-o iei în nume de rău, Gautama, nici tu și nici străbunii tăi, deoarece știința aceasta n-a mai fost împărtășită pînă acum nici unui brahman. Totuși eu ți-o voi spune ție; cine oare ți se poate împotrivi, cînd vorbești astfel?”

9. Într-adevăr, lumea cealaltă e un foc, Gautama. Soarele îi este lemnul de ars, razele fumul, ziua flacăra, zările tăciunii și între-zările scînteile. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă credința. Din ofranda adusă ia ființa regele Soma.

10. Într-adevăr, Parjanya e un foc, Gautama. Anul îi este lemnul de ars, norii fumul, fulgerul flacăra, trăsnetul tăciunii și grindina scînteile. În focul acesta zeii îl aduc drept ofrandă pe regele Soma. Din ofranda adusă ia ființa ploaia.

11. Într-adevăr, lumea aceasta e un foc, Gautama. Pămîntul îi este lemnul de ars, focul fumul, noaptea flacăra, luna tăciunii și stelele scînteile. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă ploaia. Din ofranda adusă ia ființa hrana.

12. Într-adevăr, omul (*puruṣa*) e un foc, Gautama. Gura deschisă îi este lemnul de ars, răsufierea (*prāṇa*) fumul, glasul (*vāc*) flacăra, ochiul tăciunii și urechea scînteile. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă hrana. Din ofranda adusă ia ființa sămînța.

13. Într-adevăr, femeia e un foc, Gautama. Poala îi este lemnul de ars, firele de păr fumul, vulva flacăra, împreunarea tăciunii și plăcerea scînteile. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă sămînța. Din ofranda adusă ia ființa omul (*puruṣa*). El trăiește cît trăiește, iar cînd moare,

14. Atunci este dat focului. Focul îi este foc, lemnul de ars lemn de ars, fumul fum, flacăra flacăra, tăciunii tăciuni și scînteile scînteii. În focul acesta zeii îl aduc drept ofrandă

pe om (*puruṣa*). Din ofranda adusă ia ființă un om de culoarea luminii.

15. Cei care știu astfel și aceștia care, în pădure, meditează la credință și adevăr (*satya*), trec în flacăra. Din flacăra în zi, din zi în luna crescătoare, din luna crescătoare în cele șase luni cît merge soarele spre miazănoapte, din lunile acestea în lumea zeilor, din lumea zeilor în soare și din soare în preajma fulgerului. Întîmpinîndu-i, un om (*puruṣa*) care-i făptura gîndului (*manas*) îi călăuzește pe cei din preajma fulgerului pînă în lumile lui *Brahman*. În lumile lui *Brahman* ei locuiesc dincolo de depărtări. Pentru ei nu există întoarcere înapoi.

16. Iar cei care cuceresc lumile prin sacrificiu, pomeni și asceză (*tapas*), trec în fum. Din fum în noapte, din noapte în luna descrescătoare, din luna descrescătoare în cele șase luni cît merge soarele spre miazăzi, din lunile acestea în lumea străbunilor și din lumea străbunilor în lună. Ajungînd în lună, ei se prefac în hrană. Iar acolo, întocmai ca pe regele Soma [cu vorbele]: «Umflă-te! Scazi!», la fel îi mănincă zeii și pe ei. Cînd isprăvesc și cu aceasta, atunci intră de-a dreptul în spațiu. Din spațiu în aer (*vāyu*), din aer în ploaie și din ploaie în pămînt. Ajungînd în pămînt, ei se prefac în hrană. Sînt încă o dată aduși drept ofrandă în focul omului (*puruṣa*). După aceea se nasc în focul femeii. Reinălțîndu-se către lumi, ei urmează mai departe aceeași rotire. Iar cei care nu știu aceste două drumuri devin gîze, fluturi și neamul celor ce mușcă“.

Brāhmaṇa III

1. Dacă cineva dorește să dobîndească un lucru mare, în timpul mersului [soarelui] spre miazănoapte, într-o zi prielnică din timpul creșterii lunii, după ce a ținut douăsprezece zile legămîntul (*vrata*) pentru [ceremonia] *uṣasād*, a cules într-un blid sau într-o cană [din lemn] de *udumbara* ierburi de tot felul și fructe, a măturat și a stropit de jur-împrejur, a ațîțat focul și a așternut [iarbă] în jurul lui, a pregătit untul după rînduială și a amestecat zeama sub o constelație bărbătească, aduce ofranda [spunînd]:

„Cîți zei în tine, Jātavedas,

Rănesc, pieziși,* dorințele omului,

Eu le aduc ofrandă partea cuvenită;

Ei, mulțumiți, mulțumească-mi dorințele
toate! Binecuvîntare (*svāhā*)!

Tu, cea care te pui de-a curmezișul,

[Gîndind:] « Eu sînt opreliștea »,

Suvoiul de unt topit ți-l jertfesc

Eu ție, împăciuitoareo! Binecuvîntare!"

2. [Spunînd:] „Binecuvîntare celui mai mare, binecuvîntare celui mai bun“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare suflului (*prāṇa*), binecuvîntare celui mai bogat“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare glasului (*vāc*), binecuvîntare temeiului“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare văzului, binecuvîntare împlinirii“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare auzului, binecuvîntare popasului“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare gîndului (*manas*), binecuvîntare odrăslirii“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare seminței“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă.

3. [Spunînd:] „Binecuvîntare Focului“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare lui Soma“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare Pămîntului (*bhūh svāhā*)“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare Văzduhului (*bhuvah svāhā*)“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare Cerului (*svah svāhā*)“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare Pămîntului, Văzduhului și Cerului (*bhūr bhuvah svah svāhā*)“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare sfințeniei (*brahman*)“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare domniei (*kṣatra*)“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare trecutului“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare viitorului“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare fiecăruia“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare Totului“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare lui Prajāpati“, aduce ofranda în foc, vîrsînd drojdia în zeamă.

4. Apoi o apucă [spunînd]: „Ești rătăcitorul, ești vilvătaia, ești plinul, ești neclintitul, ești singura răspintie, ești sunetul *hīn*, ești rostirea sunetului *hīn*, ești *udgītha*, ești cîntarea lui *udgītha*, ești chemarea, ești răspunsul, ești cel arzînd în umezeală, ești cel de pretutindeni, ești cel din frunte, ești hrana, ești lumina, ești sfîrșitul, ești înghițitorul.”

5. Apoi o ridică [spunînd]:

„*Āmaṃsi āmaṃhi te mahi* ²⁸³.

— El e, desigur, rege, stăpînitor și domn;

El, rege și stăpînitor, facă-mă domn!”

6. Apoi o soarbe [spunînd]:

„*Sā cugetām la strālucirea . . .* ²⁸⁴

— Cu miere curg vinturile,

Cu miere riurile, spre cel cucernic;

Ca mierea fie-ne dulci plantele! Binecuvîntare
Pămîntului!

Scumpă a divinului Savitr . . .

— Miere noaptea și aurorele,

De miere plin spațiul pămîntesc,

Miere fie-ne Cerul părinte! Binecuvîntare

Văzduhului!

Care să ne învioneze cugetele.

— De miere plin copacul,

De miere plin fie-ne soarele,

Ca mierea dulci facă-se vacile! Binecuvîntare

Cerului!

Și recită toată [strofa] *sāvitṛi* și pe toate cele despre miere [spunînd]: „De-aș fi eu însumi Totul! Binecuvîntare Pămîntului, Văzduhului și Cerului!” După ce a sorbit pentru ultima oară și s-a spălat pe mîini, se culcă în spatele focului cu capul la răsărit. De dimineață adoră soarele [spunînd]: „Ești singurul lotus al zărilor, de-aș fi eu singurul lotus al oamenilor!” După ce a făcut calea întoarsă, se așează în spatele focului, șoptind genealogia:

7. „Vorbindu-i despre [zeama] aceasta învățacelui său Yājñavalkya Vājasaneyā, Uddālaka Āruṇi a spus: «De-ar turna-o cineva chiar peste un buștean uscat, s-ar naște ramuri și ar crește frunze.»

8. Vorbindu-i despre aceasta învățăcelului său Madhuka Paiṅgya, Yājñavalkya Vājasaneyā a spus: «De-ar turna-o cineva chiar peste un buștean uscat, s-ar naște ramuri și ar crește frunze.»

9. Vorbindu-i despre aceasta învățăcelului său Cūla Bhāgavitti, Madhuka Paiṅgya a spus: «De-ar turna-o cineva chiar peste un buștean uscat, s-ar naște ramuri și ar crește frunze.»

10. Vorbindu-i despre aceasta învățăcelului său Jānaki Āyahsthūṇa, Cūla Bhāgavitti a spus: «De-ar turna-o cineva chiar peste un buștean uscat, s-ar naște ramuri și ar crește frunze.»

11. Vorbindu-i despre aceasta învățăcelului său Satyakāma al Jabālei, Jānaki Āyahsthūṇa a spus: „De-ar turna-o cineva chiar peste un buștean uscat, s-ar naște ramuri și ar crește frunze.”

12. Vorbindu-le despre aceasta învățăcelilor săi, Satyakāma al Jabālei a spus: «De-ar turna-o cineva chiar peste un buștean uscat, s-ar naște ramuri și ar crește frunze.» Să nu i se vorbească despre aceasta decât unui fiu sau unui învățcel.

13. De patru feluri sînt [lucrurile din lemn] de *udumbara*: lingura de *udumbara*, cana de *udumbara*, vreascurile de *udumbara* și cele două făcălețe de *udumbara*. De zece feluri sînt grăunțele domestice: orez, orz, susan, fasole, mei, pîrîng, grîu, linte, mazăre și mazărichē. O dată măcinate, sînt înmuiate în lapte acru, în miere și în unt topit. Se aduce ofrandă de unt.

Brāhmaṇa IV

1. Seva ființelor (*bhūta*) este pămîntul, a pămîntului apele, a apelor plantele, a plantelor florile, a florilor fructele, a fructelor omul (*puruṣa*) și a omului sămînța.

2. Prajāpati a chibzuit: „Haide să-mi făuresc un sprijin. El a creat femeia. După ce a creat-o, a meditat la ea [ca avîndu-și locul] dedesubt. De aceea, să se mediteze la femeie [ca avîndu-și locul] dedesubt. El a întins teascul de piatră pornit din trupul (*ātman*) său, și cu acesta a însămîntat-o pe ea.

3. Poala ei este altarul, firele de păr sînt iarba, pielea jgheabul pentru *soma*, iar focul aprins în mijloc pîrțile

femeiești. Cît lumea celui care aduce sacrificiul *vājapeya*, tot atît de mare este și lumea celui care face dragoste știind astfel. El își însușește fapta bună a femeilor. Cît despre cel care face dragoste neștiind aceasta, femeile își însușesc fapta lui bună.

4. Lucrul acesta îl știa și Uddālaka Āruṇi cînd spunea — lucrul acesta îl știa și Nāka Maudgalya cînd spunea — lucrul acesta îl știa și Kumārahārta cînd spunea: „Mulți muritori din neam de brahmani pleacă din astă lume lipsiți de vlagă și fără fapte bune, dacă fac dragoste neștiind aceasta.” Într-adevăr, multă sămînță se irosește atît la cel adormit cît și la cel treaz.

5. S-o atingă sau să adauge descîntecul acesta:

„Sămînța care mi s-a irosit azi pe pămînt,
Care s-a scurs în plante ori în apă,
Eu sămînța aceasta o iau înapoi;
Din nou întorcă-mi-se vlagă,
Din nou văpaia, din nou norocul;
Din nou focurile în vetrele lor
Așeze-se la locul potrivit!”

[Spunînd] așa, să o ia cu inelarul și cu degetul mare, frecîndu-se apoi între sfîrcuri sau sprîncene.

6. Iar dacă se vede pe sine (*ātman*) însuși în apă, să rostească într-acolo descîntecul acesta: „La mine văpaia, vlagă, strălucirea, avuția și fapta bună!” Într-adevăr, aceasta e Śrī între femei, pentru că s-a lepădat de straiul pătat. De aceea, apropiindu-se de cea lepădată de straiul pătat și plină de strălucire, s-o îmбие.

7. Dacă nu i se dă, n-are decît să se tocmească cu ea. Dacă tot nu i se dă, n-are decît s-o supună lovind-o cu bățul sau cu mîna [și să spună]: „Prin vlagă și strălucire îți iau strălucirea”, — și ea își pierde strălucirea.

8. Dacă i se dă [, să-i spună]: „Prin vlagă și strălucire îți aduc strălucire”, — și se umplu amîndoi de strălucire.

9. Dacă o dorește pe vreuna, și ca ea să-l iubească, virîndu-se în ea, lipindu-și gura de gura ei și atingîndu-i poala, să șoptească:

„Răsari din orice mădular,
Lei naștere din inimă,
Trupului tu îi ești sucule;
Ca împunsă cu venin, ferește-mi-o pe aceasta,
pe cealaltă!”

10. Iar dacă o dorește pe vreuna, și ca ea să nu rămână grea, vîrîndu-se în ea, lipindu-și gura de gura ei și răsufliînd asupra ei, să-și tragă răsufllarea [spunînd]: „Prin vlagă și sămînță îți iau sămînța“, și ea își pierde sămînța.

11. Iar dacă o dorește pe vreuna, și ca ea să rămână grea, vîrîndu-se în ea, lipindu-și gura de gura ei și trăgîndu-și răsufllarea, să răsufle asupra ei [spunînd]: „Prin vlagă și sămînță îți aduc sămînță“, și ea rămîne cu plod.

12. Iar dacă soția cuiva are un ibovnic, iar el i-a pus gînd rău, ațîțînd focul într-un vas [de lut] crud și așternînd un snop de trestii întors pe dos, să aducă drept ofrandă în [focul] acesta vîrfurile de trestie întoarse pe dos și unse cu unt [spunînd]:

„Ți-ai adus ofranda în focul meu aprins,
Eu îți iau expirația (*prāṇa*) și inspirația (*apāna*),
Tu acela!

Ți-ai adus ofranda în focul meu aprins,
Eu îți iau feciorii și vitele, Tu acela!

Ți-ai adus ofranda în focul meu aprins,
Eu îți iau jertfa și fapta bună, Tu acela!

Ți-ai adus ofranda în focul meu aprins,
Eu îți iau speranța și așteptarea, Tu acela!”

Într-adevăr, pleacă din astă lume lipsit de vlagă și fără fapte bune cel pe care îl blestemă un brahman ce știe astfel. De aceea, să nu poftească la nevasta celui care a ascultat Revelația (*śrottriya*) și știe astfel, căci, fără îndoială, cel ce știe astfel devine un dușman.

13. Iar dacă soției cuiva îi vine sorocul, trei zile să nu bea dintr-un vas de metal, cu straiul neschimbat. Nici un om de rînd și nici o femeie de rînd să n-o apuce. La capătul a trei nopți, după ce s-a îmbăiat, să-i dea să descojească orez.

14. Dacă cineva dorește să i se nască un fiu bălan care să recite o *Veda* și să-și împlinească viața, punînd să li se gătească orez cu lapte, să-l mănînce amîndoi cu unt, și sînt în măsură să zămislească.

15. Iar dacă cineva dorește să i se nască un fiu roșcovan cu [ochii] căprui, care să recite două *Vede* și să-și împlinească viața, punînd să li se gătească orez cu lapte acru, să-l mănînce amîndoi cu unt, și sînt în măsură să zămislească.

16. Iar dacă cineva dorește să i se nască un fiu oacheș cu ochii roșii, care să recite trei *Vede* și să-și împlinească

viața, punînd să li se gătească orez cu apă, să-l mănînce amîndoi cu unt, și sînt în măsură să zămislească.

17. Iar dacă cineva dorește să i se nască o fată învățată care să-și îplinească viața, punînd să li se gătească orez cu susan, să-l mănînce amîndoi cu unt, și sînt în măsură să zămislească.

18. Iar dacă cineva dorește să i se nască un fiu învățat, renumit, mergînd la sfaturi și rostitor de vorbe ascultate cu drag, care să recite toate *Vedele* și să-și îplinească viața, punînd să li se gătească orez cu carne, să-l mănînce amîndoi cu unt, și sînt în măsură să zămislească. [Carnea să fie] de bou sau de taur.

19. Iar către zori, după ce a pregătit untul topit ca pentru *sthālīpāka*, aduce, lingură cu lingură, ofranda de *sthālīpāka* [spunînd]: „Binecuvîntare (*svāhā*) Focului! Binecuvîntare lui Anumati! Binecuvîntare zeului Savitr care deșteaptă Realul (*satya*)!” După ce aduce ofranda, ia și mănîncă. După ce mănîncă, îi dă și ei. După ce se spală pe mîini și umple un vas cu apă, o stropește de trei ori [spunînd]:

„Pleacă de-aici, Viśvāvasu,

Rîvnește altă tînără!

Steie nevasta lîngă soțul ei!”

20. Apoi vine asupra ei [spunînd]:

„Eu sînt *ama*, tu ești *sā*;

Tu ești *sā*, eu sînt *ama*;

Eu sînt *sāman*, tu ești *rc*;

Eu sînt Cerul, tu Pămîntul.

Vino să ne-mbrățișăm,

Sămînța s-o punem laolaltă,

Un băiat, un fiu spre-a dobîndi!”

21. Apoi îi desparte coapsele [spunînd]: „Despărțiți-vă, Cer și Pămînt!” Virîndu-se în ea și lipindu-și gura de gura ei, o mîngîie de trei ori pe păr [spunînd]:

„Vișṇu potrivească matca,

Tvașṭr cioplească formele,

Stropească Prajāpati,

Dhātṛ pună-n tine plodul!

Pune plodul, Sinivālī,

Pune plodul, cosiță groasă!

Au pus în tine plod cei doi Aśvini,

Zeii cu cununi de lotuși.

22. De aur sînt cele două lemne
 Pe care le-au frecat Aśvinii;
 Plodul acesta îl chemăm la tine
 Spre odrăslire în a zecea lună.
 Precum Focul îi este plod pămîntului,
 Precum cerul îl are plod pe Indra,
 Vîntul (*vāyu*) precum e plodul zărilor,
 Astfel pun în tine plodul, Tu aceea!"

23. Cînd stă să odrăsească, o stropește cu apă [spunînd]:
 „Precum vîntul în lacul cu lotuși
 Din toate părțile bate,
 Astfel miște-ți-se plodul,
 Coboare cu-nvelișul împreună.
 Acesta-i țarcul pus de Indra,
 Cu zăvoare și cu garduri;
 Înlătură-l, Indra,
 Laolaltă cu plodul, și căița!"

24. O dată născut, după ce a ațîțat focul, l-a luat pe
 genunchi și a amestecat într-un ceaun unt cu lapte acru,
 aduce, lingură cu lingură, ofranda de unt și lapte acru
 [spunînd]:

„De-aș înflori în el de mii de ori,
 Propășind în casa mea.
 Nu-i văduvească seminția
 De odrasle și de vite! Binecuvîntare (*svāhā*)!

Suflurile (*prāṇa*) din mine le aduc cu gîndul (*manas*)
 ofrandă în tine. Binecuvîntare!

De-am întrecut în rit (*karman*) măsura,
 Sau prea puțin de-am făptuit aici,
 Agni dreptjertfitorul, știind aceasta,
 Îndrepte-ne jertfa și ofranda! Binecuvîntare!"

25. Aplecîndu-se apoi la urechea lui dreaptă, [spune]
 de trei ori: „Cuvînt, cuvînt (*vāc*).“ Amestecînd apoi lapte
 acru, miere și unt topit, îi dă să mănînce cu [o lingură de]
 aur curat, nebăgîndu-i [în gură și spune]: „Pun în tine Pă-
 mîntul (*bhūr*), pun în tine Văzduhul (*bhuvā*), pun în
 tine Cerul (*svar*); Pămînt, Văzduh și Cer, pun totul înlă-
 untrul tău.“

26. Apoi îi dă numele: „Ești *Veda*.“ Acesta e însă nu-
 mele său de taină.

27. Dîndu-l apoi mamei, îl pune la sîn [și spune]:

„Sinul tău nesecat, îmbietor,
Plin de comori, aducător de bine, darnic,
Prin care-ndestulezi cu toate bunătățile,
Dă-l acum, Sarasvatî, la supt!”

28. Apoi îi spune mamei lui descîntecul acesta:

„Ești Idā din neamul lui Mitra și Varuṇa;
Unui viteaz i-ai născut un viteaz;
Fii rodnică-n viteji, tu
Care ne-ai dăruit un viteaz!”

Într-adevăr, acestuia i se spune: „O, ți-ai întrecut părintele!
O, ți-ai întrecut strămoșii!” O, a atins cea mai înaltă culme
în fericire, glorie și preasfințenie cel care se naște ca fiu
al unui brahman astfel-știutor.

Brāhmaṇa V

1. Iar acum, genealogia:

Pautimāṣiputra	de la Kātyāyaniputra,
Kātyāyaniputra	de la Gautamiputra,
Gautamiputra	de la Bhāradvājiputra,
Bhāradvājiputra	de la Pārāsariputra,
Pārāsariputra	de la Aupasvastiputra,
Aupasvastiputra	de la Pārāsariputra,
Pārāsariputra	de la Kātyāyaniputra,
Kātyāyaniputra	de la Kauṣikiputra,
Kauṣikiputra	de la Ālambiputra și de la Vaiyāghrapadiputra,
Vaiyāghrapadiputra	de la Kāṇviputra și de la Kāpiputra,
Kāpiputra	de la Ātreyiputra,

2.

Ātreyiputra	de la Gautamiputra,
Gautamiputra	de la Bhāradvājiputra,
Bhāradvājiputra	de la Pārāsariputra,
Pārāsariputra	de la Vātsiputra,
Vātsiputra	de la Pārāsariputra,
Pārāsariputra	de la Vārkāruṇiputra,
Vārkāruṇiputra	de la Vārkāruṇiputra,
Vārkāruṇiputra	de la Ārtabhāgiputra,
Ārtabhāgiputra	de la Śauṅgiputra
Śauṅgiputra	de la Sāṅkṛtiputra,

Sāṅkṛtīputra	de la Ālambāyanīputra,
Ālambāyanīputra	de la Ālambīputra,
Ālambīputra	de la Jāyantīputra,
Jāyantīputra	de la Māṇḍūkāyanīputra,
Māṇḍūkāyanīputra	de la Māṇḍūkīputra,
Māṇḍūkīputra	de la Śāṇḍilīputra,
Śāṇḍilīputra	de la Rāthītarīputra,
Rāthītarīputra	de la Bhālūkīputra,
Bhālūkīputra	de la cei doi Krauṇcikīputra,
Cei doi Krauṇcikīputra	de la Vaidabhṛtīputra,
Vaidabhṛtīputra	de la Kārśakeyīputra,
Kārśakeyīputra	de la Prācīnayogīputra,
Prācīnayogīputra	de la Sāñjivīputra,
Sāñjivīputra	de la Prāśnīputra Āsurivāsin,
Prāśnīputra	de la Āsurāyaṇa,
Āsurāyaṇa	de la Āsuri,
Āsuri	

3.

Yājñavalkya	de la Yājñavalkya,
Uddālaka	de la Uddālaka,
Aruṇa	de la Aruṇa,
Upaveśi	de la Upaveśi,
Kuśri	de la Kuśri,
Vājaśravas	de la Vājaśravas,
Jihvāvat Bādhyoga	de la Jihvāvat Bādhyoga,
Asita Vārśagaṇa	de la Asita Vārśagaṇa,
Harita Kaśyapa	de la Harita Kaśyapa,
Śilpa Kaśyapa	de la Śilpa Kaśyapa,
Kaśyapa Naidhruvi	de la Kaśyapa Naidhruvi,
Cuvintul	de la Cuvint (vāc),
Ambhinī	de la Ambhinī,
	de la Soare (āditya.)

Aceste formule sacrificiale (*yajus*) albe de la Soare sînt înfățișate de către Yājñavalkya Vājasaneya.

4. Asemenea pînă la Sāñjivīputra:

Sāñjivīputra	de la Māṇḍūkāyani,
Māṇḍūkāyani	de la Māṇḍavya,
Māṇḍavya	de la Kautsa,
Kautsa	de la Māhitthi,
Māhitthi	de la Vāmakakṣāyaṇa,
Vāmakakṣāyaṇa	de la Śāṇḍilya,
Śāṇḍilya	de la Vātsya,

Vātsya	de la Kuśri,
Kuśri	de la Yajñavacas Rājastambā-
	yana,
Yajñavacas Rājastam-	de la Tura Kāvaṣeya,
bāyana	
Tura Kāvaṣeya	de la Prajāpati,
Prajāpati	de la <i>Brahman</i> ;
<i>Brahman</i> ființează prin sine însuși. Închinare lui <i>Brahman</i> !	

SFÎRȘIT

NOTE

¹ *Yajur-Veda* s-a păstrat în două variante: „Neagră”, în care formulele sacrificiale alternează cu părțile de comentariu, și „Albă”, în care textul propriu-zis vedic și comentariile sînt separate. Cel mai amplu și mai important comentariu la *Yajur-Veda* Albă este *Śatapatha-Bṛāhmaṇa*, adică „*Bṛāhmaṇa* celor o sută de drumuri”, al cărei titlu se referă la împărțirea sa în 100 de capitole („cărți”). Acestea sînt numite în sanskrită *adhyāya*, substantiv derivat de la verbul *adhi-I*, cu sensul de „a străbate”, „a merge pînă la capăt”, sugerînd valoarea de traseu inițiativă a învățaturii tradiționale. De aici, verbul a căpătat sensul de „a învăța”, „a studia”, iar substantivul respectiv sensul de „învățătură”, „studiu” (al doctrinei sacre), fiind folosit și pentru a desemna marile articulații ale unor texte. Cele 100 de *adhyāya* sînt grupate în paisprezece „secțiuni” (*kāṇḍa*), dintre care ultima reprezintă *Bṛhad-Āraṇyaka* („Marele Text al Pădurii”), urmată de *Bṛhadāraṇyaka-Upaniṣad* („*Upaniṣad* a Marii *Āraṇyaka*”). Aceasta din urmă acoperă ultimele șase *adhyāya* din *ŚB*, grupate pe perechi în trei secțiuni. Prima din ele este numită „Secțiunea mierii” (*madhu-kāṇḍa*), de la leitmotivul din II, 5. *ŚB*, și implicit *BĀU*, s-a păstrat în două recenzii ușor diferite: *Mādhyamīna* și *Kāṇva*; traducerea de față s-a făcut după textul *Kāṇva*.

² În *BĀU* (ca și în întreaga *ŚB*) subcapitolele sînt numite *brāhmaṇa*; pentru semnificația termenului v. „Studiu introductiv”, p. 12.

³ *Om* este silaba sacră prin excelență, esența lui *Brahman*, echivalent aproximativ al ebraicului *amen*. Era pronunțată la începutul (eventual și la sfîrșitul) liturghiei și recitărilor vedice. Pe de altă parte, rostirea sa exprima încuviințarea (v. *ChU*, I, 1, 8). Păstrîndu-și aceste valori și ulterior, silaba *Om* a constituit obiectul a numeroase identificări mistice ale celor trei sunete care o compun (*A*, *U*, *M*) cu variate elemente mitice, cosmologice ori filosofice, grupate în triade.

⁴ „Calul de jertfă” (*aśva medhya*) este victima utilizată în cel mai amplu dintre riturile solemne, anume sacrificiul calului (*aśvam-edha*). De o mare complexitate, scenariul său se putea extinde pe o perioadă de trei ani. Era conceput ca încununare a carierei glorioase a unui rege, menită să aducă prosperitatea asupra întregului regat. Este analog cu sacrificiul omului (*puruṣa-medha*), ambele fiind reeditări rituale ale sacrificiului mitic al lui *Puruṣa*. Inspirîndu-se din imnul respectiv, pasajul de față cosmicizează într-o imagistică abundentă făptura calului sacrificial. Ritul îndeplinește o funcție inversă mitului: acesta din urmă înfățișează tranziția de la unitate

și virtualitate la multiplicitate și manifestare, pe cînd ritul întinde la realizarea unității și virtualului pornind de la multiplicitatea lumii manifestate (v. „Studiu introductiv”, p. 9).

⁵ *Prāṇa* este unul dintre cei mai importanți și mai bogați semantici termeni întâlniți în *Upanișade*. Sensul prim este cel de „respirație”, implicînd și ideea de „suflu vital”, atestat ca atare încă din *Veda*. Speculația upanișadică se referă frecvent la cinci sufluri numite generic *prāṇa*, acest nume revenindu-i în particular și suflului expirator. Schema suflurilor se va suprapune cu cea a simțurilor, astfel încît *prāṇa* ajunge să desemneze organele și funcțiile senzoriale.

⁶ *Agni vaiśvānara* (litt. „focul tuturor oamenilor”), aluzie la omniprezența acestui element, de regăsit în cele trei planuri cosmice (pămînt, atmosferă și cer), în focurile rituale, precum și în focul digestiv pe care îl desemnează în mod special (cf. BĂU, V, 9, 1).

⁷ „Trupul” este traducerea cea mai concretă a lui *ātman*. Pentru multiple sensuri ale termenului v. „Studiu introductiv”, pp. 11 și 20.

⁸ „Între-zările” (*avāntara-dīśas*) desemnează punctele cardinale intermediare (N. — V., S. — E. etc.). Împreună cu cele principale, ele formează o schemă spațială cu opt direcții, identificabile cu cele opt petale ale lotusului cosmic din diaramele simbolice indiene (*maṇḍala, yantra*).

⁹ Termenul sanskrit *vāc* reunește sensul de „organ al vorbirii”, „glas” și „cuvînt”, fiind și numele „Cuvîntului” ca zeiță (v. „Studiu introductiv”, p. 10 și *addenda*).

¹⁰ *Mahiman* (litt. „măreție”, „grandoare”) este numele a două recipiente pentru *soma*, suc fermentat al plantei omonime, folosit ca substanță oblatorie prin excelență. Dimensiunea cosmogonică proprie ritului sacrificial prezidează și instituirea temporalității, reprezentată aici de perechea zi—noapte (implicînd alternanța lor). Identificarea acestora cu cele două cupe se sprijină și pe faptul că ele sînt una din aur și cealaltă din argint, evocînd astfel soarele și luna.

¹¹ Cele două „oceane” ar putea fi, din punct de vedere geografic, Golful Bengal și Marea Arabiei. Motivul originii acvatice, reluat și la sfîrșitul paragrafului, trimite la imaginea mitică a apelor ca element primordial.

¹² *Gandharva* este numele unei clase de făpturi supraomenești locuind în văzduh sau în regiunile celeste; erau muzicienii zeilor, medici iscusiți și agenții unor stări de transă provocate femeilor. Pentru „demoni”, v. nota 34. Asemenea temporalității, spațialitatea este și ea o dimensiune a calului sacrificial, făptura acestuia fiind aici coextensivă Universului pluristratificat. Astfel, zeii ar corespunde cerului, *Gandharva* spațiului atmosferic, demonii lumii subpămîntene, iar oamenii pămîntului.

¹³ Introducînd o viziune cosmogonică, expresia „la început” plasează acțiunea în timpul primordial. — „Aici”: în lume, în Univers.

¹⁴ Prezența lui „Acesta” (scl. Realul) trebuie corelată cu „nimicul” din propoziția anterioară, sugerînd că nu este vorba de o *creatio ex nihilo*, ci de mutația ontologică a unei entități care preexista în stare latentă („învăluit”).

¹⁵ Protagonistul actului cosmogonic este aici Moartea, identificată cu Foamea. Figura mitică centrală a *Brāhmanelor* este Prajāpati („Stăpînul Creaturilor”), moștenitor al vedicului *Puruṣa*. Divinitate demiurgică, Prajāpati este identificat în ȘB cu anul și cu moartea (X, 4, 3, 1—3), iar moartea cu foamea (XIII, 3, 5, 2). Astfel, temporalitatea instituită prin creațiune se asociază cu ideea timpului devorator. Pe de altă parte, dina-

mica universală obiect/subiect apare adeseori în forma relației dintre mîncare și mîncător (cf. I, 4, 6). Astfel, prezența inițială a numai unuia din cei doi termeni — moartea fără viață, mîncătorul fără hrană — exprimă aici lipsa oricărei dualități, deci a oricărui proces, condiția statică a Universului în latența premergătoare cosmogoniei.

¹⁶ *Manas* deține în sanskrită un semantism bogat și ambiguu. Desemna inițial organul sau procesul intelectual nediferențiat („gîndul”) care include și dorința. În contextul organelor de simț, *manas* apare ca un centralizator al acestora, ca un „simț intern” care receptează informațiile furnizate de ele, elaborînd la rîndul său o reprezentare mentală (*sāṅkalpa*). Are rolul de mediator între funcțiile senzoriale și procesele intelectuale (cf. *Kaṭha-Upaniṣad*, I, 3, 3—4). Apare cu aceeași valoare și ulterior, în doctrina clasică *Sāṃkhya*.

¹⁷ „A străluci în rugăciune”: verbul *ṚC/ARC* cumulează sensurile de „a lumina / a străluci” și „a slăvi / a adora” (o divinitate). Primul sens evocă reprezentarea cosmogoniei ca manifestare a luminii latente primordiale (v. „Studiu introductiv”, p. 8), în timp ce al doilea se referă la un act religios. Ambiguitatea verbului în contextul de față sugerează solidaritatea scenariului mitic al cosmogoniei cu reeditarea sa rituală.

¹⁸ În acest pasaj apa este desemnată mai întîi prin termenul uzual *āpas* (substantiv plural), apoi prin *ka*; acesta din urmă are simultan sensurile de „apă” și „bucurie”. Apa fiind aici primul element în ordinea creației, pasajul sugerează, fără a dezvolta, ideea bucuriei ca primă reacție subiectivă la spectacolul cosmogenetic.

¹⁹ Preluînd sintagme din frazele precedente, formulele concluzive conținînd expresia „cel care știe astfel”, „astfel știutorul” (*ya evaṃ veda, evaṃvid, evaṃ vidvān*) sînt foarte frecvente în aceste texte și ilustrează o concepție „remunerativă” a cunoașterii.

²⁰ În *Brāhmaṇe* *Prajāpati* creează Universul printr-o practică ascetică numită *tapas* (*litt.* „căldură”, „fierbințeală”). Specifică ascezei de acest tip este sporirea căldurii interioare, urmată de epuizare, așa cum se vede și din pasajul de față unde rolul demiurgic îl are Moartea—Foame. Am tradus prin „văpaie” cuvîntul *tejas* care exprimă atît intensitatea luminoasă cît și pe cea calorică, de unde și sensul de „energie”. În contexte ca cel de față *tejas* are în primul rînd sensul de principiu ignic, spre deosebire de *agni* care desemnează focul ca element. — „Seva”: termenul *rasa* reunește sensul concret de suc al unei plante și cel abstract de „esență”, avînd și sensul special de gust.

²¹ În *Veda* apare triada naturistă a divinităților *Agni* (Focul), *Vāyu* (Vîntul) și *Aditya* (Soarele); asociate cu pămîntul, atmosfera și cerul, ele rezumă structura tristratificată a cosmosului. (În vechile texte sanskrite se vorbește frecvent despre „cele trei lumi”, „întreita lume”). Apariția lor sintetizează aici actul cosmogenic.

²² Revine analogia dintre Univers și animalul de jertfă. — „Acolo, dincolo”, desemnează punctele cardinale intermediare.

²³ În sanskrită Moartea (*mṛtyu*) este de genul masculin, iar Cuvîntul (*vāc*) de genul feminin; cf. I, 4, 17.

²⁴ În mentalitatea arhaică unitățile de timp de la nivele de complexitate diferite sînt echivalente. Conform acestui raport metonimic, anul reprezintă timpul în general, cu atît mai mult cu cît în viziunea indiană acesta este ciclic.

²⁵ Explicație naivă a originii limbajului, pornind de la interjecție; exclamația *bhāṇ* poate fi corelată cu verbul *BHAN* („a vorbi”).

²⁶ Cuvîntul *chandas* are multiple sensuri: desemnează metrii din versi-ficația vedică; la gramaticianul Pāṇini indică faptele de limbă vedică, tratatul său fiind elaborat pe sanskrita clasică; un ultim sens — pentru care am optat — este cel de imn magic (eventual din *Atharva-Veda*).

²⁷ Joc de cuvinte bazat pe asonanță între forma verbală *atti* („mă-nîncă”, de la rădăcina *AD*) și numele zeiței Aditi, „Cea infinită” (*lit.* „Cea fără de legături”). În literatura vedică Aditi este o zeiță-mamă, născătoare a zeilor, în special a celor numiți Āditya („Fiii lui Aditi”). În tradiția *Brāhmanelor*, *Upanișadele* recurg pe larg la procedeul etimologiilor „fanteziste”, la fel de fragile științific în vechea Indie ca și în Antichitatea greco-latină. Plecînd de la asonanțe sau homofonii fortuite, aceste jocuri de cuvinte nu sînt decît pretextul unor speculații teologice sau filosofice.

²⁸ V. nota 20.

²⁹ Este schițată o viziune „pneumatistă” care revine în paragraful următor. Pe baza identificării suflurilor cu organele de simț, acest pasaj destul de obscur ar ilustra concepția indiană conform căreia actul senzorial nu constituie o receptare a datelor exterioare, ci o *proiecție* a simțurilor în afară, spre a „apuca” obiectele sensibile (cf. III, 2, 1–9), cu excepția lui *manas* care este „simțul intern”. Complementar celui de față, pasajul de la III, 2, 11 prezintă resorbția suflurilor odată cu moartea.

³⁰ Joc de cuvinte bazat pe asonanță dintre *aśvaḥ* („cal”) și *aśvat* („s-a umflat”).

³¹ În ritul *aśva-medha* victima era lăsată în libertate vreme de un an; sacrificiul primordial înfățișat aici ar constitui, conform mentalității arhaice, prototipul oricărui asemenea rit ulterior.

³² „Cel care dogorește”: desemnare frecventă a soarelui.

³³ În *ŚB Prajāpati* este identificat cu anul, cu lumile și cu sacrificiul, așa cum se întîmplă și aici cu Moartea-Foame. Ca ipostază terestră și, respectiv, celestă a aceluiași principiu ignic, focul și soarele rezumă structura Universului ca dualitate cer/pămînt. Acesteia îi corespunde dualitatea rituală jertfa calului / strălucirea în rugăciune. În virtutea funcției sacrificatoare a sacrificiului, orice dualitate este abolită prin reîntregirea simbolică a entității primordiale, fie că se numește *Puruṣa*, *Prajāpati* sau, ca în cazul de față, Moartea. Analog unificării cosmice, ritul realizează și unificarea individului, identificat la rîndul său tot cu entitatea primordială.

Identificarea personajului demiurgic cu Moartea introduce motivul „Mortii-din-nou” (*tunar-mṛtyu*). Fără a fi descrisă în detalii, moartea reiterată este evocată frecvent în *Brāhmaṇe*. Realismul optimist al mentalității vedice vedea în moarte o privare de satisfacțiile existenței terestre, care își ațlău replica în condiția beatifică *post mortem*, în lumea străbunilor. O nouă moarte ar fi curmat această viață secundă, provocînd o disoluție totală. Pe de altă parte, ideea reeditării morții poate sugera nesfîrșita ei repetare, contribuînd — împreună cu teoria actului și a efectului acestuia — la cristalizarea concepției panindiene a transmigrației (*saṃsāra*).

³⁴ În *Veda* cuvîntul *asura* („demon”) se referea la „daimonia” încă nediferențiată a oricărei făpturi divine. Odată cu *Brāhmaṇele*, demonii devin oponenții nenorocoși ai zeilor în competiția pentru supremația lumilor, înfrîngerea de către frații lor mai tineri atrăgîndu-le pieirea. Același episod apare în *ChU*, I, 2, q.v.

³⁵ *Udgītha* este partea centrală și esențială a unui *sāman*, cîntată de preotul *udgātr*.

³⁶ În cazul de față *prāna* desemnează suflul nazal ca organ al mirosului, spre deosebire de suflul bucal despre care va fi vorba mai jos.

³⁷ Termenul sanskrit *caṅśus* desemnează atât organul cit și funcția vizuală, fiind traducibil atât prin „ochi” cit și prin „văz”. Tot astfel, *śrotra* (v. *infra*) semnifică atât „ureche” cit și „auz”.

³⁸ „A-și reprezenta” echivalează doar parțial verbul *saṃ-Kī.P*, care desemnează actul formativ atât în ordine cognitivă cit și volitivă; exprimă elaborarea unui *saṅkalpa*, cuvînt traducibil prin „imagine mentală”, „concept”, „voință”, „hotărîre” etc.

³⁹ Episodul rivalității dintre zei și demoni urmărește să ilustreze supremația suflului bucal (prefigurare a lui *ātman*), față de care celelalte sufluri/simțuri se află într-o relație de subordonare și dependență.

⁴⁰ Etimologii fanteziste: *Āyāsya* *Āyگیرasa* este numele unui *r̥ṣi*, poet vizionar, autor al unor imnuri vedice; suflul bucal este identificat cu acesta prin artificii etimologice. Astfel, fiind localizat în gură — *litt.* „acesta se află în gură” (*āyam āśye*) —, el este numit *Āyāsya*. Datorită faptului că el întreține trupul, prin funcția nutritivă, sau, pe de altă parte, pentru că reprezintă și principiul vital, este numit *Āگیرasa* (v. § 19) prin asonanță cu expresia „seva mădularelor” (*aṅgānām rasah*).

⁴¹ În același fel, numele *Dūr*, creat *ad hoc*, trimite la adverbul *dūram* („departe”).

⁴² Suflurile/simțuri sînt adeseori denumite și zeități în virtutea paralelismului între micro- și macrocosmos. Astfel, simțurile corespund divinităților macrocosmice, constituindu-se într-un veritabil panteon interior, ceea ce reprezintă o dezvoltare a ideii persoanei ca sediu al sacralului.

⁴³ În mentalitatea arhaică, general umană, teritoriul locuit al comunității reprezintă un spațiu cosmotic, al ordinii dominate de sacralitate, opus ca atare spațiului exterior care îl înconjoară, de natură haotică și malefică.

⁴⁴ Paragrafele 12—16 dezvoltă ideea corespondenței dintre simțuri și entități aparținente Universului exterior,

⁴⁵ Suflul bucal este asociat cu nutriția, fiind astfel considerat susținător al celorlalte simțuri; cf. *R̥g-Veda*, X, 125, 4, în *Addenda*.

⁴⁶ *Bṛhaspati*, ca și *Brahmaṇaspati* din paragraful următor, sînt nume intersanjabile ale unei divinități vedice ca ipostază mitică a funcției sacerdotale. Este compus din genitivul substantivului *bṛh*, respectiv *brakman*, ambele avînd sensul de „rugăciune”, și din *pati* („stăpîn”), cu semnificația globală de „stăpîn al rugăciunii”. *Bṛhātī* este denumirea de față pe *bṛh*. Ca suflu bucal, el este corelat cu glasul ca organ al emisiei vocale, al pronunțării rugăciunii de unde și calitatea de „stăpîn” al acesteia.

⁴⁷ În egală măsură, suflul bucal, asociat glasului, este purtătorul melodiei liturgice. Segmentarea cuvîntului *sāma* (nominativ de la tema *sāman*) în *sā* și *ama* — care sînt de fapt forme ale unor pronume demonstrative — evocă prin rezonanță alternanța expirației și inspirației în dinamica respiratorie. În același mod, texte mai tardive vor analiza numele „lebedei”, în sanskrită *haṃsa*, imagine a Spiritului (*puruṣa*) identic cu Sinele (*ātman*), separîndu-l în *sa* („acela”) și *aham* („eu”), sunetul respirator putînd fi interpretat cu dublu sens: sau „lebăda”, sau „eu sînt acela”. Cf. VI, 4, 20 și *ChU*, I, 6, 1—6.

⁴⁸ Nou joc de cuvinte între *sāma* (melodie”) și *sama* („similar”, „asemenea”, „de-o seamă cu”).

⁴⁹ *Udgītha* este separat în preverbul *ud* („în sus”) care se regăsește și în participiul *ut-tabāha* („sprijinit pe”), și în *gītha* („cîntec”, „cîntare”),

acesta din urmă format de la rădăcina *GAI* („a cînta“) anume pentru a valida etimologia de față, nefiind atestat în alte texte.

⁵⁰ Brahmadatta Caikitāneya este numele unui maestru brahmanic. — *Soma* ca băutură destinată oblațiilor a fost personificată devenind o divinitate vedică, numită și „Regele Soma“; își păstrează acest apelativ chiar și atunci cînd referința se face la lichidul ritual.

⁵¹ Joc de cuvinte bazat pe multiplele semnificații ale cuvîntului *sua*. Inițial, acesta înseamnă „el său“ (cf. lat. *suus*), „propriu“, de unde, substantivizat „proprietate“, atît în sensul de „însușire“, „calitate proprie“, cit și de „posesiune“, „avere“.

⁵² Joc de cuvinte bazat pe multiplele semnificații ale cuvîntului *suvarṇa*. Etimologic el înseamnă „cu culoare frumoasă“, de unde și „de culoarea aurului“ sau (substantivizat) „aur“. Pe de altă parte, întrucît *varṇa* desemnează inițial aspectul exterior, sensului de „culoare“ i se adaugă cele de „natură“, „calitate“, „specie“ etc.; de aici sensul de „sunet“, „literă“ (ca o calificare a unui fapt de ordin fonetic) și, în plan muzical, „notă“, „sunet muzical“. În această accepție, compusul *suvarṇa* ar însemna „justa pronunțare a sunetelor“, adică muzicalitatea, armonia etc.

⁵³ Uneori, în vechile *Upanișade* sînt enunțate mai multe opinii referitoare la aceeași chestiune. În pasajul de față, asocierii suflului cu organul vîrbirii i se opune asocierea celui dintîi cu hrana, concepută ca substrat al vieții și energiei.

⁵⁴ „Imnurile de limpezire“ (sk. *pavamāna*): este vorba de cele trei imnuri care însoțeau clarificarea lichidului *soma* în vederea celor trei libații cotidiene.

⁵⁵ Preotul *prastotr* este unul din asistenții preotului principal însărcinat cu executarea unui *sāman*, numit *udgātṛ*. *Prastotr* cînta preludiul, numit *prastāva*, cu care debuta melodia rituală. Ambii termeni provin de la verbul *pra-STU*, cu sensul de „a începe cîntarea unui imn“.

⁵⁶ Aceste trei versuri memorabile, inserate în context destul de abrupt, au devenit celebre în sine. Exprimînd trecerea de la Neființă / tenebre / moarte la Ființă / lumină / nemurire, ele sintetizează lapidar esența oricărei experiențe religioase, deci și a sacrificiului vedic.

⁵⁷ Efectuarea serviciilor sacerdotale constituia pentru membrii primei caste, cea a brahmanilor, un mod de cîștigare a existenței. Natura de act magic a sacrificiului, întemeiat pe principiul *do ut des*, putea constrînge zeii la acordarea celor cerute de persoana care aducea jertfa.

⁵⁸ Cele două personaje centrale ale ritului sacrificial erau preotul oficiant, cel care efectua actul ritual, și *yajamāna*, cel care instituia sacrificiul în beneficiu propriu. Cu alte cuvinte, primul era un autor concret al sacrificiului, iar celălalt autorul „moral“.

⁵⁹ Sacrificiul avea ca scop menținerea echilibrului cosmic, al relației dintre sacru și profan, al întregului sistem al lumii, dominat de sacralitate. Astfel, omul își reglementa el însuși poziția în raport cu lumea și cu divinul.

⁶⁰ În întregul capitol avem de-a face cu o contaminare între *Puruṣa* în versiunea sa vedică și *ātman* ca realitate de ordin microcosmic.

⁶¹ În mentalitatea arhaică orice acțiune umană repetă o acțiune divină cu valoare paradigmatică, efectuată într-un timp mitic, inițial.

⁶² Joc de cuvinte destinat a oferi o etimologie pentru *puruṣa*; se întemeiază pe asemănarea fonetică între numele acestuia și expresia *purva auṣat*, adică „a pirjolit primul“.

⁶³ Toate procesele de ordin psiho-intelectual presupun existența dualității subiect / obiect. În starea precosmogonică, precum și în cea

absolută la care se accede prin practici specifice de ordin mental, această dualitate nu este anihilată, ci redusă la condiția virtuală, ceea ce împiedică desfășurarea anumitor procese psiho-intelectuale.

⁶⁴ Așa cum textul sugerează în mod pregnant, *Puruṣa*/ātman este androgin. Problema trecerii dualității din virtualitate la manifestare este acum transpusă în planul diferențierii sexelor, aceasta din urmă constituind o imagine privilegiată în gândirea simbolică, cunoscând ca atare o mare răspundere în cele mai variate zone și perioade culturale. Androginul este prin excelență un simbol al stării paradoxale de bi-unitate. Unirea erotică este o realizare în interiorul condiției umane a unității primordiale sau, în plan metafizic, a unității condiției absolute.

⁶⁵ Yājñavalkya este în *ŚB* numele unui faimos brahman învățat; este personajul central în cărțile III și IV din această *Upaniṣadă*.

⁶⁶ „Aṣa” traduce particula adverbială *iti*. Între multiplele sale funcții, aceasta apare, în textele cu caracter ritualist, ca o indicație a faptului că ceea ce se comunică verbal este însoțit de demonstrații prin gesturi. În cazul de față, maestrul care rostea *Upaniṣada* înaintea discipolului exemplifica prin gesturile sale operația de aprindere a focului.

⁶⁷ „Matcă”: în sanskrită cuvântul *yonī* înseamnă „vulvă”, „uter”, „loc de naștere”, „sursă”, „obârșie”, „sălaș”, „cuib”, „rasă”, „neam” etc., miezul semantic comun al tuturor acestor sensuri fiind, credem, lesne de sesizat. În prezentul pasaj funcționează primul dintre înțelesurile enumerate.

⁶⁸ Această injoncțiune adresată preotului oficianț plasează problema unității și multiplicității în planul panteonului. Apariția tuturor zeilor din făptura lui *Puruṣa* este o altă expresie a instaurării multiplicității care, potrivit dialecticii paradoxale proprii gândirii indiene, coexistă cu unitatea. Astfel, diverșii zei reprezintă o dispersare a esenței unice a divinității primordiale: în vreme ce *Puruṣa* este „creațiunea” pur și simplu, aceștia constituie „creațiunea împărțită” (*vi-sṛṣṭi*). Etimologic, termenul este compus din *sṛṣṭi* („creațiune”) și prefixul *vi-* care exprimă dispersia. Acest scurt pasaj rupe continuitatea paragrafului, fiind probabil intercalat.

⁶⁹ Simplificând, se stabilesc două serii de elemente: prima asociază vulva, focul și mîncătorul, a doua sămînța, *soma* și hrana. (De remarcat că sanskrita posedă două cuvinte pe care sîntem siliți a le traduce la fel: *retas* desemnează lichidul seminal, iar *bīja* sămînța plantei). Aceste două serii denotă analogia stabilită între actul sexual, celsacrificial și cel nutritiv. (Sacrificiul nu este necesarmente sîngeros, cu victimă animală, putînd consta în oblații de *soma* în focul ritual). Omologarea sacrificiului cu actul sexual constituie contrapartea separării androginului primordial în cele două sexe. Ritul și erosul au în comun funcția reunificatoare.

⁷⁰ „Supra-creațiunea” (*ati-sṛṣṭi*) desemnează proiecția cosmogonică a sacrificiului ca act uman. Am luat expresia „lui Brahman” ca un genitiv obiectiv: în măsura în care *Brahman* este Universul însuși (cf. I, 4, 10–11), el este „supra-creat” prin ritul sacrificial.

⁷¹ În filosofia indiană „numele-și-forma” (*nāma-rūpa*) sînt coordonatele inseparabile ale individualizării tuturor entităților, primul fiind domeniul intern al conceptelor, al doilea domeniul extern al aspectului perceptibil.

⁷² Este formulată în mod sugestiv imanența Absolutului în lumea relativă.

⁷³ *Viśvambhara* este un cuvînt obscur; sensul său strict este de „atot-purtător”, dar comentatorii indieni îl interpretează ca denumire a focului. Un alt sens posibil ar fi cel de nume al unei insecte.

⁷⁴ Sinele ca entitate macrocosmică primordială devine acum Sinele ca esență a individului, dialectica Unului și a Multiplului fiind ilustrată de relația dintre unitatea lui *ātman* și multiplicitatea funcțiilor senzoriale

⁷⁵ Cf. II, 4, 5; IV, 5, 6.

⁷⁶ Ideea, formulată aici și dezvoltată în paragraful următor, este cea a solidarității gnoseologicului cu ontologicul în experiența realizării de sine.

⁷⁷ Simetria dintre începutul acestui paragraf și cel al paragrafului 1 ilustrează cu claritate identitatea de fond dintre *ātman* și *Brahman*, motivul central al gândirii upanișadice.

⁷⁸ Vāmadeva este numele unui *ṛṣi* căruia i se atribuie majoritatea imnurilor din cartea a patra a *Rg-Vedei*, inclusiv imnul 26, a cărui primă sintagmă este citată aici. În contextul original, cuvintele aparțin zeului Indra care își afirmă condiția de cosmocrator.

⁷⁹ Cuvîntul sanskrit folosit aici pentru „a se manifesta” este verbul *BHŪ* („a fi”, „a deveni”), cu prefixul *vi-* care exprimă dispersia; așadar, manifestarea concepută ca angajare în multiplicitate.

⁸⁰ „Domnia” traduce pe *ṣatva*, cuvînt cu sensul de „dominație”, „putere”, „supremație”, desemnînd autoritatea militară și regală ca principiu al castei *ṣatriya*. În pasajul de față sint enumerați ca membri divini ai acestei caste: Indra — căpetenia militară a zeilor; Varuṇa — personificare a cerului nocturn și paznic al ordinii morale; Soma — personificare a băuturii omonime, asociat cu luna; Rudra — divinitate a atmosferei, cu caracter terifiant; Parjanya — personificarea furtunii; Yama — stăpînul tărimului morților; Mṛtyu — zeul morții; Īśāna — „stăpînitorul”, epitet al unei divinități neprecizate.

⁸¹ Termenul *viś* are sensul de „așezare umană”, „comunitate”, „popor”; aici el desemnează generic a treia castă. În concordanță cu sensul lui *viś*, reprezentanții divini ai castei *vaiśya* sint grupurile de zei din panteonul vedic. Astfel, Vāsu sint personificări ale fenomenelor naturale, Rudra sint zeii ai furtunii, Āditya divinități celeste și solare, Marut divinități atmosferice, iar Viśve-Deva („Toți-Zeii”) o categorie slab individualizată, creată din dorința de a nu omite din cult nici o entitate divină (cf. III, 9).

⁸² Pentru a desemna primele trei caste, textul utilizează termenii generici de la care derivă numele membrilor acestora: *brahman* > *brāhmaṇa*, *ṣatva* > *ṣatriya*, *viś* > *vaiśya*. Numai în cazul celei de a patra apare cuvîntul „castă” (*varṇa*), al cărui prim sens este cel de „culoare”, trimițînd la diferențierea rasială între arieni și populațiile autohtone — Pūṣan este o divinitate a prosperității.

⁸³ *Dharma* este unul dintre conceptele fundamentale ale civilizației indiene. Provenind din rădăcina verbală *DHR* („a susține”), cuvîntul exprimă ceea ce este stabil, ordinea, *instituția* în sens larg, adică toate valorile religioase, morale și sociale conforme cu rînduiala tradițională de esență sacră. Prezent încă din *Veda* sub forma *dharman* („faptă legiuită”) care este un substantiv neutru, el va deveni apoi masculin sub forma *dharma*, îmbogățindu-și încîrcătura semantică. Traducerea prin „Lege” are în vedere nu numai sensul juridic (existent ca atare în sanskrită), ci și semnificația globală a termenului.

⁸⁴ *Satya* este un alt concept important în gîndirea indiană. Derivă de la *sat* („ceea ce este”, „ființă”, „existentul”), participiul verbului *AS* („a fi”, „a exista”). *Satya* înseamnă literal „ceea ce este în relație cu *sat*”, deci „realul” sau „realitatea”, de unde și „adevărul”.

⁸⁵ Pasajul este îndeajuns de obscur, semnificația fiind, cum se întâmplă adeseori în vechile *Up niṣade*, relativ dificil de elucidat din cauza exprimării stufoase și ambigue. Comentariul tradițional interpretează astfel: *Brahman* a luat ființă între zei sub forma focului, iar între oameni ca brahman, în timp ce membrii celorlalte caste datorită aspectelor *kṣatriya*, *vaiśya* și *śūdra* ale lui *Brahman*, așadar ipostazelor divine ale castelor respective. Noi am optat pentru o traducere mai fidelă simetriei sintactice care caracterizează proza *Brāhmaṇelor*. Astfel, *Brahman* și brahmanul ar fi ipostazele divină și umană ale aceluiași principiu sacru, apariția lor prin intermediul focului reprezentînd o naștere mistică, spre deosebire de nașterea biologică firească a membrilor următoarelor caste. — Focul ritual este personificat în *Veda* ca zeul Agni („Focul”), divinitate prin excelență sacerdotală, așa cum brahmanul este sacerdotul uman.

În contextul mitic al acestui episod cosmogonic, irumpe problematica metafizică a Sinelui, asociată cu cea a eficienței actului. Accesul la Sacru — ai cărui mediatori religioși sînt focul și brahmanul — devine acum acces intuitiv la *ātman*. Transpusă la nivel individual, funcția demiurgică a lui *Brahman* deschide calea concepțiilor de tip idealist subiectiv (cf. *ChU*, VIII, 2).

⁸⁶ *Ātman* capătă acum sensul de individ uman, autor al acțiunilor enumerate, conforme cu *dharma*. Aceste acțiuni determină realizarea condiției proprii a fiecărei făpturi, integrarea sa în ordinea universală.

⁸⁷ Prima frază este identică cu cea de la § 11, evidențiind o dată mai mult ecuația *Brahman* = *ātman*.

⁸⁸ Ca și mai sus, *ātman* desemnează aici în primul rînd persoana umană, dorințele sale amintind idealul vedic de fericire. În continuarea ideii din paragraful anterior, dorințele se realizează prin transpunerea lor în planul subiectiv al Sinelui. — Derivat de la verbul *Kṛ* („a face”), substantivul *karman* înseamnă „faptă”, „act”, „acțiune”, avînd și sensul special de „act ritual”, întrucît reprezintă — cum spune Sergiu Al-Ghorge — „actul prin excelență, modelul suprem al oricărui act uman” (*Limbă și gîndire în cultura indiană*, București, 1976, p. 42).

⁸⁹ Referitor la diferențierea percepției vizuale și a celei auditive, v. „Studiu introductiv”, p. 14.

⁹⁰ În spiritul exegezei brahmanice, se stabilesc corespondențe aritmo-logice de tip pentadic între om (*manas*, glas, suflu, vîz + auz, *ātman*), sacrificiu (conform cu *ŚB*, XI, 5, 6, 1: pentru ființe, oameni, străbuni, zei și *Brahman*; cf. *supra*, § 16) și victima sacrificială (conform cu *ŚB*, VI, 2, 11, 18 și *ChU*, II, 6: omul, calul, vaca, oaia și capra).

⁹¹ În proza *Upanișadelor* timpurii sînt pe alocuri intercalate versuri (unele identificabile în *Veda*) care servesc fie ca argument de autoritate în favoarea afirmațiilor precedente, fie ca pretext al unei subsecvente dezvoltări de idei, ca în cazul de față. Multe asemenea versuri au un caracter enigmatic.

⁹² „Părintele” (*pitr*) este o denumire a lui Prajāpati. — Ideea obiectului creației ca hrană corelează acest subcapitol cu I, 2, unde Prajāpati, numit Moarte-Foame, este devoratorul propriisale creații. Ca act demiurgic, producerea celor șapte feluri de hrană presupune un proces de ordin termic și unul de ordin mental. Acestea două apar asociate încă din *Rg-Veda*, X, 129, 3—4, mitul cosmogonic respectiv menționînd „căldura” (*tapas*; v. nota 20) și „dorința” (*kāma*) emisă de „minte” (*manas*; v. nota 16) ca factori ai producerii Universului. În versurile de față procesul mental este exprimat prin *medhā* („forță mentală”, „înțelepciune”, „inteligență”).

⁹³ *Śloka* este forma de versificație cea mai frecventă în literatura sanscrită; este un distih ale cărui versuri au câte șaisprezece silabe, cu cezura după a opta. În conformitate cu mersul comentariului, am paginat hemistihurile ca versuri separate.

⁹⁴ „Serbările de lună nouă și de lună plină” (*darśa-pūrṇa-māsa*) sînt tipice pentru sacrificiul vegetal. Prescripția formulată aici se bazează pe omofonia între denumirea generică a acestui tip de ceremonie, anume *iṣṭi* (de la *YAJ*, „a sacrifica”), și *iṣṭi* („dorință”, de la *IṢ*, „a dori”). Astfel, fraza respectivă are două semnificații simultan: „să nu se practice sacrificii de tip *iṣṭi*”, sau „să nu se practice sacrificii pentru a împlini dorințe”.

⁹⁵ V. nota 33.

⁹⁶ Este vorba despre *Puruṣa* cosmogonic, identic cu *Prajāpati*, care prezidează toate procesele genetice (inclusiv cel al hranei) intrucit prezidează geneza Universului.

⁹⁷ Este vorba despre *puruṣa* ca individ uman care, prin comportamentul său religios și ritual, reeditează actul cosmogonic al Gigantului Primordial.

⁹⁸ Comentariul urmărește exaltarea celor trei elemente care alcătuiesc hrana lui *Prajāpati*, adică a celor trei componente ale lui *ātman*. Pînă a se ajunge la acestea, sînt relevate limitele celorlalte. Astfel, prima hrană este cea profană, următoarele două se rezumă la funcția rituală, ca și a patra a cărei eficiență nu depășește intervalul efectuării ritului. Se descifrează aici tendința caracteristică *Upaniṣadelor* de interiorizare a problematicii de investigare a microcosmosului. Multitudinea și diversitatea funcțiilor umane este sintetizată aici în triada *manas-vāc-prāṇa* (cf. *ChU*, VI, 15, 1–2). Ideea naturii alimentare a acestora trei este dezvoltată în *ChU*, VI, 5–6 q. v.

⁹⁹ Diferitele procese de ordin senzorial, afectiv, volitiv și cognitiv nu sînt încă precis definite și clasificate, fiind toate atribuite aceleiași *manas*. — Pentru *saṅkalpa* v. notele 16 și 38.

¹⁰⁰ Pasaj obscur, susceptibil de interpretări variate. Se poate descifra aici deosebirea între nelimitarea Cuvîntului divin și limitarea vorbirii omenestii, sau între sunetul nearticulat și cel articulat, intrucit *śabda* are atît sensul de „zgomot” cit și de „sunet”.

¹⁰¹ Aceasta este prima atestare upanișadică a pentadei suflurilor în forma sa consacrată (v. nota 5). Denumirile lor provin de la verbul *AN* („a respira”) cu prefixe diferite, ca și cea a „suflării” (*ana*) care desemnează în acest context procesul respirator fără alte determinări. *Prāṇa* apare aici în ambele sale accepții: mai întîi ca suflu expirator, apoi ca suflu în sens generic. Dincolo de simetria pentadei suflurilor cu cea a simțurilor (*prāṇa*, glas, văz, auz, *manas*), la nivelul acestor texte prevalează corespondențele cu diverse entități macrocosmice (cf. *ChU*, III, 13; V, 19–23). Funcțiile specifice ale suflurilor vor fi precizate în filosofia ulterioară.

¹⁰² În spiritul analogic al *Brāhmaṇelor*, urmează o nouă dezvoltare a corespondențelor triadice pornind de la *vāc-manas-prāṇa*, corespondențe care vor reveni în §§. 18–20.

¹⁰³ Faptul că elementele triadei posedă cite o „formă luminoasă” sugerează ideea unei imanențe a luminii în diversitatea realului, ceea ce reprezintă un simbolism complementar celui al luminii Absolutului, pentru care v. „Studiu introductiv”, p. 8).

¹⁰⁴ Suflului îi corespunde în plan cosmic vîntul (*vāyu*), ceea ce explică identificarea sa cu Indra, zeul atmosferic și războinic.

¹⁰⁵ Motivul divizării unui întreg în şaisprezece părţi apare frecvent în gândirea indiană. Referitor la imnul lui *Puruṣa* (*Rg-Veda*, X, 90), Madeleine Biardeau remarcă faptul că acesta „are şaisprezece versete, întocmai cum individul uman concret va fi conceput ca o fiinţă cu şaisprezece părţi” (*Le sacrifice dans l'hindouisme*, în *Le sacrifice dans l'Inde ancienne*, Paris, 1976, p. 16, n. 1). *ChU* menţionează atît şaisprezecimile lui *Brahman* (IV, 5—8), cit şi pe cele ale omului (VI, 7), acestea din urmă corespunzînd zilelor. În acelaşi spirit, pasajul de faţă identifică pe *Prajāpati* şi omul cu anul şi totodată cu luna (ca unitate de timp), pe fondul dinamicii fazelor lunii (ca astru); v. nota 24.

¹⁰⁶ Pentru imaginea roţii aplicată lui *ātman*, cf. II, 5, 15 şi *ChU*, VII, 15, 1.

¹⁰⁷ Dominaţia asupra lumii acesteia se realizează prin descendenţa masculină, asupra lumii străbunilor prin riturile menite a-i menţine în viaţă, iar asupra lumii zeilor prin ştiinţa religioasă. Se conturează aici ideea superiorităţii căii cognitive, care va fi dezvoltată în *Upaniṣade*.

¹⁰⁸ Ritul transmiterii (*sa upratti*, litt. „remisiune integrală”) suflurilor către urmaş se efectua în iminenţa morţii unui *pater familias*. Principiile divine incarnate în sufluri (v. nota 42) erau trecute fiului care lua astfel locul tatălui în comunitate. O descriere mai amplă a acestui rit se găseşte în *Kauṣītaki-Upaniṣad*, II, 15.

¹⁰⁹ Cuvîntul *brahman*, aşa cum rezultă din context, semnifică *Veda* în mod generic (v. „Studiu introductiv”, p. 10).

¹¹⁰ În original: *lokyā* („al lumii”), adjectiv derivat de la *loka* („lumă”). Cf. *Mānava-Dharma-Sāstra*, IX, 137: „Datorită fiului cucereştel umile.”

¹¹¹ Conform tradiţiei etimologice indiene, cuvîntul *putra* (cu varianta geminată *pultra*) însemnînd „fiu” se leagă de salvarea tatălui, idee prezentă şi în pasajul de faţă. Astfel, în *Mānava-Dharma-Sāstra*, IX, 138, se spune: „Deoarece copilul îşi salvează (*trāyate*) tatăl de infernul numit «*Put*» (cuvînt creat *ad hoc*), de aceea i s-a spus «fiu» (*putra*).” Śaṅkara propune în comentariul său o etimologie în acelaşi spirit: „Îl salvează (*trāyate*) pe tată prin împlinirea (*pūraṇa*) [omisîunilor].”

¹¹² Interpretăm secvenţa §§ 18—20 din perspectivă morţii ca unificare a biplanismului micro-/macrocosmos, proces care duce la atingerea condiţiei absolute, la identificarea cu realitatea supremă (v. „Studiu introductiv”, p. 23; cf. *ChU*, VIII, 4, 1—2; 6, 5). În timp ce aici unificarea este reprezentată ca avînd loc dinspre cosmos spre individ, în pasajul complementar de la III, 2, 13 aceasta are loc dinspre individ spre cosmos.

¹¹³ „Această zeitate”: entitatea supremă (*Brahman*, *Prajāpati*).

¹¹⁴ *Vrata* desemnează asumarea unor rigori comportamentale speciale de ordin religios, cum ar fi postul sau abstenenţa, prin formularea unui „legămint”. În sens larg, orice practică decisă decurgînd dintr-o opţiune.

¹¹⁵ În acest context, *karman* (v. nota 88) capătă un sens special, de natură metonimică, întrucît *agentului* i se substituie *acţiunea*.

¹¹⁶ Această viziune a preeminenţei suflului central (scî. bucal) este solidară cu I, 3, 7; 17—18 şi I, 4, 7. Reluarea formulei de la § 20: „nu tremură şi nici nu e vătămat” (cf. III, 9, 26; IV, 2, 4; 4, 22; 5, 15), confirmă faptul că în asemenea contexte suflul bucal îl prefigurează pe *ātman*, substratul unic al multiplicităţii funcţiilor senzoriale.

¹¹⁷ Cele două planuri pe care evoluează speculaţia upaniṣadică sînt desemnate, cu adverbe atestate încă din *Brāhmaṇe*, ca *adhy-ātman* (litt.

„referitor la Sine”) pentru cel microcosmic, și *adhi-devatam* (litt. „referitor la zeități”) pentru cel macrocosmic, întrucît entitățile cosmice sînt numite, ca și în pasajul de față, „zeități”.

¹¹⁸ Corespondența între suflu și vînt este consacrată încă din *Rg-Veda*, X, 90, 13 (v. *Addenda*), acesta din urmă reprezentînd „respirația” cosmică. În afara sensului de „vînt”, *vāyu* (de la verbul *VĀ*, „a sufla”) desemnează și elementul aer. Funcția centrală de matrice imuabilă a celorlalte simțuri, respectiv „zeități” (cf. II, 3; *ChU*, IV, 3, 1–4), revine suflului și vîntului în virtutea asocierii lor cu spațiul (*ākāśa*; v. IV, 1; *ChU*, I, 9, 1).

¹¹⁹ Acest ultim capitol al primei cărți exploatează procedeul jocurilor de cuvinte (v. nota 27) bazate pe asonanțe între: *uktha* („recitare”) și *uttiṣṭhanti* („pornesc”); *sāman* („melodie”) și *sama* („de-o seamă”); *brahman* („rugăciune”) și *bibharti* („poartă”). În context, recitarea ar desemna *Rg-Veda*, melodia *Sāma-Veda* iar rugăciunea *Yajur-Veda*, așadar o triadă rituală ca verigă de legătură în corespondența dintre triada obiectivă nume-formă-acțiune și cea subiectivă glas-văz-*ātman*.

¹²⁰ În acest paragraf *ātman* are inițial sensul de „corp”, apoi pe cel de „Sine”.

¹²¹ Rupînd simetria, *prāṇa* intervine acum ca echivalent al lui *ātman*. — Semantismul termenului *satya* este ambiguu: el poate desemna în egală măsură Realul / Absolutul („ceea ce este”) sau realitatea relativă („ceea ce ființează”), ca în pasajul de față (v. nota 84). — Pentru „nume-și-formă” v. nota 71. — Finalul paragrafului marchează un progres în ordinea abstracției față de desfășurarea anterioară, formulînd cu conciziune paradoxul ontologic al raportului între Absolut și Relativ, între Unu și Multiplu.

¹²² Începutul cărții a II-a prezintă primul specimen de dialog din *Upaniṣade* (v. „Studiu introductiv”, pp.20-21). Interlocutorii sînt brahmanul *Dr̥ṣṭabālāki* („Bălăki cel trufaș”) și regele din Kāśi (actualul Benares) al cărui nume — *Ajātaśatru* („Cel cărnia nu i s-a născut dușmanul”) — este caracteristic pentru un *kṣatriya*. — Expresia „a vorbi despre *Brahman*” are sensul mai general de dezbateră teologico-filosofică.

¹²³ Regele Janaka din Videha apare frecvent în *ŚB*; este prototipul suveranului pe cît de iubitor de discuții savante, pe atît de generos în a premia performanțele în domeniu. În pasajul de față, prestigiul său provoacă spiritul de emulație al lui *Ajātaśatru*. Janaka este un personaj central în *BĀU*, III–IV.

¹²⁴ Procedeul repetiției aceleiași formule, termenii centrali fiind singurii care se schimbă, este frecvent în *Upaniṣade*. Prin acumulare se realizează o tensiune crescîndă care își află rezolvarea numai în disimetria ultimei sintagme ce rupe periodicitatea desfășurării gîndirii. Ceea ce se afirmă în acest punct nevralgic deplasează întreaga problematică pe un plan superior de cunoaștere, deschizînd o perspectivă revelatoare. Acest tip de repetiție ține de resorturile profunde ale învățămîntului religios de tradiție orală, regăsindu-se, bunăoară, în literatura buddhistă.

¹²⁵ V. notele 10 și 50; „cu veșmintul alb”: aluzie la aspectul luminos al lichidului *soma* după ce a fost purificat, numit ca atare în *Veda* fie „pur” (*śuddha*), fie „strălucitor” (*śukra*, *șuci*); adjectivul folosit aici (*pāṇḍara*) are sensul de „alb”, „alb-gălbui”, „galben”. — Însăși denumirea de *soma*, nu are conotații botanice, ci rituale, provenind de la verbul *SU* („a strivi”, „a stoarce”) care desemnează actul de obținere a sucului acestei plante.

¹²⁶ Indra este prin excelență un zeu războinic; v. notele 80 și 104.

¹²⁷ Joc de cuvinte bazat pe dublul sens al termenului *pratirūpa*, compus al lui *rūpa* („chip”, „aspect”, „formă”) cu prefixul *prati-*. În funcție de

valoarea semantică a acestuia din urmă, compusul poate fi adjectiv cu sensul de „frumos” (*litt.* „cu aspect adecvat”), sau substantiv cu sensul de „imagine asemănătoare”, „reflectare”.

¹²⁸ „Răsuflarea”: termenul *asu* este sinonim cu *prāṇa*, desemnând respirația, suflul vital, mai ales în vocabularul vedic.

¹²⁹ Faptul că *Ajātaśatru* respinge și această ultimă aproximare a lui *Brahman*, indică pentru *ātman* sensul „profan” de corp. Gîndirea *Upanișadelor* exploatînd adeseori ambiguitatea unor termeni-cheie (v. „Studiu introductiv”, p. 21), nu este nesemnificativ că treapta ultimă a căutărilor lui *Dr̥ptabālāki*, ajuns în pragul unei deschideri metafizice, să vehiculeze vocabula *ātman*, al cărei sens filosofic va apărea în § 20.

¹³⁰ Reacția față de „Establishment”-ul brahmanic, proprie epocii în care apar primele *Upanișade*, se manifestă și prin superioritatea unor *kṣatriya* asupra brahmanilor în probleme de ordin metafizic, ca în cazul lui *Ajātaśatru* față de *Dr̥ptabālāki*. Asemenea fenomene nu pun sub semnul îndoielii valorile spirituale — ai căror campioni erau brahmanii —, ci modifică și îmbogățesc perspectiva asupra lor. În competițiile intelectuale de felul acesta, membrii castei a doua își afirmă superioritatea pe un teren care este prin tradiție apanajul brahmanilor.

¹³¹ Ca și în cazul lui *ātman* de la § 13, pasajul de față și următoarele ilustrează valențele filosofice ale ambiguității unor termeni. Astfel, *puruṣa* apare mai întîi în sensul comun de „om”, pentru a desemna apoi Absolutul subiectiv antropomorf, situație în care poate fi tradus și prin „Spirit”. Fără îndoială că pentru receptorul genuin al *Upanișadelor* în originalul sanscrit, multiplele sensuri ale unor asemenea vocabule-simbol erau solidare, disocierea semnificațiilor coprezente fiind o tendință a gîndirii discursive de tip european.

¹³² „Care se manifestă drept cunoaștere”: în original *viññāna-maya* (*litt.* „care constă în cunoaștere”). Provenind de la verbul *JÑĀ* („a ști”, „a cunoaște”), cu prefixul *vi-*, cuvîntul *viññāna* desemnează anume cunoașterea de tip analitic și discursiv, în opoziție cu *jñāna* care este cunoașterea intuitivă. Comunicarea lui *puruṣa* cu planul exterior al lumii relative se face prin intermediul funcțiilor senzoriale ca participante la procesul cognitiv.

¹³³ În culturile tradiționale, inima este sediul principiului spiritual și al funcțiilor intelectuale. Astfel, în *Upanișade* localizarea lui *ātman* și a lui *puruṣa* se face în spațiul intracardiac (cf. IV, 3, 7; *ChU*, VIII, 1). Simțurile care, în stare de veghe, sînt proiectate în afară, sînt retrase în timpul somnului în interiorul individului (cf. *ChU*, IV, 3, 3; VI, 8, 1–2), realizîndu-se astfel o detașare de obiectele senzoriale din lumea exterioară.

¹³⁴ Este expusă pentru prima dată în *Upanișadă* teoria celor trei stări de conștiință, pentru care v. „Studiu introductiv”, pp. 22 — 23 cf. IV, 3; *ChU*, VIII, 9 sqq.

¹³⁵ Pentru venele *hitā* și problematica „anatomiei subtile” v. IV, 2, 2–3; 3, 20; 4, 8–9; *ChU*, VIII, 6, 1–3; 6, 6. Cum se va vedea în continuare, interpretarea acestui motiv este un exemplu concludent de demers hermeneutic bazat pe coroborarea unor pasaje similare diseminate în text, sau în texte consubstanțiale.

¹³⁶ Comparațiile din acest pasaj reliefează poziția centrală a Sinelui, ca punct din care emană toate entitățile (și, în mod complementar, se resorb; v. *infra*).

¹³⁷ V. nota 121.

¹³⁹ În formularea enigmatică din § 1 se descifrează o analogie între om și sacrificiu, bazată pe identificarea suflului central cu tinăra victimă animală, legată de stilpul sacrificial. — Śaṅkara interpretează cele „șapte rubedenii dușmănoase” ca fiind funcțiile senzoriale cefalice, enumerate conform orificiilor respective (urechile, ochii, nările și gura; cf. § 4). — Pronumele demonstrative „acesta, acesta” presupun gesturi care însoțeau rostirea textului. — Avem de-a face cu o prefigurare a sacrificiului *prāṇelor*, atestat cu claritate în texte ulterioare, pe linia extrapolării tiparului sacrificial la activitățile vitale ale omului; această tendință de interiorizare a sacrificiului este simetrică cu tendința proprie *Upanișadelor* de interiorizare a problematicei metafizice. În pasajul de față ar fi vorba despre sacrificarea în suflul central a celorlalte sufluri, ale căror activități sint astfel sistate („ține în friu”), apoi de sacrificiul suflului central („puiul de animal”) către zei.

¹³⁹ Subcapitolul de față adoptă corespondențele pe hebdomade. În § 1 este vorba despre cele șapte funcții senzoriale, aici despre șapte zeități, iar în § 4 despre șapte *ṛși*. Motivul ochiului ca analog al Cosmosului este singular, articulându-se dificil cu imagistica paragrafului anterior. În linii generale, poate fi corelat cu motivul ochiului ca sediu al Absolutului subiectiv antropomorf (cf. II, 3, 4—5).

¹⁴⁰ Cu ușoare diferențe, această strofă figurează în *Atharva-Veda*, X, 8, 9: „Cu gura pe-o parte și fundu-n sus e blidul / În care-i pusă faima, sub felurite chipuri; / Aici șed șapte *ṛși* împreună, / Ce fost-au paznicii acestuia mare.” — În cultura indiană este larg atestat simbolismul antropocosmic al vasului. O variantă a acestui simbol — prezentă și în alte arii culturale — este cea a vasului răsturnat, ca în arhitectura religioasă indiană (*stūpa* buddhiste, temple hinduiste). Reprezentarea vasului cu deschiderea în partea inferioară este conformă cu viziunea spațiului închis, specifică cosmologiei indiene în care spațiul exterior este coextensiv cu spațiul intracardiac al Sinelui (cf. ChU, VIII, 1).

¹⁴¹ Corpul conținător al *prāṇelor* apare aici ca vas, în timp ce în I, 2, 6—7 apărea ca „sac pneumatic”. În ambele locuri suflurile sint numite *yaśas*, termen polisemic pe care, din rațiuni stilistice, l-am redat mai întâi prin „frumusețe”, iar acum prin „faimă”.

¹⁴² Jocul neîngrădit al fanteziei hermeneutice nu este străin de anumite inconsecvențe; astfel, glasul este aici al optulea, pe cînd în paragraful următor tot el figurează ca al șaptelea.

¹⁴³ Gotama, Bhāradvāja, Viśvāmitra, Jamadagni, Vasiṣṭha, Kaśyapa și Atri sint numele unor *ṛși* vedici, identificați aici cu funcțiile indicate prin gesturi (v. notele 66 și 138). În pasajul anterior, comentariul echivala *expressis verbis* vasul cu întreaga făptură umană; în cel de față, prin identificarea celor șapte *ṛși* cu funcțiile senzoriale cefalice, același vas devine analogul capului.

¹⁴⁴ Joc de cuvinte similar celui de la I, 2, 5 (v. nota 27).

¹⁴⁵ Imanența și transcendența ca aspecte complementare ale aceluiași *Brahman* prefigurează dialectica paradoxală proprie ontologiei indiene, conform căreia alteritatea și identitatea sint simultane. — Mobilitatea atribuită lui *Brahman* cel transcendent este intrucitivă surprinzătoare în seria de termeni opuși cu care debutează subcapitolul. Considerăm că a fost sugerată de natura dinamică a vîntului și a suflului ca respirație cosmică și, respectiv, umană (v. *infra*). — „Cel-care-ființează”: *sat* (litt. „existentul”) are, ca și *satya* (v. § 6), un semantism bivalent (v. nota 121), în cazul de față desemnează realitatea immanentă. — „Celălalt”: în original,

tyam, neutrul unui pronume demonstrativ de depărtare mai puțin uzual, desemnând aici realitatea transcendentă; cf. III, 9, 9.

¹⁴⁶ V. nota 118.

¹⁴⁷ V. „Studiu introductiv”, p. 19; cf. IV, 2, 2; V, 5, 2; *ChU*, I, 6, 6—8; 7, 5—6; IV, 15, 1; VIII, 7, 4.

¹⁴⁸ Toate aceste comparații evidențiază natura luminoasă a lui *puruṣa*. Asistăm în subcapitolul de față cu o polarizare a simbolismului luminii (v. nota 37 la *ChU*), conform căreia soarelui (și implicit ochiului) îi revine dimensiunea relativă, iar lui *puruṣa* din ochi (și implicit celui din soare) dimensiunea absolută.

¹⁴⁹ Admirabila dezvoltare de imagini simbolice de până acum este încununată de o exprimare apofatică a Sinelui, pentru care v. „Studiu introductiv”, p. 23; pentru *loci similes* v. trimerite de la nota 116.

¹⁵⁰ Subcapitolul de față este aproape identic cu IV, 5. Prezența acestor pagini memorabile în două locuri diferite ale aceluiași text se explică prin circulația cărților I—II (*madhu-kāṇḍa*) și, respectiv, III—IV (*yājñavalkya-kāṇḍa*) ca culegeri independente și *ne varietur*, anterior reunirii lor în *BĀU*.

¹⁵¹ Tradiția brahmanică enumeră patru etape (*āśrama*) ale vieții bărbatului din primele trei caste: cea de ucenic în doctrina vedică (*brahmacārin* (litt. „practicant al lui Brahman”), încheiată cu o inițiere marcând intrarea în maturitate; cea de gospodar și *pater familias* (*gṛhastha*, litt. „cel care stă la casa lui”), care dura până la nașterea nepoților; cea de anahoret (*vānaprastha*, litt. „cel intrat în pădure”); cea de renunțant total (*sannyāsin*). Includerea ultimelor două etape în această schemă (cel puțin ideală) denotă efortul de acordare a valorilor tradiționale brahmanice cu cele ascetice care existau în afara acestei tradiții. În pasajul de față Yājñavalkya este pe punctul de-a trece de la starea de *gṛhastha* la viața ascetică, motiv pentru care dorește să reglementeze situația celor două soții pe care urmează a le abandona odată cu condiția de existență comunitară.

¹⁵² Ca și Gārgī din III, 6; 8 Maitreyī este o femeie a cărei anvergură spirituală o abilitază ca parteneră a brahmanilor în discuții teologice și metafizice. Paragrafele 2—4 constituie un preambul la teoria despre *ātman* expusă de Yājñavalkya, reliefind inconsistența idealului de prosperitate lumească în comparație cu cel al căutării metafizice.

¹⁵³ Este evident că § 5 nu reprezintă o afirmare a egoismului nedisimulat, ci un prim mod de aproximare a lui *ātman* în cadrul doctrinei moniste profesate de Yājñavalkya. Cf. I, 4, 7—8.

¹⁵⁴ Paragraful de față este complementar celui anterior, în sensul lui *ātman* ca unică realitate și unic substrat al tuturor entităților. Ignorarea acestuia interzice accesul și la aspectele particulare ale Realului.

¹⁵⁵ Problematika Unului și a Multiplului pune în mișcare imagini dintre cele mai variate care converg în a-l circumscrie pe *ātman*. Astfel, viziunii Sinelui subiacent tuturor realităților i se adaugă acum viziunea emanationistă a Sinelui ca centru de expansiune a acestora (§§ 7—10). Pentru „catalogul” genurilor literare, cf. IV, 1, 2; *ChU*, VII, 1, 2 și 4; 2, 1; 7, 1.

¹⁵⁶ Această nouă serie de imagini, fără a numi Sinele, ilustrează aceeași obsesivă căutare a unității de dincolo de multiplicitatea Realului, atît de caracteristică spiritului indian. În cazul de față este vorba de o viziune a convergenței Multiplului în Unu.

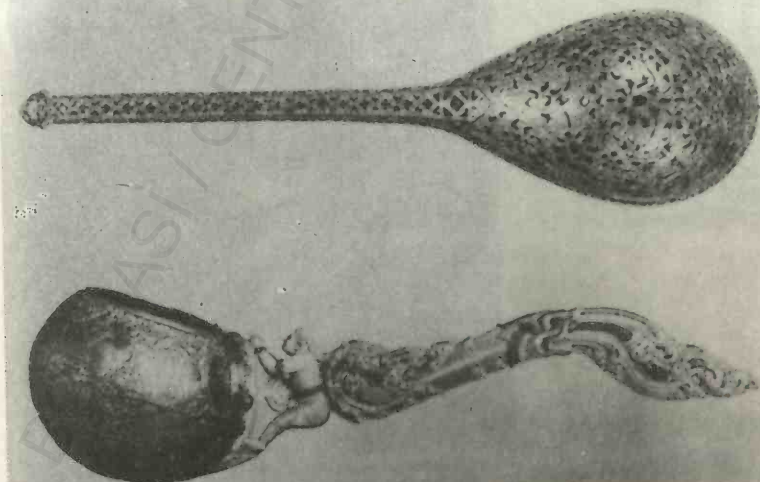
¹⁵⁷ Pura imanență a lui *ātman* își are acum expresia în comparația cu sarea dizolvată în apă (cf. *ChU*, VI, 13).

Instrumentar pentru sacrificiul vedic.

Sus: Lingură pentru ritual; aur și pietre prețioase, sec. XVI—XVII; Londra, Victoria & Albert Museum.

Jos: Polonic pentru ritual; argint, fildeș și aur, Ceylon, sec. XVIII; Londra, Victoria & Albert Museum.

Regele Narasimhadeva și maestrul său
spiritual; șist carbonifer, sec. XIII;
Londra, Victoria & Albert Museum.

Pereche de îndrăgostiți; teracotă, sec. I
î.e.n. — î.e.n.; New Delhi, National
Museum of India.

Zeul Śiva și soția sa Pārvatī; piatră, circa
600; Barodā Museum and Picture
Gallery.

Stînga: Yakṣī, gresie roșcată, sec. II;
Mathurā, Archaeological Museum.
Dreapta: Yakṣī, gresie roșcată, sec. III;
Mathurā, Archaeological Museum.

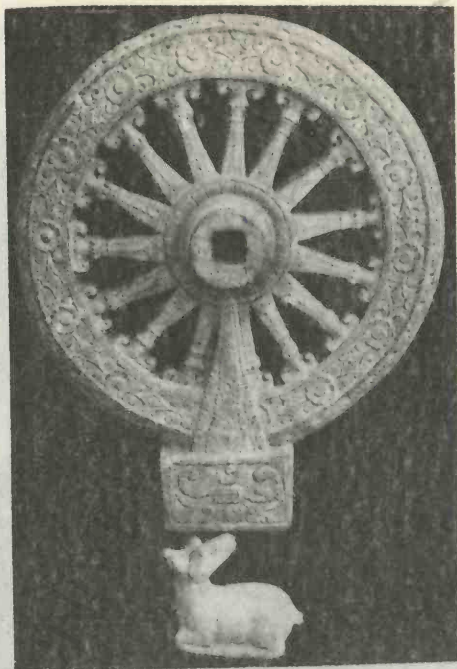
Personaj feminin (detaliu), gresie, templul Liṅgarāja, Orissă, sec. VII.

Zeul Śiva androgin (*ardhanārīśvara*), relief din templul rupestreu de la Elephanta, sec. VII.

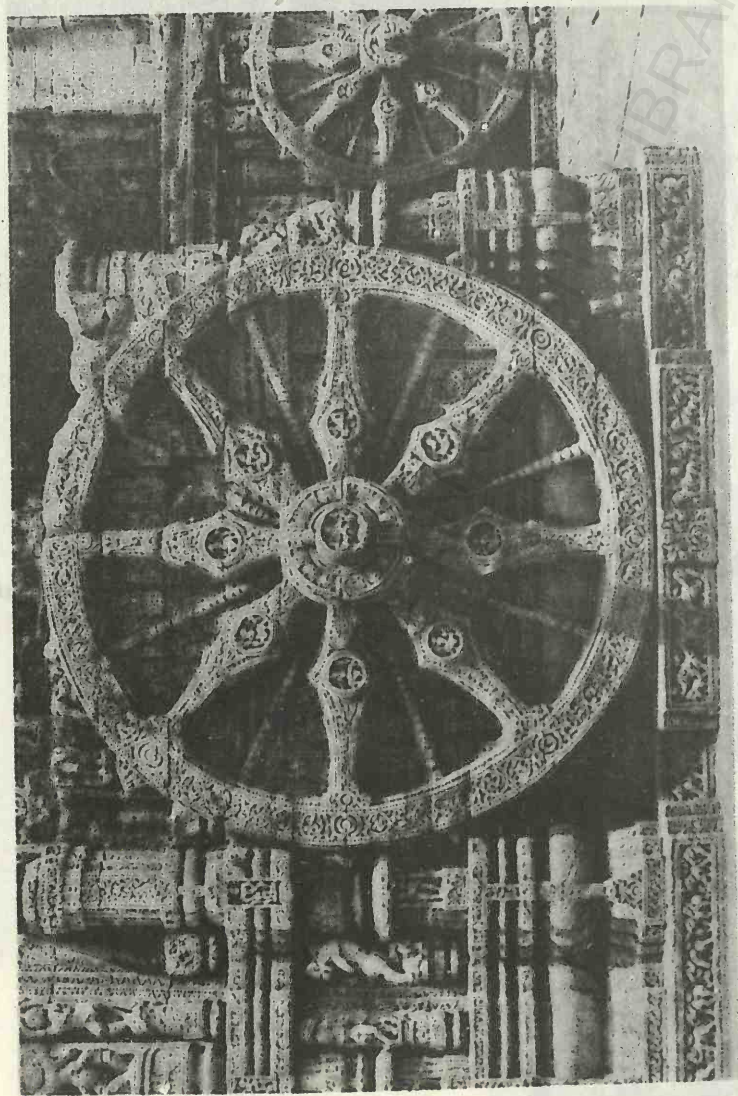
Zeul Brahman cu trei capete; relief în piatră din templul Kontigudi, Aihole,
sec. VII.

Roata Legii buddhiste (*dharmacakra*), piatră
Thailanda, aprox. sec. VIII; Bangkok,
Colecție particulară.

Autodecapitarea religioasă a unui ascet, teracotă,
sec. V; Mathurā, Archaeological Museum.

Detaliu din soclul templului Soarelui din Konārak, circa 1250.

¹⁵³ *Bhūta* este participiul perfect pasiv al verbului *BHŪ* („a se naște”, „a deveni”, „a fi”). Ca și alți termeni filosofici (cf. *satya*), el are un semantism bivalent, a cărui ambiguitate este concordantă cu ontologia paradoxală a gândirii indiene. Astfel, *bhūta* desemnează inițial Absolutul („Ființa”) — fiind deci un alt nume al lui *ātman* —, iar apoi realitatea fenomenală, sugerind solidaritatea celor două planuri. Printr-o specializare a celui de-al doilea sens, *bhūta* va desemna în terminologia școlii *Sāṃkhya* cele cinci elemente materiale și sensibile (foc, spațiu, pământ, apă și aer).

¹⁵⁰ „Cunoaștere pură”: în original *vijñāna ghaṇa* (litt. „o masă compactă de cunoaștere analitică”). Postularea naturii intelectuale a Sinelui mută pe un plan superior problema morții și a nemuririi cu care a debutat dialogul lui Yājñavalkya cu Maitreyī.

¹⁶⁰ „Conștiință”: în original *saṃjñā* (litt. „cunoaștere sintetică”). Fără a vehicula o terminologie precisă a proceselor cognitive, *Upanișadele* manifestă deja o tendință de nuanțare a acesteia. Derivați de la același verb *JÑĀ*, cel dintâi cu prefixul *vi-* care exprimă dispersia, celălalt cu prefixul *saṃ-* care exprimă concentrarea, cei doi termeni (*vijñāna* și *saṃjñā*) ar sugera dubla participare a principiului intelectual atât la planul relativ cit și la cel absolut.

¹⁶¹ În concordanță cu monismul doctrinei lui Yājñavalkya, dualitatea este de domeniul aparenței, idee exprimată de adverbul *iva* („precum”, „ca și cum”, „parcă”). Unitatea absolută reasumată odată cu moartea nu este o anulare a dualității subiect/obiect, ci o suspendare a acestei dualități într-o paradoxală stare de bi-unitate. V. „Studiu introductiv”, p. 23.

¹⁶³ Prima secțiune (I—II) a acestei *Upanișade* se numește „Secțiunea mierii” (*madhu-kāṇḍa*) datorită ponderii pe care motivul mierii o deține în prezentul subcapitol. Asociată soarelui (v. VI, 3, 6; *ChU*, III, 1, 1), mierea are în contextul de față sen-ul mai general de sevă a cărei circulație dezvăluie interconexiunea diferitelor domenii ale realității, asemenea lui *rasa* din *ChU*, I, 1, 2—3; de altfel, *madhu* desemnează și o băutură rituală preparată pe bază de miere. — Secvența §§ 1—15 este similară și simetrică cu II, 1, 1—13, cu deosebirea că aici identificarea lui *Brahman* cu *ṣṛuṣa* cel prezent în cele mai variate entități se face paralel și nu succesiv în ordine macrocosmică și microcosmică (ca în cele mai multe cazuri).

¹⁶³ Ca și în II, 1, 13, saltul metafizic final, care încununează progresia investigației, fructifică ambiguitatea semantică a termenului *ātman*, paragraful de față valorizând tocmai tensiunea dintre sensul său concret de „corp” și cel abstract de „Sine”.

¹⁶⁴ Față de viziunea emanației tuturor entităților din centrul care este *ātman* (v. II, 1, 20; 4, 7—11), paragraful de față oferă o imagine de mai mare complexitate simbolică, în sensul simultanei participări a realității atât la Absolut (butucul roșii) cit și la planul relativ (janta). Sugestia acestui paradox ontologic este potențată de faptul că, în comparația respectivă, *ātman* corespunde și centrului și circumferinței roșii, iar pe de altă parte acest termen desemnează atât Sinele cel unic cit și mulțimea individualităților.

¹⁶⁵ Motivul mierii este asociat în mitologia vedică celor doi Așvini, personaje gemene al căror nume înseamnă „posesori de cai”. Sint divinități solare ca remarcabile însușiri de tămăduitori. Episodul în care Așvini primesc de la *ṛṣi* Dadhyac Ātharvaṇa învățătura despre miere (la care se referă și strofele vedice citate în continuare) este expus în *ŚB*, XIV, 1, 1, 18 sqq.: Dadhyac Ātharvaṇa era împiedicat să comunice învățătura despre

miere prin interdicția formulată de zeul Indra, sub amenințarea tăierii capului. Pentru a evita interdicția, cei doi Aśvini îi taie capul acestui rși, înlocuindu-l cu un cap de cal, postură în care el le împărtășește „știința mierii” (*madhu-vidyā*). În urma decapitării, conform amenințării, a lui Dadhyac de către Indra, Aśvini, cu prodigioasă lor pricepere medicală, îi repun celui dintii capul propriu.

¹⁶⁶ Această strofă este extrasă din *Rg-Veda*, I, 116, 12.

¹⁶⁷ Această strofă este extrasă din *Ṛh-Veda*, I, 117, 22.

¹⁶⁸ Pentru a susține ideea omniprezenței lui *puruṣa* în ființe, *Upaniṣada* propune o nouă speculație etimologică, bazată pe apropierea fonetică între *puruṣa* și cuvântul *purīśaya* (creat *ad hoc*), al cărui sens ar fi cel de „locuitor al cetăților”. — Pentru *puruṣa* oritomorf v. IV, 3, 11–12. — „Neacoperit... neînvăluit de el”: o nouă formulare a aceluiași paradox, întrucît același *puruṣa* rezidă în toate entitățile și, totodată, le conține pe acestea.

¹⁶⁹ Această strofă este extrasă din *Rg-Veda*, VI, 47, 18. Procedul intercalării de citate vedice poate determina reinterpretări ale acestora în noul context. Astfel, în pasajul de față, polimorfismul lui Indra este valorizat din perspectiva angajării în multiplicitate și manifestare a lui *ātman/puruṣa*, idee exprimată și de mulțimea cailor care îl poartă.

¹⁷⁰ Descrierea în termeni negativi — adevărat leitmotiv pentru *ātman* — este aplicată acum lui *Brahman*. În *ŚB*, X, 3, 5, 11, se spune: „Acest *Brahman* nu are nimic înainte și nimic în urma sa.”

¹⁷¹ Prima secțiune se încheie, asemenea celorlalte două, cu o genealogie (*vaṃśa*, litt. „tulpină de bambus”) cuprinzând numele celor care au transmis învățătura din generație în generație. Originea acestei învățături este însuși *Brahman*, iar Parameṣṭhin („Cel care stă în locul cel mai înalt”, „Suveranul”) este numele unei divinități demiurgice, identificată cu Prajāpati. Între cei care figurează pe listă sînt personaje care apar, cu mai mică sau mai mare pondere, în textul *Upaniṣadei*; Dadhyac Ātharvaṇa, cei doi Aśvini, Ayāsyā Āṅgīrasa. Numele care se repetă aparțin unor maestri omonimi din generații diferite.

¹⁷² Cărțile III–IV alcătuiesc „Secțiunea lui Yājñavalkya” (*yājñavalkya-kāṇḍa*), datorită faptului că acest brahman este protagonistul tuturor dialogurilor în care constă secțiunea al cărei eponim este el.

¹⁷³ V. nota 123.

¹⁷⁴ *Dakṣiṇā* este onorariul oferit brahmanilor pentru îndeplinirea oficiilor sacerdotale din cadrul ritului sacrificial; cf. *ChU*, I, 11, 2–3.

¹⁷⁵ Kuru și Pañcāla sînt numele unor popoare și ale teritoriilor locuite de ele, situate în Nord-Vestul Cîmpiei Gangelui, zonă prin excelență brahmanică.

¹⁷⁶ Regele Janaka organizează un adevărat „turnir” de erudiție, al cărui scop este depistarea celui mai competent dintre concurenți (*brahmiṣṭha*, litt. „cel care posedă pe *Brahman* în cel mai înalt grad”).

¹⁷⁷ Dialogul purtat de Yājñavalkya cu Aśvala se menține în limitele problematicei tehnice a ritualului și a glosării asupra acesteia, evoluind pe linia gândirii analogice proprii *Brahmaṇelor*. Se remarcă tema simbolismului unificator al sacrificiului care anulează moartea (§ 3), abolește temporalitatea (§§ 4–5) și spațialitatea (§ 6), aceasta din urmă în virtutea ascensionalității inerente ritului, mișcare al cărei suport era stilul central din aria sacrificială; pe de altă parte, ritul asigură dominația asupra Universului în diversele sale compartimente (§§ 7–10).

¹⁷⁸ *Puro'nuvākya*, *yājyā* și *śasyā* sînt numele a trei strofe rostite de preotul *hotṛ* la începutul, în timpul și la sfîrșitul unei oblații de *soma* efectuate de preotul *adhvaryu*.

¹⁷⁹ Comentariul lui Yājñavalkya se bazează pe obișnuitele artificii etimologice. În primul caz este vorba de luminozitatea comună focului și domeniului divin; în celelalte două, de apropieri între *ati-nedanti* („se revarsă”, *litt.* „curg dincolo”) și *ati* („dincolo”), și între *adhi-śrate* („se preling”) și *adhas* („jos”).

¹⁸⁰ Una din variantele numerice ale suflurilor este cea de trei (cf. *ChU*, I, 3, 3).

¹⁸¹ Derivate de la verbul *GRAH* („a apuca”), numele de *graha* și *atigraha* aparțin vocabularului ritual. Cel dintîi desemnează o doză de *soma* extrasă în vederea unei libații, recipientul respectiv și însăși acea libație. Cel de-al doilea desemnează o libație suplimentară. Prin răspunsul său, Yājñavalkyā „deturnează” discuția de la chestiunile pur rituale la o problemă legată de investigarea individului uman și a funcțiilor acestuia. Astfel, pornind de la etimologia termenilor, se dezvoltă o teorie a organelor ca „apucători” (*graha*), obiectele sensibile fiind denumite „supra-apucători” (*atigraha*), intrucît se situează dincolo de cele dintîi. V. nota 29.

¹⁸² Probabil că formula finală trebuie completată după cum urmează: „Învinge Moartea-din-nou cel care știe astfel” V. nota 33.

¹⁸³ V. nota 29.

¹⁸⁴ V. nota 112.

¹⁸⁵ Pe fundalul unor corespondențe între om și cosmos care evocă, în spiritul exegezei *Brahmaṇelor*, corespondențele între calul sacrificial și cosmos (v. I, 1, 1), Yājñavalkya formulează teoria actului ca determinant al condiției într-o existență viitoare, subliniind caracterul esoteric al acestei teorii. Este prima atestare a teoriei actului în *Upanișade*, prezentă aici într-o formă lapidară. Pentru dezvoltarea sa v. IV, 4, 5.

¹⁸⁶ Patañcala Kāpya este numele unui brahman.

¹⁸⁷ V. nota 12.

¹⁸⁸ „Urmașii lui Parikṣit”: numele unei dinastii legendare din ținutul Kuru; în *ŚB*, XIII, 5, 4, 3, se vorbește despre ei ca practicanți ai sacrificiului calului.

¹⁸⁹ Schița de cosmologie din acest pasaj este în concordanță cu reprezentările circulare ale geografiei ideale indiene.

¹⁹⁰ Ca și înainte, Yājñavalkya este cel care promovează problematica filosofică în contextul subiectelor ritualiste propuse de interlocutorii săi. Deși Indra și Vîntul sînt divinități vedice, caracterul lor „atmosferic” face posibilă conexiunea cu tema specifică *Upanișadelor* a spațiului (v. nota 118). Tot astfel, expresia „primindu-i la sine” sugerează identificarea Vîntului cu Sinele, celui din urmă revenindu-i funcția de mediator între planul absolut și cel relativ (cf. *ChU*, VIII, 4). Pentru a evita o terminologie excesiv de conceptualizată — inadecvată vechilor *Upanișade* — am tradus perifrastic vocabulele *vyaṣṭi* și *samaṣṭi* din finalul subcapitolului. Provenind de la verbul *Āś* („a obține”) cu prefixe diferite (*vi-*, *sam-*), cei doi termeni au sensul comun de „obținere”, „succes”, „prosperitate”. Considerăm însă că în contextul de față este deja cristalizată valoarea lor filosofică, așa cum va apărea în vocabularul școlii *Vedānta*, unde determinantă este opoziția semantică a prefixelor respective (v. nota 160). Aici, *vyaṣṭi* înseamnă „individualitate”, „particularitate”, iar *samaṣṭi*, „totalitate”, „generalitate”, raportul dintre ele fiind asemeni celui dintre copaci și pădure. Funcția de agent al „ieșirii din cosmos” și, pe de altă parte, dubla sa natură de

vyāṣṭi și *samaṣṭi* sînt aspecte complementare care plasează „Vîntul” din acest pasaj pe dimensiunea paradoxală a ontologiei indiene.

¹⁹¹ În formularea lui Uṣasta Cākṛāyaṇa perechea *brahman/ātman* desemnează realitatea manifestă și cea latentă, pe care Yājñavalkya le identifică, în spiritul monist al doctrinei sale.

¹⁹² Cf. I, 4, 7.

¹⁹³ Cf. II, 4, 14; III, 7, 23.

¹⁹⁴ Apare întîia dată în *Upaniṣadā* motivul existenței în relativ ca suferință. V. „Studiu introductiv”, p. 15.

¹⁹⁵ Prezentul subcapitol este complementar celui precedent, ambele debutînd cu aceeași întrebare și terminîndu-se cu aceeași concluzie. Dacă mai înainte Yājñavalkya afirmase imanența și incognoscibilitatea lui *ātman*, acum el aduce în discuție incoruptibilitatea și indestructibilitatea acestuia; cf. *ChU*, VIII, 1, 5.

¹⁹⁶ Renunțarea ca experiență a lui *ātman*, așa cum o prezintă Yājñavalkya, presupune atît abandonarea idealului vedic de fericire lumească, cît și, ca etapă superioară, transgresarea opozițiilor (erudiție-ignorantă, asceză—nonasceză). Fără a o numi ca atare, considerăm că textul face aluzie la renunțarea totală (*samnyāsa*) ca ultim stadiu al vieții (v. nota 151).

¹⁹⁷ „Schimnic”: în original *muni*, termen care desemnează ascetul care a făcut legămîntul tăcerii.

¹⁹⁸ Ultimele două replici sînt obscure, făcînd posibile variate interpretări. Așa cum remarcă și Émile Senart, *brāhmaṇa* are în acest context sensul său etimologic (v. „Studiu introductiv”, p. 12), desemnînd nu „brahmanul” ca membru al primei caste, ci pe omul ajuns „în legătură cu *Brahman*”, deci care a consumat experiența metafizică a Absolutului (*brahman/ātman*), situîndu-se prin aceasta dincolo de orice determinări.

¹⁹⁹ Gārgi, fiica lui Vacaknu, este, ea și Maitreyī (v. *supra*), o excepție de la tradiționala condiție a femeii care era exclusă de la inițierea brahmanică, și, implicit, de la problematica filosofică. Îndeletnicirea tipic feminină a țesutului îi va fi inspirat metafora pe care o folosește în întrebarea sa referitoare la articularea diferitelor nivele ale structurii Universului.

²⁰⁰ Amenințare ce revine în această *Upaniṣadā* (III, 7, 1; 9, 26), privitor la anumite nereguli ori incompetențe în ordinea investigației și a cunoașterii metafizice; cf. *ChU*, I, 8—11; V, 12, 2. Yājñavalkya refuză astfel continuarea dialogului cu Gārgi, în momentul cînd problematica de tip cosmologic urmează a lăsa locul celei pur metafizice, atitudine ce ar putea trăda neîncrederea sa în aptitudinea unei femei de-a accede la această din urmă problematică.

²⁰¹ Uddālaka Āruṇi este un faimos brahman ce apare de mai multe ori în *BĀU* și *ChU*, fiind, așa cum reiese și din genealogia din VI, 5, 3, însuși învățătorul lui Yājñavalkya. Evocînd o întîmplare aproape identică celei din III, 3, Uddālaka atacă însă f.ontal chestiuni metafizice, provocîndu-l pe Yājñavalkya să expună teoria lui *antar-yāmin*, una din cele mai memorabile pagini upaniṣadice.

²⁰² V. nota 200.

²⁰³ Așa cum rezultă din acest pasaj, „firul” este identificat de Yājñavalkya cu vîntul, în plan macrocosmic, și cu suflul, în plan microcosmic, chiar dacă acesta din urmă nu este numit. Despre *vāyu* și *prāṇa* ca elemente centrale și primordiale v. *supra*.

²⁰⁴ „Rînduitorul lăuntric”: în original *antar-yāmin*, derivat de la verbul *YAM* („a ține”, „a susține”; la cauzativ, „a ține sub control”) cu

prefixul *antar-* („înăuntru“). „Firul“ și „rinditorul lăuntric“ au afinități în măsura în care ambii sînt ipostaze ale agentului coerenței diverselor segmente ale realității. V. „Studiu introductiv“, pp. 21-22.

²⁰⁵ Asistăm la a doua intrare în scenă a lui Gārgī (cf. III, 6); de data aceasta ea reușește să învingă discreția lui Yājñavalkya, determinîndu-l să abordeze direct problema Absolutului.

²⁰⁶ Spațiul (*ākāśa*) ca tramă universală este acum numit ca atare, marcînd un plus de abstracție a gândirii, față de vehicularea imaginii vîntului (*vāyu*) în contexte similare (de ex. III, 7, 2).

²⁰⁷ Secvența 8—11 este de o maximă densitate ideatică, Nepieritorul avînd aici afinități deopotrivă cu *ātman* cu *antar-yāmin* și cu *dharma*.

²⁰⁸ Rigoarele limbii române ne-au obligat să rupem omogenitatea expresiei originale în care toate sintagmele negative sînt compuse cu același *a-* privativ. Descrierea apofatică evidențiază afinitățile lui *akṣara* cu *ātman*. V. notele 116 și 149.

²⁰⁹ V. nota 15: cf. II, 4, 14.

²¹⁰ În acest paragraf *akṣara* este contaminat atît cu *antar-yāmin* (cf. III, 7, 3—23) cit și cu *dharma* (v. nota 83), ca resort al ordinii cosmice, naturale și umane.

²¹¹ Cf. I, 4, 15—16.

²¹² Cf. III, 7, 23.

²¹³ *Nivid* era o invocație, intercalată în cursul unei recitări (*śāstra*), prin care erau făcute cunoscute divinitățile aferente ritului respectiv. În cazul de față este vorba de invocația cuprinsă în „Recitarea către Toți-Zeii“ (*Vaiśvadeva-Śāstra*).

²¹⁴ Treizeci și trei este numărul tradițional al divinităților vedice.

²¹⁵ Joc de cuvinte bazat pe etimologia comună a vocabulelor; de la verbul *RUD* („a plînge“, „a urla“) provine atît numele acestei clase de zei (*rudra*, „cel care urlă“, „fiorosul“), cit și forma *rodāyanti* („provoacă plînsul“).

²¹⁶ Joc de cuvinte bazat pe apropierea fonetică între numele *Āditya* și sintagma *ādānā yanti* („înaștează lui“).

²¹⁷ Joc de cuvinte bazat pe apropierea fonetică între *adhyārdhnot* („s-a dezvoltat“) și *adhyārdha* („unu și jumătate“).

²¹⁸ V. nota 145; *tyam* și *tyad* sînt variante ale aceluiași pronume neutru.

²¹⁹ Pentru secvența §§ 10—17 v. „Studiu introductiv“, pp. 21-22; cf. II, 1, 2—13; 5, 1—14. În cazul de față dialogul nu depășește multiplele aspecte ale imanenței Absolutului.

²²⁰ Coerența prezentului subcapitol este destul de scăzută. Nu este evidentă semnificația avertismentului adresat de Yājñavalkya lui Śākalya, cel puțin în lumina ideilor vehiculate pînă în acest punct. El capătă sens numai în corelație cu § 26.

²²¹ Secvența §§ 20—24 ordonează elemente macrocosmice și microcosmice corespondente într-o schemă spațială organizată conform celor patru puncte cardinale și zenitului, totul convergînd spre evidențierea poziției centrale a inimii.

²²² Fără a fi formulată în mod explicit, legătura cu §§ 25—26, unde se vorbește despre *ātman*, este datorată importanței motivului inimii care constituie sediul Absolutului (v. nota 133).

²²³ V. nota 101.

²²⁴ V. nota 149.

²²⁵ „În primele Upanișade, *âtman* se dizolvase prea mult în totul: îi lipsea un miez solid, etern și stabil; Śākalya îl căuta în inimă. De partea sa, Yājñavalkya, care era în mare parte responsabil de Revelația unui *âtman* identic Totului, indiscernabil și indivizibil, se întreba ce putea fi acel „*puruș* upanișadic” (Lilian Silburn, *Instant et Cause*, Paris, 1955, p. 124).

²²⁶ V. nota 200. Eșecul lui Śākalya se datorează incapacității sale de-a accede la cunoașterea lui *puruș* cel transcendent.

²²⁷ Versurile din finalul capitolului sînt pe cît de elocvente în comparația omului cu arborele, pe atît de abstruse în înțelesul lor ultim, legat de sursa nașterii și a vieții. Considerăm că stilul enigmatic al sfîrșitului este intenționat, ca o schimbare de perspectivă, în urma epuizării demersului „dialectic” ilustrat de întregul capitol.

²²⁸ Pentru ideea Absolutului ca „rădăciună” a vieții, cf. *ChU*, VI, 11.

²²⁹ Natura intelectuală și beatifică a lui *Brahman* se va regăsi în școala *Vedānta* unde acesta este calificat ca *sat-cit-ānanda* („ființă-intelect-beatitudine”).

²³⁰ Pentru Virāj v. *Rg-Veda*, X, 90, 5 în *Addenda*. — Dualitatea sexelor (v. nota 64), figurată aici de personajele din cei doi ochi, redevine unitate printr-un „act de comuniune sacră” (Sergiu Al-George), săvîrșit în inimă (v. nota 133). — Pentru venele *hitā* v. nota 135 și *infra*. nota 37 la *ChU*.

²³¹ În sanskrită denumirea punctelor cardinale se face prin „orientare”: astfel, *prāñc* înseamnă „în fața ochilor” și „estic”, *pratyāñc* „opus privirii” și „vestic”, iar *dakṣiṇa* „situat la dreapta” și „sudic”. — „Nu, nu”: v. nota 116.

²³² Saltul metafizic se produce acum prin trecerea de la alteritatea dintre om și lumina exterioară la identitatea sa cu lumina interioară, identitate în care se deslușește chiar Sinele. Dualitatea subiect/obiect este depășită prin unificarea celor doi termeni — omul și lumina — în atotlăuntricul spațiu din inimă; cf. IV, 4, 22.

²³³ De notat, în această prefigurare a doctrinei reîncarnărilor, incoruptibilitatea lui *puruș*, calitate proprie lui și în circuitul celor trei stări de conștiință.

²³⁴ Pentru secvența §§ 9—18 v. „Studiu introductiv”, pp. 22-23.

²³⁵ Imaginea aurlui din care constă aici *puruș* participă la simbolismul din § 7, nefiind decît o altă expresie a esenței sale luminoase. — Datorită naturii sale oscilatorii, a pendulării între cuib și spațiu sau — în cazul celor amfibii (*haṃsa* = „gîscă”, „lebedă”) — între apă și aer, pasărea constituie o imagine predilectă a ambivalenței Spiritului, a participării sale la două planuri diferite ale realului. În cazul de față este vorba despre detașarea vremelnică a Spiritului de trup, în timpul somnului cu vise, pentru a reveni apoi pe „tărîmul său”, în „cuibul cel de jos” ori la „locul de popas”; cf. *ChU*, VI, 8, 2. Aceste versuri prefigurează în mod sugestiv practicile școlii *Yoga* ce va prelua imaginea păsării migratoare ca simbol al lui *âtman/puruș*; v. nota 47.

²³⁶ În timp ce comparația cu peștele reformulează și recapitulează paralelismul primelor două stări și oscilația lui *puruș* între ele, cea cu pasărea vădește o polarizare a simbolismului respectiv: aceeași revenire în cuib figura în §§ 11—14 reasumarea condiției de maximă adeziune la relativitatea existenței, iar acum, dimpotrivă, accesul la transcendența somnului fără vise ca regăsire a Sinelui și reintegrare în Absolut.

²³⁷ V. nota 135.

²²⁸ Cf. I, 4, 3; IV, 2, 3. Actul erotic este o modalitate de atingere a Absolutului, prin transcenderea dualității sexuale și androginizarea simbolică a cuplului. Este vorba de paradoxul de a fi doi și unu în mod simultan, de tensiunea contrariilor coincidente în virtualitate, nu de anihilarea opozițiilor.

²²⁹ Aceeași trecere în virtual a opozițiilor este exprimată acum prin identificarea entităților enumerate cu cele desemnate prin compuşii negativi corespondenți. — *Cāṇḍāla* și *paulhasa* sînt numele unor caste mixte, de rang foarte jos.

²⁴⁰ Așa cum mai sus fiecare entitate era identificată cu non-entitatea respectivă, în secvența §§ 23—31 *puruṣa* este făptuitorul și totodată ne-făptuitorul actelor senzitiv-cognitive enumerate, conform aceleiași dialectici paradoxale.

²⁴¹ V. nota 161.

²⁴² Apele precosmogonice se adaugă imaginii Gigantului primordial și celei a luminii, toate trei concurînd la aproximarea Sinelui inefabil, în virtutea analogiei între realitatea primordială și realitatea supremă (v. „Studiu introductiv”. pp. 8, 19). — Spiritul va fi numit „văzătorul” și de către Patañjali (*Yoga-Sūtra*, I, 3).

²⁴³ Paragrafele 35—38 apar ca un adaos făcut de Yājñavalkya învățaturii sale expuse înainte, anticipînd problematica morții și a transmigației din subcapitolul următor.

²⁴⁴ În această descriere a fenomenului morții se regăsesc motive upanișadice frecvente, cum ar fi: unificarea dualității subiect/obiect; indestructibilitatea principiului intelectual al Sinelui; lumina ca imagine a Absolutului, în cazul de față manifestările luminoase însoțind moartea ca experiență ultimă a acestuia. — „Amintirea”: sensul literal al compusului *pūrva-prajñā* este de „cunoaștere anterioară”.

²⁴⁵ V. nota 185.

²⁴⁶ Termenul *liṅga* („semn”) are în vocabularul filosofic ulterior sensul de „corp subtil” (*liṅga-śarīra*), în opoziție cu „corpul grosier” (*sthūla-śarīra*).

²⁴⁷ Dorința — implicită în cazul lui *manas* și numită apoi explicit în §§ 6—7, amintește conceptul buddhist de „sete” (*trṣṇā*), adică apetitul existenței ca prim motor al angrenării în ciclul transmigației. Fără a postula inconsistența ontologică a planului relativ, aceste paragrafe evocă buddhismul prin dominanta psihologică a problematicii accesului la Absolut.

²⁴⁸ Cf. *ChU*, VIII, 6.

²⁴⁹ Cf. IV, 3, 20.

²⁵⁰ Cf. *inter alia* I, 4, 15—16; v. „Studiu introductiv”, p. 22

²⁵¹ Cf. *ChU*, VIII, 4.

²⁵² Cf. III, 5.

²⁵³ V. nota 150.

²⁵⁴ Comparația cu apa sărată ilustra în II, 4, 12 imanența Sinelui, în timp ce aici natura pur intelectuală a acestuia.

²⁵⁵ Cărțile V—VI compun „Secțiunea suplimentară” (*khila-kāṇḍa*), ultima din cele trei ale *Upanișadei*; ea reunește fragmente de doctrină care nu au intrat în economia celorlalte secțiuni, marcate de o intenție — destul de laxă — de sistematizare.

²⁵⁶ Aceste versuri memorabile exprimă lapidar paradoxul ontologiei indiene, relația de simultană identitate și alteritate dintre Absolut și Relativ.

²⁵⁷ Kauravyāyānīputra este numele unui învățător atestat numai în acest loc. Comentariul său la versurile precedente, glosind „plinul” (*pūrṇa*) prin „gol” (*kha*), oferă un specimen elocvent de „coincidentia oppositorum” ca expresie a A-lutului (*brahman*).

²⁵⁸ V. nota 151.

²⁵⁹ Jocuri de cuvinte b-ate pe asonanțele între cele trei silabe ale vocabulei *hrdayam* și *abhikharanti* („aduc”, de la verbul *abhi-HR*), *dadati* („dăruiesc”, de la verbul *DĀ*) și *eti* („merge”, de la verbul *I*).

²⁶⁰ Cf. V, 1, 1.

²⁶¹ Cf. III, 6, 1; v. nota 242.

²⁶² Cf. II, 3.

²⁶³ V. *ChU*, VIII, 6. Lipsa razelor simbolizează abolirea prezenței în relativitate a luminii supreme, odată cu moartea ca experiență a Absolutului.

²⁶⁴ *Bhūr*, *bhuvas* și *svar* sînt silabe mistice corespunzînd pămîntului, atmosferei și cerului.

²⁶⁵ Joc de cuvinte între *vidyut* („fulger”), *vidāna* („dezlegare”) și *vidyati* („dezleagă”).

²⁶⁶ *Svāhā*, *vaśat*, *hanta* și *svadhā* sînt interjecții folosite în timpul ritualului.

²⁶⁷ Cf. I, 4, 17.

²⁶⁸ V. nota 6.

²⁶⁹ *Prātṛda* este numele unui *brahman*.

²⁷⁰ Joc de cuvinte între *vi* și *viśtāni* („sînt adăpostite”) și între *ram* și *ramante* („se bucură”).

²⁷¹ Această laudă a lui *prāṇa* se bazează pe jocuri de cuvinte: *uktha* („recitare”) și *utthāpayati* („susține”); *yajus* („formula sacrificială”) și *yujyante* („se unesc”); *sāman* („melodie”) și *samyāñci* („se întîlnesc”); *kṣatra* („domnie”) și *trāyate kṣaṇitoḥ* („ocrotește de răni”).

²⁷² În versificația vedică *gāyatrī* este o strofă din trei versuri („picioare”) octosilabice.

²⁷³ „Al Patrulea”: în sanskrită există două numere ordinale diferite care au acest sens. Dintre ele, *caturtha* este folosit aici în sensul comun, iar *tūrīya* spre a desemna al patrulea nivel al Realului, transcendent celorlalte trei. *Tūrīya* apare cu acest sens și în *Māṇḍūkya-Upaniṣad* sau în textele yogine (cu referire la stările de conștiință). Ca atare, *tūrīya* este identificat aici cu soarele ca epifanie luminoasă a Absolutului.

²⁷⁴ Joc de cuvinte între *gāyatrī* și sintagma *gayāṃs tatre* („este ocrotitoarea rubedeniilor”).

²⁷⁵ *Sāvitrī* este o celebră invocație către soare (*Rg-Veda*, III, 62, 10) care este numit și *Savitṛ* („Incitatorul”), întrucît stîrnește totul la viață. Această invocație este compusă în metru *gāyatrī*.

²⁷⁶ *Anuṣṭubh* este o strofă compusă din patru versuri octosilabice.

²⁷⁷ *Buḍila Āsvataśvi* este numele unui *brahman*.

²⁷⁸ Aceste versuri din finalul cărții a V-a sînt probabil o rugăciune funebră.

²⁷⁹ Descifrăm în acest pasaj o aluzie la dubiul simbolism al luminii și la soare ca mediator între cele două nivele ontologice; cf. *ChU*, VIII, 6, 3.

²⁸⁰ Aluzie la *puruṣa* din soare și la imperisabilitatea suflului.

²⁸¹ *Kratu* este personificarea divină a inteligenței. Evocarea „faptei” (*kṛta*), termen înrudit cu *karman*, ar reprezenta aici un rudiment de teorie a actului.

²⁸² Conținutul din VI, 1—3 se regăsește în *ChU*, V, 1—10, altfel distribuit și cu anumite diferențe de detaliu.

²⁸³ Formulă mistică al cărei sens rămîne obscur. O traducere aproximativă, neconfirmată de regulile morfologiei sanscrite, ar fi: „Tu gindești; gindește-te la măreția ta!” — O formulă asemănătoare, dar mult mai inteligibilă gramatical se găsește în *ChU*, V, 2, 6: *Amo nāmāsi amā hi te sarvam idam* („Atotputernic te numești, căci în puterea ta e Totul”).

²⁸⁴ Cele trei versuri tipărite cu caractere cursive alcătuiesc rugăciunea *sāvitrī* (v. nota 275), iar cele intercalate, referitoare la miere, sînt extrase din *Rg-Veda*, I, 90, 6—8, și *Yajur-Veda* „Albă”, XIII, 27—29.

CAPITOLUL III

Partea I

1. Să se meditez la *adhyakṣa* cu *U* și *ḥ* la *Om*, intrucît se clarifică înțelegînd cu *Om* dintr-o dată.

2. Sava fluturilor este *śaśānā*, sava păsărilor este *śaśānā*, sava apelor este *śaśānā*, sava plantelor este *śaśānā* (*śaśānā*), sava omului este *śaśānā* (*śaśānā*), sava Cavintului este *śaśānā* (*śaśānā*), sava strofei este *śaśānā* (*śaśānā*), sava melodiei este *śaśānā*.

3. Sava tuturor savelor, este *śaśānā* și este *śaśānā*, este a opta, adică *śaśānā*.

4. Ce este, ce este strofa (*śaśānā*)? Ea este, ce este melodia (*śaśānā*)? Ce este, ce este *śaśānā* + *śaśānā* + *śaśānā*.

5. Strofa (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*), melodia (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*), strofa este *śaśānā* (*śaśānā*), Cavintul și strofa (*śaśānā*), strofa este *śaśānā* (*śaśānā*).

6. Versochiul este *śaśānā* și este *śaśānā* (*śaśānā*), *śaśānā* (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*), *śaśānā* (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*).

7. Închiderea și deschiderea este *śaśānā* (*śaśānā*), *śaśānā* (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*).

8. Ea este silaba *śaśānā*, *śaśānā* (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*), *śaśānā* (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*), *śaśānā* (*śaśānā*) este *śaśānā* (*śaśānā*).

9. Cu ea purcede intrarea *śaśānā*. Cu *śaśānā* se învîrte, cu *śaśānā* se revîrte, cu *śaśānā* se revîrte, cu *śaśānā* se revîrte.

10. Cu ea înțelegem că cel care o purtă stă, că și cel care o purtă, *śaśānā* și *śaśānā* sunt descoperite. Cu ea

कादोग्योपनिषद्

CHĀNDOGYA—UPANIṢAD

CAPITOLUL ÎNȚII ¹

Partea întâi

1. Să se mediteze la *udgîtha* ca fiind silaba *Om*, întrucît se cîntă începînd cu *Om*. Iată-i explicația:

2. Seva ființelor este pămîntul, seva pămîntului este apa, seva apei sînt plantele, seva plantelor este omul (*pu-ruṣa*), seva omului este Cuvîntul (*vāc*), seva Cuvîntului este strofa (*ṛc*), seva strofei este melodia (*sāman*), seva melodiei este *udgîtha*.

3. Seva tuturor sevelor, cea mai înaltă și cea mai presus, este a opta, adică *udgîtha*.

4. Ce este, ce este strofa (*ṛc*)? Ce este, ce este melodia (*sāman*)? Ce este, ce este *udgîtha*? — Aceasta e întrebarea.

5. Strofa (*ṛc*) este Cuvîntul (*vāc*), melodia (*sāman*) este suflul (*prāṇa*), *udgîtha* este silaba *Om*. Într-adevăr, Cuvîntul și suflul, strofa și melodia, acestea sînt pereche.

6. Perechea aceasta se unește în silaba *Om*. Într-adevăr, cînd jumătățile se împerechează, ele își împlinesc una alteia dorința.

7. Împlinitor al dorințelor este cel care, știind astfel, meditează la *udgîtha* ca fiind silaba aceasta.

8. Ea este silaba încuviințării, căci încuviințarea se dă întotdeauna spunînd „*Om*”. Iar încuviințarea este și îndestulare. Îndestulător al dorințelor este cel care, știind astfel, meditează la *udgîtha* ca fiind silaba aceasta.

9. Cu ea purcede întreita știință. Cu „*Om*” se invocă, cu „*Om*” se recită, cu „*Om*” se cîntă *udgîtha* ², în cîntea acestei silabe, datorită măreției și sevei [*sale*].

10. Cu ea făptuiește atît cel care o știe astfel, cît și cel care nu o știe. Dar știința și neștiința sînt deosebite. Ceea

ce se făptuiește cu știință, credință și cunoaștere tainică (*upaniṣad*), acela este lucrul cel mai izbutit. — Astfel este explicația acestei silabe.

Partea a doua ³

1. Când s-au încăierat zeii și demonii, copii ai lui Prajāpati și unii și alții, atunci zeii au luat *udgītha*, spre a-i birui prin aceasta pe ceilalți.

2. Ei au meditat la *udgītha* ca fiind suflul (*prāna*) din nas. Demonii l-au străpuns cu răul. De aceea se simte cu el atît mirosul frumos cît și cel urît, pentru că este străpuns cu răul.

3. Atunci au meditat la *udgītha* ca fiind glasul (*vāc*). Demonii l-au străpuns cu răul. De aceea se rostește cu el atît adevărul (*satya*) cît și minciuna, pentru că este străpuns cu răul.

4. Atunci au meditat cu *udgītha* ca fiind văzul. Demonii l-au străpuns cu răul. De aceea se vede cu el atît ceea ce trebuie cît și ceea ce nu trebuie văzut, pentru că este străpuns cu răul.

5. Atunci au meditat la *udgītha* ca fiind auzul. Demonii l-au străpuns cu răul. De aceea se aude cu el atît ceea ce trebuie cît și ceea ce nu trebuie auzit, pentru că este străpus cu răul.

6. Atunci au meditat la *udgītha* ca fiind gîndul (*manas*). Demonii l-au străpuns cu răul. De aceea se reprezintă cu el atît ceea ce trebuie cît și ceea ce nu trebuie reprezentat, pentru că este străpuns cu răul.

7. Atunci au meditat la *udgītha* ca fiind suflul (*prāna*) cel din gură. Izbindu-se de el, demonii s-au sfărîmat, așa cum s-ar sfărîma un bulgăre de pămînt, izbindu-se de o stîncă tare.

8. Așa cum se sfărîmă un bulgăre de pămînt, izbindu-se de o stîncă tare, la fel se sfărîmă și cel care dorește răul astfel-știutorului, sau îl dușmănește. El este stîncă cea tare.

9. Cu [suflul] acesta nu se deosebește mirosul frumos de cel urît, căci el e dezbarat de rău. Întrucît prin el se mănîncă și se bea, prin el sînt ajutate celelalte sufluri (*prāna*). Iar [acestea], nemaigăsindu-l în clipa din urmă, pleacă. Cu adevărat, în clipa din urmă gura se deschide.

10. Aṅgiras medita la [suflul] acesta ca fiind *udgītha*. Se mai crede că este Aṅgiras însuși, pentru că el este seva (*rāsa*) mădulelor (*aṅga*).

11. Bṛhaspati medita la [suflul] acesta ca fiind *udgītha*. Se mai crede că este Bṛhaspati însuși, căci glasul (*vāc*) este [strofa] *bṛhatī* iar el îi este stăpînul (*pati*).

12. Ayāśya medita la [suflul] acesta ca fiind *udgītha*. Se mai crede că este Ayāśya însuși, pentru că el iese (*ayate*) din gură (*āśya*).

13. Baka Dālbhya avea știință de [suflul] acesta. Fiind [preot] *udgātṛ* al celor din Naimiṣa, el le împlinea prin cîntec dorințele.

14. Într-adevăr, împlinitor prin cîntec al dorințelor este cel care, știind astfel, meditează la *udgītha* ca fiind silaba aceasta. Astfel în privința Sinelui (*adhy-ātman*).

Partea a treia

1. Iar acum, în privința zeilor (*adhi-devatam*). Să se mediteze la *udgītha* ca fiind acela care dogorește. Răsărind, el le cîntă fapturilor *udgītha*; răsărind, alungă întunericul și frica. Într-adevăr, alungător al fricii și întunericului este cel care știe astfel.

2. Dar unul se aseamănă cu celălalt. Fierbinte este unul, fierbinte și celălalt. „*Svara*” se cheamă unul, „*pratyāsvara*”⁴ celălalt. Să se mediteze deci la *udgītha* ca fiind și unul și celălalt.

3. Să se mediteze apoi la *udgītha* ca fiind suflul răspîdit (*vyāna*). Într-adevăr, ceea ce se expiră este suflul expirator (*prāṇa*), ceea ce se inspiră este suflul inspirator (*apāna*), iar îmbinarea suflului expirator cu cel inspirator este suflul răspîdit. Suflul răspîdit este cuvîntul (*vāc*); de aceea, cuvîntul se rostește fără a expira și fără a inspira.

4. Cuvîntul (*vāc*) este strofa (*ṛc*); de aceea, strofa se rostește fără a expira și fără a inspira. Strofa este melodia (*sāman*); de aceea, melodia se cîntă fără a expira și fără a inspira. Melodia este *udgītha*; de aceea, *udgītha* se cîntă fără a expira și fără a inspira.

5. Cît despre celelalte fapte pline de vlagă, precum [aprinderea] focului prin frecare, întrecerea la alergare și încordarea unui arc zdravăn, acestea se făptuiesc fără a

expira și fără a inspira. Din această pricină, să se mediteze la *udgītha* ca fiind suflul răspîdit (*vyāna*).

6. Să se mediteze apoi la silabele lui *udgītha*, adică *ud-gī-tha*. *Ud* este suflul (*prāṇa*), căci datorită suflului se stă drept (*uttiṣṭhati*); *gī* este cuvîntul (*vāc*), căci cuvintele sînt numite vorbe (*gir*); *tha* este hrana, căci pe hrană se bizuie Totul (*sthita*).

7. *Ud* este cerul, *gī* este văzduhul, *tha* este pămîntul. *Ud* este soarele, *gī* este vîntul (*vāyu*), *tha* este focul. *Ud* este Sāma-Veda, *gī* este Yajur-Veda, *tha* este Rg-Veda. Cuvîntul (*vāc*) îl alăptează cu acel lapte care este al cuvîntului; bogat în hrană și mîncător de hrană este cel care, știind astfel, meditează la silabele lui *udgītha*, adică *ud-gī-tha*.

8. Iar acum, împlinirea rugăciunilor. Să se mediteze [la cele ce urmează] ca fiind limanurile. Melodia (*sāman*) pe care va să înalțe imnul să fie melodia spre care se îndrumă.

9. Strofa (*ṛc*) în care [va să înalțe imnul], acel *ṛṣi* de la care purcede [imnul] și zeitatea către care va să înalțe imnul să fie strofa, *ṛṣi* și zeitatea spre care se îndrumă.

10. Măsura (*chandas*) în care va să înalțe imnul să fie măsura spre care se îndrumă. Felul de cînt (*stoma*) în care va să-și înalțe imnul să fie felul de cînt spre care se îndrumă.

11. Zarea către care va să înalțe imnul să fie zarea spre care se îndrumă.

12. Aflîndu-și în cele din urmă limanul în Sine (*ātman*), să-și înalțe imnul neabătîndu-și mintea de la dorință. Negreșit i se va împlini dorința cu care își înalță imnul — dorința cu care își înalță imnul.

Partea a patra

1. Să se mediteze la silaba *Om*, întrucît [*udgītha*] se cîntă începînd cu *Om*. Iată-i explicația:

2. Într-adevăr, temîndu-se de moarte, zeii au pătruns în întreita știință. Ei s-au ascuns (*acchādayan*) în măsurile (*chandas*). Pentru că s-au ascuns în ele, de aceea măsurile se numesc măsuri.

3. Așa cum se zărește un pește în apă, la fel i-a zărit pe ei moartea în strofă (*ṛc*), în melodie (*sāman*), în formula sacrificială (*yajus*). Dar ei, dîndu-și seama, s-au înălțat

deasupra strofei, melodiei și formulei sacrificiale, pătrunzînd în sunetul (*svara*) acesta.

4. Într-adevăr, cînd se încheie o strofă, i se adaugă sunetul *Om*; la fel și unei melodii, la fel și unei formule sacrificiale. Iar sunetul este această silabă, este nemurirea și neteama. Pătrunzînd în ea, zeii au devenit nemuritori și netemători.

5. Cel care, știind astfel, murmură această silabă ca *praṇava*, pătrunde în această silabă, în sunet, în nemurire, în neteamă. Pătrunzînd în ea, devine nemuritor ca zeii cei nemuritori.

Partea a cincea

1. Iar acum, [ținînd seama] că *udgîtha* este *praṇava* și că *praṇava* este *udgîtha*, soarele însuși este *udgîtha* și este *praṇava*, căci el se mișcă scoțînd sunetul *Om*.

2. „Numai către el mi-am îndreptat cîntecul, și de aceea te am pe tine singur — i-a spus Kauṣîtaki fiului său —. Tu, răsuțește-te spre raze, și de mulți, într-adevăr, avea-vei parte!” Acestea, în privința zeilor (*adhi-devatam*).

3. Iar acum, în privința Sinelui (*adhy-ātmam*). Să se mediteze la suflul (*prāṇa*) cel din gură ca fiind *udgîtha*, căci el se mișcă scoțînd sunetul *Om*.

4. „Numai către el mi-am îndreptat cîntecul, și de aceea te am pe tine singur — i-a spus Kauṣîtaki fiului său —. Tu, îndreaptă-ți cîntecul către mulțimea suflurilor (*prāṇa*), și de mulți, într-adevăr, avea-vei parte!”

5. Iar acum, [ținînd seama] că *udgîtha* este *praṇava* și că *praṇava* este *udgîtha*, chiar de pe scaunul [preotului] *hotṛ* se îndreaptă greșeala din *udgîtha* — greșeala din *udgîtha*.

Partea a șasea

1. [Pămîntul] acesta e strofa (*ṛc*), iar focul melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. [Pămîntul] acesta e *sā*, iar focul *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

2. Văzduhul e strofa (*ṛc*), iar vîntul (*vāyu*) melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Văzduhul e *sā*, iar vîntul *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

3. Cerul e strofa (*ṛc*), iar soarele melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Cerul e *sā*, iar soarele *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

4. Stelele sînt strofa (*ṛc*), iar luna melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Stelele sînt *sā*, iar luna *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

5. Iar lumina cea albă a soarelui e strofa (*ṛc*), pe cînd aceea mai neagră decît bezna e melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă.

6. Iar lumina cea albă a soarelui e *sā*, pe cînd aceea mai neagră decît bezna e *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*. Cît despre omul (*puruṣa*) acela de aur ce se vede înlăuntrul soarelui, cu barba de aur și părul de aur, poleit tot pînă în vîrfurile unghiilor,

7. Ca floarea lotusului roșu sînt ochii săi; numele său este *Ud*, [căci] el s-a ridicat (*udita*) deasupra tuturor relilor. Într-adevăr, se ridică deasupra tuturor relilor cel care știe astfel.

8. El are ca încheieturi strofa (*ṛc*) și melodia (*sāman*); de aceea este *udgîtha*; tot de aceea este și *udgātṛ*, căci îi este cîntărețul. El stăpînește și lumile din partea cealaltă și ceea ce doresc zeii. Acestea, în privința zeilor (*adhi-devatam*).

Partea a șaptea

1. Iar acum, în privința Sinelui (*adhy-ātman*). Glasul (*vāc*) e strofa (*ṛc*), iar suflul (*prāṇa*) melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Glasul e *sā*, iar suflul *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

2. Văzul e strofa (*ṛc*), iar insul (*ātman*) melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Văzul e *sā*, iar insul (*ātman*) *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

3. Auzul e strofa (*ṛc*), iar gîndul (*manas*) melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Auzul e *sā*, iar gîndul *ama*; [împreună] sînt *sāma(n)*.

4. Iar lumina cea albă a ochiului e strofa (*ṛc*), pe cînd aceea mai neagră decît bezna e melodia (*sāman*). Astfel, melodia se reazemă pe strofă. De aceea, melodia se cîntă rezemată pe strofă. Iar lumina cea albă a ochiului e *sā*, pe cînd aceea mai neagră decît bezna e *ama*; [împreună] sînt *sāma* (*n*).

5. Cît despre omul (*puruṣa*), ce se vede înlăuntrul ochiului, el e strofa (*ṛc*), e melodia (*sāman*), e recitarea (*uktha*), e formula sacrificială (*yajus*), e rugăciunea (*brahman*). Chipul acestuia este și chipul celui alt; încheieturile celui alt sînt și ale sale; numele celui alt este și al său.

6. El stăpînește și lumile din partea aceasta și ceea ce doresc oamenii. Astfel, pe el îl cîntă cei ce cîntă în [sunet de] lăută; de aceea, ei sînt cîștigători de comori.

7. Iar cel care, știind astfel, cîntă melodia (*sāman*), îi cîntă pe amîndoi. Datorită aceluia, el dobîndește și lumile din partea cealaltă și ceea ce doresc zeii.

8. Iar datorită acestuia dobîndește și lumile din partea aceasta și ceea ce doresc oamenii. Tocmai de aceea, [preotul] *udgāṭṛ* astfel-știutor trebuie să spună:

9. „Pentru care dorință să-ți cînt?” Căci împlinirea dorințelor prin cîntec o stăpînește numai cel care, știind astfel, cîntă melodia — cîntă melodia (*sāman*).

Partea a opta

1. Au fost odată trei [oameni] pricepuți la *udgītha*: Śilaka Śālāvātya, Caikitāyana Dālhbhya și Pravāhaṇa Jaivali. Ei au spus: „Într-adevăr, sîntem pricepuți la *udgītha*; hai să stăm de vorbă despre *udgītha*!”

2. Învoindu-se, au șezut laolaltă. Pravāhaṇa Jaivali a spus: „Vorbiți mai întîi domniile voastre! Eu voi asculta cuvintele spuse de doi brahmani”.

3. Śilaka Śālāvātya i-a spus lui Caikitāyana Dālhbhya: — „Hai să te-ntreb!” — „Întreabă-mă!”, a răspuns celălalt.

4. — „Care-i obîrșia melodiei (*sāman*)?” — „Sunetul (*svara*)”, a răspuns el. — „Care-i obîrșia sunetului?” — „Suflul (*prāṇa*)”, a răspuns el. — „Care-i obîrșia suflului?” — „Hrana”, a răspuns el. — „Care-i obîrșia hranei?” — „Apa”, a răspuns el.

5. — „Care-i obîrșia apei?” — „Lumea cealaltă”, a răspuns el. — „Care-i obîrșia lumii celeilalte?” — „Nu-i îngăduit să treci dincolo de lumea cerului — a răspuns el —. Noi

statornicim melodia (*sāman*) în lumea cerului, căci locul unde se cîntă melodia e cerul.“

6. Śilaka Śālāvatya i-a spus lui Caikitāyana Dālhbhya: „Într-adevăr, Dālhbhya, pentru tine melodia (*sāman*) e neîntemeiată. Dacă cineva ți-ar spune acum că-ți va plesni țeasta, poate [chiar] să-ți plesnească țeasta!“

7. — „Hai să aflu și eu de la domnia ta!“ — „Află!“ a răspuns el. — „Care-i obîrșia lumii celeilalte?“ — „Lumea aceasta“, a răspuns el. — „Care-i obîrșia lumii acesteia?“ — „Nu-i îngăduit să treci dincolo de lumea de la temelie — a răspuns el —. Noi statornicim melodia (*sāman*) în lumea de la temelie, căci locul unde se cîntă melodia e cel de la temelie.“

8. Pravāhaṇa Jaivali i-a spus: „Într-adevăr, Śālāvatya pentru tine melodia (*sāman*) e prea mărginită. Dacă cineva ți-ar spune acum că-ți va plesni țeasta, poate [chiar] să-ți plesnească țeasta!“ — „Hai să aflu și eu de la domnia ta!“ — „Află!“ a răspuns el.

Partea a noua

1. „Care-i obîrșia lumii acesteia?“ — „Spațiul (*ākāśa*) — a răspuns el —. Într-adevăr, din spațiu se ivesc toate ființele (*bhūta*) și înapoi în spațiu dispar. Căci spațiul le este strămoșul și spațiul ultimul liman.

2. Acesta este *udgītha* cel desăvîrșit, cel nemărginit. Are parte de desăvîrșire și cucerește lumile desăvîrșite cel care, știind astfel, meditează la *udgītha* cel desăvîrșit.

3. Vorbindu-i despre acesta lui Udaraśāṇḍilya, Atidhanvan Śaunaka a spus: «Cîtă vreme cei din neamul tău vor ști acest *udgītha*, traiul lor în astă lume va fi desăvîrșit;

4. Tot astfel și locul (*loka*) din lumea (*loka*) cealaltă.» Dacă cineva meditează la acesta știind astfel, traiul său în astă lume e desăvîrșit; tot astfel și locul din lumea cealaltă — din lumea cealaltă.“

Partea a zecea

1. În ținutul Kuru cel bătut de grindină, Uṣasti Cākṛāyaṇa trăia foarte sărac, împreună cu soția sa Āṭikī, în satul unui bogătaş.

2. El a cerșit de la bogătaș, pe cînd mîncea orz. Acesta i-a spus: „N-a mai rămas decît cel pus dinaintea mea.”

3. — „Dă-mi și mie!” a răspuns el. [Celălalt] i l-a dăruit [spunînd]: „Poftim și de băut!” — „Ar însemna, de bună seamă, să beau resturi”, a spus el.

4. — „Dar [orzul] acela nu era tot resturi?” — „De nu-l mîncam, n-aș mai fi fost în viață; apa o beau [însă] de plăcere.”

5. După ce a mîncat, i-a adus soției sale prisosul. Chiar înainte, ea se-ndestulase din cerșit. Luîndu-l, l-a pus deoparte.

6. Sculîndu-se a doua zi, el a spus: „Ehei, de niște mîncare de-am face rost, am face rost și de ceva bani. Regele acela va aduce un sacrificiu; m-ar putea alege pe mine pentru toate slujbele preoțești.”

7. Soția i-a spus: „Poftim, bărbate, orzul ăsta!” După ce l-a mîncat, el s-a dus unde se pregătea sacrificiul.

8. Acolo s-a așezat lîngă [preoții] *udgāṭṛ*⁵ ce urmau să cînte imnul la locul potrivit. [Preotului] *prastotṛ* i-a spus:

9. „*Prastotṛ*, de vei cînta fără să știi zeitatea care e legată de *prastāva*, îți va plesni țeasta!”

10. [Preotului] *udgāṭṛ* i-a spus la fel: „*Udgāṭṛ*, de vei cînta fără să știi zeitatea care e legată de *udgītha*, îți va plesni țeasta!”

11. [Preotului] *pratiharṭṛ* i-a spus la fel: „*Pratihartṛ*, de vei cînta fără să știi zeitatea care e legată de *pratihāra*, îți va plesni țeasta!” Oprindu-se, toți aceștia au șezut în tăcere.

Partea a unsprezecea

1. Atunci aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) i-a spus: „Vreau să te cunosc, preacinstite!” — „Sînt Ușasti Cākṛāyana”, a răspuns el.

2. Celălalt i-a spus: „Eu te-am căutat în lung și-n lat, preacinstite, pentru toate slujbele preoțești; negăsindu-te însă, i-am ales pe alții.

3. Dar [acum] te am chiar pe tine pentru toate slujbele preoțești.” — „Prea bine; fie-le atunci îngăduit și celorlalți să-și cînte imnul. Dar cît le vei da lor ca răsplată, atît să-mi dai și mie.” — „Prea bine”, a spus aducătorul sacrificiului (*yajamāna*).

4. Apoi l-a întîmpinat [preotul] *prastotṛ* [spunînd]: „*Prastotṛ*, de vei cînta fără să știi zeitatea care e legată de

prastāva, îți va plesni țeasta — așa mi-ai spus, preacinstite. Care este această zeitatăe?”

5. — „Sufnul (*prāṇa*) — a răspuns el —. Într-adevăr, toate ființele (*bhūta*) se contopesc cu suflul și pleacă odată cu suflul. Aceasta e zeitatea legată de *prastāva*. De vei fi cîntat fără să o știi, ți-ar fi plesnit țeasta, precum ți-am spus.”

6. Apoi l-a întîmpinat [preotul] *udgātr* [spunînd]: „*Udgātr*, de vei cînta fără să știi zeitatea care e legată de *udgītha*, îți va plesni țeasta — așa mi-ai spus, preacinstite. Care este această zeitatăe?”

7. — „Soarele — a răspuns el —. Într-adevăr, toate ființele (*bhūta*) cîntă soarele cînd este sus. Aceasta e zeitatea legată de *udgītha*. De vei fi cîntat fără să o știi, ți-ar fi plesnit țeasta, precum ți-am spus.”

8. Apoi l-a întîmpinat [preotul] *pratihartr* [spunînd]: „*Pratihartṛ*, de vei cînta fără să știi zeitatea care e legată de *pratihāra*, îți va plesni țeasta — așa mi-ai spus, preacinstite. Care este această zeitatăe?”

9. — „Hrana — a răspuns el —. Într-adevăr, toate ființele (*bhūta*) trăiesc numai luîndu-și hrana. Aceasta e zeitatea legată de *pratihāra*. De vei fi cîntat fără să o știi, ți-ar fi plesnit țeasta, precum ți-am spus — precum ți-am spus.”

Partea a douăsprezecea

1. Urmează *udgītha* cîinilor. Așadar, Baka Dālbhya zis și Glāva Maitreya a plecat să studieze de unul singur.

2. Un cîine alb i-a ieșit în cale. Pe acesta l-au întîlnit alți cîini, spunîndu-i: „Preacinstite, cîntă pentru hrana noastră! Sîntem flămînzi”.

3. El le-a răspuns: „Să mă-ntîlniți tot aici, mîine în zori!” Drept care, Baka Dālbhya zis și Glāva Maitreya a stat la pîndă.

4. Așa cum pășesc ușor, ținîndu-se unul de altul, cei care vor cînta imnul *bahiṣpavamāna*, la fel au pășit ei ușor într-acolo. Așezîndu-se laolaltă, au făcut: „*Hin!*”

5. *Om*, să mîncăm, *Om*, să bem! *Om*, zeul Varuṇa, Prajāpati, Savitr de ne-ar aduce aici hrana! Stăpîne al hranei, adu-ne aici hrana, adu-o! *Om*.”

Partea a treisprezecea

1. De bună seamă, lumea aceasta este *hā-u*⁶, aerul (*vāyu*) este *hā-i*, luna este *atha*, Sinele (*ātman*) este *iha*, focul este *ī*,

2. Soarele este *ū*, invocația este *e*, Toți-Zeii sînt *auho-i*, Prajāpati este *hiin*, suflul (*prāṇa*) este sunetul (*svara*), hrana este *yā*, glasul (*vāc*) este Virāj.

3. *Hum* este a treisprezecea interjecție, nedeslușită și schimbătoare.

4. Cuvîntul (*vāc*) îl alăptează cu acel lapte care este al cuvîntului; bogat în hrană și mîncător de hrană este cel care știe astfel taina (*uṇiṣad*) melodiei (*sāman*) — taina melodiei.

CAPITOLUL AL DOILEA

Partea întâi

1. A medita la melodie în întregul său este bine. Așadar, binele (*sādhū*) se cheamă „melodie” (*sāman*), iar ne-binele (*a-sadhu*) „ne-melodie” (*a-sāman*).

2. Astfel, se mai spune: „L-a întâmpinat cu melodia”, pentru a spune: „L-a întâmpinat cu binele”, și „L-a întâmpinat cu ne-melodia”, pentru a spune: „L-a întâmpinat cu ne-binele”.

3. Apoi, se mai spune: „Oh, melodia este cu noi” — dacă este bine — pentru a spune: „Oh, binele este cu noi” și „Oh, ne-melodia este cu noi” — dacă nu este bine — pentru a spune: „Oh, ne-binele este cu noi”.

4. Dacă cineva, știind astfel, meditează asupra binelui ca fiind melodia, la el vor veni, negreșit, însușirile bune și i se vor închina.

Partea a doua

1. Să se mediteze la cele cinci părți ale melodiei⁷ (*sāman*) în legătură cu lumile: pământul este *hīnkāra*, focul este *prastāva*, văzduhul este *udgītha*, soarele este *pratihāra* și cerul este *nidhana*. Acestea în ordine urcătoare.

2. Iar acum, în ordine inversă: cerul este *hīnkāra*, soarele este *prastāva*, văzduhul este *udgītha*, focul este *pratihāra* și pământul este *nidhana*.

3. Lumile, în ordine atît urcătoare cît și inversă, i se supun aceluia care, știind astfel, meditează la cele cinci părți ale melodiei în legătură cu lumile.

Partea a treia

1. Să se mediteze la cele cinci părți ale melodiei (*sāman*) în legătură cu ploaia: vîntul dinainte este *hinkāra*; se înno-rează — e *prastāva*; plouă — e *udgītha*; fulgeră și tună — e *pratihāra*;

2. Încetează — e *nidhana*. Are parte de ploaie și aduce ploaia cel care, știind astfel, meditează la cele cinci părți ale melodiei în legătură cu ploaia.

Partea a patra

1. Să se mediteze la cele cinci părți ale melodiei (*sāman*) în legătură cu toate apele: cînd se adună norii este *hinkāra*; cînd plouă este *prastāva*; cele care curg spre răsărit sînt *udgītha*; cele care curg spre apus sînt *pratihāra* și oceanul este *nidhana*.

2. Nu pierе în ape și este bogat în ape cel care, știind astfel, meditează la cele cinci părți ale melodiei în legătură cu toate apele.

Partea a cincea

1. Să se mediteze la cele cinci părți ale melodiei (*sāman*) în legătură cu anotimpurile: primăvara este *hinkāra*, vara este *prastāva*, vremea ploilor este *udgītha*, toamna este *pratihāra*, iar iarna este *nidhana*.

2. Anotimpurile i se supun și este bogat în anotimpuri cel care, știind astfel, meditează la cele cinci părți ale melodiei în legătură cu anotimpurile.

Partea a șasea

1. Să se mediteze la cele cinci părți ale melodiei (*sāman*) în legătură cu animalele; caprele sînt *hinkāra*, oile sînt *prastāva*, vacile sînt *udgītha*, caii sînt *pratihāra* și omul (*puruṣa*) este *nidhana*.

2. Ale sale sînt animalele și este bogat în animale cel care, știind astfel, meditează la cele cinci părți ale melodiei în legătură cu animalele.

Partea a șaptea

1. Să se mediteze la cele cinci părți ale melodiei (*sāman*) desăvârșite în legătură cu suflurile (*prāṇa*): suflul (*prāṇa*) este *hinkāra*, glasul (*vāc*) este *prastāva*, văzul este *udgītha*, auzul este *pratihāra* și gîndul (*manas*) este *nidhana*. Acestea sînt cu adevărat desăvârșite.

2. A sa este desăvîrșirea și cucerește lumile desăvîrșite cel care, știind astfel, meditează la cele cinci părți ale melodiei desăvîrșite în legătură cu suflurile. Acestea, despre cele cinci părți.

Partea a opta

1. Iar acum, despre cele șapte părți⁸. Să se mediteze la cele șapte părți ale melodiei (*sāman*) în legătură cu cuvîntul (*vāc*): în cuvînt, fiecă [sunet] „*hum*” este *hinkāra*, „*pra*” este *prastāva*, „*ā*” este *ādi*,

2. „*Ud*” este *udgītha*, „*prati*” este *pratihāra*, „*upa*” este *upadrava* și „*ni*” este *nidhana*.

3. Cuvîntul îl alăptează cu acel lapte care este al cuvîntului; bogat în hrană și mîncător de hrană este cel care, știind astfel, meditează la cele șapte părți ale melodiei în legătură cu cuvîntul.

Partea a noua

1. Iar acum, să se mediteze la melodia cu șapte părți ca fiind soarele. Tot timpul același (*sama*), el este melodia (*sāman*). „E-n dreptul meu, e-n dreptul meu” [își spune fiecare]; același pentru toți, el este melodia.

2. Să se știe că de el depind toate ființele (*bhūta*). Înainte de răsărit este *hinkāra*. De această parte a lui depind animalele domestice. De aceea fac ele „*hin*”, pentru că, din această melodie, sînt părtașe la *hinkāra*.

3. Iar la începutul urcușului este *prastāva*. De această parte a lui depind oamenii. De aceea sînt ei dornici de laudă (*prastuti*) și preamărire, pentru că, din această melodie, sînt părtași la *prastāva*.

4. Iar la ceasul mulșului este *ādi*. De această parte a lui depind păsările. De aceea zboară ele prin văzduh fără

nici un sprijin, ținându-se (*ādāya*) singure, pentru că, din această melodie, sînt pârtașe la *ādi*.

5. Iar drept la amiază este *udgītha*. De această parte a lui depind zeii. De aceea sînt ei cei mai de seamă dintre copiii lui Prajāpati, pentru că, din această melodie, sînt pârtași la *udgītha*.

6. Iar între amiază și după-amiază este *pratihāra*. De această parte a lui depind embrionii. De aceea sînt ei ținuți (*prātihṛta*) să nu cadă, pentru că, din această melodie, sînt pârtași la *pratihāra*.

7. Iar între după-amiază și apus este *upadrava*. De această parte a lui depind sălbăticiunile. De aceea, zărind omul, ele fug (*upadravanti*) să se ascundă în vizuină, pentru că, din această melodie, sînt pârtașe la *upadrava*.

8. Iar îndată după apus este *nidhana*. De această parte a lui depind străbunii. De aceea sînt ei îngropați (*nidadhati*), pentru că, din această melodie, sînt pârtași la *nidhana*. În felul acesta se meditează la melodia cu șapte părți ca fiind soarele.

Partea a zecea

1. Iar acum să se mediteze la melodia (*sāman*) cu șapte părți care își este sieși (*ātman*) pe măsură și întrece moartea. „*Hīnkāra*” are trei silabe și „*prastāva*” are trei silabe: iată egalitatea (*sama*).

2. „*Ādi*” are două silabe și „*pratihāra*” are patru silabe; una [trece] dintr-o parte în cealaltă: iată egalitatea.

3. „*Udgītha*” are trei silabe și „*upadrava*” are patru silabe; cu cîte trei fiecare, este egalitate; lăsînd una de-o parte, sînt trei silabe, adică egalitate.

4. „*Nidhana*” are trei silabe; aceasta e tot egalitate. Într-adevăr, acestea sînt cele douăzeci și două de silabe.

5. Cu douăzeci și una se dobîndește soarele; într-adevăr, soarele este al douăzeci și unulea de aici [în sus]. Cu a douăzeci și doua se cucerește ceea ce este dincolo de soare: bolta cerului, lipsa suferinței.

6. Dobîndește de pe acum soarele spre cucerire și are parte de o cucerire mai presus decît a soarelui cel care, știînd astfel, meditează la melodia cu șapte părți care își este sieși pe măsură și întrece moartea.

Partea a unsprezecea

1. Gîndul (*manas*) este *hinkāra*, glasul (*vāc*) este *prastāva*, văzul este *udgītha*, auzul este *pratihāra* și suflul (*prāṇa*) este *nidhana*. Aceasta este [melodia] *gāyatra* întreșută în sufluri (*prāṇa*).

2. Cel care știe astfel [melodia] *gāyatra* întreșută în sufluri este înzestrat cu sufluri, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să fie mărinimos, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a douăsprezecea

1. Scapără — e *hinkāra*; iese fum — e *prastāva*; se aprinde — e *udgītha*; se face jar — e *pratihāra*; se stinge — e *nidhana*. Aceasta este [melodia] *rathambara* întreșută în foc.

2. Cel care știe astfel [melodia] *rathambara* întreșută în foc este înzestrat cu preasfințenie și mîncător de hrană, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu soarbă și să nu scuipe cu fața spre foc, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a treisprezecea

1. O cheamă — e *hinkāra*; o îmbie — e *prastāva*; se culcă lingă femeie — e *udgītha*; se culcă peste femeie — e *pratihāra*; merge pînă la capăt — e *nidhana*; isprăvește — e *nidhana*. Aceasta este [melodia] *vāmadevya* întreșută în împreunare.

2. Cel care știe astfel [melodia] *vāmadevya* întreșută în împreunare are parte de împreunări, odrăslește din împreunare în împreunare, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu ocolească nici o [femeie], aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a patrusprezecea

1. Cînd răsare este *hinkāra*; cînd a răsărit este *prastāva*; amiaza este *udgītha*; după-amiaza este *pratihāra*; cînd apune este *nidhana*. Aceasta este [melodia] *br̥hat* întreșută în soare.

2. Cel care știe astfel [melodia] *byhat* întrețesută în soare este plin de văpaie și mîncător de hrană, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu fie nemulțumit că dogorește, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a cincisprezecea

1. Se lasă picla — e *hinkāra*; se înnorează — e *prastāva*; plouă — e *udgītha*; fulgeră și tună — e *pratihāra*; încetează — e *nidhana*. Aceasta este [melodia] *vairūpa* întrețesută în ploaie.

2. Cel care știe astfel [melodia] *vairūpa* întrețesută în ploaie ține în staule vite felurite și frumoase, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu fie nemulțumit că plouă, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a șaisprezecea

1. Primăvara este *hinkāra*, vara este *prastāva*, vremea ploilor este *udgītha*, toamna este *pratihāra* și iarna este *nidhana*. Aceasta este [melodia] *vairāja* întrețesută în anotimpuri.

2. Cel care știe astfel [melodia] *vairāja* întrețesută în anotimpuri străluminează prin odrasle, vite și preasfințenie, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu fie nemulțumit de anotimpuri, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a șaptesprezecea

1. Pămîntul este *hinkāra*, văzduhul este *prastāva*, cerul este *udgītha*, zările sînt *pratihāra* și oceanul este *nidhana*. Acestea sînt versurile [melodiei] *śakvara* întrețesute în lumi.

2. Cel care știe astfel versurile [melodiei] *śakvara* întrețesute în lumi are parte de lumi, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu fie nemulțumit de lumi, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a optsprezecea

1. Caprele sînt *hinkāra*, oile sînt *prastāva*, vacile sînt *udgītha*, caii sînt *pratihāra* și omul este *nidhana*. Acestea sînt versurile [melodiei] *revatī* întretesute în animale.

2. Cel care știe astfel versurile [melodiei] *revatī* întretesute în animale este bogat în animale, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu fie nemulțumit de animale, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a nouăsprezecea

1. Părul este *hinkāra*, pielea este *prastāva*, carnea este *udgītha*, oasele sînt *pratihāra* și măduva este *nidhana*. Aceasta este [melodia] *yajñāyajñīya* întretesută în mădulare.

2. Cel care știe astfel [melodia] *yajñāyajñīya* întretesută în mădulare are mădulare [tefere], nu e beteag de nici un mădular, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu mănînce măduvă un an, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*), sau să nu mănînce măduvă [deloc].

Partea a douăzecea

1. Focul este *hinkāra*, aerul (*vāyu*) este *prastāva*, soarele este *udgītha*, stelele sînt *pratihāra* și luna este *nidhana*. Aceasta este [melodia] *rājana* întretesută în zeități.

2. Cel care știe astfel [melodia] *rājana* întretesută în zeități ajunge la însoțirea, tovărășia și unirea cu aceste zeități, își împlinește viața, trăiește îndelung, sporește în odrasle și vite, sporește în faimă. Să nu fie nemulțumit de brahmani, aceasta e îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a douăzeci și una

1. Întreita știință este *hinkāra*; cele trei lumi sînt *prastāva*; focul, aerul (*vāyu*) și soarele sînt *udgītha*; stelele, păsările și razele sînt *pratihāra*; șerpui, [făpturile] *Gandharva* și străbunii sînt *nidhana*. Aceasta este melodia (*sāman*) întretesută în Totul.

2. Cel care știe astfel melodia întretesută în Totul devine el însuși Totul.

3. Despre aceasta sînt versurile (*śloka*):

„Decît cele de cinci ori cîte trei

Nimic nu e mai mare, mai presus“.

4. Cel care ştie aceasta ştie Totul şi toate zările îi aduc prinoase. Să mediteze [cu gîndul] „Eu sînt Totul“, aceasta e îndatorirea sfîntă — îndatorirea sfîntă (*vrata*).

Partea a douăzeci şi doua

1. „Aleg [modul] zgomotos al melodiei (*sāman*), prielnic vitelor“, aşa este *udgîtha* lui Agni. Nedesluşit este al lui Prajāpati şi desluşit al lui Soma. Blind şi domol este [modul] lui Vāyu, domol şi puternic al lui Indra, ca de bitlan al lui Bṛhaspati şi discordant al lui Varuṇa. Să le folosească pe toate, dar să se ferească de cel al lui Varuṇa.

2. „Să dobîndesc prin cîntec nemurirea pentru zei“, aşa să cînte. „Să dobîndesc prin cîntec prinoase pentru străbuni, speranţă pentru oameni, păşune şi apă pentru vite, lumea cerului pentru cel care sacrifică (*yajamāna*) şi hrană pentru mine însumi (*ātman*).“ Gîndindu-se neabătut la acestea, să-şi înalţe imnul.

3. Toate vocalele sînt întruparea (*ātman*) lui Indra; toate spirantele sînt întruparea lui Prajāpati; toate oclusivele sînt întruparea Mṛtyu. Dacă cineva e dojenit din pricina vocalelor, să spună: „M-am pus la adăpostul lui Indra; la rîndul său, el îţi va răspunde.“

4. Iar dacă e dojenit din pricina spirantelor, să spună: „M-am pus la adăpostul lui Prajāpati; la rîndul său, el te va zdrobi.“ Iar dacă e dojenit din pricina oclusivelor, să spună: „M-am pus la adăpostul lui Mṛtyu; la rîndul său, el te va pîrjoli.“

5. Toate vocalele trebuie rostite sonor şi puternic, spre a-i da putere lui Indra. Toate spirantele trebuie rostite nici înghiţite, nici scuipate, cu gura întredeschisă, spre a se încredinţa pe sine (*ātman*) lui Prajāpati. Toate oclusivele trebuie rostite cu o uşoară atingere, spre a se feri pe sine (*ātman*) de Mṛtyu.

Partea a douăzeci şi treia

1. Trei sînt ramurile Legii (*dharma*): sacrificiul, studiul şi dărnicia sînt cea dintîi; asceza (*tapas*) singură este a doua;

a fi ucenic în cele sfinte (*brahmacārin*), locuind în casa învățătorului, a treia — de zăbovește la nesfârșit în casa învățătorului. Toate acestea ajung în lumile sfinte. Cel statornicit în *Brahman* atinge [însă] nemurirea.

2. Prajāpati a clocit lumile; clocite fiind, din ele s-a scurs întreita știință. A clocit-o; clocită fiind, din ea s-au scurs silabele *bhūr*, *bhuvas* și *svar*.

3. Le-a clocit; clocite fiind, din ele s-a scurs sunetul *Om*. Așa cum toate frunzele sînt străbătute de aceeași țeapă, la fel e străbătut fiecare cuvînt (*vāc*) de sunetul *Om*. Sunetul *Om* este Totul — sunetul *Om* este Totul.

Partea a douăzeci și patra

1. Meșterii în cele sfinte (*brahman*) spun: „Dacă libația din zori este a [zeilor] Vasu, cea de la amiază a [zeilor] Rudra, iar cea de a treia a [zeilor] Āditya și a Tuturor-Zeilor,

2. Unde este atunci lumea aducătorului sacrificiului (*yajamāna*)?” — Cum îl poate făptui cineva care nu știe? Să-l făptuiască deci știind.

3. Înainte de începutul recitării din zori, așezîndu-se în spatele [focului] *gārhapatya* cu fața spre miazănoapte, el cîntă melodia (*sāman*) către [zeii] Vasu:

4. „Deschide poarta lumii, să te privim întru stăpînire!”

5. Apoi aduce ofranda: „Închinare lui Agni, domnul pămîntului, domnul lumii. În lumea [ta] primește-mă pe mine cel care sacrific (*yajamāna*). Aceasta e lumea celui care sacrifică; acolo

6. Voi merge, sacrificînd (*yajamāna*), la capătul vieții. Binecuvîntare! Înlătură zăvorul!” Vorbind așa, se ridică. Acestuia îi încredințează [zeii] Vasu libația din zori.

7. Înainte de începutul libației de la amiază, așezîndu-se în spatele [focului] *āgnīdhriya* cu fața spre miazănoapte, el cîntă melodia (*sāman*) către [zeii] Rudra:

8. „Deschide poarta lumii, să te privim întru largă stăpînire!”

9. Apoi aduce ofranda: „Închinare lui Vāyu, domnul văzduhului, domnul lumii. În lumea [ta] primește-mă pe mine cel care sacrific (*yajamāna*). Aceasta e lumea celui care sacrifică; acolo

10. Voi merge, sacrificînd (*yajamāna*), la capătul vieții. Binecuvîntare! Înlătură zăvorul!" Vorbînd așa, se ridică. Acestuia îi încredințează [zeii] Rudra libația de la amiază.

11. Înainte de începutul libației celei de-a treia, așezîndu-se în spatele [focului] *āhavanīya* cu fața spre miazănoapte, el cîntă melodia (*sāman*) către [zeii] Āditya și Toți-Zeii:

12. „Deschide poarta lumii, să te privim întru deplină stăpînire!” Aceasta către [zeii] Āditya.

13. Apoi, către Toți-Zeii: „Deschide poarta lumii, să te privim întru atotstăpînire!”

14. Apoi aduce ofranda: „Închinare [zeilor] Āditya și Tuturor-Zeilor, domnii cerului, domnii lumii. În lumea [voastră] primiți-mă pe mine cel care sacrific (*yajamāna*).

15. Aceasta e lumea celui care sacrifică; acolo voi merge, sacrificînd (*yajamāna*), la capătul vieții. Binecuvîntare! Înlăturați zăvorul!” Vorbînd așa, se ridică.

16. Acestuia îi încredințează [zeii] Āditya și Toți-Zeii libația cea de-a treia. Într-adevăr, măsura sacrificiului o știe numai cel care știe astfel — care știe astfel.

CAPITOLUL AL TREILEA

Partea întâi

1. Într-adevăr, soarele este mierea zeilor, cerul îi este stupul, văzduhul este fagurele și stropii de lumină sînt puii.

2. Razele sale dinspre răsărit sînt alveolele din față, strofele (*ṛc*) sînt albinele, *Rg-Veda* este floarea, iar acolo e apa nemuririi. Într-adevăr, strofele acestea

3. Au clocit *Rg-Veda*. Clocită fiind, seva ei s-a născut ca glorie, văpaie, tărie, vlagă și hrană.

4. Aceasta s-a scurs și s-a așternut peste soare. Ea este și ceea ce este fața roșie a soarelui.

Partea a doua

1. Iar razele sale dinspre miazăzi sînt alveolele din dreapta, rostirile de jertfă (*yajus*) sînt albinele, *Yajur-Veda* este floarea, iar acolo e apa nemuririi.

2. Într-adevăr, rostirile de jertfă au clocit *Yajur-Veda*. Clocită fiind, seva ei s-a născut ca glorie, văpaie, tărie, vlagă și hrană.

3. Aceasta s-a scurs și s-a așternut peste soare. Ea este și ceea ce este fața albă a soarelui.

Partea a treia

1. Iar razele sale dinspre apus sînt alveolele din spate, melodiile (*sāman*) sînt albinele, *Sāma-Veda* este floarea, iar acolo e apa nemuririi.

2. Într-adevăr, melodiile au clocit *Sāma-Veda*. Clocită fiind, seva ei s-a născut ca glorie, văpaie, tărie, vlagă și hrană.

3. Aceasta s-a scurs și s-a așternut peste soare. Ea este și ceea ce este fața neagră a soarelui.

Partea a patra

1. Iar razele sale dinspre miazănoapte sînt alveolele din stînga, imnurile din *Atharva-Veda* sînt albinele, poveștile și legendele sînt floarea, iar acolo e apa nemuririi.

2. Într-adevăr, imnurile din *Atharva-Veda* au clocit poveștile și legendele. Clocite fiind, seva lor s-a născut ca glorie, văpaie, tărie, vlagă și hrană.

3. Aceasta s-a scurs și s-a așternut peste soare. Ea este și ceea ce este fața de beznă a soarelui.

Partea a cincea

1. Iar razele sale dinspre zenit sînt alveolele de deasupra, învățăturile tainice sînt albinele, *Brahman* este floarea, iar acolo e apa nemuririi.

2. Într-adevăr, învățăturile tainice l-au clocit pe *Brahman*. Clocit fiind, seva lui s-a născut ca glorie, văpaie, tărie, vlagă și hrană.

3. Aceasta s-a scurs și s-a așternut peste soare. Ea este și ceea ce pare că tremură în mijlocul soarelui.

4. Într-adevăr, acestea sînt sevele sevelor, căci *Vedele* sînt seve, iar ele sînt sevele lor. Într-adevăr, acestea sînt licoirile de nemurire ale celor nemuritoare, căci *Vedele* sînt nemuritoare, iar ele sînt licoirile lor de nemurire.

Partea a șasea

1. Astfel, din întîia licoare de nemurire trăiesc zeii Vasu, cu Agni drept gură. Într-adevăr, zeii nu mănîncă și nu beau, ci se îndestulează numai privind licoarea de nemurire.

2. În această față [a soarelui] pătrund ei și din această față ies.

3. Cel care știe astfel această licoare de nemurire devine unul dintre zeii Vasu și se îndestulează, cu Agni drept gură, numai privind licoarea de nemurire. În această față [a soarelui] pătrunde el și din această față iese.

4. Cît-soarele se va înălța la răsărit și va cobori la apus, tot atît va cuprinde el domnia și stăpînirea zeilor Vasu.

Partea a șaptea

1. Iar din a doua licoare de nemurire trăiesc zeii Rudra,

cu Indra drept gură. Într-adevăr, zeii nu mănincă și nu beau, ci se îndestulează numai privind licoarea de nemurire.

2. În această față [a soarelui] pătrund ei și din această față ies.

3. Cel care știe astfel această licoare de nemurire devine unul dintre zeii Rudra și se îndestulează, cu Indra drept gură, numai privind licoarea de nemurire. În această față [a soarelui] pătrunde el și din această față iese.

4. Cît soarele se va înălța la răsărit și va coborî la apus, de două ori pe atît se va înălța la miazăzi și va coborî la miazănoapte; tot atît va cuprinde el domnia și stăpînirea zeilor Rudra.

Partea a opta

1. Iar din a treia licoare de nemurire trăiesc zeii Āditya, cu Varuṇa drept gură. Într-adevăr, zeii nu mănincă și nu beau, ci se îndestulează numai privind licoarea de nemurire.

2. În această față [a soarelui] pătrund ei și din această față ies.

3. Cel care știe astfel această licoare de nemurire devine unul dintre zeii Āditya și se îndestulează, cu Varuṇa drept gură, numai privind licoarea de nemurire. În această față [a soarelui] pătrunde el și din această față iese.

4. Cît soarele se va înălța la miazăzi și va coborî la miazănoapte, de două ori pe atît se va înălța la apus și va coborî la răsărit; tot atît va cuprinde el domnia și stăpînirea zeilor Āditya.

Partea a noua

1. Iar din a patra licoare de nemurire trăiesc zeii Marut, cu Soma drept gură. Într-adevăr, zeii nu mănincă și nu beau, ci se îndestulează numai privind licoarea de nemurire.

2. În această față [a soarelui] pătrund ei și din această față ies.

3. Cel care știe astfel această licoare de nemurire devine unul dintre zeii Marut și se îndestulează, cu Soma drept gură, numai privind licoarea de nemurire. În această față [a soarelui] pătrunde el și din această față iese.

4. Cît soarele se va înălța la apus și va coborî la răsărit, de două ori pe atît se va înălța la miazănoapte și va coborî

la miazăzi; tot atît va cuprinde el domnia și stăpînirea zeilor Marut.

Partea a zecea

1. Iar din a cincea licoare de nemurire trăiesc zeii Sādhya, cu Brahman drept gură. Într-adevăr, zeii nu mănîncă și nu beau, ci se îndestulează numai privind licoarea de nemurire.

2. În această față [a soarelui] pătrund ei și din această față ies.

3. Cel care știe astfel această licoare de nemurire devine unul dintre zeii Sādhya și se îndestulează, cu Brahman drept gură, numai privind licoarea de nemurire. În această față [a soarelui] pătrunde el și din această față iese.

4. Cît soarele se va înălța la miazănoapte și va coborî la miazăzi, de două ori pe atît se va înălța la zenit și va coborî la nadir; tot atît va cuprinde el domnia și stăpînirea zeilor Sādhya.

Partea a unsprezecea

1. Iar după ce se va fi înălțat la zenit, nu se va mai înălța, și nu va mai coborî, ci va sta în mijloc de unul singur. Despre aceasta sînt versurile:

2. „Acolo n-a apus și n-a răsărit niciodată;

Zeilor, așa fiind, de nu m-aș rătăci eu de *Brahman*!”

3. Într-adevăr, pentru el nici nu răsare, nici nu apune, pentru el este în veci ziuă, pentru cel care știe astfel misterul (*upaniṣad*) acesta al lui *Brahman*.

4. Astfel i-a vorbit Brahman lui Prajāpati, Prajāpati lui Manu și Manu omenirii. Astfel i-a cuvîntat despre *Brahman* părinte fiului său celui mare, lui Uddālaka Āruṇi.

5. De bună seamă, astfel trebuie să-i cuvînte despre *Brahman* părintele fiului său celui mare sau unui învățăcel vrednic,

6. Și nimănui altuia, chiar de i-ar dărui pămîntul acesta înconjurat de ape și plin de comori, [gîndind] că înseamnă încă mai mult — înseamnă încă mai mult.

Partea a douăsprezecea

1. Într-adevăr, [strofa] *gāyatrī* este întreaga Fire (*bhūta*),

tot ce există. Cuvîntul (*vāc*) este [strofa] *gāyatrī*, Cuvîntul cîntă și ocrotește întreaga Fire.

2. Într-adevăr, [strofa] *gāyatrī* este ceea ce este și pămîntul, căci întreaga Fire se-ntemeiază pe el și nu se revarsă.

3. Într-adevăr, pămîntul este ceea ce este pentru om (*puruṣa*) trupul, căci suflurile (*prāṇa*) se-ntemeiază pe el și nu se revarsă.

4. Într-adevăr, pentru om trupul este ceea ce este înlăuntrul omului inima; căci suflurile se-ntemeiază pe ea și nu se revarsă.

5. Înșesita [strofă] *gāyatrī* are patru sferturi. Despre aceasta se vorbește și în strofa ⁹ (*rc*):

6. „Iată cît este a sa măreție,
Iar Omul (*puruṣa*) e încă mai mare:
Un sfert al său sînt toate ființele (*bhūta*),
Trei sferturi îi sînt nemurirea din cer.”

7. Într-adevăr, cel [numit] „*Brahman*” este ceea ce este și spațiul (*ākāśa*) din afara omului (*puruṣa*). Spațiul din afara omului

8. Este ceea ce este și spațiul din lăuntru omului. Spațiul dinlăuntru omului

9. Este ceea ce este și spațiul dinlăuntru inimii, este plinul și neschimbătorul. Dobîndește o fericire plină și neschimbătoare cel care știe astfel.

Partea a treisprezecea

1. Într-adevăr, inima are cinci canale ale zeilor. Canalul său dinspre răsărit este suflul expirator (*prāṇa*), este vîzul, este soarele. Să se mediteze la el ca fiind vîpaia și hrana. Are parte de vîpaie și de hrană cel care știe astfel.

2. Iar canalul său dinspre miazăzi este suflul rîspîndit (*vyāna*), este auzul, este luna. Să se mediteze la el ca fiind fericirea și gloria. Are parte de fericire și de glorie cel care știe astfel.

3. Iar canalul său dinspre apus este suflul inspirator (*apāna*), este glasul (*vāc*), este focul. Să se mediteze la el ca fiind preasfințenia și hrana. Are parte de preasfințenie și de hrană cel care știe astfel.

4. Iar canalul său dinspre miazănoapte este suflul adunat (*samāna*), este gîndul (*manas*), este ploaia. Să se mediteze la el ca fiind faima și frumusețea. Are parte de faimă și de frumusețe cel care știe astfel.

5. Iar canalul său dinspre zenit este suflul urcător (*udāna*), este aerul (*vāyu*); este spațiul. Să se mediteze la el ca fiind puterea și măreția. Are parte de putere și de măreție cel care știe astfel.

6. Într-adevăr, acești cinci slujitori (*puruṣa*) ai lui Brahman sînt portarii lumii cerului. Dacă cineva îi știe astfel pe cei cinci slujitori ai lui Brahman ca fiind portarii lumii cerului, în neamul său se naște un fecior viteaz; pășește în lumea cerului cel care îi știe astfel pe cei cinci slujitori ai lui Brahman ca fiind portarii lumii cerului.

7. Iar lumina din cer care strălucește acolo sus, deasupra fiecăruia, deasupra tuturor, în lumi mai înalte decît cele mai înalte, aceasta este ceea ce este și lumina dinlăuntrul omului (*puruṣa*). Ea se vede

8. Atunci cînd simți căldură la atingerea trupului. Ea se aude atunci cînd, astupîndu-ți urechile, auzi parcă un zgomot, foșnetul unui foc ce arde. Să se mediteze la ea ca fiind cea văzută și auzită. Chipeș și vestit este cel care știe astfel — cel care știe astfel.

Partea a patrusprezecea

1. „De bună seamă, *Brahman* este Totul. [Numîndu-l] «*Tajjalān*»¹⁰, să se mediteze în pace. Iar omul (*puruṣa*) este rodul strădaniei sale. Precum îi este strădania în astă lume, așa ființează omul după moarte. Să-și urmeze strădania [în rituri].

2. [Avînd] ca alcătuire gîndul (*manas*), ca trup suflul (*prāṇa*), ca formă lumina, ca reprezentare adevărul (*sātya-saṅkalpā*), ca natură (*ātman*) spațiul, [cuprinzînd] toate faptele, toate dorințele, toate mirosurile, toate gusturile, îmbrățișînd Totul, tăcut, nepăsător,

3. Sinele (*ātman*) meu dinlăuntrul inimii este mai mic decît [bobul] de orez, de orz, de muștar, de mei sau decît sîmburele de mei. Sinele meu dinlăuntrul inimii este mai mare decît pămîntul, mai mare decît văzduhul, mai mare decît cerul, mai mare decît lumile¹¹.

4. [Cuprinzînd] toate faptele, toate dorințele, toate mirosurile, toate gusturile, îmbrățișînd Totul, tăcut, nepăsător, Sinele (*ātman*) meu dinlăuntrul inimii este *Brahman*. Cu

el mă voi contopi după moarte. — Desigur, pentru cel ce are [credința] aceasta nu există îndoială". Așa a vorbit Sāṇḍilya — Sāṇḍilya.

Partea a cincisprezecea

1. Sipetul cu pîntecele în văzduh

Și fundul în pămînt nu se-nvechește,

Căci zările sînt colțurile sale

Și cerul deschizătura de sus.

Sipetul acesta e plin de comori,

În el sînt păstrate toate cele.

2. Zarea lui de la răsărit se numește „lingură de prinoase”, cea de la miazăzi „amarnică”, cea de la apus „regină” și cea de la miazănoapte „bunăstare”. Puiul lor este aerul (*vāyu*). Cel care știe astfel aerul ca fiind puiul zărilor nu-și bocește fiul. Iată, eu știu astfel aerul ca fiind puiul zărilor: de nu mi-aș boci fiul!

3. Mă rog pe sipetul nepieritor pentru acesta, pentru acesta, pentru acesta. Mă rog de suflu (*prāṇa*) pentru acesta, pentru acesta, pentru acesta. Mă rog de *bhūr* pentru acesta, pentru acesta, pentru acesta. Mă rog de *bhuvas* pentru acesta, pentru acesta, pentru acesta. Mă rog de *sva* pentru acesta, pentru acesta, pentru acesta.

4. Cînd am spus: „Mă rog de suflu”, suflul fiind întreaga Fire (*bhūta*), tot ce există, chiar de aceasta m-am rugat.

5. Iar cînd am spus: „Mă rog de *bhūr*”, am spus chiar așa: „Mă rog de pămînt, mă rog de văzduh, mă rog de cer.”

6. Iar cînd am spus: „Mă rog de *bhuvas*”, am spus chiar așa: „Mă rog de foc, mă rog de aer (*vāyu*), mă rog de soare.”

7. Iar cînd am spus: „Mă rog de *sva*”, am spus chiar așa: „Mă rog de *Rg-Veda*, mă rog de *Yajur-Veda*, mă rog de *Sāma-Veda*.”

Partea a șaisprezecea

1. De bună seamă, omul (*puruṣa*) este sacrificiul. Douăzeci și patru de ani ai săi sînt libația din zori. [Strofa] *gāyatrī* are douăzeci și patru de silabe și însoțește libația din zori. De această parte sînt legați [zeii] Vasu. De bună seamă, [zeii] Vasu sînt suflurile (*prāṇa*), căci ei fac să fie locuit Totul.

2. Dacă cineva se îmbolnăvește la această vîrstă, să spună: „[Zeilor] Vasu, voi suflurilor, întindeți-mi libația din zori

pînă la cea de la amiază! De nu m-aș curma, eu sacrificiul, în mijlocul [zeilor] Vasu, al suflurilor!" Apoi se ridică și se înzdrăvenește.

3. Următorii patruzeci și patru de ani sînt libația de la amiază. [Strofa] *tristubh* are patruzeci și patru de silabe și însoțește libația de la amiază. De această parte sînt legați [zeii] Rudra. De bună seamă, [zeii] Rudra sînt suflurile (*prāṇa*), căci ei fac să plîngă Totul.

4. Dacă cineva se îmbolnăvește la această vîrstă, să spună: „[Zeilor] Rudra, voi suflurilor, întindeți-mi libația de la amiază pînă la cea de-a treia! De nu m-aș curma, eu sacrificiul, în mijlocul [zeilor] Rudra, al suflurilor!" Apoi se ridică și se înzdrăvenește.

5. Următorii patruzeci și opt de ani sînt libația a treia. [Strofa] *jagatī* are patruzeci și opt de silabe și însoțește libația a treia. De această parte sînt legați [zeii] Āditya. De bună seamă, [zeii] Āditya sînt suflurile (*prāṇa*), căci ei apucă Totul.

6. Dacă cineva se îmbolnăvește la această vîrstă, să spună: „[Zeilor] Āditya, voi suflurilor, întindeți-mi libația a treia pînă la capătul vieții! De nu m-aș curma, eu sacrificiul, în mijlocul [zeilor] Āditya, al suflurilor!" Apoi se ridică și se înzdrăvenește.

7. Într-adevăr, știind astfel, Mahidāsa Aitareya a spus: „De ce mă îmbolnăvești, de vreme ce nu voi pieri din aceasta?" Și a trăit o sută șaisprezece ani. Ajunge să trăiască o sută șaisprezece ani cel care știe astfel.

Partea a șaptesprezecea

1. Cînd [omul] e flămînd¹², cînd este însetat și cînd nu se bucură, aceasta e consacrarea (*dīkṣā*).

2. Iar cînd mănîncă, cînd bea și cînd se bucură, atunci ia parte la [ceremonia] *upasada*.

3. Iar cînd rîde, cînd se ospătează și cînd se împreunează, atunci ia parte la cîntări și recitări (*stuta-śāstra*).

4. Iar asceza (*tapas*), pomenile, cinstea, nevătămarea și rostirea adevărului (*satya*), acestea sînt răsplata preoților (*dakṣinā*).

5. De aceea se spune: „*Soṣyati, asoṣṭa*"¹³ despre renașterea sa; moartea îi este [ceremonia] *avabhṛtha*.

6. Vorbindu-i despre aceasta lui Kṛṣṇa Dēvakīputra, Ghora Āṅgīrasa a spus: „El a scăpat de sete. În ceasul din urmă să poposească în această întreită röstire:

„Ești nepieritor,
Ești neclintit,
Ești atotpătruns de sufluri (*prāṇa*).“

Drept care există și aceste două strofe (*ṛc*):

„Apoi, din sămînța străveche,
Privesc lumina zorilor
Ce se aprinde dincolo de cer¹⁴.
Desprinsă din întuneric,
Privind lumina ce se-nalță,
Privind lucirea ce se-nalță,
La zeul între zei, la Soare
Ajunserăm, lumină înălțată — lumină înălțată“¹⁵.

Partea a optsprezecea

1. Să se mediteze la *Brahman* ca fiind gîndul (*manas*); aceasta în privința Sinelui (*adhy-ātman*). Iar în privința zeilor (*adhi-devatam*), să se mediteze la *Brahman* ca fiind spațiul. Acestea două sînt învățăturile în privința Sinelui și în privința zeilor.

2. Acest *Brahman* are patru sferturi: glasul (*vāc*) este un sfert, suflul (*prāṇa*) un sfert, vîzul un sfert și auzul un sfert; acestea în privința Sinelui. Iar în privința zeilor, focul este un sfert, aerul (*vāyu*) un sfert, soarele un sfert și zările un sfert. Acestea două sînt învățăturile în privința Sinelui și în privința zeilor.

3. Glasul (*vāc*) este unul din cele patru sferturi ale lui *Brahman*. El strălucește și dogorește cu lumina¹⁶ focului. Strălucește și dogorește cu faimă, glorie și preasfințenie cel care știe astfel.

4. Suflul (*prāṇa*) este unul din cele patru sferturi ale lui *Brahman*. El strălucește și dogorește cu lumina aerului (*vāyu*). Strălucește și dogorește cu faimă, glorie și preasfințenie cel care știe astfel.

5. Vîzul este unul din cele patru sferturi ale lui *Brahman*. El strălucește și dogorește cu lumina soarelui. Strălucește și dogorește cu faimă, glorie și preasfințenie cel care știe astfel.

6. Auzul este unul din cele patru sferturi ale lui *Brahman*. El strălucește și dogorește cu lumina zărilor. Strălucește și dogorește cu faimă, glorie și preasfințenie cel care știe astfel.

Partea a nouăsprezecea

1. Soarele este *Brahman* — așa este învățătura. Iată-i și explicația: La început, Acesta era numai neființă (*a-sat*); el era ființă (*sat*); a intrat în devenire; s-a ivit un ou; a zăcut un an întreg; s-a crăpat; cele două coji ale oului erau una de argint și una de aur.

2. Astfel, cea de argint este pământul și cea de aur cerul; pielea din afară sint munții, cea dinăuntru norii și ceața, venele sint riurile și apa din găoace e oceanul.

3. Iar cel ce s-a născut atunci este soarele¹⁷. Născându-se, i s-au ridicat în urmă strigăte zgomotoase, toate ființele (*bhūta*) și toate dorințele. De aceea, la fiecare răsărit și întoarcere a sa, i se ridică în urmă strigăte zgomotoase, toate ființele și toate dorințele.

4. Pe cel care, știind astfel, meditează la *Brahman* ca fiind soarele, negreșit că strigăte de bine îl vor întimpina și-l vor desfăta — și-l vor desfăta.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Partea întâi

1. Jānaśruti Pauṭrāyaṇa era credincios și darnic în poameni și bucate. El punea să se ridice peste tot adăposturi, ca toată lumea să mănince de la el.

2. Într-o noapte, zburau pe acolo niște gîște. O gîscă a grăit către alta astfel: „Hei, Ochi-ager, Ochi-ager, strălucirea lui Jānaśruti Pauṭrāyaṇa se întinde asemenea cerului. N-o atinge, să nu te pîrjolească!”

3. Și cealaltă i-a răspuns: „Cum vorbești despre acesta, care e cine e, ca despre Raikva Sayugvan?” — „Cine este oare Raikva Sayugvan?”

4. — „Precum zarurile mai proaste se adaugă la cîștigul zarului *kṛta*, la fel se adună lucrările bune ale tuturor făpturilor la cel care știe ceea ce știe el. Despre el vorbesc așa.”

5. Jānaśruti Pauṭrāyaṇa a ascultat aceasta. Abia sculat, i-a spus slujitorului: „Iată că vorbești despre mine ca despre Raikva Sayugvan.” — „Cine este oare Raikva Sayugvan?”

6. — „Precum zarurile mai proaste se adaugă la cîștigul zarului *kṛta*, la fel se adună lucrările bune ale tuturor făpturilor la cel care știe ceea ce știe el. Despre el vorbesc așa.”

7. După ce a căutat, slujitorul s-a întors [spunînd]: „Nu l-am găsit.” [Jānaśruti] i-a spus: „Caută-l acolo unde e de căutat un brahman!”

8. El s-a apropiat de un rîios care se scărpină sub o căruță și i-a vorbit: „Oare tu, preacinstite, ești Raikva Sayugvan?” — „Chiar eu”, a-ncuviințat [acela]. Apoi slujitorul s-a întors [spunînd]: „L-am găsit”.

Partea a doua

1. Luind atunci șase sute de vaci, un colan de aur și un car cu catiri, Jānaśruti Pautrāyaṇa s-a dus pînă acolo. El i-a spus:

2. „Raikva, iată șase sute de vaci, un colan de aur și un car cu catiri. Învață-mă, preacinstite, despre acea zeitățe pe care o adori!”

3. Iar celălalt i-a răspuns: „Vai de tine, *śūdra*; ține-le, cu vaci cu tot!” Luind atunci o mie de vaci, un colan de aur, un car cu catiri și pe fiica sa, Jānaśruti Pautrāyaṇa s-a dus din nou pînă acolo.

4. El i-a spus: „Raikva, iată o mie de vaci, un colan de aur, un car cu catiri, o soție și satul în care stai. Învață-mă, preacinstite!”

5. Ridicînd către sine chipul ei, [Raikva] a spus: „Vai de ele, *śūdra*; chipul acesta ar fi fost de ajuns ca să-mi dezlegi limba.” El i-a vorbit în locul numit Raikvaparna din ținutul Mahāvṛṣa. I-a spus:

Partea a treia

1. „De bună seamă, aerul (*vāyu*) este înghițitorul (*saṃvarga*). Cînd focul se stinge, pătrunde în aer; cînd soarele apune, pătrunde în aer; cînd luna apune, pătrunde în aer;

2. Cînd apele seacă, pătrund în aer, căci pe toate acestea le înghite aerul. Astfel, în privința zeilor (*adhi-devatām*).

3. Iar acum, în privința Sinelui (*adhy-ātman*). De bună seamă, suflul (*prāṇa*) este înghițitorul. Cînd cineva doarme, în suflu pătrunde glasul (*vāc*), în suflu vîzul, în suflu auzul, în suflu gîndul (*manas*), căci pe toate acestea le înghite suflul.

4. Într-adevăr, iată cei doi înghițitori¹⁸: aerul (*vāyu*) între zei și suflul (*prāṇa*) între sufluri (*prāṇa*).

5. Un ucenic în cele sfinte (*brahmacārin*) a cerșit odată de la Śaunaka Kāpeya și Abhipratārin Kākṣaseni, pe cînd aceștia ședeau la masă. Dar nu i s-a dat nimic.

6. El a spus:

„Ce zeu a-nfulecat de unul singur
Patru mărinimoși paznici ai lumii?

Pe-acesta, Kāpeya, nu-l văd muritorii,
Abhipratārin, în multe-i sălașe.

Într-adevăr, hrana n-a fost dată cui i se cuvenea. »

7. Iar Śaunaka Kāpeya, luînd aminte la aceasta, i-a răspuns:

« Sine (*ātman*) al zeilor, părinte al fapturilor,
Cu colți de aur, devorator, preînțelept,
Mare, se spune, îi este măreția,
Căci, nemîncat fiind, mîncă ne-mîncarea. »

Iată, ucenicule, cum îl adorăm noi. Dați-i de pomană! »

8. Și i s-a dat. Într-adevăr, acestea cinci și celelalte cinci fac zece, adică [zarul] *krta*. De aceea, pe toate meleagurile, hrana însăși este zece [și zarul] *krta*. Aceasta este Virāj, mîncătoarea de hrană. Datorită ei se vede Totul. Vede Totul și este mîncător de hrană cel care știe astfel — cel care știe astfel. »

Partea a patra

1. Satyakāma al Jabālei i-a grăit astfel mamei sale Jabālā: „Mamă, vreau să-mi fac ucenicia în cele sfinte (*brahmacarya*). Oare din cine mă trag?”

2. Ea a răspuns: „Eu nu știu, băiete, din cine te tragi. Ca slujnică, aveam de-a face cu mulți în tinerețe, cînd am rămas eu grea; nici eu nu știu din cine te tragi. Dar numele meu este Jabālā, iar al tău Satyakāma; spune-ți deci Satyakāma al Jabālei!”

3. Ducîndu-se la Hārīdrumata Gautama, el i-a spus: „Voi să-mi fac ucenicia în cele sfinte (*brahmacarya*) la domnia ta. Pot să vin?”

4. [Acesta] i-a spus: „Oare din cine te tragi, dragul meu?” El a răspuns: „Eu nu știu, doamne, din cine mă trag. Am întrebat-o pe mama. Ea mi-a răspuns astfel: «Ca slujnică, aveam de-a face cu mulți în tinerețe, cînd am rămas eu grea; nici eu nu știu din cine te tragi. Dar numele meu este Jabālā, iar al tău Satyakāma». Iată, doamne, eu sînt Satyakāma al Jabālei.”

5. [Acesta] i-a spus: „Numai un brahman e în stare să vorbească așa pe șleau. Adu vreascuri, dragul meu; te voi iniția; tu nu te-ai depărtat de adevăr.” După ce l-a inițiat, a pus deoparte patru sute de vaci slabe și neputin-

cioase și i-a spus: „Du-te cu ele, dragul meu!” Minindu-le la drum, el a spus: „Nu m-oi întoarce fără o mie.” A stat departe o mulțime de ani, până cînd au sporit la o mie.

Partea a cincea

1. Atunci un taur l-a chemat: „Satyakāma!” — „Da, preacinstite”, [răspunse el] ascultîndu-l. — „Am ajuns o mie, dragul meu; du-ne acasă la învățător,

2. Iar eu îți voi vorbi despre un sfert al lui *Brahman*.” — „Vorbește-mi, preacinstite!” — [Acesta] i-a spus: „Răsăritul este o șaisprezecime; apusul o șaisprezecime, miazăziua o șaisprezecime și miazănoaptea o șaisprezecime. Într-adevăr, dragul meu, acesta este sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* pe nume « Plin de strălucire ».

3. Cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Plin de strălucire » este plin de strălucire în astă lume. Cucerește lumi pline de strălucire cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Plin de strălucire ».

Partea a șasea

1. Focul îți va vorbi despre un [alt] sfert.”

A doua zi el a minat vacile la drum. Unde s-au aflat către seară, acolo a aprins focul, a îngrădit vacile și a pus vreascuri, culcîndu-se în partea de apus a focului, cu fața la răsărit.

2. Focul l-a chemat: „Satyakāma!” — „Da preacinstite”, [răspunse el] ascultîndu-l.

3. — „Să-ți vorbesc, dragul meu, despre un sfert al lui *Brahman*.” — „Vorbește-mi, preacinstite!” — [Acesta] i-a spus: „Pămîntul este o șaisprezecime, văzduhul o șaisprezecime, cerul o șaisprezecime și oceanul o șaisprezecime. Într-adevăr, dragul meu, acesta este sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* pe nume « Fără de sfîrșit ».

4. Cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Fără de sfîrșit » este fără de sfîrșit în astă lume. Cucerește lumi fără de sfîrșit cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Fără de sfîrșit ».

Partea a șaptea

1. Gîsca îți va vorbi despre un [alt] sfert.

A doua zi, el a mînat vacile la drum. Unde s-au aflat către seară, acolo a aprins focul, a îngădit vacile și a pus vreascuri, culcîndu-se în partea de apus a focului, cu fața la răsărit.

2. Lăsîndu-se în zbor, o gîscă l-a chemat: „Satyakāma!” — „Da, preacinstito”, [răspunse el] ascultînd-o.

3. — „Să-ți vorbesc, dragul meu, despre un sfert al lui *Brahman*.” — „Vorbește-mi, preacinstito!” — [Aceasta] i-a spus: „Focul este o șaisprezecime, soarele o șaisprezecime, luna o șaisprezecime și fulgerul o șaisprezecime. Într-adevăr, dragul meu, acesta este sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* pe nume « Plin de lumină ».

4. Cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Plin de lumină » este plin de lumină în astă lume. Cucerește lumi pline de lumină cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Plin de lumină ».

Partea a opta

1. Pelicanul îți va vorbi despre un [alt] sfert.

A doua zi, el a mînat vacile la drum. Unde s-au aflat către seară, acolo a aprins focul, a îngădit vacile și a pus vreascuri, culcîndu-se în partea de apus a focului, cu fața la răsărit.

2. Lăsîndu-se în zbor, un pelican l-a chemat: „Satyakāma!” — „Da, preacinstite”, [răspunse el] ascultîndu-l.

3. — „Să-ți vorbesc, dragul meu, despre un sfert al lui *Brahman*.” — „Vorbește-mi, preacinstite!” — [Acesta] i-a spus: „Sufnul (*prāṇa*) este o șaisprezecime, vîzul o șaisprezecime, auzul o șaisprezecime și gîndul (*manas*) o șaisprezecime. Într-adevăr, dragul meu, acesta este sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* pe nume « Sălaș al simțurilor ».

4. Cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Sălaș al simțurilor » este înzestrat cu sălaș în astă lume. Cucerește lumi înzestrate cu sălaș cel care, știind astfel, meditează la sfertul cu patru șaisprezecimi al lui *Brahman* [numit] « Sălaș al simțurilor ».

Partea a noua

1. Și a ajuns acasă la învățător. Învățătorul l-a chemat: „Satyakāma!“ — „Da, preacinstite“, [răspunse el] ascultându-l.

2. — „Într-adevăr, dragul meu, tu strălucești ca un știutor al lui *Brahman*. Oare cine te-a învățat?“ — „Alții decât oamenii — recunosc eu —, dar să-mi vorbești domnia ta e singura-mi dorință.

3. Căci am auzit de la cei asemeni ție că numai știința aflată de la învățător duce la desăvîrșire.“ Iar el i-a vorbit la fel [despre *Brahman*]; nimic n-a fost trecut cu vederea — trecut cu vederea.

Partea a zecea

1. Upakosala Kāmalāyana își făcea ucenicia în cele sfinte (*brahmacarya*) pe lângă Satyakāma al Jabālei. Doisprezece ani i-a îngrijit focurile. Deși acesta le dăduse drumul celorlalți învățăcei, numai lui nu-i dădea drumul.

2. Soția i-a spus: „Ucenicul suferă. A îngrijit focurile cu pricepere. Învăță-l, să nu-l învețe focurile înaintea ta!“ Dar el a plecat fără să-l învețe nimic.

3. De supărare, [Upakosala] a hotărît să nu mai mănînce. Soția învățătorului i-a spus: „Mănincă, ucenicule! De ce nu măninci?“ El a răspuns: „Multe sînt în om dorințele, și dezbinat. Eu sînt preaplin de supărări. Nu voi mîncă.“

4. Atunci focurile s-au sfătuit: „Ucenicul suferă. Ne-a îngrijit cu pricepere. Hai să-l învățăm!“ Și i-au spus:

5. „*Brahman* este suflul (*prāṇa*), *Brahman* este bucuria (*ka*), *Brahman* este golul (*kha*).“ El a spus: „Eu înțeleg că *Brahman* este suflul, dar bucuria și golul nu le înțeleg.“ Ele i-au spus: „De bună seamă, bucuria este ceea ce este și golul, iar golul este ceea ce este și bucuria.“ Astfel i-au vorbit despre suflu și despre spațiu¹⁹.

Partea a unsprezecea

1. Atunci [focul] *gārhapatya* l-a învățat astfel: „Pămînt, foc, hrană și soare — omul (*puruṣa*) ce se vede în soare sînt eu, sînt eu însumi.

2. Cel care meditează la aceasta știind astfel se leapadă de faptele rele, dobîndește lumea, își împlinește viața, trăiește îndelung și urmașii săi nu pier. Noi îl slujim atît în astă lume cît și în cealaltă pe cel care meditează la aceasta știind astfel."

Partea a douăsprezecea

1. Atunci [focul] *anvāhāryapaṇa* l-a învățat astfel: „Apă, zări, stele și lună — omul (*puruṣa*) ce se vede în lună sînt eu, sînt eu însumi.

2. Cel care meditează la aceasta știind astfel se leapadă de faptele rele, dobîndește lumea, își împlinește viața, trăiește îndelung și urmașii săi nu pier. Noi îl slujim atît în astă lume cît și în cealaltă pe cel care meditează la aceasta știind astfel."

Partea a treisprezecea

1. Atunci [focul] *āhavanīya* l-a învățat astfel: „Suflu (*prāṇa*), spațiu, cer și fulger — omul (*puruṣa*) ce se vede în fulger sînt eu, sînt eu însumi.

2. Cel care meditează la aceasta știind astfel se leapadă de faptele rele, dobîndește lumea, își împlinește viața, trăiește îndelung și urmașii săi nu pier. Noi îl slujim atît în astă lume cît și în cealaltă pe cel care meditează la aceasta știind astfel."

Partea a patrusprezecea

1. Ele i-au spus: „Iată, dragă Upakosala, a ta e știința despre noi și știința despre Sine (*ātman*). Dar calea ți-o va spune învățătorul." Și i-a venit învățătorul. Învățătorul l-a chemat: „Upakosala!"

2. — „Da, preacinstite", [răspunse el] ascultîndu-l. — Ți-e chipul luminos, dragul meu, ca al unui știutor de *Brahman*. Oare cine te-a învățat?" — „Cine să mă-nvețe, doamne?" spuse el a tăgadă. Și apoi, despre focuri: „Și ele s-au schimbat la față." — „Ei bine, dragul meu, ce ți-au spus?"

3. — „Asta", recunosc el. — „Ei bine, dragul meu, ți-au vorbit doar despre lumi. Dar despre Acesta îți voi vorbi eu. Precum apa nu se lipește de frunza lotusului albastru, tot astfel nu se lipește fapta rea de cel ce știe astfel." — „Vorbește-mi, preacinstite!" — El i-a spus:

Partea a cincisprezecea

1. „Omul (*puruṣa*) ce se vede în ochi este Sinele (*ātman*) — a spus el —, este nemurirea și neteama, este *Brahman*. Astfel, de e cumva stropit cu unt topit sau cu apă, sînt atinse numai pleoapele.

2. I se spune «Desfătare necurmată», căci la el se strîng toate desfătările. Toate desfătările se strîng la cel care știe astfel.

3. De asemenea, el este «Aducător de desfătare», căci el aduce toate desfătările. Toate desfătările le aduce cel care știe astfel.

4. De asemenea, el este «Aducător de strălucire», căci el strălucește în toate lumile. În toate lumile strălucește cel care știe astfel.

5. Și fie că i se face înmormîntare, fie că nu, el trece drept în flacăra. Din flacăra în zi, din zi în luna crescătoare, din luna crescătoare în cele șase luni cit [soarele] merge spre miazănoapte, din lunile acestea în an, din an în soare, din soare în lună, din lună în fulger. Aci este un om (*puruṣa*) ce nu-i făptură omenească.

6. El îl călăuzește pînă la *Brahman*. Acesta e drumul zeilor, drumul lui *Brahman*. Cei ce pășesc pe el în virtejul celor omenești nu se întorc — nu se întorc.”

Partea a șaisprezecea

1. Într-adevăr, sacrificiul este [vîntul] cel care suflă. El curăță Totul în cale. Pentru că el curăță Totul în cale, de aceea este sacrificiul însuși. Gîndul (*manas*) și cuvîntul (*vāc*) sînt obezile sale.

2. Pe una din ele o pregătește cu gîndul (*manas*) [preotul] *brahman*; pe cealaltă [preoții] *hotṛ*, *adhvaryu* și *udgātṛ*, cu cuvîntul (*vāc*). Cînd [preotul] *brahman*, o dată începută recitarea din zori, rupe tăcerea înainte de ultimul vers.

3. El pregătește numai una dintre obezi; cealaltă se pierde. Așa cum dă greș cel ce umblă pe un singur picior, sau carul ce se mișcă pe o singură roată, la fel dă greș și sacrificiul său. Dînd greș sacrificiul, dă greș și aducătorul sacrificiului (*yajamāna*). Sacrificînd, el ajunge mai rău.

4. Iar cînd [preotul] *brahman*, o dată începută recitarea din zori, nu rupe tăcerea înainte de ultimul vers, ei pregătesc amîndouă obezile; cealaltă nu se pierde.

5. Așa cum are temei cel ce umblă pe amindouă picioarele, sau carul ce se mișcă pe amindouă roțile, la fel are temei și sacrificiul său. Avînd temei sacrificiul, are temei și aducătorul sacrificiului (*yajamāna*). Sacrificînd, el ajunge mai bine.

Partea a șaptesprezecea

1. Prajāpati a clocit lumile; clocite fiind, le-a stors sevele: focul din pămînt, aerul (*vāyu*) din văzduh și soarele din cer.

2. El a clocit aceste trei zeități; clocite fiind, le-a stors sevele: din foc strofele (*ṛc*), din aer formulele sacrificiale (*yajus*) și melodiile (*sāman*) din soare.

3. El a clocit această întreită știință; clocită fiind, i-a stors sevele: „pe „*bhūr*“ din strofe, pe „*bhuvas*“ din formulele sacrificiale și pe „*svar*“ din melodii.

4. Astfel, dacă dă greș la strofe (*ṛc*), să aducă ofranda în [focul] *gārhapatya* [spunînd]: „*Bhūh svāhā*“. Prin astă sevă a strofelor, prin puterea strofelor înădește ruptura din strofele sacrificiului.

5. Iar dacă dă greș la formulele sacrificiale, (*yajus*), să aducă ofranda în focul de la miazăzi [spunînd]: „*Bhuvaḥ svāhā*“. Prin astă sevă a formulelor sacrificiale, prin puterea formulelor sacrificiale înădește ruptura din formulele sacrificiului.

6. Iar dacă dă greș la melodii (*sāman*), să aducă ofranda în [focul] *āhavanīya* [spunînd]: „*Svaḥ svāhā*“. Prin astă sevă a melodiilor, prin puterea melodiilor înădește ruptura din melodiile sacrificiului.

7. Astfel, așa cum se înădește cu sare aurul, cu aur argintul, cu argint zincul, cu zinc plumbul, cu plumb arama, cu aramă lemnul și cu lemn pielea,

8. La fel se înădește prin puterea lumilor, a acestor zeități și a întreitei științe ruptura sacrificiului. Într-adevăr, sacrificiul este tămăduit cînd [preotul] *brahman* este astfel știutor.

9. Într-adevăr, sacrificiul atîntit spre miazănoapte e cel în care [preotul] *brahman* este astfel-știutor. Pentru [preotul] *brahman* cel astfel-știutor este și această cîntare:

„Orideunde vine vîrtejul,

Acolo se-ndreaptă ființa omenească;

Doar *brahman* singur, ca un cîine,

Ocrotește și preoții și neamul Kuru:”

10. Într-adevăr, [preotul] *brahman* cel astfel-știutor ocrotește sacrificiul, pe aducătorul sacrificiului (*yajamāna*) și pe toți preoții. De aceea, fie ales ca [preot] *brahman* numai cel ce știe astfel, nu cel ce nu știe astfel — nu cel ce nu știe astfel.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Partea întâi²⁰

1. Într-adevăr, cine-l știe pe cel mai mare și cel mai bun, acela este cel mai mare și cel mai bun. Desigur, suflul (*prāṇa*) este cel mai mare și cel mai bun.

2. Într-adevăr, cine-l știe pe cel mai bogat, acela este cel mai bogat între ai săi. Desigur, glasul (*vāc*) este cel mai bogat.

3. Într-adevăr, cine știe temeiul, acela are temei atât în astă lume cât și în cealaltă. Desigur, văzul este temeiul.

4. Într-adevăr, cine știe împlinirea, acela i se împlinesc dorințele, atât cele zeiești cât și cele omenești. Desigur, auzul este împlinirea.

5. Într-adevăr, cine știe popasul, la acela este popasul alor săi. Desigur, gândul (*manas*) este popasul.

6. Odată, suflurile (*prāṇa*) s-au sfădit pentru întiietate [spunind]: „Eu sint întiiul! Eu sint întiiul!”

7. Mergînd la părintele Prajāpati, suflurile i-au spus: „Preafericitule, cine este întiiul dintre noi?” El le-a răspuns: „Cel la a cărui plecare trupul arată cel mai rău și mai rău, acela este întiiul dintre voi.”

8. Glasul (*vāc*) a plecat. Lipsind un an și înapoindu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” — „Ca mușii: fără să vorbim, răsuflînd cu suflul, văzînd cu văzul, auzînd lu auzul și luînd aminte cu gândul; așa.” Și glasul și-a luat locul.

9. Văzul a plecat. Lipsind un an și înapoindu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” — „Ca orbii: fără să vedem, răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, auzînd cu auzul și luînd aminte cu gîndul; așa.” Și văzul și-a luat locul.

10. Auzul a plecat. Lipsind un an și înapoindu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” — „Ca surzii: fără să auzim, răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, văzînd cu văzul și luînd aminte cu gîndul; așa.” Și auzul și-a luat locul.

11. Gîndul (*manas*) a plecat. Lipsind un an și înapoindu-se, el a spus: „Cum ați putut trăi fără mine?” — „Ca pruncii: fără de minte (*manas*), răsuflînd cu suflul, vorbind cu glasul, văzînd cu văzul și auzînd cu auzul; așa.” Și gîndul și-a luat locul.

12. Dînd atunci să plece, suflul (*prāṇa*) a smuls și celelalte sufluri (*prāṇa*), întocmai ca un bidiviu care ar smulge pripoanele. Acestea l-au înconjurat, spunînd: „Vino, preacinstite! Tu ești întîiul dintre noi. Nu pleca!”

13. Iar glasul (*vāc*) i-a spus: „Dacă eu sînt cel mai bogat, tu-mi ești cel mai bogat.” Iar văzul i-a spus: „Dacă eu sînt temeiul, tu-mi ești temeiul.”

14. Iar auzul i-a spus: „Dacă eu sînt împlinirea, tu-mi ești împlinirea.” Iar gîndul (*manas*) i-a spus: „Dacă eu sînt popasul, tu-mi ești popasul.”

15. Într-adevăr, ele nu se cheamă nici „glasuri”, nici „văzuri”, nici „auzuri”, nici „gînduri”. Se cheamă numai „sufluri”, căci toate acestea sînt suflul.

Partea a doua

1. El a spus: „Care-mi va fi hrana?” — „Tot ce există, pînă la cîini și pînă la păsări”, au răspuns ele. Într-adevăr, aceasta e hrana (*anna*) răsuflării (*ana*), iar „răsuflare” e numele netainic [al suflului]. Într-adevăr, nimic nu e de nemîncat pentru cel care știe astfel.

2. El a spus: „Care-mi va fi veșmîntul?” — „Apa”, au răspuns ele. Tocmai de aceea, cine urmează a minca îl învește cu apă și din față și din spate. Capătă deci un veșmînt și scapă de golițiune.

3. Vorbindu-i despre aceasta lui Gośruti Vaiyāghrapadya, Satyakāma al Jabălei a spus: „Dacă i s-ar vorbi despre aceasta chiar și unui buștean uscat, tot i s-ar naște ramuri și i-ar crește frunze.”

4. Iar dacă [cineva] năzuiește la un lucru mare, după ce, în noaptea cu lună nouă, a săvîrșit consacrarea (*DIKS*) și în cea cu lună plină a amestecat cu lapte acru și miere o zeamă

(*mantha*) din ierburi de tot felul, [spunînd]: „Binecuvîntare (*svāhā*) celui mai mare și celui mai bun“, să aducă în foc ofranda de unt topit, vârsînd restul în zeamă.

5. Spunînd: „Binecuvîntare (*svāhā*) celui mai bogat“, să aducă în foc ofranda de unt topit, vârsînd restul în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare (*svāhā*) temeiului“, să aducă în foc ofranda de unt topit, vârsînd restul în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare (*svāhā*) împlinirii“, să aducă în foc ofranda de unt topit, vârsînd restul în zeamă. [Spunînd:] „Binecuvîntare (*svāhā*) popasului“, să aducă în foc ofranda de unt topit, vârsînd restul în zeamă.

6. Trăgîndu-se apoi îndărăt și luînd zeama în pumni, șoptește: „Atotputernic (*ama*) te numești, căci în puterea (*amā*) ta e Totul. Pentru că el e cel mai mare, cel mai bun, regele și domnitorul, călăuzească-mă el spre-a fi cel mai mare, cel mai bun, regele și domnitorul. De-aș fi eu însumi Totul.“

7. Și apoi soarbe la fiecare rînd al acestei strofe (*ṛc*):

„Noi alegem de la Savitr“— și soarbe,

„De la zeu, această binefacere“ — și soarbe,

„Cea mai de preț, atotdăruitoare“ — și soarbe;

„Cugetăm la vioiciunea bunului stăpîn“ — și bea tot.

8. După ce a spălat cana sau blidul, se culcă în partea de apus a focului, pe o piele sau pe pămîntul gol, păstrînd cu grijă tăcerea. Dacă vede o femeie, să știe că ritul (*karman*) a reușit pe deplin.

9. Despre aceasta sînt și versurile (*śloka*):

„Cînd, în toiul riturilor pentru dorințe, vede-n
vis o femeie,

Să recunoască atunci deplina reușită în arătarea
din vis — în arătarea din vis.“

Partea a treia

1. Śvetaketu fiul lui Āruṇi s-a dus la adunarea neamului Pañcāla. Pravāhaṇa Jaivali i-a spus: „Copile, oare tatăl tău ți-a dat învățătură?“ — „Mi-a dat, precinstite.“

2. — „Știi că fapăturile pleacă de aici mai departe?“ — „Nu, precinstite.“ — „Știi cum se întorc ele înapoi?“

— „Nu, precinstite.“ — „Știi unde se despart cele două drumuri, cel care duce la zei și cel care duce la străbuni?“

— „Nu, precinstite.“

3. — „Știi cum de nu se umple lumea cealaltă?” — „Nu, preacinstite.”. — „Știi cum prind apele glas omenesc la al cincilea prinos?” — „Nici asta, preacinstite.”

4. — „Atunci de ce ți-ai spus învățat? Cum își poate spune învățat cel ce nu știe acestea?” Îndirjit, el s-a dus acasă la tatăl său și i-a spus: „Ei bine, fără să mă-nveți nimic, dumneata mi-ai spus: «Te-am învățat.»

5. Un soi de rege mi-a pus cinci întrebări; n-am fost în stare să dezleg nici măcar una din ele!” [Tatăl] i-a spus: „Așa cum mi le-ai spus tu, băiete, eu nu știu nici măcar una din ele. De le-aș fi știut, cum să nu-ți fi spus eu ție?”

6. Și Gautama s-a dus acasă la rege. O dată ajuns, [acesta] l-a primit cum se cuvine. A doua zi, s-a sculat să meargă la sfat. [Regele] i-a spus: „Alege-ți, cinstite Gautama, un dar din rîndul bunurilor omenesti!” El a răspuns: „Ale tale sînt, rege, bunurile omenesti; numai vorba ce-ai rostit-o în fața feciorului, pe aceea spune-mi-o și mie!”

7. Acesta s-a tulburat și i-a poruncit: „Mai așteaptă!” [Apoi] i-a spus: „După cum mi-ai vorbit tu, Gautama, știința aceasta n-a mai ajuns la brahmani înaintea ta; iată de ce, în toate lumile, cîrmuirea a rămas a castei *kṣatriya*.” Și i-a spus:

Partea a patra

1. „De bună seamă, Gautama, lumea cealaltă e un foc. Soarele îi este lemnul de ars, razele fumul, ziua flacăra, luna tăciunii și stelele scînteile.

2. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă credința. Din ofranda adusă ia ființă regele Soma.

Partea a cincea

1. De bună seamă, Gautama, Parjanya e un foc. Vîntul (*vāyu*) îi este lemnul de ars, norul fumul, fulgerul flacăra, trăsnetul tăciunii și grindina scînteile.

2. În focul acesta zeii îl aduc drept ofrandă pe regele Soma. Din ofranda adusă ia ființă ploaia.

Partea a şasea

1. De bună seamă, Gautama, pământul e un foc. Anul îi este lemnul de ars, spațiul fumul, noaptea flacăra, zările tăciunii și între-zările scinteile.

2. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă ploaia. Din ofranda adusă ia ființă hrana.

Partea a șaptea

1. De bună seamă, Gautama, omul (*puruṣa*) e un foc. Glasul (*vāc*) îi este lemnul de ars, răsuflarea (*prāṇa*) fumul, limba flacăra, ochiul tăciunii și urechea scinteile.

2. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă hrana. Din ofranda adusă ia ființă sămînța.

Partea a opta

1. De bună seamă, Gautama, femeia e un foc. Poala îi este lemnul de ars, chemarea [bărbatului] fumul, vulva flacăra, împreunarea tăciunii și plăcerea scinteile.

2. În focul acesta zeii aduc drept ofrandă sămînța. Din ofranda adusă ia ființă fătul.

Partea a noua

1. Deci așa prind apele glas omenesc la al cincilea prinos. Ascuns în învelișul său, fătul zace înlăuntrul zece luni sau cît [zace], și apoi se naște.

2. Născut, el trăiește cîte zile are; mort și [cu drumul] hotărit, e dat focului, de unde a și venit, de unde a și luat ființă.

Partea a zecea

1. Cei care știu astfel și aceia care, în pădure, meditează întru credință și asceză (*tapas*), trec în flacăra. Din flacăra în zi, din zi în luna crescătoare, din luna crescătoare în cele șase luni cît [soarele] merge spre miazănoapte,

2. Din lunile acestea în an, din an în soare, din soare în lună și din lună în fulger. Aci este un om (*puruṣa*) ce nu-i făptură omenească; el îi călăuzește pînă la Brahman. Acesta e «drumul care duce la zei».

3. Iar aceia care, în sat, meditează într-o jertfă și binefaceri și într-o danie, trec în fum. Din fum în noapte, din noapte în luna care scade, din luna care scade în cele șase luni cit [soarele] merge spre miazăzi — ei nu ajung pînă la an —,

4. Din lunile acestea în lumea străbunilor, din lumea străbunilor în spațiu și din spațiu în lună. Acesta e regele Soma, e hrana zeilor; pe el îl mănincă zeii.

5. După ce au zăbovit acolo cit le-a mai rămas, fac calea întoarsă pînă în spațiu; din spațiu în vînt (*vāyu*); fiind vînt, se prefac în fum; fiind fum, se prefac în negură;

6. Fiind negură, se prefac în nor; fiind nor, cad cu ploaia. Aici [pe pămînt], iau naștere ca orez și orz, ca ierburi și copaci, ca susan și fasole. Într-adevăr, scăparea de aici e foarte anevoioasă. Căci oricine mănincă hrană, oricine își lasă sămînța se-ntoarce cu atît mai mult la ființă.

7. Astfel, cei care au aici o purtare vrednică vor nimeri negreșit într-o matcă vrednică: de brahman, de *kṣatriya* sau de *vaiśya*. Iar cei care au aici o purtare scirbavnică vor nimeri negreșit într-o matcă scirbavnică: de ciine, de porc sau de *caṇḍālā*.

8. Însă ființele (*bhūta*) mărunte menite neîncetatei reîntoarceri nu ajung pe nici una din aceste două căi. «Naște-te! Mori!» — iată a treia stare. Astfel nu se umple lumea cealaltă. Să se ferească de așa ceva! Despre aceasta sînt și versurile (*śloka*):

9. «Hoțul de aur, băutorul de vin,

Pîngăritorul patului Maestrului (*guru*), ucigașul
unui brahman,

Aceștia patru cad și, al cincilea, cel care-i
însoteste.»

10. Însă cel care știe astfel cele cinci focuri, chiar dacă-i însoteste, nu e minjit cu păcat. Curat și nepătat, ajunge în lumile sfinte cel care știe astfel — cel care știe astfel.

Partea a unsprezecea

1. Prācīnāśālā Aupamanyava, Satyaśāyā Pauluṣi, Indradyumna Bhāllaveya, Jana Sārkarākṣyā și Buḍila Āśvatarāśvi, mari gospodari și mari cunoscători ai Revelației (*śrotṛiya*), adunîndu-se, au cercetat astfel: „Ce este Sinele (*ātman*) nostru și ce este *Brahman*?”

2. Ei hotărîră: „Preacinstiților, Uddālaka Āruṇi studiază chiar acum Sinele cel omniprezent (*vaiśvānara*). Hai să mergem la el!” Și au mers la el.

3. El hotări: „Acești mari gospodari și mari cunoscători ai Revelației îmi vor pune întrebări. Nu le voi putea răspunde la toate. Hai să-i îndrum spre altcineva!”

4. Și le-a spus: „Preacinstiților, Aśvapati Kaikeya studiază chiar acum Sinele (*ātman*) Vaiśvānara. Hai să mergem la el!” Și au mers la el.

5. O dată ajunși, l-a primit pe fiecare cum se cuvine. Trezindu-se a doua zi, el a spus:

„Nimeni nu-i hoț în țara mea,
Nici zgîrcit, nici bețiv,
Nici lipsit de focul jertfei, nici neștiutor,
Nici desfrînat și desfrînată nici atît.

Preacinstiților, eu pun la cale un sacrificiu. Cîtă răsplată îi voi da fiecăruia din preoți, tot atîta vă voi da și vouă. Rămî-neți, preacinstiților!”

6. Ei au spus: „Omul (*puruṣa*) trebuie să spună ce anume urmărește. Tu studiezi chiar acum Sinele (*ātman*) Vaiśvānara; vorbește-ne despre el!”

7. El le-a spus: „Vă voi răspunde mîine.” Iar ei s-au întors de dimineată, cu vreascuri în brațe. Fără să-i mai inițieze, le-a vorbit astfel:

Partea a douăsprezecea

1. „Aupamanyava, la ce meditezi tu ca fiind Sinele (*ātman*)?” — „La cer, cinstit rege”, a răspuns el. — „Cel la care meditezi tu ca fiind Sinele nu e decît Sinele Vaiśvānara cel cu mîndră văpaie. De aceea, în neamul tău [*soma*] se vede stors, mereu stors, iar stors.

2. Mănînci hrană și privești ce ți-e drag. Mănîncă hrană și privește ce-i e drag, iar preasfințenia se află în neamul lui, al celui care meditează astfel la Sinele Vaiśvānara. Dar aceasta e țeasta Sinelui — a spus el —. Țeasta ți-ar fi plesnit, de n-ai fi venit la mine.”

Partea a treisprezecea

1. Apoi i-a spus lui Satyayaṅṇa Pauluṣi: „Prācīnayogya, la ce meditezi tu ca fiind Sinele (*ātman*)?” — „La soare, cinstit rege”, a răspuns el. — „Cel la care meditezi tu ca fiind

Sinele nu e decît Sinele Vaiśvānara cel cu numeroase chipuri. De aceea, în neamul tău se vede belşugul cu numeroase chipuri,

2. Un car cu catiri gata de drum, o sclavă, un colan de aur. Măninci hrană şi priveşti ce ți-e drag. Mănincă hrană şi priveşte ce-i e drag, iar preasfinţenia se află în neamul lui, al celui care meditează astfel la Sinele Vaiśvānara. Dar acesta e ochiul Sinelui — a spus el —. Ai fi orbit, de n-ai fi venit la mine."

Partea a patrusprezecea

1. Apoi i-a spus lui Indradyumna Bhāllaveya: „Vaiyāghrapadya, la ce meditezi tu ca fiind Sinele (*ātman*)?" — „La aer (*vāyu*), cinstit rege", a răspuns el. — „Cel la care meditezi tu ca fiind Sinele nu e decît Sinele Vaiśvānara cel cu felurite cărări. De aceea, îți sosesc felurite plocoane şi te urmează felurite şiruri de care.

2. Măninci hrană şi priveşti ce ți-e drag. Mănincă hrană şi priveşte ce-i e drag, iar preasfinţenia se află în neamul lui, al celui care meditează astfel la Sinele Vaiśvānara. Dar acesta e suflul (*prāṇa*) Sinelui — a spus el —. Suflul te-ar fi părăsit, de n-ai fi venit la mine."

Partea a cincisprezecea

1. Apoi i-a spus lui Jana Śārkarākṣya: „Śārkarākṣya, la ce meditezi tu ca fiind Sinele (*ātman*)?" — „La spaţiu, cinstit rege", a răspuns el. — „Cel la care meditezi tu ca fiind Sinele nu e decît Sinele Vaiśvānara cel îmbelşugat. De aceea, tu ești îmbelşugat în odrasle şi averi.

2. Măninci hrană şi priveşti ce ți-e drag. Mănincă hrană şi priveşte ce-i e drag, iar preasfinţenia se află în neamul lui, al celui care meditează astfel la Sinele Vaiśvānara. Dar acesta e trupul Sinelui — a spus el —. Trupul ți s-ar fi zdrobit, de n-ai fi venit la mine."

Partea a şaisprezecea

1. Apoi i-a spus lui Buḍila Āsvatarāśvi: „Vaiyāghrapadya, la ce meditezi tu ca fiind Sinele (*ātman*)?" — „La apă,

cinstit rege", a răspuns el. — „Cea la care meditezi tu ca fiind Sinele nu e decît Sinele Vaiśvānara [care este] bogăția. De aceea, tu ești bogat și înfloritor.

2. Măninci hrană și privești ce ți-e drag. Mănincă hrană și privește ce-i e drag, iar preasfințenia se află în neamul lui, al celui care meditează astfel la Sinele Vaiśvānara. Dar aceasta e bășica Sinelui — a spus el —. Bășica ți s-ar fi spart, de n-ai fi venit la mine."

Partea a șaptesprezecea

1. Apoi i-a spus lui Uddālaka Āruṇi: „Gautama, la ce meditezi tu ca fiind Sinele (*ātman*)?" — „La pămînt, cinstit rege", a răspuns el. — „Cel la care meditezi tu ca fiind Sinele nu e decît Sinele Vaiśvānara [care este] temeiul. De aceea, tu ai temei în odrasle și vite.

2. Măninci hrană și privești ce ți-e drag. Mănincă hrană și privește ce-i e drag, iar preasfințenia se află în neamul lui, al celui care meditează astfel la Sinele Vaiśvānara. Dar acestea sînt picioarele Sinelui — a spus el —. Picioarele ți s-ar fi înmuiat, de n-ai fi venit la mine."

Partea a optsprezecea

1. El le-a spus: „Într-adevăr, iată că voi mîncăți hrană știind Sinele (*ātman*) Vaiśvānara doar parte cu parte. Dar cine meditează la Sinele Vaiśvānara care măsoară numai o șchioapă și întrece orice măsură²¹, acela mănincă hrană în oricare lume, în oricare ființă (*bhūta*) și în oricare Sine (*ātman*).

2. Într-adevăr, acest Sine (*ātman*) Vaiśvānara îl are pe cel cu mîndră văpaie drept țeastă, pe cel cu numeroase chipuri drept ochi, pe cel cu felurite cărări drept suflu (*prāṇa*), pe cel îmbelșugat drept trup, bogăția drept bășică, temeiul drept picioare, altarul (*vedī*) drept piept, stratul de iarbă (*barhiṣ*) drept păr, [focul] *gārhapatyā* drept inimă, [focul] *anvāhāryapacana* drept gînd (*manas*) și [focul] *āhavaniyā* drept gură²².

Partea a nouăsprezecea

1. Astfel, cele dintii bucate ieșite în cale, acelea sînt bune de ofrandă. Întîia ofrandă pe care-o aduce, s-o aducă [spu-

nînd]: «Binecuvîntare (*svāhā*) suflului expirator (*prāṇa*)!» Suflul expirator se satură.

2. Săturîndu-se suflul expirator, se satură văzul; săturîndu-se văzul, se satură soarele; săturîndu-se soarele, se satură cerul; săturîndu-se cerul, se satură tot ce stă sub înriurirea cerului și a soarelui. În urma săturării lor se satură [și omul] cu odrasle, vite, hrană, văpaie și preasfințenie.

Partea a douăzecea

1. Iar a doua ofrandă pe care-o aduce, s-o aducă [spunînd]: «Binecuvîntare (*svāhā*) suflului răspîdit (*vyāna*)!» Suflul răspîdit se satură.

2. Săturîndu-se suflul răspîdit, se satură auzul; săturîndu-se auzul, se satură luna; săturîndu-se luna, se satură zărilor; săturîndu-se zărilor, se satură tot ce stă sub înriurirea zărilor și a lunii. În urma săturării lor se satură [și omul] cu odrasle, vite, hrană, văpaie și preasfințenie.

Partea a douăzeci și una

1. Iar a treia ofrandă pe care-o aduce, s-o aducă [spunînd]: «Binecuvîntare (*svāhā*) suflului inspirator (*apāna*)!» Suflul inspirator se satură.

2. Săturîndu-se suflul inspirator, se satură glasul (*vāc*); săturîndu-se glasul, se satură focul; săturîndu-se focul, se satură pămîntul; săturîndu-se pămîntul, se satură tot ce stă sub înriurirea pămîntului și a focului. În urma săturării lor se satură [și omul] cu odrasle, vite, hrană, văpaie și preasfințenie.

Partea a douăzeci și doua

1. Iar a patra ofrandă pe care-o aduce, s-o aducă [spunînd]: «Binecuvîntare (*svāhā*) suflului adunat (*saṃāna*)!» Suflul adunat se satură.

2. Săturîndu-se suflul adunat, se satură gîndul (*manas*); săturîndu-se gîndul, se satură ploaia; săturîndu-se ploaia, se satură fulgerul; săturîndu-se fulgerul, se satură tot ce stă sub înriurirea fulgerului și a ploii. În urma săturării lor se satură [și omul] cu odrasle, vite, hrană, văpaie și preasfințenie.

Partea a douăzeci și treia

1. Iar a cincea ofrandă pe care-o aduce, s-o aducă [spunând]: «Binecuvîntare (*svāhā*) suflului urcător (*udāna*)!» Suflul urcător se satură.

2. Săturîndu-se suflul urcător, se satură aerul (*vāyu*); saturîndu-se aerul, se satură spațiul; saturîndu-se spațiul, se satură tot ce stă sub înîrîurirea aerului și a spațiului. În urma săturării lor, se satură [și omul] cu odrasle, vite, brână, vâpaie și preasfințenie.

Partea a douăzeci și patra

1. Dacă cineva aduce ofrandă focului (*agni-hotra*) neștiind aceasta, e ca și cum ar aduce ofrandă în cenuse, după ce a-ndepărtat jarul.

2. Cît despre cel care aduce ofrandă focului știind astfel, a sa este ofrandă adusă în oricare lume, în oricare ființă (*bhūta*) și în oricare Sine (*ātman*).

3. Așa cum arde vârful de papură băgat în foc, la fel ard toate păcatele celui care aduce ofrandă focului știind astfel.

4. Și de aceea, chiar dacă astfel-știutorul i-ar dărui resturile [de hrană] unui *caṇḍāla*, ar fi pentru el tot o ofrandă adusă Sinelui (*ātman*) Vaiśvānara. Despre această sint și versurile (*śloka*):

«Așa cum șed aici copiii flămînzi în jurul mamei,
La fel toate ființele (*bhūta*) șed adorînd ofrandă focului —
adorînd ofrandă focului».

CAPITOLUL AL ȘASELEA

Partea întâi

1. Svetaketu era fiul lui Āruṇi. Tatăl său i-a spus: „Svetaketu, fă-ți ucenicia în cele sfinte (*brahmacarya*)! Într-adevăr, dragul meu, nimeni din neamul nostru n-a ajuns, din lipsă de învățătură, un brahman nevrednic.”

2. După ce a intrat [în ucenicie] la doisprezece ani și a studiat pînă la douăzeci și patru de ani toate *Vedele*, el s-a întors plin de sine, mîndru de știința sa și trufaș.

3. Tatăl său i-a spus: „Dragă Svetaketu, de vreme ce ești așa de plin de tine, mîndru de știința ta și trufaș, oare ai întrebat tu și despre acea învățătură prin care neauzitul devine auzit, negînditul gîndit și necunoscutul cunoscut?”

4. — „Cum este, cînstit părinte, acea învățătură?” — „Așa cum printr-un singur bulgăre de lut, dragul meu, se poate cunoaște tot ce e de lut, iar feluritele prefaceri sînt ceva ce atîrnă de vorbire, o denumire, și numai «lutul» realitatea (*satya*);

5. Așa cum printr-un singur boț de aramă, dragul meu, se poate cunoaște tot ce e de aramă, iar feluritele prefaceri sînt ceva ce atîrnă de vorbire, o denumire, și numai «arama» realitatea;

6. Așa cum printr-un singur clește de unghii, dragul meu, se poate cunoaște tot ce e de fier, iar feluritele prefaceri sînt ceva ce atîrnă de vorbire, o denumire, și numai «fierul» realitatea, la fel este, dragul meu, și cu acea învățătură.”

7. — „Se vede că maeștrii mei n-au știut-o. Căci de-ar fi știut-o, cum să nu mi-o fi spus? Spune-mi-o însă chiar domnia ta!” — „Fie, dragul meu”, a spus el.

Partea a doua

1. „La început, dragul meu, Acesta era numai Ființă (*sat*), una singură, fără de al doilea. Unii mai spun că la început Acesta era numai Neființă (*a-sat*), una singură, fără de al doilea, și că din Neființă s-a născut Ființa.

2. Dar atunci, dragul meu — spuse el —, cum ar putea fi așa? În ce fel s-ar putea din Neființă naște Ființa? Dimpotrivă, dragul meu, la început Acesta era numai Ființă, una singură, fără de al doilea.

3. Ea a chibzuit: « Să mă-nmulțesc, să am odrasle! » Și a zămislit văpaia (*tejas*). Văpaia a chibzuit: « Să mă-nmulțesc, să am odrasle! » Și a zămislit apa. De aceea, ori de câte ori omul (*puruṣa*) plinge sau asudă, atunci din văpaie ia naștere apa.

4. Apa a chibzuit: « Să mă-nmulțesc, să am odrasle! » Și a zămislit hrana. De aceea, ori de câte ori plouă, atunci este belșug de hrană, atunci din apă ia naștere hrana.

Partea a treia

1. Desigur, trei sint obârșiile ființelor (*bhūta*): nașterea din ou, nașterea din viețuitoare și nașterea din muguri.

2. Această zeităte a chibzuit: « Hai să pătrund eu cu Sinele vieții individuale ²³ (*jīva ātman*) în cele trei zeități, deosebind nume-și-formă! »

3. S-o întreiesc pe fiecare din ele! » Această zeităte a pătruns cu Sinele vieții individuale (*jīva ātman*) în cele trei zeități, deosebind nume-și-formă,

4. Și a întreit-o pe fiecare din ele. Însă cum de este întreită fiecare din cele trei zeități, aceasta, dragul meu, învaț-o de la mine!

Partea a patra

1. Forma cea roșie a focului este forma văpăii, cea albă este a apei și cea neagră este a hranei ²⁴. Focul a dispărut ca foc. Felurilele prefaceri sînt ceva ce ține de vorbire, o denumire, și numai « cele trei forme » realitatea (*satya*).

2. Forma cea roșie a soarelui este forma văpăii, cea albă este a apei și cea neagră este a hranei. Soarele a dispărut ca soare. Felurilele prefaceri sînt ceva ce atîrnă de vorbire, o denumire, și numai « cele trei forme » realitatea.

3. Forma cea roșie a lunii este forma văpăii, cea albă este a apei și cea neagră este a hranei. Luna a dispărut ca lună. Felurilele prefaceri sînt ceva ce atîrnă de vorbire, o denumire, și numai « cele trei forme » realitatea.

4. Forma cea roșie a fulgerului este forma văpăii, cea albă este a apei și cea neagră a hranei. Fulgerul a dispărut ca fulger. Felurilele prefaceri sînt ceva ce atîrnă de vorbire, o denumire, și numai « cele trei forme » realitatea.

5. Într-adevăr, știind aceasta, marii gospodari și marii cunoscători ai Revelației (*śrotriya*) de pe vremuri au spus: « Nimeni nu va pomeni azi despre ceva neauzit, negîndit și necunoscut de către noi. » Căci știau datorită acestora [trei].

6. Și dacă ceva părea roșu, știau că este o formă a văpăii. Și dacă ceva părea alb, știau că este o formă a apei. Și dacă ceva părea negru, știau că este o formă a hranei.

7. Și dacă ceva părea nedeslușit, știau că este numai amestecul dintre aceste zeități. Însă cum de este întreită, ajungînd în om (*puruṣa*), fiecare din cele trei zeități, aceasta, dragul meu, învaț-o de la mine!

Partea a cincea

1. O dată mîncată, hrana se desface în trei: partea sa cea mai groasă devine excremente, cea mijlocie carne și cea mai subțire gînd (*manas*).

2. O dată băută, apa se desface în trei: partea sa cea mai groasă devine urină, cea mijlocie sînge și cea mai subțire suflu (*prāṇa*).

3. O dată mîncată, văpaia se desface în trei: partea sa cea mai groasă devine case, cea mijlocie măduvă și cea mai subțire glas (*vāc*).

4. Căci gîndul, dragul meu, este făcut din hrană, suflul din apă și glasul din văpaie. — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

Partea a şasea

1. „Cînd este bătut laptele, dragul meu, ce are el mai subţire se ridică deasupra şi devine unt.

2. Deopotrivă, dragul meu, cînd este mîncată hrana, ce are ea mai subţire se ridică deasupra şi devine gînd.

3. Cînd este băută apa, dragul meu, ce are ea mai subţire se ridică deasupra şi devine suflu.

4. Cînd este mîncată văpaia, dragul meu, ce are ea mai subţire se ridică deasupra şi devine glas.

5. Căci gîndul, dragul meu, este făcut din hrană, suflul din apă şi glasul din văpaie.“ — „Cinstit părinte, învaţă-mă şi mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

Partea a şaptea

1. „Omul (*puruṣa*) are şaisprezece părţi, dragul meu. Nu mînca cincisprezece zile şi bea apă după plac. Alcătuit din apă, suflul (*prāṇa*) celui ce bea nu se va curma.“

2. Şi el nu a mîncat cincisprezece zile. Apoi s-a alăturat aceluia [spunînd]: „Despre ce să vorbesc, tată?“ — „Despre strofe (*ṛc*), dragul meu, despre formulele sacrificiale (*yajus*), şi despre melodii (*sāman*).“ El a spus: „Nu-mi vin limpezi în minte, tată.“

3. [Acesta] i-a spus: „Dragul meu, aşa cum dintr-o grămadă de vreascuri puse pe foc rămîne un singur tăciune cît un licurici, şi prin el nu mai poate arde mult, la fel, dragul meu, din cele şaisprezece părţi ale tale mai rămîne una singură, şi prin ea nu stăpîneşti acum *Vedele*. Mănîncă!

4. Restul vei învăţa de la mine.“ Şi el a mîncat. Apoi s-a alăturat aceluia şi i-a răspuns la tot ce l-a întregat. I-a spus:

5. „Dragul meu, aşa cum, adăugînd ierburi peste singurul tăciune cît un licurici rămas dintr-o grămadă de vreascuri puse pe foc, îl faci să izbucnească în flăcări, şi prin el mai poate arde mult,

6. La fel, dragul meu, din cele şaisprezece părţi ale tale a mai rămas una singură. Adăugîndu-i-se hrană, a izbucnit în flăcări, şi prin ea stăpîneşti acum *Vedele*. Căci gîndul, dragul meu, este făcut din hrană, suflul din apă şi glasul din văpaie.“ Acestea le-a învăţat de la el — le-a învăţat de la el.

Partea a opta

1. Uddālaka Āruṇi i-a spus fiului său Śvetaketu: „Despre starea de somn, dragul meu, învață de la mine! Când se cheamă că omul (*ṣuruṣa*) doarme, dragul meu, atunci el s-a contopit cu Ființa (*sat*), a intrat în el însuși (*sva*). De aceea se spune că doarme, pentru că a intrat în el însuși.

2. Așa cum pasărea legată cu un fir, după ce a zburat în toate părțile și n-a găsit alt popas, coboară tot în locul de unde e legată, la fel, dragul meu, și gândul (*manas*), după ce a zburat în toate părțile și n-a găsit alt popas, coboară tot în suflu (*prāṇa*), căci gândul, dragul meu, este legat de suflu.

3. Despre foame și sete, dragul meu, învață de la mine! Când se cheamă că omul (*ṣuruṣa*) e flămînd, atunci apa mină mîncarea. La fel ca « cel care mină vacile », « cel care mină caii » și « cel care mină oamenii », apei i se spune « cea care mină mîncarea ». Acolo a-ncolțit lăstarul — învață, dragul meu! Nu-i va lipsi rădăcina.

4. Unde să-i fie rădăcina, dacă nu în hrană? Tot așa, dragul meu, de la lăstarul [care este] hrana caută rădăcina [care este] apa; de la lăstarul [care este] apa caută, dragul meu, rădăcina [care este] văpaia; de la lăstarul [care este] văpaia caută, dragul meu, rădăcina [care este] Ființa (*sat*). Toate fapăturile, dragul meu, își au rădăcina în Ființă, sălașul în Ființă, temeiul în Ființă.

5. Iar cînd se cheamă că omul este însetat, atunci văpaia mină băutura. La fel ca « cel care mină vacile », « cel care mină caii » și « cel care mină oamenii », văpăii i se spune « cea care mină apa ». Acolo a-ncolțit lăstarul — învață, dragul meu! Nu-i va lipsi rădăcina.

6. Unde să-i fie rădăcina, dacă nu în apă? De la lăstarul [care este] apa caută, dragul meu, rădăcina [care este] văpaia; de la lăstarul [care este] văpaia caută, dragul meu, rădăcina [care este] Ființa (*sat*). Toate fapăturile, dragul meu, își au rădăcina în Ființă, sălașul în Ființă, temeiul în Ființă. Însă cum de este întreită, pătrunzînd în om (*ṣuruṣa*), fiecare din cele trei zeități, despre aceasta, dragul meu, s-a vorbit pînă acum. Glasul (*vāc*) omului ce moare pătrunde în gînd (*manas*), gîndul în suflu (*prāṇa*), suflul în văpaie și văpaia în zeitatea supremă. Lamura aceasta

7. E cea în care Totul își are firea (*ātman*), este Realul (*satya*), este Sinele (*ātman*). Tu ești acesta ²⁵, Śvetaketu.“ — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

Partea a noua

1. „Dragul meu, așa cum albinele pregătesc mierea și, culegînd sevele de la fel de fel de copaci, aduc seva la unitate;

2. Așa cum acolo ele nu cunosc deosebirea, ca fiind seva unuia sau altuia dintre copaci, deopotrivă, dragul meu, toate făpturile, pătrunzînd în Ființă (*sat*), nu-și dau seama că pătrund în Ființă.

3. Orice sînt ele aici — tigrul, leu, lup, mistreț, gîză, fluture, tăun sau țîțar — ființează mai departe ca atare.

4. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu.“ — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

Partea a zecea

1. „Dragul meu, rîurile de la răsărit curg spre soare-răsare, iar cele de la apus spre soare-apune. Din ocean, ele intră tot în ocean, și numai oceanul există. Așa cum acolo ele nu-și dau seama că sînt unul sau altul,

2. Deopotrivă, dragul meu, toate făpturile, ieșind la iveală din Ființă (*sat*), nu-și dau seama că ies la iveală din Ființă. Orice sînt ele aici — tigrul, leu, lup, mistreț, gîză, fluture, tăun sau țîțar — ființează mai departe ca atare.

3. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu.“ — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

Partea a unsprezecea ²⁶

1. „Dragul meu, dacă cineva ar lovi la rădăcină copacul acela mare, el ar pierde seva, rămînînd viu; dacă l-ar lovi la mijloc, el ar pierde seva, rămînînd viu; dacă l-ar lovi la

vîrf, el ar pierde sevă, rămînînd viu. Pătruns de Sinele vieții individuale (*jīva ātman*), el dăinuie sorbind neîncetat și bucurîndu-se.

2. Dacă viața îi părăsește o singură ramură, atunci ea se usucă; părăsește o a doua, atunci ea se usucă; părăsește o a treia, atunci ea se usucă; îl părăsește pe tot, se usucă tot. Deopotrivă, dragul meu, să știi — a spus el —.

3. Că cel din care s-a dus viața moare, de bună seamă; viața [însă] nu moare. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu.“ — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

Partea a douăsprezecea

1. „Adu un fruct din smochinul de colo!“ — „Iată-l, cinstit părinte.“ — „Despică-l!“ — „L-am despicat, cinstit părinte.“ — „Ce vezi în el?“ — „Niște simburi mărunți, cinstit părinte.“ — „Ei bine, despică unul din ei!“ — „L-am despicat, cinstit părinte.“ — „Ce vezi în el?“ — „Nimic, cinstit părinte.“

2. [Tatăl] i-a spus: „Într-adevăr, dragul meu, lamura aceasta pe care nu o zărești este lamura din care se înalță așa de mare smochinul. Să crezi, dragul meu!“

3. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu.“ — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!“ — „Fie, dragul meu“, a spus el.

*Partea a treisprezecea*²

1. „Aruncă sarea aceasta în apă și vino la mine mâine dimineață!“ Și el a făcut întocmai. [Tatăl] i-a spus: „Ei bine, adu sarea pe care ai aruncat-o în apă ascară!“ Dînd s-o apuce, el nu a mai găsit-o, întrucît se topise.

2. „Ei bine, soarbe dintr-o parte! Cum e?“ — „Sărată.“ — „Soarbe de la mijloc! Cum e?“ — „Sărată.“ — „Soarbe din partea [cealaltă]! Cum e?“ — „Sărată.“ — „După ce mai guști din ea, vino la mine!“ Și a făcut întocmai [spunînd]: „E mereu la fel.“ [Tatăl] i-a spus: „De bună seamă, dragul meu, tu nu zărești Ființa (*sat*) de aici, și totuși este chiar aici.

3. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu." — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!" — „Fie, dragul meu," a spus el.

Partea a patrusprezecea

1. „Dragul meu, așa cum aducându-se din Gandhāra un om cu ochii legați, i s-ar da apoi drumul în pustie, și așa cum el ar rătăci pe-acolo fie spre răsărit, fie spre miazănoapte, fie spre apus, fie spre miazăzi, fiind adus cu ochii legați și dându-i-se drumul cu ochii legați;

2. Așa cum, desfăcându-i-se legătura [de la ochi], i s-ar spune: «Gandhāra este într-acolo, mergi într-acolo!» și el, întrebînd din sat în sat cu pricepere și înțelepciune, ar nimeri chiar la Gandhāra, tot astfel și aici, omul (*puruṣa*) care are învățător știe cît de lung este răstimpul pînă să se elibereze, dar că pînă la urmă i se va împlini.

3. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu." — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!" — „Fie, dragul meu," a spus el.

Partea a cincisprezecea

1. „De asemenea, dragul meu, rubedeniile șed în jurul omului bolnav [întrebîndu-l]: «Mă recunoști? Mă recunoști?» Cîtă vreme glasul (*vāc*) său nu pătrunde în gînd (*manas*), gîndul în suflu (*prāṇa*), suflul în văpaie și văpaia în zeitatea supremă, atîta vreme el [îi] recunoaște.

2. Iar cînd glasul său pătrunde în gînd, gîndul în suflu, suflul în văpaie și văpaia în zeitatea supremă, atunci el nu [îi mai] recunoaște.

3. Lamura aceasta e cea în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu." — „Cinstit părinte, învață-mă și mai departe!" — „Fie, dragul meu," a spus el.

Partea a șaisprezecea

1. „De asemenea, dragul meu, este adus un om legat de mîini: «A furat! A făptuit o hoție! Încingeți pentru el toporul!» Dacă el este făptașul, atunci se identifică pe sine

(*ātman*) cu minciuna. Mărturisind mincinos și cufundîndu-se pe sine (*ātman*) în minciună, el apucă toporul încins. Se arde și este ucis.

2. Iar dacă nu este făptașul, atunci se identifică pe sine (*ātman*) cu adevărul (*satya*). Mărturisind adevărat și cufundîndu-se pe sine (*ātman*) în adevăr, el apucă toporul încins. Nu se arde și i se dă drumul.

3. Acesta, datorită căruia nu s-a putut el arde atunci, este cel în care Totul își are firea, este Realul, este Sinele. Tu ești acesta, Śvetaketu." Acestea le-a înțeles de la el — le-a înțeles de la el.

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

Partea întâi

1. Nārada a venit la Sanatkumāra [spunînd]: „Învățămă, preacinstite!” [Acesta] i-a răspuns: „Vino la mine cu ceea ce știi! De acum înainte îți voi spune eu.”

2. El a spus: „*Rg-Veda* mi-e învățătura, preacinstite, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda* în al patrulea rînd, poveștile și legendele (*itihāsa-purāṇa*) în al cincilea rînd, *Veda Vedelor*, [ritul] pentru străbuni, numărătoarea, prevestirile, socotirea timpului, întrebarea și răspunsul, dreapta purtare, știința zeiască, știința spuselor sfinte (*brahman*), știința duhurilor, știința stăpînirii, știința stelelor, știința șerpilor și a demonilor; aceasta mi-e învățătura, preacinstite.

3. Iată, preacinstite, eu sînt numai un știutor al scripturilor (*mantra*), nu un știutor al Sinelui (*ātman*). Am auzit însă de la cei asemeni ție că știutorul Sinelui trece dincolo de suferință. Iată, preacinstite, eu sufăr; fă-mă să trec la limanul de dincolo de suferință!” [Acesta] i-a spus: „Într-adevăr, tot ce ți-ai însușit e numai nume.

4. Nume sînt, într-adevăr, *Rg-Veda*, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda* în al patrulea rînd, poveștile și legendele în al cincilea rînd, *Veda Vedelor*, [ritul] pentru străbuni, numărătoarea, prevestirile, socotirea timpului, întrebarea și răspunsul, [dreapta purtare, știința zeiască, știința spuselor sfinte (*brahman*), știința duhurilor, știința stăpînirii, știința stelelor, știința șerpilor și a demonilor; ele sînt numai nume. Meditează asupra numelui!

5. Cît despre cel care meditează asupra numelui ca fiind *Brahman*, are fapta slobodă pe tărîmul numelui cel care

meditează asupra numelui ca fiind *Brahman*." — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît numele?" — „De bună seamă că există ceva mai presus decît numele." — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!"

Partea a doua

1. „De bună seamă, glasul (*vāc*) este mai presus decît numele. Într-adevăr, glasul face cunoscute *Rg-Veda*, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda* în al patrulea rînd, poveștile și legendele în al cincilea rînd, *Veda Vedelor*, [ritul] pentru străbuni, numărătoarea, prevestirile, socotirea timpului, întrebarea și răspunsul, dreapta purtare, știința zeiască, știința spuselor sfinte (*brahman*), știința duhurilor, știința stăpînirii, știința stelelor, știința șerpilor și a demonilor, cerul și pămîntul, aerul (*vāyu*) și spațiul, apa și focul, zeii și oamenii, animalele și păsările, plantele și copacii, sălbăticiunile pînă la gîze, fluturi și furnici, dreptatea (*dharma*) și nedreptatea (*a-dharma*), adevărul (*satya*) și minciuna, binele și răul, plăcutul și neplăcutul. Într-adevăr, de n-ar fi fost glasul (*vāc*), nu s-ar fi cunoscut [deosebirea dintre] dreptate și nedreptate, adevăr și minciună, bine și rău, plăcut și neplăcut. Pe toate acestea glasul le face cunoscute. Meditează asupra glasului!

2. Cît despre cel care meditează asupra glasului ca fiind *Brahman*, are fapta slobodă pe tărîmul glasului cel care meditează asupra glasului ca fiind *Brahman*." — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît glasul?" — „De bună seamă că există ceva mai presus decît glasul." — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!"

Partea a treia

1. „De bună seamă, gîndul (*manas*) este mai presus decît glasul. Într-adevăr, așa cum pumnul cuprinde două fructe de *āmalaka*, două fructe de *kola* sau doi simburi de *akṣa*, la fel cuprinde gîndul atît glasul cît și numele. Cînd cineva își pune-n gînd să învețe imnurile (*mantra*), le și învață; să făptuiască riturile (*karman*), le și făptuiește; să dobîndească feciori și vite, le și dobîndește; să dobîndească lumea aceasta și lumea cealaltă, le și dobîndește. Căci gîndul este Sinele (*ātman*), gîndul este lumea, gîndul este *Brahman*. Meditează asupra gîndului!

2. Cît despre cel care meditează asupra gîndului ca fiind *Brahman*, are fapta slobodă pe tărîmul gîndului cel care meditează asupra gîndului ca fiind *Brahman*.“ — „Există preacinstite, ceva mai presus decît gîndul?“ — „De bună seamă că există ceva mai presus decît gîndul.“ — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!“

Partea a patra

1. „De bună seamă, reprezentarea (*sankalpa*) este mai presus decît gîndul. Într-adevăr, cînd [omul] își formează o reprezentare, atunci folosește gîndul, atunci pune glasul (*vāc*) în mișcare, și îl pune în mișcare prin nume; în nume imnurile (*mantra*) devin unul, iar în imnuri riturile (*karman*).

2. Într-adevăr, toate acestea își au făgașul în reprezentare, își au firea (*ātman*) în reprezentare, se-ntemeiază pe reprezentare. Cerul și pămîntul s-au format²⁸; aerul (*vāyu*) și spațiul (*ākāśa*) s-au format; apa și văpaia (*tejas*) s-au format; datorită formării lor se formează ploaia; datorită formării ploii se formează hrana; datorită formării hranei se formează suflurile (*prāṇa*); datorită formării suflurilor se formează imnurile; datorită formării imnurilor se formează riturile; datorită formării riturilor se formează lumea; datorită formării lumii se formează totul. Iată ce este reprezentarea. Meditează asupra reprezentării!

3. Cît despre cel care meditează asupra reprezentării ca fiind *Brahman*, într-adevăr, cîștigă lumile formate; trainice, temeinice și neclintite, el [însuși] trainic, temeinic și neclintit. Are fapta slobodă pe tărîmul reprezentării cel care meditează asupra reprezentării ca fiind *Brahman*.“ — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît reprezentarea?“ — „De bună seamă că există ceva mai presus decît reprezentarea.“ — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!“

Partea a cincea

1. „De bună seamă, înțelegerea (*citta*) este mai presus decît reprezentarea. Într-adevăr, cînd [omul] înțelege, atunci își formează o reprezentare, atunci folosește gîndul (*manas*), atunci pune glasul în mișcare, și îl pune în mișcare prin nume: în nume imnurile devin unul, iar în imnuri riturile.

2. Într-adevăr, [toate] acestea își au făgașul în înțelegere, își au firea (*ātman*) în înțelegere, se-ntemeiază pe înțelegere. De aceea, dacă cineva care știe multe e totuși lipsit de înțelegere, despre acesta se spune: «El nici nu există, chiar dacă știe; de-ar ști cu adevărat, n-ar fi așa lipsit de înțelegere.» Iar dacă cineva care știe puțin e totuși înzestrat cu înțelegere, [oamenii] îi dau și ascultare. Căci înțelegerea le este făgașul, înțelegerea firea (*ātman*), înțelegerea temeiul. Meditează asupra înțelegerii!

3. Cît despre cel care meditează asupra înțelegerii ca fiind *Brahman*, într-adevăr, cîștigă lumile înțelese, trainice, temeinice și neclintite, el [însuși] trainic, temeinic și neclintit. Are fapta slobodă pe tărîmul înțelegerii cel care meditează asupra înțelegerii ca fiind *Brahman*." — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît înțelegerea?" — „De bună seamă că există ceva mai presus decît înțelegerea." — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!"

Partea a șasea

1. „De bună seamă, cugetarea (*dhyāna*) este mai presus decît înțelegerea. Pămîntul pare să cugete, văzduhul pare să cugete, cerul pare să cugete, apele par să cugete, munții par să cugete, zeii și oamenii par să cugete. Drept care, aceia dintre oameni care dobîndesc mărirea [în lumea de] aici par să culeagă roadele cugetării. Cei de rînd sînt certăreți, vicleni și birfitori, pe cînd cei din frunte par să culeagă roadele cugetării. Meditează asupra cugetării!

2. Cît despre cel care meditează asupra cugetării ca fiind *Brahman*, are fapta slobodă pe tărîmul cugetării cel care meditează asupra cugetării ca fiind *Brahman*." — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît cugetarea?" — „De bună seamă că există ceva mai presus decît cugetarea." — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!"

Partea a șaptea

1. „De bună seamă, cunoașterea (*vijñāna*) este mai presus decît cugetarea. Într-adevăr, datorită cunoașterii se cunosc *Rg-Veda*, *Yajur-Veda*, *Sāma-Veda*, *Atharva-Veda* în al patrulea rînd, poveștile și legendele (*itihāsa-purāna*) în al cincilea rînd, *Veda Vedelor*, [ritul] pentru străbuni, numă-

rătoarea, prevestirile, socotirea timpului, întrebarea și răspunsul, dreapta purtare, știința zeiască, știința spuselor sfinte (*brahman*), știința duhurilor, știința stăpînirii, știința stelelor, știința șerpilor și a demonilor, cerul și pămîntul, aerul (*vāyu*) și spațiul, apa și focul, zeii și oamenii, animalele și păsările, plantele și copacii, sălbăticiunile pînă la gîze, fluturi și furnici, dreptatea (*dharma*) și nedreptatea (*a-dharma*), adevărul (*satya*) și minciuna, binele și răul, plăcutul și neplăcutul, mîncarea și băutura, lumea aceasta și lumea cealaltă; numai datorită cunoașterii se cunosc. Meditează asupra cunoașterii!

2. Cît despre cel care meditează asupra cunoașterii ca fiind *Brahman*, el cîștigă lumile bogate în cunoaștere (*vi-jñāna*) și înțelepciune (*jñāna*). Are fapta slobodă pe tărîmul cunoașterii cel care meditează asupra cunoașterii ca fiind *Brahman*. — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît cunoașterea?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît cunoașterea.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a opta

1. „De bună seamă, puterea este mai presus decît cunoașterea. Unul singur care are putere i-ar cutremura și pe o sută care au cunoaștere. Cînd cineva este puternic, atunci este pornitor; pornind, este preumblător; preumblîndu-se, este popositor; poposind, este văzător, este auzitor, este gînditor, este pricepător, este făptuitor, este cunoscător. Într-adevăr, datorită puterii dăinuie pămîntul, datorită puterii văzduhul, datorită puterii cerul, datorită puterii munții, datorită puterii zeii și oamenii, datorită puterii animalele și păsările, plantele și copacii, sălbăticiunile pînă la gîze, fluturi și furnici; datorită puterii dăinuie lumea. Meditează asupra puterii!

2. Cît despre cel care meditează asupra puterii ca fiind *Brahman*, are fapta slobodă pe tărîmul puterii cel care meditează asupra puterii ca fiind *Brahman*. — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît puterea?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît puterea.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a noua

1. „De bună seamă, hrana este mai presus decît puterea. De aceea, dacă cineva nu mănîncă zece nopți și dacă totuși mai trăiește, atunci el devine desigur, nevăzător, neauzitor, negînditor, nepricepător, nefăptuitor, necunoscător. Iar la sosirea hranei, el devine văzător, devine auzitor, devine gînditor, devine pricepător, devine făptuitor, devine cunoscător. Meditează asupra hranei!

2. Cît despre cel care meditează asupra hranei ca fiind *Brahman*, el cîștigă lumile pline de hrană și de băutură. Are fapta slobodă pe tărîmul hranei cel care meditează asupra hranei ca fiind *Brahman*.” — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît hrana?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît hrana.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a zecea

1. „De bună seamă, apa este mai presus decît hrana. De aceea, cînd nu plouă destul, cele însuflețite (*prāṇa*) se frămîntă că hrana se va îpuțina. Iar cînd plouă destul, cele însuflețite sînt bucuroase că va fi multă hrană. Apa însăși, în forme închegate (*mūrta*), este pămîntul, este văzduhul, este cerul, sînt munții, sînt zeii și oamenii, sînt animalele și păsările, plantele și copacii, sălbăticiunile pînă la gize, fluturi și furnici; apa însăși, în forme închegate. Meditează asupra apei!

2. Cît despre cel care meditează asupra apei ca fiind *Brahman*, el își împlinește toate dorințele și are parte de mulțumire. Are fapta slobodă pe tărîmul apei cel care meditează la apă ca fiind *Brahman*.” — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît apa?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît apa.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a unsprezecea

1. „De bună seamă, văpaia este mai presus decît apa. De aceea, cuprinzînd aerul (*vāyu*), ea încinge spațiul, și se spune: «E arșită, e zăpușeală, desigur o să plouă.» Dînd mai întîi aceste semne, văpaia lasă apoi apa să curgă.

Atunci se pornește un vuiet însoțit de fulgere în lung și-n lat. De aceea se spune: « Fulgeră, tună, desigur o să plouă. » Dînd mai întii aceste semne, văpaia lasă apoi apa să curgă. Meditează asupra văpăii!

2. Cît despre cel care meditează asupra văpăii ca fiind *Brahman*, cu adevărat învăpăiat, el cîștigă lumile pline de văpaie și de strălucire, dezbărate de beznă. Are fapta slobodă pe tărîmul văpăii cel care meditează asupra văpăii ca fiind *Brahman*. — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît văpaia?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît văpaia.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a douăsprezecea

1. „De bună seamă, spațiul este mai presus decît văpaia. Într-adevăr, în spațiu sînt atît soarele cît și luna, fulgerul, stelele și focul. Datorită spațiului chemi, datorită spațiului auzi, datorită spațiului răspunzi; în spațiu ești fericit, în spațiu ești nefericit, în spațiu te naști și întru spațiu te naști. Meditează asupra spațiului!

2. Cît despre cel care meditează asupra spațiului ca fiind *Brahman*, într-adevăr, el cîștigă lumile pline de spațiu și de limpezime, nețărîmurite și întinse-n depărtare. Are fapta slobodă pe tărîmul spațiului cel care meditează asupra spațiului ca fiind *Brahman*. — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît spațiul?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît spațiul.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a treisprezecea

1. „De bună seamă, ținerea de minte este mai presus decît spațiul. De aceea, oricît de mulți s-ar aduna, cei care nu țin minte nu pot auzi, nu pot gîndi și nu pot cunoaște pe nimeni. De bună seamă, dacă ar ține minte, atunci ei ar putea auzi, atunci ar putea gîndi, atunci ar putea cunoaște. Într-adevăr, datorită ținerii de minte își cunoaște [omul] feciorii, și datorită ținerii de minte vitele. Meditează asupra ținerii de minte!

2. Cît despre cel care meditează asupra ținerii de minte ca fiind *Brahman*, are fapta slobodă pe tărîmul ținerii de minte cel care meditează asupra ținerii de minte ca fiind

Brahman. — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît ținerea de minte?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît ținerea de minte.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a patrusprezecea

1. „De bună seamă, speranța este mai presus decît ținerea de minte. Într-adevăr, înflăcărată de speranță, ținerea de minte învață imnurile (*mantra*), făptuiește riturile (*karman*), năzuiește după feciori și vite, năzuiește după lumea aceasta și lumea cealaltă. Meditează asupra speranței!

2. Cît despre cel care meditează asupra speranței ca fiind *Brahman*, datorită speranței i se împlinesc toate dorințele, iar rugăciunile nu-i dau greș. Are fapta slobodă pe tărîmul speranței cel care meditează asupra speranței ca fiind *Brahman.* — „Există, preacinstite, ceva mai presus decît speranța?” — „De bună seamă că există ceva mai presus decît speranța.” — „Vorbește-mi, preacinstite, despre aceasta!”

Partea a cincisprezecea

1. „De bună seamă, suflul (*prāṇa*) este mai presus decît speranța. Într-adevăr, așa cum spițele sint prinse în butucul [roții], la fel este prins totul în suflu. Suflul se mișcă datorită suflului, suflul dăruiește suflul, [și-l] dăruiește suflului. Tatăl este suflu, mama este suflu, fratele este suflu, sora este suflu, învățătorul este suflu, brahmanul este suflu.

2. Dacă cineva răspunde tatălui, mamei, fratelui, surorii, învățătorului sau brahmanului cu vorbe grele, i se spune astfel: « Rușine ție! Într-adevăr, tu ești ucigaș de tată, tu ești ucigaș de mamă, tu ești ucigaș de frate, tu ești ucigaș de soră, tu ești ucigaș de învățător, tu ești ucigaș de brahman! »

3. Însă dacă le adună cu o vergea [rămășițele] părăsite de suflul vieții (*prāṇa*) ca să le ardă pină la capăt, nu i se mai spune: « Ești ucigaș de tată! » nici « Ești ucigaș de mamă! » nici « Ești ucigaș de frate! » nici « Ești ucigaș de soră! » nici « Ești ucigaș de învățător! » nici « Ești ucigaș de brahman! »

4. Căci toate acestea [de mai înainte] nu sînt decît suflul. Într-adevăr, cel care vede astfel, gîndește astfel și cunoaște astfel este un vorbitor neîntrecut. Dacă i se spune: «Ești un vorbitor neîntrecut», să răspundă: «Sînt un vorbitor neîntrecut» și să nu tăgăduiască.

Partea a șaisprezecea

1. Dar cel neîntrecut în vorbire este neîntrecut prin adevărul (*satya*) vorbirii.“ — „De-aș fi și eu, preacinstite, neîntrecut prin adevărul vorbirii!“ — „Dar trebuie să dorești a cunoaște adevărul.“ — „Doresc, preacinstite, să cunosc adevărul.“

Partea a șaptesprezecea

1. „Cînd [cineva] cunoaște, atunci spune adevărul. Necunoscînd, nu spune adevărul; numai cunoscînd spune adevărul. Dar trebuie să dorești a cunoaște cunoașterea.“ — „Doresc, preacinstite, să cunosc cunoașterea.“

Partea a optsprezecea

1. „Cînd gîndește, atunci cunoaște. Negîndind, nu cunoaște; numai gîndind cunoaște. Dar trebuie să dorești a cunoaște gîndirea.“ — „Doresc, preacinstite, să cunosc gîndirea.“

Partea a nouăsprezecea

1. „Cînd crede, atunci gîndește. Necrezînd, nu gîndește; numai crezînd gîndește. Dar trebuie să dorești a cunoaște credința.“ — „Doresc, preacinstite, să cunosc credința.“

Partea a douăzecea

1. „Cînd desăvîrșește, atunci crede. Nedesăvîrșind, nu crede; numai desăvîrșind crede. Dar trebuie să dorești a cunoaște desăvîrșirea.“ — „Doresc, preacinstite, să cunosc desăvîrșirea.“

Partea a douăzeci și una

1. „Cînd făptuiește, atunci desăvîrșește. Nefăptuind, nu desăvîrșește; numai făptuind desăvîrșește. Dar trebuie să dorești a cunoaște făptuirea.” — „Doresc, preacinstite, să cunosc făptuirea.”

Partea a douăzeci și doua

1. „Cînd simte fericirea, atunci făptuiește. Simțind nefericirea, nu făptuiește; numai simțind fericirea făptuiește. Dar trebuie să dorești a cunoaște fericirea.” — „Doresc, preacinstite, să cunosc fericirea.”

Partea a douăzeci și treia

1. „Fericirea este mulțimea. În puțin nu există fericire; fericirea este numai mulțimea. Dar trebuie să dorești a cunoaște mulțimea.” — „Doresc, preacinstite, să cunosc mulțimea.”

Partea a douăzeci și patra

1. „Mulțimea este acolo unde nu se vede altceva, nu se aude altceva și nu se cunoaște altceva. Iar puținul este acolo unde se vede altceva, se aude altceva și se cunoaște altceva. Într-adevăr, mulțimea este cea nemuritoare, iar puținul este cel muritor.” — „Pe ce se-ntemeiază aceasta, preacinstite, pe propria-i mărire, sau poate nu pe mărire?”

2. — „[În lumea de] aici mărire înseamnă vaci și cai, elefanți și aur, sclavi și soții, moșii și locuințe.” — „Nu despre acestea vorbesc eu — a spus el —, căci una se-ntemeiază pe cealaltă.”

Partea a douăzeci și cincea

1. „Aceasta este jos, ea este sus, ea este în spate, ea este în față, ea este la dreapta, ea este la stînga, ea însăși este Totul. Iată și descrierea Eului: «Eu sînt jos, eu sînt sus, eu sînt în spate, eu sînt în față, eu sînt la dreapta, eu sînt la stînga, eu însumi sînt Totul.»

2. Iată și descrierea Sinelui (*ātman*): « Sinele este jos, Sinele este sus, Sinele este în spate, Sinele este în față, Sinele este la dreapta, Sinele este la stînga, Sinele însuși este Totul. » Într-adevăr, cel care vede astfel, gîndește astfel și cunoaște astfel, pentru care Sinele este plăcerea, Sinele jocul, Sinele perechea și Sinele bucuria, acela își este singurul stăpîn și are fapta slobodă în toate lumile. Iar cei care știu altminteri ajung sub stăpînirea altora, în lumile supuse pieirii, și nu au fapta slobodă în toate lumile.

Partea a douăzeci și șasea

1. Într-adevăr, pentru cel care vede astfel, gîndește astfel și cunoaște astfel, din Sine (*ātman*) [pornește] suflul (*prāṇa*), din Sine speranța, din Sine ținerea de minte, din Sine spațiul, din Sine văpaia, din Sine apa, din Sine apariția și dispariția, din Sine hrana, din Sine puterea, din Sine cunoașterea (*viññāna*), din Sine cugetarea (*dhyāna*), din Sine înțelegerea (*citta*), din Sine reprezentarea (*saṅkalpa*), din Sine gîndul (*manas*), din Sine glasul (*vāc*), din Sine numele, din Sine imnurile (*mantra*), din Sine riturile (*karman*), din Sine însuși Totul“

2. Despre aceasta sînt și versurile (*śloka*):

„Văzătorul nu vede moartea,
Nici boala și nici nefericirea;
Totul vede văzătorul,
Totul cuprinde pretutindeni.“

El are o singură parte, are trei părți, cinci părți, șapte părți și chiar nouă părți; se mai povestește că este al unsprezecelea, al o sută douăzeci și unulea și douăzeci de mii. În curățenia bucatelor [stă] curățenia ființei (*sattva*); în curățenia ființei tradiția neabătută, iar în însușirea tradiției dezlegarea tuturor nodurilor. Preafericitul Sanātkumāra îi arată celui scuturat de prihană limanul de dincolo de beznă. El este numit Skanda — el este numit Skanda.

CAPITOLUL AL OPTULEA

Partea întâi

1. În astă cetate a lui *Brahman* este un locaş — o mică floare de lotus — iar înlăuntrul său un mic spaţiu. Înlăuntrul acestuia este ceea ce trebuie căutat, ceea ce trebuie, de bună seamă, cercetat²⁹.

2. Dacă îi vor spune: „În astă cetate a lui *Brahman* este un locaş — o mică floare de lotus — iar înlăuntrul său un mic spaţiu. În locul acesta, ce anume se află care trebuie căutat, care trebuie, de bună seamă, cercetat?”

3. Să răspundă: „La fel de mare ca spaţiul [din jurul nostru] este şi spaţiul acesta dinlăuntrul inimii. Înlăuntrul său sînt strînse laolaltă atît pămîntul cît şi cerul, atît focul cît şi aerul, atît soarele cît şi luna, fulgerul, stelele şi atît ceea ce ai cît şi ceea ce nu ai [în lumea de] aici; în el e strîns totul laolaltă”³⁰.

4. Dacă îi vor spune: „Dacă în astă cetate a lui *Brahman* este strîns totul laolaltă, toate fiinţele şi toate dorinţele, ce mai rămîne din ea atunci cînd o ajunge bătrîneţea ori se prăpădeşte?”

5. Să răspundă: „Ea nu-ţi îmbătrîneşte cu vîrsta şi nu ţi-e doborîtă de lovitură ucigaşă³¹. Aceasta e adevărata (*satya*) cetate a lui *Brahman*; în ea sînt strînse laolaltă dorinţele. Acesta e Sinele (*ātman*) dezbărat de rău, fără bătrîneţe, fără moarte, fără suferinţă, fără foame şi fără sete, cu dorinţe adevărate şi reprezentări (*saṅkalpa*) adevărate (*satya*). Căci așa cum, [în lumea de] aici, omenirea își urmează calea rînduită, și oricare este țelul dorințelor sale, oricare țară sau colț de pămînt, de acolo își leagă viața...³²

6. Așa cum se pierde lumea de aici, cucerită prin faptă/rit (*karman*), la fel se pierde și lumea de dincolo, cucerită

prin virtute. Astfel, cei care trec pe aici fără să-și găsească Sinele (*ātman*) și dorințele cele adevărate au parte, în toate lumile, de nelibertate. Iar cei care trec pe aici găsin-du-și Sinele și dorințele cele adevărate au parte, în toate lumile, de libertate.

Partea a doua

1. Dacă cineva e dornic de lumea taților, reprezentarea (*saṅkalpa*) sa e cea din care ies la iveală tații. Înstăpinit pe lumea taților, el se desfată.

2. Iar dacă e dornic de lumea mamelor, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală mamele. Înstăpinit pe lumea mamelor, el se desfată.

3. Iar dacă e dornic de lumea fraților, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală frații. Înstăpinit pe lumea fraților, el se desfată.

4. Iar dacă e dornic de lumea surorilor, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală surorile. Înstăpinit pe lumea surorilor, el se desfată.

5. Iar dacă e dornic de lumea prietenilor, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală prietenii. Înstăpinit pe lumea prietenilor, el se desfată.

6. Iar dacă e dornic de lumea miresmelor și a ghirlandelor, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală miresmele și ghirlandele. Înstăpinit pe lumea miresmelor și a ghirlandelor, el se desfată.

7. Iar dacă e dornic de lumea mîncării și a băuturii, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală mîncarea și băutura. Înstăpinit pe lumea mîncării și a băuturii, el se desfată.

8. Iar dacă e dornic de lumea cîntului și a muzicii, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală cîntul și muzica. Înstăpinit pe lumea cîntului și a muzicii, el se desfată.

9. Iar dacă e dornic de lumea femeilor, reprezentarea sa e cea din care ies la iveală femeile. Înstăpinit pe lumea femeilor, el se desfată.

10. Oricare este țelul dorințelor sale, orice dorință do-rește, reprezentarea sa e cea din care iese aceasta la iveală. Înstăpinit pe aceasta, el se desfată.

Partea a treia

1. Dorințele cele adevărate (*satya*) sînt acoperite de înșelăciune; deși sînt adevărate ³³, înșelăciunea le este acoperămîntul. Căci oricare dintre ai tăi moare, nu mai izbutești să-l vezi [în lumea de] aici.

2. Pe cînd viii de aici și morții tăi, ca și orice lucru pe care îl rîvnești fără a-l dobîndi, toate le găsești venind în locul acesta ³⁴, căci în locul acesta sînt dorințele tale adevărate, cele acoperite de înșelăciune. Așa cum nu pot găsi o comoară de aur îngropată cei care nu-i cunosc așezarea, deși umblă mereu pe deasupra, la fel nu găsesc toate fapăturile lumea lui *Brahman*, deși ajung zi de zi la ea, căci le împiedică înșelăciunea.

3. Într-adevăr, Sinele (*ātman*) este în inimă. Iată și lămurirea cuvîntului *hṛdayam* (inimă): el vine de la *hṛdayam* (el este în inimă). Cel ce știe astfel merge zi de zi în lumea cerului.

4. Cît despre tihna cea adîncă ce se înalță din trup și se contopește cu lumina supremă, vădindu-se în forma sa proprie, ea este Sinele — așa a spus —, este nemurirea și neteama, este *Brahman* ³⁵. Într-adevăr, numele lui *Brahman* este *satyam*.

5. El are trei silabe: *sāt-ti-yam*. Astfel, *sat* este cea nemuritoare, *ti* cea muritoare, iar *yam* cea prin care le ține (*yacchati*) pe amîndouă. Deoarece prin ea le ține pe amîndouă, de aceea este *yam*. Cel ce știe astfel merge zi de zi în lumea cerului.

Partea a patra

1. Sinele (*ātman*) este zăgazul despărțitor al lumilor, spre a nu se amesteca. Nici ziua și noaptea nu trec peste zăgaz, nici bătrînețea, nici moartea, nici suferința, nici fapta bună, nici fapta rea. De la el se abat toate relele, căci lumea lui *Brahman* e dezbărată de rele.

2. Tocmai de aceea, cînd ai trecut peste zăgaz, orb fiind, nu mai ești orb, rănit fiind, nu mai ești rănit, bolnav fiind, nu mai ești bolnav. Tocmai de aceea, cînd a trecut peste zăgaz, chiar și noaptea se preschimbă în zi. Căci lumea lui *Brahman* e veșnic scăldată în lumină ³⁶.

3. Astfel, cei care găsesc lumea lui *Brahman* prin ucenicie întru *Brahman* (*brahmacarya*) au parte de lumea lui *Brahman*, au parte, în toate lumile, de libertate.

Partea a cincea

1. Ceea ce se cheamă „sacrificiu” (*yajña*) este însăși ucenicia întru *Brahman* (*brahmacarya*), căci numai prin ucenicie întru *Brahman* îl afli pe cel cunoscător (*yo jñātā*). Iar ceea ce se cheamă „jertfă” (*iṣṭa*) este tot ucenicia întru *Brahman*, căci numai căutîndu-l (*iṣtvā*) prin ucenicie întru *Brahman* îți găsești Sinele (*ātman*).

2. Iar ceea ce se cheamă „calea îndelungilor sacrificii de soma” (*sattra-ayana*) este tot ucenicia întru *Brahman*, căci numai prin ucenicie întru *Brahman* dobîndești ocrotirea (*trāṇa*) Sinelui care este Ființă (*sat*). Iar ceea ce se cheamă „legămîntul tăcerii” (*mauna*) este tot ucenicia întru *Brahman*, căci numai găsindu-ți Sinele prin ucenicie întru *Brahman*, gîndești (*manute*).

3. Iar ceea ce se cheamă „calea postirii” (*anāśaka-ayana*) este tot ucenicia întru *Brahman*, căci Sinele nu pierde (*na naśyati*), dacă-l găsești prin ucenicie întru *Brahman*. Iar ceea ce se cheamă „calea sihăstriei” (*aranya-ayana*) este tot ucenicia întru *Brahman*; într-adevăr, oceanele *Ara* și *Nya* sînt în lumea lui *Brahman* din cel de-al treilea cer. Acolo este lacul cu ape proaspete, acolo smochinul din care picură soma, acolo cetatea neînvinsă a lui *Brahman* și palatul Stăpînului, clădit din aur.

4. Astfel, cei care, prin ucenicie întru *Brahman*, găsesc oceanele *Ara* și *Nya* din lumea lui *Brahman* au parte de lumea lui *Brahman*, au parte, în toate lumile, de libertate.

Partea a șasea

1. Venele ³⁷ acestea ale inimii sînt dintr-o plămadă subțire brună, albă, albastră, galbenă și roșie. Într-adevăr, soarele este brun, el este alb, el este albastru, el este galben, el este roșu.

2. Așa cum un drum mare și lung merge atît într-un sat cît și în celălalt, tot astfel razele soarelui merg atît în lumea aceasta cît și în cealaltă. De la soare ele se ntind alunecînd în venele acestea, iar din venele acestea ele se ntind alunecînd în soare.

3. Astfel, cînd cel adormit pe de-a-ntregul și adîncit în tihnă nu mai cunoaște visul, atunci el a alunecat în venele acestea. Nici un rău nu-l mai atinge, căci de-acum el s-a unit cu văpaia.

4. Iar cînd este răzbit de slăbiciune, cei așezați în preajmă îi spun: „Mă recunoști? Mă recunoști?“ Cîtă vreme nu și-a părăsit trupul, el recunoaște.

5. Iar cînd își părăsește trupul, pe razele acestea urcă atunci spre înălțimi; el spune „OM“ și se grăbește spre înălțimi. Iute ca gîndul, el ajunge la soare. Într-adevăr, aceasta e poarta lumii, loc de intrare pentru știutori și opreliște pentru neștiutori.

6. Despre aceasta sînt și versurile:

„O sută una sînt venele inimii:

Din ele, una purcede înspre creștet;

Suind pe ea ajungi la nemurire;

Spre a ieși oriîncotro sînt celelalte — sînt celelalte.“

Partea a șaptea

1. „Sinele (*ātman*) dezbărat de rău, fără bătrînețe, fără moarte, fără suferință, fără foame și fără sete, cu dorințe adevărate și reprezentări (*saṅkalpa*) adevărate (*satya*), este cel care trebuie căutat, cel care trebuie cercetat. Dobîndește toate lumile și toate dorințele cel care, găsindu-l, își cunoaște Sinele.“ Așa a vorbit Prajāpati ³⁸.

2. La aceasta au luat aminte atît zii cît și demonii ³⁹. Ei au spus: „Hai să căutăm Sinele (*ātman*), acel Sine prin a cărui căutare se dobîndesc toate lumile și toate dorințele!“ Și dintre zii s-a desprins Indra, iar dintre demoni Virocana. Fără să știe unul de altul, s-au înfățișat amîndoi la Prajāpati, cu vreascuri în brațe ⁴⁰.

3. Ei au rămas în ucenicie (*brahmacarya*) treizeci și doi de ani. Prajāpati le-a spus: „Ce ați urmărit rămînînd [la mine]?“ Ei au răspuns: „Sinele dezbărat de rău, fără bătrînețe, fără moarte, fără suferință, fără foame și fără sete, cu dorințe adevărate și reprezentări (*saṅkalpa*) adevărate (*satya*), este cel care trebuie căutat, cel care trebuie cercetat. Dobîndește toate lumile și toate dorințele cel care, găsindu-l, își cunoaște Sinele. — Iată ce vorbe se pun pe seama ta, Preafericitule. [Sinele] acesta l-am urmărit rămînînd [la tine].“

4. Prajāpati le-a spus: „Omul (*ṣuruṣa*) acesta care se vede în ochi este Sinele — așa a spus —, este nemurirea și neteama, este *Brahman*.” — „Dar cel care se zărește în apă, Preafericitule, sau în oglindă, acesta cine e?” — „Același se zărește în toate părțile”, a răspuns el ⁴¹.

Partea a opta

1. „Priviți-vă, fiecare pe sine (*ātman*) însuși, într-un lighean cu apă, spunându-mi apoi ce anume din corpul/Sinele (*ātman*) fiecăruia nu recunoașteți!” Și cei doi au privit într-un lighean cu apă. Prajāpati le-a spus: „Ce vedeți?” Ei au răspuns: „Ne vedem acolo, Preafericitule, întregul corp (*ātman*), pînă la firele de păr și unghii, oglindit aidoma.”

2. Prajāpati le-a spus: „Împodobiți-vă frumos, cu straie mîndre și găтели, privind apoi într-un lighean cu apă!” Cei doi s-au împodobit frumos, cu straie mîndre și găтели, privind apoi într-un lighean cu apă. Prajāpati le-a spus: „Ce vedeți?”

3. Ei au răspuns: „Așa cum sîntem noi, Preafericitule, împodobiți frumos, cu straie mîndre și găтели, la fel și acolo: împodobiți frumos, cu straie mîndre și găтели.” — „Acesta este Sinele (*ātman*) — așa a spus —, este nemurirea și neteama, este *Brahman*.” Și cei doi au plecat cu inima împăcată.

4. Privind după ei, Prajāpati a spus: „Se duc fără să fi dibuit Sinele, fără să-l fi găsit. Cei cărora aceasta le va fi învățătura (*upaniṣad*), zei sau demoni, aceia vor pieri.” Și Virocana a mers la demoni cu inima împăcată. El le-a rostit învățătura: „Corpul (*ātman*) trebuie desfătat [în lumea de] aici, corpul trebuie îngrijit. Corpul desfătîndu-l [în lumea de] aici, corpul îngrijindu-l, dobîndești amîndouă lumile, atît pe aceasta cît și pe cealaltă.”

5. De aceea, și astăzi se mai spune [în lumea de] aici despre cel care nu dă pomană, nu e credincios și nu aduce sacrificii: „Ce fire de demon!” Căci învățătura (*upaniṣad*) aceasta e a demonilor. Ei gătesc trupul mortului cu lucruri primite-n dar, cu straie și podoabe, socotind că vor cuceri astfel lumea cealaltă ⁴².

Partea a noua

1. Indra, pînă să ajungă la zei, a văzut primejdia: „Desigur, după cum este el frumos împodobit, cu straie mîndre

și gâteli, cînd trupul e frumos împodobit, cu straie mîndre și gâteli, la fel este și orb, beteag ori schilod cînd acesta e orb, beteag ori schilod. El pierе urmînd pieirea trupului. Eu nu văd în asta nici un cîștig."

2. El a revenit cu vreascuri în brațe, și Prajāpati i-a spus: „Mārinimosule, de vreme ce-ai plecat cu inima împăcată alături de Virocana, ce ai urmărit venind înapoi?" El a răspuns: „Desigur, după cum este el frumos împodobit, Preafericitule, cu straie mîndre și gâteli, cînd trupul e frumos împodobit, cu straie mîndre și gâteli, la fel este și orb, beteag ori schilod, cînd acesta e orb, beteag ori schilod. El pierе urmînd pieirea trupului. Eu nu văd în asta nici un cîștig."

3. — „Așa este cu el, Mārinimosule — i-a spus —, dar ți-l voi lămuri și mai departe. Rămii încă treizeci și doi de ani!" Și el a rămas încă treizeci și doi de ani. Atunci i-a spus:

Partea a zecea ⁴³

1. „Cel care petrece bucuros în vis, acesta este Sinele (*ātman*) — așa i-a spus —, este nemurirea și neteama, este *Brahman*." Și el a plecat cu inima împăcată. Pînă să ajungă la zei, a văzut primejdia: „Așadar, chiar dacă trupul este orb sau beteag, el nu este nici orb, nici beteag; nu este nici stricat de stricăciunea acestuia."

2. Nu e ucis de doborîrea acestuia, nici beteag de beteșugul lui. Pare totuși că este ucis, că este hărțuit, că simte neplăcerea, ba chiar că plînge. Eu nu văd în asta nici un cîștig."

3. El a revenit cu vreascuri în brațe, și Prajāpati i-a spus: „Mārinimosule, de vreme ce-ai plecat cu inima împăcată, ce ai urmărit venind înapoi?" El a răspuns: „Așadar, Preafericitule, chiar dacă trupul este orb sau beteag, el nu este nici orb, nici beteag; nu este nici stricat de stricăciunea acestuia."

4. Nu este ucis de doborîrea acestuia, nici beteag de beteșugul lui. Pare totuși că este ucis, că este hărțuit, că simte neplăcerea, ba chiar că plînge. Eu nu văd în asta nici un cîștig." — „Așa este cu el, Mārinimosule — i-a spus —, dar ți-l voi lămuri și mai departe. Rămii încă treizeci și doi de ani!" Și el a rămas încă treizeci și doi de ani. Atunci i-a spus:

Partea a unsprezecea

1. „Astfel, cînd cel adormit pe de-a-ntregul și adîncit în tihnă nu mai cunoaște visul, acesta este Sinele (*ātman*) — așa i-a spus —; este nemurirea și neteama, este *Brahman*.” Și el a plecat cu inima împăcată. Pînă să ajungă la zei, a văzut primejdia: „Fără îndoială, așa cum este el în clipa asta, nici nu știe de sine (*ātman*) — cum că el e acela — și nici de celelalte ființe. Se află chiar în pragul pierzaniei. Eu nu văd în asta nici un cîștig”⁴⁴.

2. El a revenit cu vreascuri în brațe, și Prajāpati i-a spus: „Mărinimosule, de vreme ce-ai plecat cu inima împăcată, ce ai urmărit venind înapoi?” El a răspuns: „Fără îndoială, Preafericitule, așa cum este el în clipa asta, nici nu știe de sine — cum că el e acela — și nici de celelalte ființe. Se află chiar în pragul pierzaniei. Eu nu văd în asta nici un cîștig.”

3. — „Așa este cu el, Mărinimosule — i-a spus —, dar ți-l voi lămuri și mai departe; însă nu altundeva, ci tot aici”⁴⁵. Rămii încă cinci ani!” Și el a rămas încă cinci ani. S-au împlinit o sută unu. Iată de ce se spune: „Într-adevăr, Mărinimosul a rămas în ucenicie (*brahmacarya*) la Prajāpati o sută unu ani.” Atunci i-a spus:

Partea a douăsprezecea

1. „Mărinimosule, trupul acesta e muritor, pradă morții”⁴⁶. El este sălașul Sinelui (*ātman*) celui nemuritor și neîntrupat. Întrupat, el este cu adevărat pradă plăcerii și neplăcerii. Fiind întrupat, nu are scăpare de plăcere și neplăcere; fiind însă neîntrupat, plăcerea și neplăcerea nu-l ating.

2. Aerul este neîntrupat; neîntrupate sînt norul, fulgerul și tunetul. Așa cum se înalță ele din spațiu și se contopesc cu lumina supremă, vădindu-se fiecare în forma sa proprie,

3. La fel se înalță din trup tihna cea adîncă și se contopesc cu lumina supremă, vădindu-se în forma sa proprie”⁴⁷. Acesta e Spiritul (*puruṣa*) suprem: el se preumblă pe acolo ospătîndu-se, jucîndu-se și bucurîndu-se de femei, de plimbări sau de rubedenii și neamintindu-și de adaosul trupului. Așa cum e legat un animal la jug, la fel este legat și sufletul de trup.

4. Iar atunci cînd ochiul se afundă în spațiu, acesta e Spiritul (*puruṣa*) din ochi, iar ochiul slujește văzului ⁴⁸. Cel care-și dă seama că vrea să miroasă ceva este Sinele, iar nasul slujește mirosului. Cel care-și dă seama că vrea să spună ceva este Sinele, iar glasul slujește vorbirii. Cel care-și dă seama că vrea să audă ceva este Sinele, iar urechea slujește auzului.

5. Cel care-și dă seama că vrea să gîndească ceva este Sinele, iar gîndul este ochiul său divin. Într-adevăr, privind lucrurile dorite cu gîndul — acest ochi divin —, el se bucură.

6. Zeii care sînt în lumea lui *Brahman* meditează asupra Sinelui ca fiind tocmai acesta. Drept care, în puterea lor sînt toate lumile și toate dorințele. Dobîndește toate lumile și toate dorințele cel care, găsindu-l, își cunoaște Sinele". — Așa a vorbit Prajāpati — a vorbit Prajāpati.

Partea a treisprezecea ⁴⁹

1. De la cel întunecat mă-ndrept spre cel cu multe culori. De la cel cu multe culori mă-ndrept spre cel întunecat. Scuturînd răul precum calul coama, scuturîndu-mă de trup precum se smulge luna din gura lui Rāhu, pătrund prefăcut sufletește (*kṛta-ātman*) în lumea fără de facere (*a-kṛta*) a lui *Brahman* — a lui *Brahman*.

Partea a paisprezecea

1. Într-adevăr, spațiul (*ākāśa*) e cel ce scoate la iveală numele-și-forma ⁵⁰. Acela căruia îi sînt lăuntrice este *Brahman*, este nemurirea, este Sinele (*ātman*). Mă-ndrept spre palatul și locuința lui Prajāpati. Eu sînt gloria brahmanilor, gloria regilor, gloria poporului; eu urmez drumul gloriei; iată, eu sînt gloria gloriilor. În [acel loc] lucios, fără de dinți și lunecos să nu mai nimeresc — să nu mai nimeresc! ⁵¹

Partea a cincisprezecea

1. Acestea i le-a spus Brahman lui Prajāpati, Prajāpati lui Manu și Manu oamenilor. Înapoiindu-se de la învățător de acasă — după ce și-a văzut de studiul Vedei potrivit îndrumărilor și de slujirea (*karman*) Maestrului (*guru*) în timpul rămas —, întemeindu-și gospodăria, urmîndu-și

studiul de unul singur într-un loc neîntinat, îndrumînd [elevi] dreptcredincioși, concentrînd în sine (*ātman*) toate simțurile ⁵², nevătămînd ⁵³ toate ființele decît după datină, cel care se poartă astfel cîte zile are intră negreșit în lumea lui *Brahman* și nu se mai întoarce — și nu se mai întoarce ⁵⁴.

SFÎRȘIT

NOTE

¹ Între comentariile la *Sāma-Veda* se numără și *Chāndogya-Brāhmaṇa*. Aceasta se continuă cu *Chāndogya-Upaniṣad*, scriere alcătuită din șase capitole numite *prapāṭhaka*. Cuvîntul este format de la verbul *PATH* („a citi”, „a recita”, „a repeta”), avînd sensul de „citire”, „recitare”, „lec-tură”, ceea ce trimite la practica învățămîntului oral tradițional. Subcapi-tolele se numesc *khaṇḍa* („bucată”, „parte”, „fragment”) și sînt compuse din mai multe paragrafe. *Chāndogya-Upaniṣad* indică prin titlul său apar-tenența la *Sāma-Veda*, primul termen fiind derivat de la *chāndoga*, altă denumire a preotului *udgātr*; sensul său exact este de „cîntăreț în metri vedici (*chandasa*)”. — *BĀU* și *ChU* sînt texte complementare și consub-stanțiale; anumite detalii de ordin lingvistic ori literar, ca și anumite elemente de evoluție a doctrinei indică o ușoară anterioritate a *BĀU* față de *ChU*. — Sperăm că sensurile majore ale *ChU* vor fi accesibile cititorului datorită înrudirii celor două texte. De cele mai multe ori, pasajele și motivele similare au fost semnalate în note; un alt instrument de orientare în pro-blematika celor două texte îl constituie indicele glosar de la finele volumului, care, în afara succintei explicații a termenilor și a numelor sanskrite, permite depistarea tuturor locurilor în care acestea apar în forma originală, lucru frecvent în cazul conceptelor centrale vehiculate în cele două *Upaniṣade*. Pentru a evita explicațiile fastidioase, jocurile de cuvinte din original au fost semnalate prin inserarea în textul românesc, între paranteze, a voca-bulelor sanskrite care sînt corelate etimologic.

² „Invocă”, „recită” și „cîntă *udgītha*”: referințe la acțiunile specifice preoților *adhvaryu*, *hotṛ* și *udgātr*, implicit la *Yajur*-, *Rg*- și *Sāma-Veda*.

³ Cf. *BĀU*, I, 3.

⁴ Joc de cuvinte bazat pe polisemia verbului *SVAR* („a produce un sunet” / „a străluci”); de la primul sens este format *svara* („sunet muzical”) ca epitet al lui *udgītha*, de la al doilea *pratyīśvara* („luminează reflectată”) ca epitet al soarelui.

⁵ *Udgātr* este folosit aici generic pentru preoții care cîntau melodia, adică *udgātr* propriu-zis care cînta *udgītha*, *prastotr* care cînta *prastāva* și *pratihartr* care cînta *pratihāra* v. nota 7.

⁶ Aceste silabe sînt interjecții rituale (*stobha*) utilizate în timpul cîntării liturgice.

⁷ Un *sīman* cuprinde cinci părți: *hinhāra*, rostirea inițială a sunetului *dhum* de către *udgātr*; *prastāva*, „preludiul”, cîntat de către *prastotr*; *udgītha*,

partea centrală, cîntată de către *udgātr*, preotul principal; *pratihāra*, „re-priza”, cîntată de către *pratihartr*; *nīdhana*, „coda”, cîntată de toți cei trei preoți.

⁸ Pentru a susține această aritmologie mistică, sînt luate ca părți separate *ādi* („începutul”), adică silaba *Om* pronunțată înainte de *udgītha*, și *upadrava*, prin a cărei rostire *udgāt* încheia *pratihāra*.

⁹ Citat din *Rg-Veda*, X, 90, 3 (v. *Addenda*).

¹⁰ *Tajjalān* este o vocabulă artificială al cărei sens mistic este interpretat de Śankara aproximativ astfel: „[Totul] se naște, se dizolvă și respiră din, în și prin Acesta”, așadar într-o viziune a lui *Brahman* ca substrat al apariției, dispariției și existenței.

¹¹ Inefabilitatea Absolutului generează în egală măsură exprimări apofatice (*neti neti*), sau de tipul *coincidentia oppositorum* (v. notele 149 și 257 la *BĀU*).

¹² Secvența §§ 1–5 este un exemplu concludent de abordare a tuturor activităților umane *sub specie sacrificii*, (v. nota 138 la *BĀU*).

¹³ Cele două forme verbale au dublu sens: „Va storce. a. stors *soma*”, sau „Va odrăsli, a odrăslit”.

¹⁴ *Rg-Veda*, VIII, 6, 30.

¹⁵ *Rg-Veda*, I, 50, 10.

¹⁶ V. nota 103 la *BĀU*.

¹⁷ Această versiune a cosmogoniei ilustrează motivul simbolic al entității primordiale (oul + lumina) ca analog al Absolutului, precum și cel al ambivalenței luminii care exprimă atît latența (luminozitatea oului pre-cosmogonic), cît și manifestarea (soarele ca primă apariție în ordinea cosmogenetică).

¹⁸ V. nota 118 la *BĀU*.

¹⁹ Cf. *BĀU*, V, 1, 1.

²⁰ Cf. *BĀU*, VI, 1–3 pentru paralelismul cu 1–10.

²¹ Cf. III, 14, 3.

²² Sinele este identificat atît cu cosmosul cît și cu sacrificiul.

²³ *Jiva ātman* (*liit*. „Sinele cel viu”) are atît sensul de principiu vital cît și de principiu al individuației.

²⁴ Triada vāpaie-apă-hrană (*tejas-ap-anna*) conține în nuce teoria celor trei „tendințe” (*guṇa*) dezvoltată în *Bhagavad-Gītā* și în școala *Sāṃkhya*.

²⁵ „Tu ești acesta (*tat tvam asi*) este una din „marile rostiri” (*mahāvākya*), din acele formule memorabile consacrate ca atare, încetățenite în expresia lor originală sanscrită și în afara mediului lingvistic respectiv. Exprimă identitatea esenței cosmice cu esența individuală.

²⁶ Cf. *BĀU*, III, 9, 28.

²⁷ Cf. *BĀU*, II, 4, 12.

²⁸ Joc de cuvinte intraductibil: verbul *saṃ-K*. *P* are sensul general de instalare într-o formă; derivate de la el sînt substantivul *saṅkalpa* care desemnează actul formativ în ordine atît cognitivă cît și volitivă („image mentală”, „concept”, „voință”, „hotărîre” etc.), precum și formele verbale *saṅkalpate* („ia formă”, „se constituie”) și *saḥkalpayate* („își formează un saṅkalpa”).

²⁹ Paragraful inițial reunește două motive simbolice larg răspîndite în cultura indiană: cetatea ca analog al corpului uman și lotusul ca analog al inimii. Dintre multiplele valențe simbolice ale lotusului este relevantă aici cea de receptacul prin excelență; ca sediu al lui *ātman*, inima este

asimilată florii de lotus. Afinitatea simbolică a cetății cu lotusul, ca imagini ale conținătorului este confirmată de contaminarea lor în „lotusul cu nouă porți” care desemnează corpul uman în *Atharva-Veda*, X, 8, 43.

³⁰ V. „Studiu introductiv”, p. 22 ; cf. III, 14, 2-4

³¹ Cf. *BĀU*, III, 5, 1.

³² Fraza finală este relativ obscură deoarece lipsește al doilea membru sintactic al comparației; pare să fie vorba de pierderea libertății prin atașamentul la obiecte exterioare, așa cum reiese și din paragraful următor.

³³ Camuflarea adevărului dorințelor de către „înșelăciune” prefigurează dialectica iluziei (*māyā*) care ocultează Absolutul, așa cum o formulează în școala *Vedānta* filosoful Śāṅkara, „luind Sinele (*ātman*) ca unica realitate și privind tot restul ca o producție nălucitoare a ignoranței (*avidyā*) (Heinrich Zimmer, *Philosophies of India*, Princeton, 1971, p. 414).

³⁴ „În locul acesta”: în inimă.

³⁵ Cf. VIII, 12, 3.

³⁶ Prin paradoxul de a delimita cele două planuri ontologice și a face totodată posibilă transgresarea limitei, Sinele ca „zăgaz” are afinități simbolice cu soarele ca „poartă a lumilor” (VIII, 6, 5).

³⁷ Cf. *BĀU*, II, 1, 19; IV, 2, 2-3; 3, 20; 4, 8-9. „Venele” descrie aici sint canale fără corespondent concret în sistemul circulator. Aparțin anatomiei simbolice a corpului subtil, motiv care va fi preluat în textele școlii *Yoga*. — Soarele are funcția de mediator între cele două nivele ale Realului, strălucirea sa fiind simultan manifestare a luminii încreate și substrat photic al manifestării Creației. Celei de-a doua ipostaze îi este proprie diversitatea cromatică ce rezumă însăși diversitatea lumii relative; etimologia confirmă această interpretare: toate cuvintele sanskrite cu sensul de „pestriț”, „multicolor” (*citra*, *śabara*, *śabala*, *śilpa*) au și sensul mai general de „variat”, „divers” (cf. gr. *poikilos*, lat. *varius*). De o policromie consubstanțială celei a razelor soarelui, venele inimii mijlocesc, în conexiunea lor cu cele dintii, o atingere de primă instanță a Absolutului, în condiția celei de-a treia stări de conștiință. Pe direcție strict verticală, străbătarea venelor culminează cu ieșirea definitivă din cosmos, odată cu moartea; v. „Studiu introductiv”, p. 23 ; cf. *BĀU*, IV, 4, 8-9.

³⁸ Formulindu-și obiectul în termeni aproape identici cu cei din VIII, 1, 5, investigația asupra Sinelui ia acum forma precizată a unui dialog inițiat între personaje divine.

³⁹ V. nota 34 la *BĀU*.

⁴⁰ „Cu vreascuri în brațe”: a veni la învățător cu lemne de foc este un gest de asumare de noviciatului, intrucit o îndatorire însemnată a discipolului consta în întreținerea focului domestic în care maestrul aducea ofrandele zilnice.

⁴¹ Doctrina lui Prajāpati debatează prin identificarea Sinelui cu *puruṣa* din ochi (v. nota 148 la *BĀU*). Prima etapă a învățaturii se desfășoară sub semnul tăcerilor și al înțelegerii greșite. Astfel, cei doi elevi confundă ochiul ca sediu al Sinelui antropomorf și immanent cu reflectarea în ochi a unei prezențe umane exterioare. Devierea discuției este recuperată de Prajāpati prin aluzia la prezența lui *ātman/puruṣa* în miezul celor mai variate elemente cosmice, fenomene naturale, organe de simț etc., ca multiple ipostaze ale principiului unic care le transcende (v. „Studiu introductiv”, pp. 21-22).

⁴² Reluându-se problema oglindirii, intervine acum o nouă confuzie, datorită polisemiei lui *ātman*. O înțelegere strict empirică a Sinelui duce la identificarea lui cu trupul, singurul care poate fi obiectul unei reflectări pur optice.

⁴³ Pentru teoria celor trei stări de conștiință v. „Studiu introductiv”, pp. 22-23; cf. *BĂU*, II, 1, 17—19; IV, 3.

⁴⁴ Indra nu valorizează somnul profund și lipsit de vise ca aproximare a Absolutului, ci dimpotrivă ca totală inconștiență care duce la disoluție și neant. — Prajāpati și Indra fiind reprezentanți divini ai brahmanilor și, respectiv, castei *kṣatriya*, rezervele celui de-al doilea față de doctrina lui Prajāpati ar proiecta emulația de idei din perioada *Upanișadelor* în plin panteon indian.

⁴⁵ Insuficiența identificării succesive a Sinelui în cele trei stări de conștiință nu presupune orientarea investigației spre un etaj psihic încă mai profund, ci considerarea dimensiunii transcendente a stării a treia.

⁴⁶ Totalei identificări a Sinelui cu trupul (v. *supra*) i se opune acum neta lor disjunție, reflectată și în plan lexical: înainte *ātman* însemnase atît „trup” cît și „Sine”, iar acum numai „Sine”, trupul fiind desemnat priu cuvîntul *śarīra*.

⁴⁷ Cf. III, 13, 7; v. „Studiu introductiv”, p. 19.

⁴⁸ Prima frază rupe simetria sintactică riguroasă a întregului pasaj, racordînd ideea Sinelui care acționează în simțuri (cf. *BĂU*, I, 4, 7) la cea a Sinelui ca *puruṣa* din ochi (identic cu cel din soare).

⁴⁹ Subcapitolul de față sintetizează cele două tipuri de experiență a Absolutului conturate în VIII, 6: cea cotidiană, grație venelor inimii și razelor soarelui, și cea a morții, unică și definitivă. Întîia presupune o pendulare între două registre a căror limită străbate starea de somn fără vise; „cel întunecat” ar sugera atunci somnul profund, rezumînd toate cele trei stări de conștiință, ca termen final al succesiunii lor, iar „cel cu multe culori” ar evoca dimensiunea transcendentă a acestuia. Al doilea tip de experiență a Absolutului presupune, dimpotrivă, o transformare esențială, asumarea unei condiții calitativ diferite, fenomen al cărui simbol consacrat este exgurgitarea de către monstru. Este o renaștere întru lumina Absolutului, așa cum sugerează comparația cu Răhu, demonul care înghite luminătorii cerești, producînd eclipsele.

⁵⁰ V. nota 71 la *BĂU*; pentru „spațiu” cf. I, 9, 1.

⁵¹ Ultima propoziție exprimă perifrastic dorința de-a evita o nouă naștere și implicit revenirea la starea intrauterină.

⁵² Mircea Eliade (*Yoga, Essai sur les origines de la mystique indienne*, București—Paris, 1936, p. 117) descifrează aici practica *pratyāhāra* specifică disciplinei *yoga*, constînd în retragerea organelor de simț de la obiectele sensibile și interiorizarea lor.

⁵³ „Nevătămînd”: principiul non-violenței (*ahimsā*) asupra ființelor vii suferă derogare numai în cazul victimei animale a sacrificiului.

⁵⁴ Toate aceste indicații privesc comportamentul religios al lui *gr̥hastha* (v. nota 151 la *BĂU*), asociînd aceste elemente de tradiție brahmanică cu aluzia la ideea, mai recentă în epocă, a ruperii ciclului nașterilor succesive.

ADDENDA

PURUŞA (RG-VEDA, X, 90)

1. Omul (puruşa) are o mie de capete,
O mie de ochi, o mie de picioare;
Acoperind pământul din toate părţile,
El l-a întrecut cu zece degete.
2. Omul însuşi este Întregul acesta
Care a fost şi care va fi;
E de asemenea stăpînitorul nemuririi,
Căci creşte pînă dincolo prin hrană.
3. Iată cît este a sa măreţie,
Iar Omul e încă mai mare:
Un sfert al său sînt toate fiinţele,
Trei sferturi îi sînt nemurirea din cer.
4. Cu trei sferturi Omul s-a înălţat în sus;
Un sfert al său s-a reîntors aici la fiinţă;
De aici s-a îndreptat în toate părţile,
Spre ceea ce se hrăneşte şi nu se hrăneşte,
5. Din el s-a născut Energia Creatoare (virāj),
Din Energia Creatoare a ieşit Omul.
Născut, el a lăsat în urmă pământul
Atît prin spate cît şi prin faţă.
6. Cînd cu Omul drept prinos
Zeii au întins sacrificiul,
Primăvara i-a fost untul topit,
Vara lemnul de foc, toamna prinosul.
7. Pe iarba altarului au sfinţit sacrificiul,
Pe Omul cel născut la început;
Pe el zeii l-au sacrificat,
Sfinţii (sādhya), precum şi rşi-i.

8. *Din sacrificiul acesta, prinos împlinit,
S-a adunat laptele încheat;
L-a prefăcut în animalele din aer,
Din păduri şi din sate.*
9. *Din sacrificiul acesta, prinos împlinit,
Se născură strofele (ṛc) şi melodiile (sāman);
Descîntecele (chandas) se născură din el;
Din el născutu-s-a rostirea de jertfă (yajus).*
10. *Din el cail născutu-s-au
Şi toţi cei cu dinţi pe două rînduri;
Vacile se născură din el;
Născute din el sînt caprele şi oile.*
11. *Cînd au despicat Omul,
În cîte părţi l-au rînduit?
Ce este gura sa? Ce sînt braţele?
Coapselor şi picioarelor cum li se spune?*
12. *Brahmanul a fost gura lui,
Braţele s-au prefăcut în războinic (rājanya);
Coapsele sale sînt ce este lucrătorul (vaiśya);
Din picioare s-a născut slujitorul (śūdra).*
13. *Luna s-a născut din minte (manas);
Din ochi s-a născut Soarele;
Din gură Indra şi Agni;
Din răsufulare s-a născut Vîntul.*
14. *Din buric a ieşit văzduhul;
Din cap cerul s-a ivit;
Din picioare pămîntul, zările din ureche;
Astfel au rînduit lumile.*
15. *Şapte erau beţele ţarcului său;
De trei ori şapte făcute lemnele de foc;
Cînd zeii, întinzînd sacrificiul,
Au legat Omul ca animal de jertfă.*
16. *Zeii sacrificară sacrificiului sacrificiul;
Acestea fură întîile fapte legiuite (dharman);
Puterile acestea atinseră bolta cerului
Unde sînt sfinţii dintîi, zeii.*

CUVÎNTUL (RG-VEDA, X, 125)

1. Eu mă preumblu cu zeii Rudra și Vasu,
Eu cu zeii Āditya și cu Toți-Zeii;
Eu îi port pe cei doi zei Mitra și Varuṇa,
Eu pe Indra și pe Agni, eu pe cei doi Āśvini.
2. Eu îl port pe Soma care trebuie zdrobit,
Eu pe Tvaṣṭr, pe Pūṣan și pe Bhaga;
Eu îi aduc avere celui bogat în prinoase
Și plin de rîvnă, care aduce jertfe și stoarce soma.
3. Eu sînt regina care strînge laolaltă comorile,
Cugetătoarea, întîia din cei demni de jertfe;
Zeii m-au rînduit în multe locuri,
Cu nenumărate sălașe, cu nenumărate intrări.
4. Prin mine mănîncă hrană cel care privește,
Cel care răsufală, cel care aude vorba;
Neștiutori, ei locuiesc în preajma mea;
Ascultă! Ascultați! Ceea ce spun e de crezare!
5. Eu singură spun lucrul acesta
Plăcut și zeilor și oamenilor;
Dacă iubesc pe cineva, pe el îl fac preaputernic,
Pe el brahman, pe el r̥ṣi, pe el înțelept.
6. Eu încordez arcul pentru Rudra,
Pe dușmanul sfînteniei (brahman) spre-a-l ucide săgeata;
Eu pun la cale lupta pentru omenire;
Eu am pătruns Cerul și Pămîntul.
7. Eu zămislesc Tatăl-Cer pe piscul astei lumi;
Matcă mea este-nlăuntrul apelor, în ocean;
De-aici mă-ntind asupra tuturor făpturilor
Și ating cerul cel de sus cu creștetul.
8. Eu însumi suflu asemenea vîntului,
Îmbrățișînd toate făpturile;
Dincolo de cer, dincolo de pămîntul acesta,
Iată cît am crescut cu a mea măreție.

INDICE SÂNSKRIT

Prezentul indice cuprinde termenii sanskriți care apar în „Studiul introductiv”, traducerea textelor, note și *Addenda*, avînd parțial și funcția de glosar. Indexarea s-a făcut selectiv: au fost în general omise jocurile etimologice și explicațiile lor, interjecțiile rituale, diversele tipuri de *sāman*, numele învîțătorilor care figurează numai în listele genealogice, cuvîntul *brāhmn̄ya* ca denumire a subcapitolelor din *BĀU*, precum și trimiterile la *BĀU* și *ChU*.

Am grupat în aceeași rubrică termeni care apar întotdeauna asociați în text, cuvinte împreună cu compuzii lor, titluri de scrieri din aceeași categorie etc.

Explicații au fost date numai atunci cînd contextul și notele nu sînt suficiente pentru înțelegerea termenilor respectivi; excepție fac elementele infralexicale (prefixe, rădăcini verbale) ale căror sensuri principale au fost întotdeauna indicate.

Anumite variante (forme flectate, forme vedice, patronime traduse etc.) figurează între paranteze după cuvîntul indexat. Dintre multiplele echivalențe romînești ale unui termen, cele care apar ca atare în traducerea textelor figurează între ghilimele. Trimiterile finale din unele rubrici sînt la locuri unde termenii apar numai în traducere.

Abhipratārin Kākṣaseni — numele unui *kṣatriya*, 171, 172

a-dharma — „Ne-lege”, „nedreptate”; opusul lui *dharma*, 84, 201, 204

adhi-bhūtam — „în privința firii”; în ordinea naturii, a elementelor, 65

adhi-devatam — „în privința zeilor”; în plan macrocosmic, 45, 50, 125, 141, 143, 144, 168, 171

adhi-I — a învăța, a studia, 114

adhvaryu — 9, 58, 59, 131, 177, 221

adhy-ātmam — „în privința Sine-lui”; în plan microcosmic, 45, 50, 53, 59, 65, 97, 124, 141, 143, 144, 168, 171

adhyāya — 114

ādi — 152, 153, 222

Aditi — 32, 117

Āditya — soarele, zeul Soare, 49, 71, 112, 116; zeii Āditya, 39, 68, 69, 117, 121, 133, 158, 159, 162, 167, 227

agni — focul, zeul Foc (Agni), 8, 49, 71, 98, 110, 115, 116, 122, 157, 158, 161, 226, 227

āgnīdhriya — unul din focurile secundare în sacrificiul vedic; este aferent preotului *āgnīdhra* („cel care aprinde focul”), asistent al preotului *brahman*, 158

agni-hotra — „ofrandă focului”; rit solemn constînd în două libații cotidiene (dimineața și seara) făcute de stăpînul casei

- cu lapte încălzit pe focul *gārha-patya* și vărsat în focul *āhavanīya*, 190
- Aham* — 94, 118
- Ahar* — 93
- āhavanīya* — al doilea și cel mai important dintre cele trei focuri principale ale sacrificiului vedic, aprins de la focul *gārha-patya* și destinat (după cum i-o indică și numele) aducerii de ofrande rituale, 159, 176, 178, 188
- ahimsā* — „nevătămarea”; non-violența, principiul neuciderii nici unei ființe vii (virtute cardinală mai ales în morala buddhistă și jainistă), 224; v. 167; „nevătămind”, 220
- Ajātaśatru din Kāśi — numele unui rege, 15, 46–48, 125, 126
- ākāśa* — „spațiul”, 125, 133, 146, 164, 202, 219; v. 54, 65
- a-kṛta* — „fără de facere”; nefăcut, increat, care nu este rezultatul unui act; opusul lui *kṛta*, 219
- akṣa* — simburile poliedric al plantei *Terminalia Belerica*, folosit ca zar, 201
- akṣara* — „Nepieritor”; denumire a Absolutului, 67, 133
- āmālaḥ* — fructul plantei *Myrobalanus Emblica*, 201
- Āman, si āman, hi te mahi* — 105
- AN* — a răsufla, a respira, 123
- ara* — „sufare”, „răsufare”, 42, 101, 123, 181
- ānāsaka-ayana* — 214
- aṅga* (*aṅgānām*) — 118, 141
- Aṅgiras — numele unui rși legendar, 141
- anna* — 101, 181, 222
- an-ṛta* — „înșelăciune”; neadevăr, minciună, 93
- antar* — (prefix) înăuntru, în interior, 133
- antarikṣam* — „văzduh”; zona intermediară între pământ și cer, atmosferă, 96
- antār-yāmin* — 64, 66, 132, 133
- Anumati — consimțămînt, aprobare, zeita Încuvîntare, 109
- anuṣṭubh* — strofă vedică de patru versuri octosilabice, 97, 135
- anvāhārya-pacana* — litt. „cel care coace adaosul de ofrandă”; ultimul din cele trei focuri principale ale sacrificiului vedic; în el se gătea orezul pentru ofranda suplimentară (*anvāhārya*), destinată răsplatei preoților sau închinată străbunilor, 176, 188; fiind plasat la Sud de altar, era numit și „focul de la miazăzi”, 178
- apāna* (*apānas*) — „suflu inspirator”, „inspirație”, 42, 59, 60, 62, 72, 96, 108, 141, 164, 189
- ap* (*āpas*) — 116, 222
- Ara, Ūya — numele a două oceane din lumea lui *Brahman*; speculație etimologică pe baza lui *aranya*, 214
- aranya* — 13; *aranya-ayana* — „calea sihăstriei”; litt. „drumul pădurii”, 214
- Āraṇyaka* — 13, 14, 16, 114;
- Bṛhad-Āraṇyaka* — 114
- AS* — a fi, a exista, 121
- ĀS* — a ședea, 17
- ĀS* — a obține, 131
- a-sādhu* — 150
- a-sāman* — 150
- a-sat* — „Neființă”; non-existent, opusul lui *sat*, 35, 169, 192
- āśrama* — 128
- asu* — „răsufare”, „sufarea vieții”, „răsufarea vieții”, 11, 70, 126
- asura* — 117
- Aśvala* — numele unui brahman 58, 60, 130
- aśva-medha* — 61, 114, 117; *aśva medhya* — 114
- Aśvapati Kaikeya* — numele unui *kṣatriya*, 15, 186
- Aśvin* (cei doi *Aśvini*) — 55, 56, 91, 109, 110, 129, 130, 227
- Atharva-Veda* — 10, 20, 26, 52, 74, 88, 117, 127, 161, 200, 201, 203, 223
- Atidhanvan Śaunaka* — numele unui brahman, 146
- atigraha* — 131
- Ātiki* — 146

- ati-srṣṭi* — 120
- ātman* — suflu vital, corp, pronume reflexiv; „Sinele” ca Absolut subiectiv, („întrupare”, „ins”, „făptură-în-sine”), 11, 20—24, 26, 31—45, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 61, 62, 64, 66, 68, 69, 72, 77, 78, 80—87, 89, 106, 107, 115, 118—126, 128—130, 132—134, 142, 144, 149, 153, 157, 165, 172, 176, 177, 185—188, 190, 196, 199—203, 210—220, 222—224
- Atri* — numele unui ṛṣi, 49, 127
- Atti* — 49, 117
- avabhṛtha* — rit de încheiere a sacrificiului constând într-o baie purificatoare a ustensilelor rituale, a lui *yajamāna*, a soției acestuia și a preoților oficianți, 167
- avāntara-diśas* — 115
- avidyā* — 223
- Ayāsyā Āṅgīrasa* — numele unui ṛṣi, 34—36, 56, 91, 118, 130, 141
- bahīṣpavamāna* — primul dintre cele trei *pavamāna*, precedat de o procesiune în care oficianții mergeau ținându-se fiecare de veșmintul celui din față, 148
- Baka Dāl̥bhya* (zis și *Glāva Maitreya*) — numele unui brahman, 141, 148
- barhis* — 8, 188
- Barku Vārṣṇa* — numele unui brahman, 75
- Bhaga* — unul dintre zeii *Āditya*, aducător de belșug, oblăduitor al dragostei și căsătoriei, 227
- Bhagavad-Gītā* — celebru poem filosofic inclus în epopeea *Mahā-bhārata*, 222
- BHAṆ* — a vorbi; 116; *bhāṇ* — 32, 116
- Bharadvāja* — numele unui ṛṣi, 49, 127
- BHŪ* — a se produce, a deveni, a fi, 121, 129
- Bhujyu Lāhyāyani* — numele unui brahman, 61, 62
- bhūmis* — 96
- bhūr (bhūh)* — 93, 94, 104, 110, 136, 158, 166, 178
- bhūta* — „ființă”, „element”, 40, 44, 52, 64, 65, 74, 76, 82, 83, 86, 88, 89, 95, 101, 106, 129, 146, 148, 152, 163, 164, 166, 169, 185, 188, 190, 192
- bhuvās (bhuvah)* — 93, 94, 104, 110, 136, 158, 166, 178
- bija* — 120
- brahmacārin* — „ucenic”, „ucenic în cele sfinte”, 128, 158, 171
- brahmacarya* — „ucenicie în cele sfinte”, „ucenicie întru *Brahman*”, 12, 92, 101, 172, 191, 214, 215, 218
- Brahmadatta Caikitāneya* — numele unui brahman, 36, 119
- brahman* — „rugă”, „rugăciune”, „spusele sfinte”, „cele sfinte”, „sfîntenia”; *Veda*, doctrina vedică; Absolutul obiectiv; personificarea divină a acestuia, 10—13, 20, 21, 24, 26, 35, 38—40, 43—49, 51, 53—55, 57, 62—64, 66, 68—70, 73—77, 82—85, 87, 91—95, 99, 103, 104, 113, 114, 118, 120—122, 124—130, 132, 134, 136, 145, 158, 161, 163—165, 168, 169, 173—177, 184, 185, 200—207, 211, 213, 214, 216—220, 222, 227; unul din principalii preoți ai sacrificiului vedic, 9, 26, 59, 177—179
- brāhmana* — numele primei caste, 12, 121, 132; scrieri de comentariu vedic, 12—14, 16—18, 20, 114—117, 122—124, 130, 131; *Chāndogya-Br.*, 221; *Śatapatha-Br.*, 13, 26, 29, 114, 115, 117, 120, 122, 125, 129—131
- Brahmaṇaspati* — 35, 118
- BRH* — a spori, a fi mare, 10
- Bṛhaspati* — 35, 118, 141, 157
- brhatī* — metru vedic de 36 de silabe, 35, 118, 141

Buḍiḷa Āśvatarāśvi — numele unui brahman, 97, 136, 185, 187

Caikitāyana Dālbhya — numele unui brahman, 145, 146

caṅṣus — 118

caṇḍāḷa (cāṇḍāḷa) — 81, 135, 185, 190

caturtha — 136

chandās — „măsură”, „descintec”; metru vedic, imn magic, 32, 117, 142, 221, 226; chandoga — 221

citta — 223

citta — „înțelegere”; gindire, inteligență, 202, 210

Cūla Bhāgavitti — numele unui brahman, 106

Dadhyac Ātharvaṇa (fiul lui Atharvan) — numele unui ṛṣi, 55—57, 91, 129, 130

dakṣiṇa — 134; dakṣiṇā — „răsplata preoților”; onorariu ritual constând în orez, vaci, veșminte etc., 58, 71, 130, 167

dāmyata, datta, dayadhvam — 92

darśa-pūrṇa-māsa — 123

dharma — „Legea”, „dreptatea”; rânduiala, 39, 45, 84, 97, 121, 122, 133, 157, 201, 204; dharman — 121, 226

Dhātṛ — litt. „Întemeietorul”, „Creatorul”; divinitate vedică abstractă, creator al pământului, cerului, soarelui și lunii, identificat uneori cu Indra, Prajāpati, etc., 109

DHṚ — a susține, 121

dhyāna — „cugetare”; reflecție, meditație (religioasă), 203, 210

diaus — 96

DIKS — „a săvârși consacrarea”, 181; dikṣā — „consacrare”; rit de pregătire a lui yajamāna pentru sacrificiul de soma; simbolizează intrarea în starea intrauterină urmată de o naștere inițiativă, 71, 167

Drptabālāki — numele unui brahman, 46, 125, 126

Gandhāra — numele unui ținut din extremul Nord-Vest al Indiei antice, pe malul drept al Indusului, împărțit în prezent între Afghanistan și Pakistan, 198

Gandharvā — 31, 61, 63, 82, 83, 115, 156

Gardabhīvipīta Bhāradvāja — numele unui brahman, 75

Gārgī Vācaknavī — numele unei femei învățate din casta brahmanilor, 15, 63, 66—68, 128, 132, 133

Gārgya — patronimic al lui Drptabālāki și al altor brahmani, 46—48, 90

gārhapayta — litt. „al stăpinului casei”; primul din cele trei focuri principale ale sacrificiului vedic; era aprins de la focul domestic, fiind corespondentul acestuia în riturile solemne; de la el se aprindeau celelalte focuri și în el se coceau ofrandele, 158, 175, 178, 188

Gautama — patronimic al lui Uddālaka Āruni, 64, 101, 102, 183, 184, 188; numele mai multor brahmani învățători, 56, 90; apelativ al lui Buddha, 15

gāyatrī — strofă vedică de trei versuri octosilabice, 96, 97, 136, 163, 164, 166

Ghōra Āṅgīrasa — numele unui brahman, 168

Gośruti Vaiyāghrapadya — numele unui brahman, 181

Gotama — numele unui ṛṣi, 49, 127

GRAH — a apuca, a prinde, a percepe; graha — 131

grāstha — 128, 224

guhya, guhyā ādeśāḥ — 17

guṇa — cele trei „tendințe” inerente Naturii primordiale, în virtutea cărora are loc evoluția „principiilor” lumii manifestate, 222

guru — 185, 219

- haṁsa* — 118, 134
Hāridrumata Gautama — numele unui brahman, 172
hin — 105, 148, 149, 152; *hin-kāra* — 150-156, 221
hiraṇya-garbha — 8, 19
hitā — 48, 77, 80, 126, 134; v. 214
hoṭr — 9, 58-60, 131, 143, 177, 221
hrdayam — 93, 136, 213; *hrdayam* — 213
hum — 149, 152, 221
Idā — zeiță vedică personificând abundența, 111
Indha — 77
Indra — 39, 43, 47, 49, 55, 61, 63, 68, 69, 77, 110, 121, 123, 125, 130, 131, 157, 162, 215, 216, 224, 226, 227
Indradyumna Bhāllaveya — numele unui brahman, 185, 187
iti — 72, 120
itihāsa-purāṇa — denumire generică a corpusului de narațiuni mitice și istorice cu caracter enciclopedic, 200, 203
Īśāna — 39, 121
iva — precum, ca și cum, 129
Jabālā — mama lui Satyakāma, 172
jagatī — strofă vedică de patru versuri dodecasilabice, 167
Jaivali Pravāhaṇa (Pravāhaṇa Jaivali) — numele unui *kṣatriya*, 101, 145, 146, 182
Jamadagni — numele unui *ṛṣi*, 49, 127
Jana Śārkarākṣya — numele unui brahman, 185, 187
Janaka din Videha — 15, 46, 58, 74-78, 84, 97, 125, 130
Jānaki Āyasthūṇa — numele unui brahman, 106
Jānśruti Pautrāyaṇa — numele unui bărbat, probabil *kṣatriya*, 170, 171
Jāratkāra Ārtabhāga — numele unui brahman, 60, 61
Jātavedas — denumire a zeului Agni, 103
Jitvan Śailini — numele unui brahman, 74
jīva ātman — 192, 197, 222
Jñā — a ști, a cunoaște, 126, 129
jñāna — „înțelepciune”; cunoaștere (intuitivă), 126, 204
ka — „bucurie”, „apa bucuriei”, 31, 116, 175
Kabandha Ātharvaṇa — numele unui *Gandharva*, 64
Kahola Kauṣītakeya — numele unui brahman, 62
kāma — 122
kāṇḍa — 114; *Khila-k.* 135; *Madhu-k.*, 114, 128, 129; *Yājñavalkya-k.*, 128, 130
Kāṇva — 114
karman — „faptă”, „acțiune”, „rit” („slujire”), 38, 40, 42-45, 52, 61, 78, 82, 84, 89, 110, 122, 124, 136, 182, 201, 202, 207, 210, 211, 219
Kāśi — 66, 125
Kaśyapa — numele unui *ṛṣi*, 49, 127
Kātyāyānī — 50, 87
Kauravyāyanīputra — numele unui învățător, 92, 136
Kauṣītaki — numele unui brahman, 143
kha — „golul”, orificiu, spațiu, 92, 136, 175
khaṇḍa — 221
kola — arborele *Zizyphus Jujuba*, 201
Kṛ — a face, a făptui, 122
Kratu — 98, 136
Kṛṣṇa Devakīputra — discipol al lui Ghora Āṅgīrasa, 168
kṛta — făcut, făptuit, pregătit; „fapta”, 136; numele zarului celui mai bun, 170, 172; *kṛta-ātman* — 219
kṣatra — 39, 88, 104, 121, 136, 137
kṣatriya — 12, 15, 39, 40, 48, 121, 122, 125, 126, 183, 185, 224
Kumārahārīta — numele unui brahman, 56, 90, 107
Kuru — 58, 70, 130, 131, 146, 178

liṅga, *liṅga-śarīra* — 135
loka — „lume“, „loc“, 124, 146,
lokyā — 124

madhu — 129; *madhu-vidyā* — 130

Madhuka *Paingya* — numele
 unui brahman, 106

Mādhyamā — 114

Madra — numele unei populații și
 al unui ținut din Nord-Vestul
 Indiei, 61, 63

mahāvākya — 222

Mahāvīra — 15

Mahāvīra — numele unei popula-
 ții și al unui ținut din Nord-Ves-
 tul Indiei, 171

Mahidāsa Aitareya — numele unui
 autor vedic, 167

mahiman — 30, 115

Maitreyī — 15, 50–52, 87–89,
 128, 129, 132

manas — „gînd“ („mintă“), or-
 ganul gîndirii; simțul intern, 11,
 31, 32, 34, 38, 40, 42, 44, 52,
 59–61, 66, 67, 69, 76, 84, 85,
 89, 94, 99, 100, 103, 104, 110,
 116, 117, 122, 123, 135, 140,
 144, 152, 154, 164, 165, 168,
 171, 174, 177, 180, 181, 188,
 189, 193, 195, 198, 201, 202,
 210, 226

Mānava-Dharma-Śāstra — „Codul
 de legi al lui Manu“, cea mai
 importantă scriere despre
dharma, atribuită autorului le-
 gendar Manu, 125

maṇḍala — 115

maṇṭha — băutură rituală prepa-
 rată din lapte (eventual apă),
 băut cu orz zdrobit, 182; v.
 103–104

mantra — „imn“, „scriptură“;
 text vedic propriu-zis (*ṛc*,
yajus, *sāman*), prin opoziție
 cu comentariile (*brāhmaṇa*,
upaniṣad), 200–202, 207, 209

Manu — personaj legendar, stră-
 moș și legislator al umanității,
 39, 163, 219

Marut (zeii) — 39, 121, 162, 163

mauna — formă de asceză proprie
 unui *muni*, constind în tăcere
 absolută, 214

māyā — 223

medhā — 122

Mitra — zeu vedic de tip celest,
 veghetor al respectării contrac-
 telor; asociat frecvent cu Va-
 ruṇa, ca personificare binară
 a suveranității, 111, 227

mokṣa — 15

mṛtyu — moartea, zeul Moarte, 39,
 116, 121, 157; v. 70

mukti — 15

muni — 86, 132

mūrta — coagulat, încheșat, for-
 mat; „în forme încheșate“, 205;
 v. „întruchipat“, 49–50

Naimiṣa — pădure sfîntă unde a
 fost recitată pentru întia dată
 epopeea *Mahābhārata*, 141

Nāka Maudgalya — numele unui
 brahman, 107

nāma-rūpa — 120; v. „numele-și-
 forma“, 38, 45, 192, 219

Nārada — numele unui ṛṣi, 200

ni — (prefix) jos, 17

nidhana — 150–156, 220

nivīd — 133

neti neti — 23, 27, 50, 72, 77, 86,
 89, 222

Om — 31, 114, 139, 142, 143, 148,
 158, 215, 222

Pañcāla — 58, 70, 101, 130, 182

pāṇḍara — 125

Pāṇini — cel mai important gra-
 matician indian, autor al gra-
 maticii sanskrite intitulate
Aṣṭādhyāyī („Cele opt cărți“,
 117

Parameśthin — 57, 91, 130

Parikṣit (urmașii lui) — 61, 131

Parjanya — 39, 49, 102, 121, 183

paśu — 9

Patañcala Kāpya — numele unui
 brahman, 61, 63, 64, 131

Patañjali — autorul tratatului
Yoga-Sūtra, textul de bază al
 școlii *Yoga*, 135

PATH — a citi, a recita, a re-
pet, 221
pati — 118, 144
paulkasa — 81, 135
pavamāna — 36, 119
pippala — smochinul sacru *Ficus Religiosa*, 82
pitr — tată, străbun; „Părintele”, 122
Prācīnaśāla Aupamanyava — numele unui brahman, 185, 186
Prācīnayogya — apelativ al lui Satyayajña Pauluși, 186
Prajāpati — 18, 33, 43, 63, 68—70, 82, 83, 92, 93, 98, 104, 106, 109, 113, 115—117, 122—124, 130, 140, 148, 149, 153, 157, 158, 163, 178, 180, 215—219, 223, 224
prajñā — „cunoaștere”; înțelepciune, 74, 86
prāṇa (prāṇas) — „răsuflare”, „suflarea vieții”, „suflul vieții”, „suflu”, „suflul expirator”, „expirație”, „simț”, („cele în suflete”), suflu nazal, suflu bucal, 31—35, 38, 40, 42, 44, 45, 47—49, 53, 59—62, 65, 67—69, 72, 74, 77—79, 83—86, 93—96, 99, 102, 104, 108, 110, 115, 117, 123, 125—127, 132, 136, 139—145, 148, 149, 152, 154, 164—168, 171, 174—176, 180, 181, 184, 187—189, 193—195, 198, 202, 205, 207, 210; v. „sufletul” 216; *prāṇa-bhṛt* — *litt.* „purător de suflu”, 43, 59
prāṇava — *litt.* „murmur”; alt nume al silabei *Om*, 142
prāṇc — 134
prapāthaka — 221
prastāva — 119, 147, 148, 150—156, 221; *prastotr* — 35, 119, 147, 221
pra-STU — a începe cântarea unui imn; a cînta *prastāva*, 119
prati — (prefix) împotriva, înapoi, potrivit cu; *prati-rūpa* — 125
pratihāra — 147, 148, 150—156, 221, 222; *pratihartr* — 147, 148, 221, 222

Prātrda — numele unui brahman, 95, 136
pratyāhāra — 224
pratyakṣa — 14
pratyāñc — 135
pratyāśvara — 141, 221
punar-mṛtyu — 41, 60, 62, 117
pūrna — 136
puro'ṇvākya, yājñā, śasyā — 59, 60, 131
puruṣa — „Omul” (Gigantul Primordial), „om”, „Spirit”, 8, 9, 12, 18—20, 22, 23, 37, 40, 42, 43, 46, 48, 50, 53, 55, 61, 64, 68, 69, 72, 77—79, 82—85, 93, 94, 98, 102, 103, 106, 114, 115, 117—120, 123, 124, 126, 128—130, 134—136, 139, 144, 145, 151, 164—166, 175—177, 184, 186, 192—195, 198, 216, 218, 219, 223—225; „slujitor” (al lui *Brahman*), 165; *puruṣamedha* — 114
pūrva-prajñā — 135
Pūṣan — 39, 97, 98, 121, 227
rahasya — 17
Rāhu — 219, 224
Raikva, Sayugvan — numele unui brahman, 15, 170, 171
Raikvaparna — toponim, 171
rājanya — „războinic”; denumirea vedică a castei *kṣatriya*, 12, 226
rasa (rasah) — „sevă”, „esență”, 50, 116, 129, 141
RC/ARC — a străluci, a lumina; a adora, 116
rc (rcas) — 9, 32, 59, 86, 96, 109, 139, 141—145, 160, 164, 168, 178, 182, 194, 226
retas — 120
Rg-Veda — 8-10, 17, 20, 26, 42, 52, 74, 88, 118, 121, 122, 125, 126, 130, 134, 137, 142, 160, 166, 200, 201, 203, 221, 222, 225, 227
ṛṣi — 10, 39, 40, 49, 55, 98, 101, 118, 121, 127, 129, 130, 142, 225, 227
RUD — a urla, a plinge, 133

Rudra — 39, 49, 121, 227; zeii
Rudra — 39, 68, 121, 133, 158,
159, 161, 162, 167, 227
rūpa — 49, 125

sa — 118; sā, ama — 35, 109, 118,
143, 145

śbala, śabara — 223

śabda — 123

SAD — a ședea, 17

sādhu — 150

Sādhyā (zeii) — familie de divi-
nități atmosferice; „sfinții”,
163, 225; v. 226

Śākalya — 133, 134; v. Vidagdha
Śākalya

sam — (prefix) împreună, laolal-
tă, întru-totul etc., 130, 132

sama — „de-o seamă”, „același”,
„egalitate”, 118, 125, 151, 153

sāman (sāma, sāmāni) — 9, 32,
35, 45, 96, 109, 117—119, 125,
136, 139, 141—146, 149—153,
156—160, 178, 194, 208, 221,
226

samāna — 42, 72, 164, 189

Sāma-Veda — 9, 10, 42, 52, 74,
88, 125, 142, 160, 166, 200, 201,
203, 221

Sāmaśravas — 58

samaṣṭi, vyaṣṭi — 62, 131, 132

saṁjñā — 129

Sāṅkhya — una din cele șase școli
filosofice ortodoxe, caracteri-
zată prin dualism, realism și
evoluționism; textul de bază
este Sāṅkhya-Kārikā de Īśva-
rākṛṣṇa (sec. IV?), 116, 129,
222

saṁ-KLP — „a-și reprezenta”; a
forma un saṅkalpa, „a se for-
ma”, 118, 222

saṁnyāsa — 132; saṁnyāsin —
128

saṁpratti — 124

samsāra — 117

saṁvarga — litt. „cel care adună”,
„cel care absoarbe”; „înghiți-
tor” 171

Śaṅkumira — înțelept mitic,
fiul lui Brahmā; identificat
uneori cu Skanda, 200, 210

Śaṅḍilya — numele mai multor
brahmani, 55, 90, 112, 166

saṅkalpa — „reprezentare”; ima-
gine mentală, concept, voință
hotărâre etc., 42, 52, 89, 116-
118, 123, 202, 210—212, 215,
222; v. saṁ-KLP

Śaṅkara — primul (sec. VIII—IX)
și cel mai important reprezen-
tant al școlii ortodoxe Vedānta;
doctrina sa este numită „non-
dualism”; este între altele au-
torul unor comentarii la BĀU
și ChU, 124, 127, 222, 223

Sarasvatī — fluviu situat între
Indus și Gange; personificarea
divină a acestuia, soția lui
Brahman, zeiță a elocinței și a
învățăturii, identificată uneori
cu Vāc, 111

śarīra — 224

śastra — 133

sat — „Ființa”, „cel-care-ființa-
ză”; ceea ce este, existentul,
36, 49, 121, 127, 169, 192,
195—197, 211; sat-cit-ānanda —
134

sattra-ayana — desfășurarea unei
„sesiuni” rituale care dura între
13 și 100 de zile; este o formă
de sacrificiu de soma, 214

sattva — 210

satya — „Realul”, „realitatea”;
„adevărul”, „adevărat”, 39, 45,
48, 50, 54, 69, 71, 75, 93, 94,
96, 97, 103, 109, 121, 125, 127,
129, 140, 167, 191, 192, 196,
199, 201, 204, 211, 213, 215;
satya-saṅkalpa — 165

Satyakāma fiul Jabālei — numele
unui brahman, 76, 106, 172—
175, 179

Satyayajña Pauluși — numele
unui brahman, 185, 186

Śaunaka Kāpeya — numele unui
brahman — 171, 172

Savitṛ — 105, 109, 136, 148, 182;

sāvitrī — 97, 105, 136, 137

Sidhārtha — 15

Śitaka Śālāvatya — numele unui
brahman, 145, 146

śilpa — 223

- Sindhu — numele sanskrit al fluviului Indus, 99
- Sinīvalī — zeiță obləduitoare a fecundității și a nașterii ușcare, asociată zilei cu lună nouă, 109, *skamtha* — 8
- Skanda — zeu al războiului, 210
- śloka* — 41, 45, 79, 123, 157, 182, 185, 190, 210
- smṛti* — 14
- soma* (regele Soma) — 36, 38, 39, 46, 48, 71, 102—104, 106, 115, 119—121, 125, 131, 157, 162, 183, 185, 186, 214, 222, 227
- Soṣyati*, *ascșla* — 167
- śramaṇa* — ascet practicînd mortificările, 81
- Śrī — zeița prosperității și a frumuseții, 107
- śrotra* — 118; *śrotṛiya* — 14, 82, 101, 108, 185, 193
- sr̥ṣṭi* — 120
- SRU* — a auzi, a asculta; *śruti* — 14
- sthālīpāka* — fiertură de orez sau orz cu lapte, preparată într-un ceaun de lut și folosită ca ofrandă, 109
- stot̥ha* — 221
- sthūla-śarīra* — 135
- stoma* — felul în care se executa o „cantată” vedică, în funcție de numărul de versuri, 142
- stotṛiyā* — strofele aparținînd unei „cantate” vedice, 59
- stūpa* — monument religios specific arhitecturii buddhiste, compus în esență dintr-un soclu pătrat și o calotă hemisferică; are simultan funcția de mausoleu pentru relicvele sacre și de reprezentare simbolică a structurii Universului, 127
- stuta-śāstra* — 167
- SU* — a strivi, a stoarce *soma*, 125
- śuci*, *śuddha*, *śukra* — 125
- Sudhanvan Āṅgīrasa — numele unui Gandharva, 61
- śūdra* — 12, 39, 40, 122, 171, 226
- sūrya* — soarele, zeul Soare (ca astru), 39; v. 98, 226
- sūtra* — litt. „fir”; „aforism”, stil de formulare lapidară cu funcție mnemonică, propriu scrierilor cu caracter „tehnic” și anumitor texte filosofice în limba sanskrită, 52; v. 88
- suvarṇa* — 36, 119
- sva* — 36, 119, 195
- svāhā* — 94, 104, 109, 110, 136, 178, 182, 189, 190
- SVAR* — a produce un sunet; a străluci; *svar* (*svah*, *suar*) — 93, 94, 104, 110, 136, 158, 166, 178
- svara* — „sunet”, „răsunet”; sunet muzical, 36, 141, 143, 145, 149, 221
- Śvetaketu fiul lui Āruṇi — 101, 182, 191, 195—199
- tad ekam* — „acest Unu”, 11
- tajjalān* — 165, 222
- tanū* — 11
- tapas* — 32, 41, 67, 86, 95, 103, 116, 122, 157, 167, 184
- tat tvam asi* — 222; v. „Tu ești acesta”, 196—199
- tejas* — „văpaie”, „foc”; energie, 116, 192, 202, 222
- trayī vidyā* — 10
- triṣṭubh* — strofă vedică de patru versuri hendecasilabice, 167
- tr̥ṣṇā* — 136
- tūrīya* — 91, 136
- Tvaṣṭṛ — litt. „Dulgherul”, „Făurarul”; zeu vedic, meșter foarte iscusit; a fabricat fulgerul ca armă a lui Indra și cuța din care zeii beau *soma*, 55, 109, 227
- tyad* — 69, 113; *tyam* — 128, 133
- udāna* — 42, 62, 72, 165, 190
- Udaṅka Śaulbāyana — numele unui brahman, 74
- Udaraśāṇḍilya — un discipol brahmanic, 146
- Uddālaka Āruṇi — 63, 66, 105, 107, 112, 132, 163, 186, 188, 191, 195

- udgātṛ* — 9, 36, 59, 117, 119, 141, 144, 145, 147, 148, 177, 221, 222
- udgītha* — 33, 34, 37, 105, 117, 118, 139—143, 145—148, 150—157, 221, 222
- udumbara* — smochinul *Ficus Glomerata*, 82, 103, 106
- uktha* — 45, 95, 125, 136, 145
- upa* — (prefix), către, lingă, 17
- upadrava* — 153, 222
- Upakosala Kāmalāyana* — un discipol brahmanic, 175, 176
- upaniṣad* — „învățătură” (secreta), „cunoaștere tainică”, „taină”, „mister”, „nume de taină”; *Upaniṣadā*, 5—7, 14—21, 23, 24, 48, 52, 72, 74, 77, 88, 93, 94, 115, 117, 119, 120, 122—127, 129—132, 134, 135, 140, 149, 163, 216, 224; *Āitareya-Up.*, *Īśa-Up.*, *Kena-Up.*, *Mahānārāyaṇa-Up.*, *Maitrāyaṇa-Up.*, *Mundaka-Up.*, *Praśna-Up.*, *Śvetāśvatara-Up.*, *Taittirīya-Up.*, 16; *Allah-Up.*, *Rāmakṛṣṇa-Up.*, 26; *Kaṭha-Up.*, 16, 116; *Kauṣītaki-Up.*, 16, 124; *Māṇḍūkya-Up.*, 16, 136
- upasad*, *upasada* — ceremonie preliminară sacrificiului de *soma*, 103, 167
- Uṣaṣta* (*Uṣasti*) *Cākṛāyana* — numele unui brahman, 62, 132, 146, 147
- VĀ* — a sufla, 125
- vāc* — „glas”, „cuvînt”, zeita Cuvînt, 10, 31—33, 35, 38, 40, 42, 44, 45, 52, 58, 60, 61, 65, 67, 71, 74, 78, 86, 89, 92, 94, 97, 99, 100, 102, 104, 110, 112, 115, 116, 123, 139—142, 144, 149, 152, 154, 158, 164, 168, 171, 177, 180, 181, 184, 189, 193, 195, 198, 201, 202, 210
- Vaiṣvadeva-Śastra* — 133
- vaiśvānara* — litt. „al tuturor oamenilor”; „cel de pretutindeni”, „omniprezent”; (focul) 31, 94, 115; (Sinele) 186, 188, 190
- vaiśya* — 12, 40, 121, 122, 185, 126
- Vaiyāghrapadya* — apelativ patronimic pentru Buḍila Āśvatarāṣi și Indradyumna Bhāllaveya, 187
- vājapeya* — rit complex și amplu asociat sacrificiului de *soma*; episoadele sale principale erau o cursă de cai și cățărarea lui *yajamāna* și a soției acestuia pe stilpul ritual, 107
- Vāmadeva* — numele unui ṛṣi — 39, 121
- vaṁśa* — 130
- vānaprastha* — 128
- Vardhamāna* — 15
- varṇa* — 11, 119, 121
- Varuṇa* — 39, 70, 71, 111, 121, 148, 157, 162, 227
- Vasiṣṭha* — numele unui ṛṣi, 49, 127
- Vasu* (zeii) — 37, 68, 121, 158, 161, 166, 167, 227
- vāyu* — „vînt”, „aer”, zeul Vînt, 32, 45, 50, 59, 62—64, 68, 69, 84, 92, 94, 98, 103, 110, 116, 123, 125, 132, 133, 142, 143, 149, 156—158, 165, 166, 168, 171, 178, 183, 185, 187, 189, 201, 202, 204, 205; v. 226
- Veda* — 6-8, 10-17, 23, 40, 42, 52, 64, 77, 81, 86, 88, 89, 92, 99, 108—110, 115—117, 121, 122, 124, 125, 161, 191, 194, 219; *Veda Vedelor* (sc. gramatică), — 200, 201, 203
- Vedānta* — litt. „sfîrșitul *Vedelor*”; denumire a *Upaniṣadelor*; principala școală de filosofie ortodoxă, cu orientare esențial metafizică, 16, 131, 134, 223
- vedī* — 8, 188
- vi* — (prefix) separat, în diverse părți, în mod variat etc., 120, 126, 129, 131
- Vidagdha Śākalya* — numele unui brahman, 68—70, 72, 76
- Videha* — numele unei populații și al unui ținut din Nord—Estul Indiei, 66, 87
- vihāra* — 8

- viññāna* — „cunoaștere” (analitică, discursivă), 66, 78, 83, 84, 86, 126, 129, 203, 204, 210; *viññāna-maya* — 125; *viññāna-ghana* — 129
- Virāj* — „Energia Creatoare”; personificare divină a principiului feminin activ, complementar celui masculin (*Puruṣa*, Indra), 77, 134, 149, 172, 225
- Virocana* — 215-217
- viś* — 39, 121
- vi-srṣṭi* — 120
- viśvambhara* — 38, 120
- Viśvāmitra* — numele unui *rṣi*, 49, 127
- Viśvāvasu* — numele unui *Gandharva*, 109
- Viśvedeva* — „Toți-Zei”, 39, 121; v. 59, 61, 68, 149, 158, 159, 227
- Viṣṇu* — zeu vedic de tip solar, asociat adeseori cu Indra; prin cei trei pași ai săi devine coextensiv cu Universul tristratificat; la origine, corelat probabil cu fecunditatea; ulterior va compune, împreună cu Brahma și cu Śiva, triada supremă a panteonului hinduist, 109
- vrata* — „legământ” (religios), „îndatorire sfântă”, 44, 103, 124, 154—157
- vyāna* (*viānas*) — 42, 59, 62, 72, 96, 141, 142, 164, 189
- YAJ* — a jertfi, a sacrifica, 231
- yajamāna* — „cel care sacrifica”, „cel care aduce sacrificiul”, „aducătorul sacrificiului”, „sacrificind”; sacrificant, 9, 18, 36, 58, 59, 67, 119, 147, 157, 159, 177—179
- yajña* — 214
- Yājñavalkya Vājasaneyā* — 37, 50—52, 58—64, 66—72, 74—78, 80, 82, 87, 89, 105, 106, 112, 120, 128—135
- Yajur-Veda* — 9, 10, 42, 52, 74, 88, 114, 125, 137, 142, 160, 166, 200, 201, 203, 221
- yajus* (*yajumṣi*) — „rostire de jertfă”, „formulă sacrificială”, 9, 32, 96, 112, 136, 145, 160, 178, 194, 226
- YAM* — a ține, a susține; a ține sub control, 132, 213
- Yama* — 39, 71, 98, 121
- yantra* — 115
- yaśas* — 127
- Yoga* — 134, 223, 224; *Yoga-Sūtra* — 135
- yoni* — 120

CUPRINS

Studiu introductiv	5
Note	26
Notă asupra ediției	28
Texte	31
Bṛhadāraṇyaka-Upaniṣad	114
Note	139
Chāndogya-Upaniṣad	221
Note	
Addenda	225
Puruṣa (Rg-Veda, X, 90)	227
Cuvîntul (Rg-Veda, X, 125)	228
Indice sanskrit	

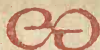
Tehnoredactor: ANGELA ILOVAN

Coli tipar: 15 planșe: 8 pag. alb-negru: 8 pag. color

Bun de tipar: 14.08.1992

Tiparul executat la „ROMCART” S.A. sub comanda 816,

5 8359 MAR 1933

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

Explorările efectuate în Orient în domenii ale spiritului au făcut cunoscute Europei civilizații și culturi deosebit de interesante. au îmbogățit evantaiul multicolor al lumii secolelor XVII—XX, deschizând noi orizonturi, dând posibilitate nu numai de cunoaștere a culturilor unor țări diferite dar și a unei mai bune auto-cunoașteri, prin comparație.

Legăturile din ce în ce mai strinse între toate țările lumii, intensificarea și a relațiilor culturale ale țării noastre cu statele din Orient, aportul specific al fiecărui popor la cultura universală pun într-o nouă lumină și universalitatea rațiunii umane.

Editura Științifică își propune publicarea, în cadrul colecției „Bibliotheca orientalis“, a celor mai caracteristice și mai reprezentative texte ale filozofilor și culturilor afro-asiatice, texte însoțite de studii și bogat adnotate.

BIBLIOTHECA ORIENTALIS